הלכה · ראשונים

# עבודת הקדש

רבנו שלמה אבן אדרת [הרשב"א]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# עבודת הקדש

רבנו שלמה אבן אדרת [הרשב"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עבודת-הקדש/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**חלק א': בית נתיבות** ..... 4
הקדמה ..... 4
השער הראשון ..... 6
השער השני ..... 15
השער השלישי ..... 22
השער הרביעי ..... 56
השער החמישי ..... 83
**חלק ב': בית מועד** ..... 109
השער הראשון ..... 109
השער השני ..... 116
השער השלישי ..... 126
השער הרביעי ..... 132
השער החמישי ..... 134

# חלק א': בית נתיבות

## הקדמה

אמר שלמה בר אברהם זלה"ה בן אדרת. במה אקדם לה' אכף לאלהי וישועות פני, האקדמנו בעולות נתחי או אקטיר חלבי וכליותי, לשוני ומלקוחי לאלהים לאל חי כי הפליא חסדו לי לתת ספי את ספו, ויורני ויאמר לי לקחת בידי צרור כספו. קטנתי מכל החסדים אשר עשית את עבדך, כי מי אנכי אשר הביאותני עד הלום, כי אם בחסדך למלא את ידי את חקי בין חכמים לענות אף אני את חלקי. ואני בער ולא אדע חסר תבונות קצר המדע, לא נעלם ממני מיעוט ידיעתי, ולא נסתרו מעיני שפלותי ודלותי, ולו חכמתי השכלתי לבל אכנס לפנים ממחיצתי, ודי אם למלמדי הטיתי אזני ואשתה את דבריהם עם שתיקתי, ואירא כי עירום אנכי ואחבא, ואיך אעלה ובית אל אנבא. ואף אמנה אמרתי אחר כוונת הלב הדברים אמורים, ורב כי אועיל מעט אל אחד הנערים, ואני בעניי הכינותי לבית אלהי בית מדות, ופתחתי שעריו שמתי שולחן וערכתי עליו שש המערכות, וסדרתי באיסור והיתר המאכלות סדריו. ועוד הוספתי שם לעת דודים לקדושים בית הנשים, הוא הספר אשר חברתי בחסד עליון ואשר קראתי: תורת הבית. ומפני שהספר ההוא לבדו איננו משלים תקנת כל הצריך לשמירת איסור המאכל והמשתה, ייעדתי בפתיחת הספר ההוא לחבר מאמר אחר בחסד עליון בקצת הענינים הצריכים עוד למלאכה הזאת במוקצה ונולד.

על כן ראיתי לחבר עוד מאמר זה, ואכלול בו המלאכות המביאות לידי מאכל בימי הקודש, כתיקוני המבואות והחצרות ושאר הרשויות, ועירובי חצרות ושתופי מבואות ועירובי התחומין, לבאר דיני ההוצאות בשבתות וימים טובים, וכן כל דיני מלאכת אוכל נפש האסורות והמותר מהם בימים טובים, ודיני מוקצה ונולד.

על כן קראתי הספר הזה עבודת הקודש. וראיתי אני כי לא תשלם המלאכה הזאת עד שאכלול עם זה בחסד עליון מלאכות השבת, וכן שאר המאכלים האסורים כערלה וכלאים, ומה שהאדם מקדש עצמו במותר לו לעשות סייג לפרישות בנדר או שבועה. אמנם יראתי פן יאריך הספר ותקצר נפש הקורא בו עד שיגמור השם עלי לחבר בהם מאמר אחר, וחלקתי המאמר הזה לשני בתים: הבית האחד "בית נתיבות" והבית השני "בית מועד", וחלקתי אותם לשערים מסודרים כדי שיהו כל הדברים מצויין לכל במקום הראוי להם בעזר העוזר ברוך הוא ומרומם על כל ברכה ותהלה.

ועתה אפיל אני תחינתי לפני המלך יתברך, ואתחנן אל ה' ולפניו אכרע ואקוד ואשתחוה, כי הוא בעל הרחמים וחנוניו חנונים ומרוחמיו מרוחמים, לחונן אותי את הדעת ויטה

אלי את החסד ואת הרחמים ויגמור עלי להתחיל ולגמור, ולא יעכבו חטא ואשמים. והוא ברחמיו וחסדיו כי רבו, יאיר בנתיבתו עיני וישמר דרכי מחטוא בלשוני, ואלהי אמן אלהי האמת ידריכני באמתו ויורני דרך אמת, ויגלה עיני ואביטה נפלאות מתורתו ואומר דבר כהלכתו כי הוא אל חפץ אמת ומודיע לעבדיו בחסדיו בסתום חכמת מעבדיו, כדכתיב (תהלים נא, ח) הן אמת חפצת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני.

הבית הראשון בית נתיבות חלקתי אותו לחמשה שערים: השער הראשון: תקוני המבוי הסתום והחצרות. השער השני: תקוני המבוי השוה המפולש, והעקום המפולש, ורשות הרבים. השער השלישי: בדיני הרשויות. השער הרביעי: ערובי חצרות ושתופי מבואות. השער החמישי: ערובי תחומין. אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך דרך שקר הסר ממני ותורתך חנני הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי. סדרו של רבנו לבית השני: בית מועד הלכות יו"ט, הדפסנו במקומו בכרך ג אחרי חלק התשובות למס' ביצה.

**שיר נאה ומשובח שיסד רבנו לספרו עבודת הקודש**: עָרוּךְ מַשְׂכִּיל עֵרֶךְ, יְקַר אֵין לוֹ עֵרֶךְ. וּמַסְלוּל וְדַרְךְ, וְדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ. צוּר כֹּל יוֹצֵר כֹּל, יְסוֹד כֹּל וּבְאֵין כֹּל. וְסוֹף כֹּל וְדִמּוּת כֹּל, לְהַקְדִּישׁוֹ קָדֵשׁ. כְּבוֹד שֵׂכֶל יָגֵל, כְּבוֹד חוּג יִתְנַגְּלֵל. כְּבוֹד חֶלֶד נִדְגַּל, לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ. בְּחָכְמָה וּתְבוּנָה, וְדַעַת כָּל דָּבָר בָּנָה. וְשָׁם אֶבֶן פִּנָּה, בְּהֵיכַל הַקֹּדֶשׁ. בְּשָׁם תַּבְנִית פּוֹעֲלִים, וְתַבְנִית נִפְעָלִים. וְיוֹרְדִים גַּם עוֹלִים, בְּאַדְמַת הַקֹּדֶשׁ. יְסוֹד מוֹסֵד לְמָסָד, גְּבוּל קֹדֶשׁ הוּסַד. וְדַת קֹדֶשׁ יָסַד, וְזֶרַע הַקֹּדֶשׁ. בּוּבָם יְכוֹן עוֹלָם, וְהוֹד מְצוֹת יְשׁוּלָם. לְבָנִים בְּגְבוּלָם, וְאָז נִצְדַּק קֹדֶשׁ. הַכֹּל נִתְחַדֵּשׁ, וּבְשָׁמוֹ נִתְקַדֵּשׁ. וְהוּא בַּכֹּל נִקְדַּשׁ, וְנֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ. בְּהֵיכַל מַאֲזִין עֲדָיו, הֵיכַל מְכַחֵשׁ עֲדָיו. הֵיכַל אֵל בְּלִעֲדָיו, וְכָמֹהוּ קֹדֶשׁ. וְאֵין יַגִּיד גְּדֻלּוֹ, אֲנוֹשׁ יָקוּם חֵילוֹ. בְּמָקוֹם וּזְמַן לֹא, בְּטַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ. וְיֵשׁ יְשֵׁים מְקֹרֶה, כְּנִשְׁבַּע כְּיֶרֶא. וְאִם כֹּהֵן מוֹרֶה, וְאִם לֶחֶם קֹדֶשׁ. הֵיכְשֵׁר עִקֵּשׁ לֵב, הֵישְׁבַּע טוּב סוּג לֵב. הַיְקַדֵּשׁ עֲרֵל לֵב, בְּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ. חָדַל מִמּוֹקְשֵׁי עַם, בְּרִית קֹדֶשׁ וְעַם. וְדַעַת לְךָ יִנְעַם, וְלִמְשׁוֹחַ קֹדֶשׁ. וְעֵת יָקוּשׁ אוֹרֵב, זְמַן רַעֲבָךְ יֶרֶב. זְכוֹר מַעֲמַד חוֹרֵב, וְסִינַי בַּקֹּדֶשׁ. דְּבָרִים שֶׁבִּכְתָב, וְעַל פֶּה זֵר זָהָב. וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב, אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ. נָסָה אוֹר בְּמִזְמַת, יְסוֹד דַּת וּבְתֻמַּת. יְשָׁרִים וּלְעוּמַת, תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ. הֲלֹא אֶל יַד מַעֲגָל, מְאוֹר שִׂכְלָם יָגֵל. וְהֵמָּה הַגִּלְגָּל, וּמִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ. דְּרוֹשׁ בְּמִקְרָאוֹת, הֲלָכוֹת נִפְלָאוֹת. וְלֹא תָבֹא לִרְאוֹת, כְּבַלַּע הַקֹּדֶשׁ. חֲדַל מִן הַמּוּפְלָא, וְתָבִין בַּנִּגְלֶה. קְחֵה סֵפֶר נַעֲלֶה, וְאֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ. וּבוֹ תִקְנָה חוֹפֶשׁ, וּבוֹ תִמְצָא נוֹפֶשׁ. בְּבָתֵּי הַנֶּפֶשׁ, וְכָל פְּרִיוֹ קֹדֶשׁ. וּבוֹ תְּסִיר חֶדֶק, וּבוֹ תַחֲזִיק בֶּדֶק. וּבוֹ שַׁעֲרֵי צֶדֶק, לְמַלְכֵּי בַקֹּדֶשׁ. וְעוֹרְכֵי מַעֲרֶכֶת, תְּעוּדָה נִכֶּרֶת. נְכוֹנִים לְמְלֶאכֶת, עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ. הָאֵר דַּרְכְּךָ אִישׁ לֵב וּבַעַל נֶפֶשׁ, בֵּית אֵל וְתִשָּׂא אֶל אֱלֹהִים

נֶפֶשׁ. וְאִחוֹז סֵפֶר חֲמוּדוֹת אֶל טָהוֹר יַד מַחֲמַד עַיִן וְתַאֲוַת נֶפֶשׁ. וּרְאֵה אֶמְרָיו נִתְּנוּ צוּף דְּבַשׁ בָּהּ כָּל מַחֲמַדֵּיהֶם לְהָשִׁיב נֶפֶשׁ.

## השער הראשון

השער הראשון: תקוני המבוי הסתום שאינו רחב יותר מעשר, והחצרות והבתים שנפרצו למקום האסור להם. א. ואבאר המבוי הסתום משלש רוחותיו ופתוח ברוח הרביעית למקום האסור לו במה הכשרו, אם בלחי בלא קורה וקורה בלא לחי או בלחי וקורה. ב. ואבאר קורה משום מה מתרת, אם משום מחיצה אם משום היכר. ג. ואבאר כמה שיעור חלל המבוי שתחת הקורה, ואם יש בחללו יותר מכשיעור או פחות מכשיעור שאינו ניתר בקורה, אם בא לתקנו במה יהא תקונו. ד. ואבאר אי זה מבוי ניתר בלחי או בקורה. ה. ואבאר כמה שיעור הקורה ברחבה ובבריאותה, וכמה שיעור הלחי ברחבו ועביו וגבהו. ו. ואבאר במה עושין קורה ובמה עושין לחי. ז. ואבאר היכן מעמידין את הקורה, והיכן מעמידין את הלחי. ח. ואבאר לחי העומד מאליו אם נדון משום לחי אם לאו, וקורה העומדת מאליה (ומחיצה העומדת מאליה). ט. ואבאר דין לחי הבולט מדפנו של מבוי, ודין לחי המושך לחוץ מדפנו של מבוי, ודין לחי הנראה מבפנים ושוה מבחוץ והנראה מבחוץ ושוה מבפנים. י. ואבאר אם מתירין את המבוי לחצאין בלחי וקורה. יא. ואבאר אם משתמשין תחת הקורה ובין הלחיים אם לאו. יב. ואבאר דין מבוי שאין תוכו רחב ארבעה טפחים או שרחב ד' ואין פתחו רחב ד', ודין מבוי המתלקט עשרה טפחים מתוך ד' אמות, ודין גדוד חמשה ומחיצה חמשה. יג. אחר כך אבאר דין תקון החצרות במה, אם בלחי וקורה כמבוי אם בשני לחיים או בפס ארבעה, ואי זו תקרא חצר לענין זה. יד. ואבאר דין חצר שנפרצה משני צדדיה זה כנגד זה. טו. אחר כך אבאר דין הבתים שנפרצו למקום האסור להם.

פרק ראשון: א. מבוי שיש לו שלשה כותלים הוא הנקרא מבוי סתום. וכיצד מתירין אותו עושין לו לחי או קורה ברוח רביעית ודיו.

פרק שני: א. ולמה אמרו שתהא הקורה מתרת במבוי, מפני שכל שיש לו שלש מחיצות הרי הוא כסתום דבר תורה ומותר לטלטל בכולו. ומדברי סופרים הצריכו הרביעית להיכר בעלמא, וקורה משום היכר.

פרק שלישי: א. לפיכך אם הניח הקורה למעלה מעשרים ויש בחלל שתחת הקורה יתר מעשרים אמה, אפילו היתה הקורה רחבה ארבעה אינה מתרת, שכל שהיא למעלה מעשרים אמה אין העין שולטת בה ואין כאן היכר. ויראה לי שאם היתה רחבה ארבעה ובריאה לקבל מעזיבה שהיא מתרת, ולא משום היכר אלא שפי תקרה יורד וסותם כל שאין פתח המבוי יותר מעשר. וכן יראה לי שאלו היתה רחבה שבעה אף על פי שאינה בריאה כשרה, שכל שרחבה שבעה העין שולטת בה. היתה מקצת קורה בתוך עשרים ומקצתה למעלה מעשרים כשרה. היתה למעלה מעשרים אם עשה בסמוך לה חתיכות ארזים חשובים כשרה, שכל שיש לה דבר חשוב יש לה קול והיא נכרת, והיא

הנקראת בלשון חכמים אמלתרא. וכן אם עשה לה צורות נאות וציורים כשרה, שהכל מסתכלים בה ויש לה היכר. חתיכות ארזים וציורים אלו בלא קורה אעפ"י שיש להן הכר אינן מתירין את המבוי. ב. מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ובא למעטו, נותן קורה אחרת בתוך עשרים אמה ראויה לקבל אריח תחת אותה קורה העליונה, או ישפיל את הראשונה, או מגביה את הקרקע שתחת הקורה. וכמה יהא רחב מעוט זה שתחת הקורה, אפילו טפח. הניח את הקורה למטה מעשרה טפחים אינה מתרת, שהקורה צריך שלא יהא חלל שתחתיה יתר מעשרים ולא פחות מעשרה. היה חלל שתחתיה פחות מעשרה מגביה את הקורה או חוקק את הקרקע שתחתיה עד שישלימנו לעשרה. וכמה שיעור רוחב חקק זה, ארבע אמות לאורך המבוי או יותר, שאין עושין מבוי בתחלה פחות מארבע אמות. עשה לו צורת פתח אף על פי שאין גובה חללו עשרה, יש מן המורים שהכשירו. ולא יראה לי כן, שאין בדין שתתיר צורת פתח יתר ממחיצה, ואין מחיצה פחותה מעשרה. ג. כל אמות שאמרו במבוי יראה לי שהן דחוקות מצומצמות, ולא אמרו שוחקות אלא בכלאים ובסוכה. ויש מגדולי המורים שאמרו שלא אמרו מצומצמות במבוי אלא להחמיר ולא להקל. כיצד גובה עשרים של מבוי ורחב עשר מצומצמות, גובה עשרה ואורך מבוי ארבע אמות שוחקות מרווחות, זה להחמיר וזה להחמיר. ד. היתה הקורה ראשה האחד בתוך עשרים והשני למעלה מעשרים, רואין כל שאלו ינטל מה שלמעלה מעשרים ולא יהא בינה ובין הכותל שלשה טפחים כשרה, ואם יש בינה לבין הכותל שלשה אסורה. היתה היא למעלה מעשרה ומקצתה למטה מעשרה, רואין כל שאלו ינטל ממנה מה שלמטה מעשרה ולא יהא בינה ובין הכותל שלשה טפחים מותר, ואם יש בו שלשה טפחים אסור. היתה עקומה באמצעה, והיתה היא בתוך עשרים ועקימותה למעלה מעשרים, או שהיתה היא למעלה מעשרה ועקימותה למטה מעשרה, רואין כל שאלו תנטל עקימותה ואין בין זו לזו שלשה טפחים אין צריך להביא שם קורה אחרת, ואם לאו צריך להביא שם קורה אחרת. ה. ובאיזו אמה אמרו, באמה בת ששה טפחים. והטפח ארבעה בגודל, וחמש באצבע, ושש בקטנה. וכמה שיעור אמה שוחקת יתרה על העצבה הדחוקה, יראה לי חצי אצבע.

פרק רביעי: א. אי זה מבוי ניתר בלחי וקורה, כל שאין פתחו רחב יותר מעשר, והוא שארכו יתר על רחבו ואפילו כל שהוא, ושיהא ארכו ארבע אמות או יותר, ושיהיו שתי חצרות פתוחות לו, וכל פתח ופתח צריך שיהא בו ברחבו ארבעה טפחים או יותר ושיהיו שני בתים של שני בני אדם פתוחים לכל חצר וחצר מהם, וכל בית ובית צריך שיהא בו ארבע אמות על ארבע אמות או יותר, ושיהו דיורין אוכלין בכל בית ובית מהן, שמקום

הפת גורם ולא מקום לינה. היה המבוי חסר אחד מכל אלה, אינו ניתר אלא בפס ארבעה או בשני לחיים כחצר. ב. היה הבית האחד לאב והשני לבן, אף על פי שהבן מקבל פרס משולחן אביו ואוכל בביתו של עצמו הרי הן נדונין כשנים. וכן הרב ותלמידו המקבל פרס משולחן רבו. היה הבית האחד של ישראל והשני של נכרי, יש מגדולי המורים שאמרו שאין בית של נכרי כבית אף לדבר זה אלא כדיר של בהמה, וכל שאר המורים אמרו שכל ששני בתים פתוחין לחצר חצר זו חשובה היא והמבוי חשוב כל שחצירות פתוחות לו ובתים פתוחין לחצירות, ולזה הדעת נוטה ועיקר. ערבו בתים זה עם זה. יש מגדולי המורים שאמרו דנסתלקו בתים ואינם אלא כבית אחד, וחצרות יש אבל לא בתים. ויש שאמרו דאפילו ערבו, בתים יש וחצרות יש וניתר בלחי וקורה, וזה עיקר. ג. ויש מי שהורה דאין המבוי שאין לו אלא שלש מחיצות ניתר בלחי וקורה, אלא מבוי הפתוח לכרמלית, אבל הפתוח לרשות הרבים אינו ניתר בלחי וקורה אלא הרי הוא כחצר. ויש מי שבירר לו דרך אחרת, ואמר שלא אמרו אלא במבוי שיש בפתחו אסקופה גבוהה שלשה טפחים שמעכבת דריסת הרבים. ואחרים יש שלא הפרישו בין זה לזה, וזה עיקר. ד. איזהו ארכו של מבוי דרך כניסתו, ומה שאינו דרך כניסתו קרוי רחבו, ואף על פי שרחבו יתר על ארכו.

פרק חמישי: א. קורה שאמרו צריכה שתהא רחבה טפח כדי שתקבל אריח של לבנה לרחבו, שרחב טפח ומחצה ומעדיף מעט כאן ומעט כאן, וצריכה שתהא בריאה לקבל דימוס של אריחין בשעור ארכה. כיצד: הרי שהקורה ארוכה עשר אמות בשיעור רחבו של מבוי, צריכה שתהא בריאה לקבל עשרים אריחין שוכבין ארכם לאורך הקורה, ונמצא ארכן אוכל עשר אמות, שהאריח ארכו שלשה טפחים שהם חצי אמה. ויראה לי דדי אם יכולה לקבל שמונה עשר אריחין שקורת תשעה אמות ושני משהויין מתרת מבוי רחב עשר אמות כמו שיתבאר בע"ה (לקמן פ"ז ה"א). ב. היתה קורה רחבה ארבעה כשרה ואף על פי שאינה בריאה, כיון שיש שיעור מקום ברחבה. ויש מן המורים שאמרו דבריאה אף על פי (שאינה) [שהינה] רחבה. ולראשון דעתי נוטה. הכותלים המעמידין את הקורה, וכן חתיכות עצים שאין ברחבן טפח היוצאים מן הכותלים שבהן הקורה סמוכה, צריכין שיהיו בריאין לסמוך הקורה והאריחין. היתה עקומה רואין אותה כאלו היא פשוטה. ואם היתה עגולה רואין אותה כאלו היא מרובעת. וכל שיש בהקיפה שלשה טפחים יש בה ברחבה טפח. ג. היו שתי קורות אחת למעלה ואחת למטה ממנה תוך שלשה, ושתיהן בתוך עשרים ולמעלה מעשרה, ואין באחת מהן טפח כדי לקבל אריח, אם יש בין שתיהן טפח כדי לקבל אריח רואין אותן כאלו הן סמוכות זו לזו, דכל

פחות משלשה כלבוד דמי. היה בין זו לזו שלשה צריך להביא קורה אחרת, או לקרב את שתיהן בתוך שלשה. היתה אחת מהן למעלה מעשרים או למטה מעשרה צריך להביא שם קורה אחרת. היו שתיהן תוך עשרים ולמעלה מעשרה ומתאימות זו כנגד זו ואין בזו לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח, ולא אפילו בין שתיהן לקבל אריח, אם אינן רחוקות זו מזו אלא כשיעור שיקבלו בין שתיהן ואוירן אריח לרחבו אין צריך להביא שם קורה אחרת. כיצד: הרי שהיה בזה רובע טפח ובזו רובע טפח צריך שלא יהו מרוחקות זו מזו אלא טפח, כדי שיקבלו אריח של טפח ומחצה בין שתיהן ובין אויר שביניהן. ריחקן יותר מיכן צריך להביא שם קורה אחרת. ד. הניח קורה על המבוי ופירס עליה מחצלת, אם היתה המחצלת גבוהה מן הקרקע שלשה טפחים לא עשה ולא כלום, שהמחצלת בטלה כח הקורה שאינה נראית ואינה ניכרת וקורה משום היכר, והמחצלת אינה ראויה לקורת מבוי, וקורה אין כאן ומחיצה אין כאן כל שגבוהה מן הקרקע שלשה. ה. היתה מחצלת משולשלת בפחות משלשה לקרקע, הרי זו מתרת משום מחיצה, שמן הכל אדם עושה מחיצה. היתה קורה עצמה רחבה ומשולשלת עשרה טפחים, אם גבוהה מן הקרקע שלשה טפחים יראה לי שצריך להביא קורה אחרת, שכל שמשולשלת עשרה יצאה מתורת קורה ומחיצה היא, אלא שגבוהה מן הקרקע שלשה.

פרק שישי: א. הלחי אין לו שיעור בעביו ורחבו ובריאותו אלא אפילו דק כחוט הסרבל. וצריך שיהא בארכו עשרה טפחים. הגביהו מן הקרקע פחות משלשה טפחים אף על פי שאין בארכו אלא שבעה ומשהו כשר, שכל לבוד רואין אותו כמלא. ב. מן הכל עושה אדם לחי, ואפילו בדבר שיש בו רוח חיים, והוא שיהא קבוע שלא ידפנו הרוח. היה הרוח יכול להדפו אינו לחי. ובכל דבר בין של היתר בין של איסור ואפילו באשרה עושין בין לחי בין קורה. ויש מן המורים שהורו באשרה לאיסור בקורה. ג. עשה לחי רחב ארבע אמות אסור, דכל שרחב ארבע אמות יצא מתורת לחי ונדון משום מבוי.

פרק שביעי: א. הקורה שאמרו צריך להניח על גבי המבוי, הניחה חוץ למבוי ואפילו סמוך לו עד שאין אויר מפסיק בינה ובינו אסור. כיצד נעץ שתי יתדות בשני כותלי המבוי ונמשכות חוץ למבוי והניח הקורה עליהם אסור, שאין הקורה על גבי המבוי. נעץ שתי יתדות דקות שאין ברחבן טפח ונמשכות כנגד רחב המבוי ונתן הקורה עליהן, אף על פי שאין ראשי הקורה נתונין על כותלי המבוי עצמו, אם אין מראשי הקורה לכותלי המבוי שלשה טפחים אין צריך להביא קורה אחרת, דלבוד אמרינן אפילו בשתי ראשיה. היה בין ראש הקורה לכותל המבוי שלשה טפחים אסור. היו היתדות עקומות ועולות על גב הכותלים וחוזרות ומתעקמות כנגד רחב אויר המבוי, אם אין בגבהן שלשה ולא בהמשך

עקימתן באויר המבוי שלשה, והביא קורה קצרה ונתנה על גבי יתדות אלו, אין צריך להביא קורה אחרת אף על פי שאין הקורה בתוך אויר המבוי, ואפילו היתה בתוך אוירו לא היתה מגעת אל כותלי המבוי מותר דאומרין חבוט, ורואין אותו כאילו היא נחבטת ונתונה תוך אויר המבוי, וחוזרין ואומרין לבוד וכאלו היא מגעת לכותלים. הביא קורה ותלאה באויר המבוי אף על פי שאינה נתונה על כותלי המבוי ולא על דבר הנתון עליהן כשר. ואף על פי שהיא אינה ארוכה כרחב המבוי, והוא שלא יהא אחד מראשיה רחוקין מן הכותל ג' טפחים, דלבוד אפילו משתי רוחות אמרו וכמו שבארנו. ב. היתה קורה יוצאה מכותל זה ואינה מגעת עד הכותל האחר. וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואין מגיעות זו לזו פחות משלשה, אין צריך להביא קורה אחרת, שלשה צריך להביא קורה אחרת. היתה היא בתוך המבוי ומתעקמת ונמשכת חוץ למבוי, או שהיתה בתוך עשרים ומתעקמת למעלה מעשרים אמה, או שהיא למעלה מעשרה ומתעקמת בתוך עשרה, רואין כל שאלו תנטל עקמימותה ואין בין זו לזו שלשה טפחים אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו צריך להביא קורה אחרת. ג. מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר, אינו מניח את הקורה בצד הארוך אלא כנגד הקצר, שהקורה משום היכר ובאלכסון אינו היכר. בא להתיר כנגד האלכסון אין לו תקנה אלא במחיצה או בצורת הפתח. עשה לו צורת פתח אפילו באלכסון מותר, שהפתח משום מחיצה. ד. הלחי צריך שלא יגביהנו מן הקרקע שלשה טפחים, ושלא ירחיקנו מן הכותל שלשה, אבל פחות משלשה מותר, שכל פחות משלשה כלבוד לכותל וכמונח על הקרקע. נתנו חוץ מאויר המבוי סמוך למבוי תוך שלשה יראה לי שהוא מתיר, וזה חומר בקורה מבלחי. וראיתי למקצת הגדולים שאמרו שהלחי כקורה ואף הוא צריך לינתן בתוך חלל המבוי, ואי איפשר לי להעמיד דבריהם.

פרק שמיני: א. מחיצה העומדת מאליה הרי היא מחיצה. ולפיכך אפילו לחי העומד מאליו הרי זה מתיר משום לחי שהלחי משום מחיצה. במה דברים אמורים בשסמך עליו מערב שבת, אבל לא סמך עליו מערב שבת אינו לחי. כיצד: הרי שהעמיד לחי במבוי וניטל בשבת, אף על פי שהיה שם אילן וכיוצא בו שהיה ראוי לסמוך עליו משום לחי, אינו לחי ואף על פי שנטעו הוא בידים, לפי שלא סמך עליו מערב שבת. וכל שכן אם גדל שם האילן מעצמו. לא העמיד שם לחי אחר מערב שבת או שהיה שם ונפל עד שלא תכנס השבת, אילן זה מתיר משום לחי ואפילו לא אמר שיתיר לו משום לחי. וכן כל כיוצא בזה. ויראה לי שהקורה העומדת מאליה כאותן שנותנין קורה מכותל לכותל לחזק את הכותלים אינה קורה, שהקורה משום היכר, וכל שהוא משום היכר אם עמד

מאליו אין כאן היכר. ב. אבני גדר היוצאות מן הגדר ומובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר, והוא שיהא בגובה בין כולן עשרה טפחים.

פרק תשיעי: א. לחי המושך מדפנו של מבוי כנגד רחבו של מבוי, אף על פי שלא נעשית אותה בליטה משום לחי אלא לבצר החומה כעמודין וכיוצא בזה, נדון משום לחי. במה דברים אמורים בשאין ברחבו של דופן הבולט כנגד רחב המבוי ארבע אמות, שכל שהוא בארבע אמות אינו נדון כלחי אלא משום מבוי, ולפיכך צריך לחי אחר להתירו. נתן שם לחי אחר צריך שיתננו בצד השני של מבוי ולא סמוך לאותו דופן הבולט, שאלו נתנו שם הרי הוא כמוסיף עליו, ואינו ניכר שהוא משום לחי. נתנו בצד אותו דופן, אם הוא נמוך מן הדופן או גבוה ממנו או רחב או קצר ממנו הרי זה מותר, שניכר הוא שאינו מכלל הדופן אלא עומד לעצמו ומשום התרת לחי. ב. כשאמרו שאם מושך ארבע אמות אסור לא אמרו אלא במבוי רחב יותר משמונה אמות. היה רחב שמונה מותר, לפי שיש כאן עומד כפרוץ, וכל שעומד כפרוץ הרי הוא כעומד. ואין צריך לומר במבוי שאין ברחבו שמונה שהרי העומד מרובה על הפרוץ. היה הדופן יתר מארבע אמות והמבוי יותר על שמונה ואנו מסופקין אם העומד כמחצה על מחצה או מרובה על הפרוץ או אינו כפרוץ, יראה לי שמתירין מן הספק, שכל ספק בשל דבריהם להקל. ועוד שיש לומר כאן שני צדדין להקל, שמא עומד מרובה, ואם תאמר אינו מרובה, עדיין יש לומר שמא כמוהו, והרי הוא מתיר כל שאין הפרוץ מרובה, וכל שיש להתר שני צדדין ואין לאסור אלא צד אחד סומכין עליהן, ואפילו בדבר שאיפשר לשער ולדקדק, שלא הצריכו לדקדק ולשער בכיוצא בהן. וצריך עוד להתישב בדבר זה. כלל דברים אלו שאמרנו לא אמרנו אלא בשלא נשארה שם פרצה יתירה על עשר, שכל פרצה יתירה על עשר אין הלחיים והקורה ולא עומד מרובה על הפרוץ מתירין אותה עד שימעטנה ויעמידנה על עשר, או שיעשה לה צורת פתח וכמו שיתבאר (ש"ב פ"א הי"ד). ג. לחי המושך עם דפנו של מבוי כלפי חוץ פחות מארבע אמות נדון משום לחי, ומותר להשתמש במבוי עד כנגד חודו הפנימי. היה מושך ארבע אמות נדון משום מבוי, ולפיכך צריך לחי אחר להתירו. ואם היה הדופן שכנגדו נמשך כמוהו מותר להשתמש בכולו, מפני שהלחי הזה שנתן עכשיו מתיר את הכל, שהרי אותו דופן הנמשך הרי הוא מכלל המבוי. ד. לחי הנראה מבפנים ושוה מבחוץ, וכן שוה מבפנים ונראה מבחוץ נדון משום לחי. לפיכך כותל המבוי שהוא כנוס מחברו, בין ששוה מבפנים וכנוס מבחוץ בין כנוס מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי. ה. היה עמוד בולט מאחורי כותל המבוי תוך שלשה טפחים לראש כותל המבוי הרי נדון משום לחי, וזהו בכלל מה שאמרנו נראה מבחוץ ושוה מבפנים. במה דברים

אמורים בשאין אותו עמוד מושך ארבע אמות שאם היה רחב ומושך ארבע אמות אינו נדון משום לחי, ואין רואין אותו כמחיצה הנתונה על פי המבוי כדי להתיר את המבוי משום עומד מרובה על הפרוץ, שלא אמרו עומד מרובה על הפרוץ אלא בעומד ברחב אויר המבוי ולא בנתון מאחוריו. ויש מתירין, והראשון נראה לי עיקר.

פרק עשירי: א. מתירין את המבוי לחצאין בין בלחי בין בקורה. כיצד: היה המבוי ארוך ונתן הקורה או הלחי באמצע המבוי, מה שלפנים מן הקורה ומן הלחי מותר, מהם ולחוץ אסור. במה דברים אמורים בשנתון בתוך חלל המבוי. נתן את הלחי אחורי המבוי כנגד אמצע המבוי, כל שהרחיקו שלשה טפחים מראש כותל המבוי יראה לי שאינו מתיר כלום, שלא אמרו נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי אלא בנתון תוך שלשה טפחים לפתח המבוי מאחריו. אימתי מתירין הקורה והלחי את המבוי לחצאין, בזמן שיש לפנים מהם ארבע אמות וכל תנאי מבוי, לא היה לפנים מהם ארבע אמות וכל תנאי המבוי אינן מתירין, שאין כאן מבוי, ואינו ניתר אלא בפס ארבעה או בשני לחיים כחצר, לפי שאין הלחי והקורה מתירין כל מבוי אלא בתנאים ידועים כמו שנתבאר למעלה. ב. מבוי ארוך שרצפו בלחיים, אם אין בין לחי ללחי שלשה טפחים הרי אלו כלחי יחידי, שכל פחות משלשה כלבוד דמי. ולפיכך אם אין מחוד פנימי של לחי פנימי ועד חוד חיצוני של לחי חיצוני משך ארבע אמות מתירין משום לחי ואין צריך לחי אחר להתירו. היה בהם משך ארבע אמות יצאו אלו מתורת לחי ותורת מבוי יש להם, ולפיכך צריך לחי אחר רחוק מהם שלשה להתיר אותם ואת המבוי. במה דברים אמורים בשאין הלחי החיצון בולט כלום חוץ למבוי. היה משהו ממנו בולט חוץ למבוי, אותו משהו נדון משום לחי, שהרי בארנו (לעיל פ"ט ה"ד) שהנראה מבחוץ אף על פי ששוה מבפנים נדון משום לחי. היו רחוקים זה מזה שלשה טפחים, משתמש עד חוד חיצון של לחי החיצון, ואין אומרים כל לחי ולחי מתיר עד שלפנים ממנו, אלא הלחי החיצון מתיר כל המבוי וכנגד הלחיים שלפנים ממנו. ולפיכך כל שיש מן החיצון ולפנים שיעור מבוי הלחי החיצון מתיר, ואין צריך שיהא בין לחי ללחי שיעור מבוי ותנאי המבוי.

פרק אחד עשר: א. מבוי הפתוח לרשות הרבים והכשירו בלחי מותר להשתמש אפילו בין הלחי, שמקום הלחי נמשך אחר המבוי ונחשב מכללו, וחודו החיצון של לחי סותם. היה פתוח לכרמלית מה שהוא כנגד הלחי נגרר אחר הכרמלית שהוא מינו, ולפיכך אסור להשתמש בין הלחי. במה דברים אמורים בשאין הלחי רחב ארבעה. היה רחב ארבעה, יש אומרים שאפילו פתוח לרשות הרבים אסור להשתמש בין הלחי, ויש מגדולי המורים שהתירו אפילו ברחב ארבעה, ולזה דעתי נוטה. ב. הכשיר את המבוי בקורה,

יש מגדולי המורים שהורו שאפילו פתוח לכרמלית מותר להשתמש תחת הקורה, ויש מי שהורה שהקורה כלחי, וכל שפתוח לכרמלית אסור להשתמש בין הלחי ותחת הקורה, ולזה דעתי נוטה. במה דברים אמורים בקורה שאינה רחבה ארבעה או שאינה בריאה לקבל את המעזיבה. היתה רחבה ארבעה ובריאה, אפילו פתוח לכרמלית יראה לי שמותר להשתמש תחתיה, לפי שפי הקורה יורד וסותם וחודה החיצון סותם.

פרק שנים עשר: א. מבוי שאין ברחבו ארבעה או שרחב ארבעה ואין פתחו רחב ארבעה, יש מי שהורה שכל שיש ברחבו שלשה טפחים צריך להתירו בלחי וקורה. ויש מגדולי המורים שהורו שכל שאין ברחבו ארבעה או שאין בפתחו ארבעה אינו צריך כלום, ולזה דעתי נוטה. ב. מבוי שמתלקט עשרה מתוך ארבע אמות רואין המתלקט כמחיצה, וכל שלפנים ממנו אין צריך לא לחי ולא קורה, בין ששוה לתוכו ונעשה מדרון לרשות הרבים, ובין ששוה לרשות הרבים ונעשה מדרון לתוכו. ג. היתה גדודית בפתח המבוי גבוהה חמשה או פחות או יותר ועשה מחיצה על גבה והשלימה לעשרה, מצטרפין למחיצה ואינו צריך דבר אחר להתירו, ולא עוד אלא שנדון משום מחיצה, וכל שנדון משום מחיצה מתיר כל המבוי, ואף על פי שאין בו ארבע ולא אפילו אחד מכל תנאי המבוי.

פרק שלשה עשר: א. חצר שהיא פרוצה למקום האסור לה אינה ניתרת בלחי וקורה כמבוי, ולא אפילו בלחי עם הקורה. ואי זהו שנדון משום חצר, כל שאין אורך כניסתו יותר על רוחב תוכו. ויש מגדולי המורים שאמרו שאינה נידונת משום חצר, אלא כל שהיא מרובעת ואין ארכה יתר על רחבה ולא רחבה על ארכה. ב. ובמה מתירין את החצר, בפס ארבעה וגבוה עשרה, או בשני לחיים ואפילו דקין כחוט הסרבל, ומעמידין אחד מצד זה ואחד מצד זה, או בעומד מרובה על הפרוץ. במה דברים אמורים בשלא נשאר שם פתח יותר על עשר אמות. היה שם פתח יתר על עשר אמות אינו ניתר באחד מכל אלו כמו שיתבאר (ש"ב פ"א הי"ד), עד שימעט את הפתח או שיעשה לו צורת פתח. ג. באיזו חצר אמרו, ביש לו שלשה כותלים ופתוחה ברוח רביעית כמבוי, אבל דופן שלישית אינה ניתרת לעולם אלא בצורת פתח או בעומד מרובה על הפרוץ. ד. חצר שנפרצה בקרן זוית והוא שהפרצה אוכלת ראש שני הכותלים, אם פרצה פחות משלשה טפחים היא אינה צריכה כלום, משלשה ועד ארבעה צריכה שני לחיים. פרצת ארבעה מקום חשוב הוא ואין לה הכשר עד שימעטנה מארבעה, או עד שימלא ראש הכותל האחד כדי שלא תהא פרצה אוכלת קרן שני הכותלים. מלא ראש הכותל האחד יש לה הכשר. ה. וכיצד הכשירה, כל פרצה שהיא באמצע הכותל או אפילו בראשו, בין שנפרצה החצר ברוח אחת בין שנפרצה בשתי רוחותיה פחות משלשה אינה צריכה

כלום. משלשה ועד ארבעה ועד עשר אמות אם היה עומד כפרוץ אינה צריכה כלום. היה הפרוץ מרובה, אם נפרצה מרוח אחת ואפילו נפרצה במלואה עושה לה שני לחיים או פס ארבעה. נשארו בכותל קצת צדדין, אם נשאר שם מעט בצד זה ומעט בצד זה השני ובגובה עשרה, הרי אלו נדונין משום שני לחיים. ואם לא נשאר אלא בצד האחד צריך שיהא רחב ארבעה ונדון משום פס, וחצר ניתרת או בשני לחיים או בפס ארבעה. ו. נפרצה משתי רוחותיה, צריך שיהא הרוח האחד מהם עומד מרובה על הפרוץ, שאין רשות היחיד עד שיהו לו שלש מחיצות, או שיעשה לה צורת פתח ואחר כך יכשיר את השני על הדרך שאמרנו.

פרק ארבעה עשר: א. חצר שנפרצה משתי רוחותיה זו כנגד זו פרצות שאין בהן יתר מעשר, אם נפרצה למבוי מראשו האחד והשני לרשות הרבים, אם החצר רחבה מן המבוי, אף על פי שנפרץ לה המבוי במלואו החצר מותרת, ואף על פי שלא ערבה עם המבוי, ואף על פי שהרבים בוקעין בה ונכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר, שאין רגל הרבים מבטלת שלש מחיצות גמורות, ורשות היחיד גמורה היא אפילו לטלטל בתוכה. אימתי בזמן שנשארו לחצר בפרצה שכנגד המבוי צדדין כל שהוא מצד זה ומצד זה ובגובה עשרה, ששני צדדין אלו לחצר כשני לחיים. ואם לא נשארו אלא מצד אחר צריך שישאר שם שיעור פס ארבעה. וכן בצד השני הפרוץ לרשות הרבים צריך שיהא בו צורת פתח או עומד כפרוץ. לא נשאר לה מצד המבוי לא פס ארבעה ולא שני פסין קטנים כלחיים, אם לא עירבה חצר עם המבוי שניהם אסורין, שכל אחד מהם פרוץ במלואו למקום האסור לו. היתה החצר פרוצה משתי רוחותיה לרשות הרבים, אפילו זו כנגד זו ורבים בוקעין בה נכנסין בזו ויוצאין בזו, אם יש לה צורת פתח מכאן ולחיים או פס ארבעה מכאן מותרת. ואין צריך לומר בשיש לה צורת פתח מכאן ומכאן, או עומד מרובה מכאן וצורת פתח מכאן, שאין רגלי הרבים אוסרת במבואות וחצרות בכיוצא בזה. ב. אמת המים העוברת בחצר, נכנסת מכאן ויוצאה מכאן, עמוקה עשרה ורחבה ארבעה, אף על פי שהיא חולקת רשות לעצמה ונידונת משום כרמלית ואסור למלאת ממנה לחצר כמו שיתבאר בשער הרשויות (ש"ג פ"ו ה"י), לטלטל בחצר מותר, ואף על פי שהאמה שבחצר נפרצה ביותר מעשר למים שחוצה לה, לפי שאין החצר כפרוצה במלואה לאמה שהיא כרמלית, מפני שעומק עשרה של גדות האמה כמחיצות לחצר, ואף על פי שמלאה על כל גדותיה אין המים מבטלין המחיצות. לא היתה עמוקה עשרה ונפרצה לאמה שחוצה לה ביתר מעשר אסור לטלטל בחצר, מפני שהאמה פרוצה למה שחוצה לה ביתר מעשר, וכן החצר פרוצה למקום האסור לה ביתר מעשר, ולפיכך אסור

לטלטל אפילו בחצר עד שימעט פתח האמה מעשר, או שיעשה גדודין סביב אורך האמה להשלים עומק האמה לעשרה טפחים. ג. וכן לשון ים שנכנס לחצר, אם פרצתו יותר מעשר ואין בעומקו עשרה אסור למלאת ממנו ואסור לטלטל בחצר. עשה גדודין סביב הלשון משלשת צדדיו עד שיהא בין קרקעיתו ובין החצר גובה עשרה, מותר לטלטל בחצר ואסור למלאות, שעומקו של לשון מצטרף לעשרה. ואם אין בפרצתו יותר מעשר מותר בין למלאת בין לטלטל, מפני שאינו אלא כבור שבחצר. ד. וכן מים שנתכנסו בחצר, בין שעמוקין עשרה ורחבין ארבעה ואפילו כבית סאתים או יתר מבית סאתים, מותר למלאות מהן ומותר לטלטל בחצר, שאינן אלא כפירות המכונסין בחצר. במה דברים אמורים במים יפין לשתיה, אבל במים שאינן יפים לשתיה, רואין אם יש במקום עמקן של עשרה יתר מבית סאתים אף על פי שהן במיעוטה של חצר, או שהן ברובה של חצר ויש בין החצר ובין המים כשיעור יתר מבית סאתים, אסור לטלטל בחצר יתר מארבע אמות. ויראה לי שאם הם יפים וראויה לתשמישין אחרים לכביסה וכיוצא בה, הרי הן כמים יפים. ועוד יתבאר זה בשער הרשויות (שער ג' פ"א המ"ה ופ"ג הט"ו). אין בעומקו עשרה בין כך ובין כך מותר, שהרקק אינו חולק רשות לעצמו.

פרק חמשה עשר: א. בית שנפרץ כותלו כולו במלואו, אם אין הפרצה יתירה על עשר אינו צריך כלום, רואין פי תקרה כאילו יורד וסותם. היתה הפירצה יתר על עשר צריכה פס ארבעה או שני לחיים, שאין אומרים פי תקרה סותם כל שנפרץ במלואו ביותר על עשר. לא נפרץ במלואו אלא שנשאר שם קצת, אפילו היתה שם פירצה יתירה על עשר פי תקרה יורד וסותם. נפרץ בקרן זוית שהפרצה אוכלת ראש שני הכותלים ונפרץ הקרוי כמדת הפירצה באלכסון, אסור עד שיתקן, ואפילו אין פרצה יתירה על עשר, שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם באלכסון. נשאר הקירוי כמו שהיה אינו צריך כלום, שפי התקרה סותם. ויש מגדולי המורים שהורו בהפך, דיפה כח הקירוי העשוי באלכסון מכח הקירוי השוה ונשאר אלכסונו של קרוי באויר, ואינו סותם עד שישאר תחתיו פס אחד בין רחב בין קצר בקרן. ב. בית שנפרץ משתי רוחותיו זה כנגד זה ונעשה מפולש, אפילו פרצה פחותה מעשרה אין פי תקרה סותם בכיוצא בזה, ואפילו לא נפרץ במלואו, עד שישאר שם עומד מרובה על הפרוץ. וכבר נתבאר (לעיל פ"ט ה"ב) שעומד כפרוץ הרי הוא כעומד. נשלם השער הראשון בעזר שמים

## השער השני

**השער השני:** תיקוני המבוי המפולש ותיקוני צורת הפתח ותיקוני ר"ה והעיירות. א. אבאר בו תיקוני המבוי המפולש השוה והעקום, ושנכשר בלחי או בקורה ואחר כך נפרץ מראשו או מצידו, והרחב

מעשר. ב. ואבאר בכלל זה צורת פתח שאמר בכל מקום כיצד, וכן עומד מרובה על הפרוץ כיצד. ג. ואח"כ אבאר דין מבוי או חצר שנפרצו בשבת או שנטלו הלחיים והקורה בשבת, ודין מחיצה שנעשית בשבת. ד. ואבאר תיקון רשות הרבים והעיירות.

פרק ראשון: א. מבוי המפולש לרשות הרבים כיצד מערבין אותו, אם היה מפולש לרשות הרבים מכאן ולכרמלית מכאן, עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן. וכן הדין אם היה מפולש לכרמלית. היה מפולש לרשות הרבים מכאן ומכאן, עושה דלת מכאן ולחי או קורה מכאן. ויש מי שהורה גם בזה להכשיר בצורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן. ולראשון דעתי נוטה. איזה דלת אמרו, דלת הראויה לינעל, ואינו צריך לנעול. כיצד, היו שולי הדלת משוקעין בעפר עד שהעפר מונע אותה מלנעול צריך לפנות העפר. היתה ראויה לנעול אינו צריך שינעול אף בלילה, כל שראוי לנעול הרי זה מותר. ב. איזהו מבוי המפולש מכאן ומכאן לרשות הרבים, כל שאינו רחב שש עשרה אמה. היה רחב י"ו אמה נעשה הוא עצמו רשות הרבים, ואין רשות הרבים מתערב עד שיהו דלתות נעולות בלילה כמו שיתבאר (פ"ד ה"א). ויש מי שהורה שכל שאורך המבוי מפולש לאורך רשות הרבים, בין שהמבוי רחב שש עשרה אמה בין שאינו רחב הרי הוא רשות הרבים, ומבוי המפולש לרשות הרבים כיצד, כגון שאורך המבוי מפולש מכאן ומכאן לרוחב רשות הרבים, ודברי טעם הם וראוי לחוש להם. ג. כבר בארנו (ש"א פ"ט ה"ד) שהמבוי השוה מפנים ונראה מבחוץ נדון משום לחי. לפיכך מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה החצר כנגדו לרשות הרבים, אם לא נפרצה החצר גם היא למבוי במלואה הרי הוא כסתום, ואינו צריך כלום מצד החצר, והמבוי והחצר מותרים, ואף על פי שלא עירבו זה עם זה, לפי שהמבוי ניתר במה שנשאר קיים מכותלי החצר בצד המבוי משום לחי, ואין רגל המבוי אוסרת אותו. ד. היו כותלי המבוי נמשכין ונכנסין בתוך חלל החצר שלשה טפחים או יותר, ומופלגין מכותלי צידי החצר שלשה טפחים, אם לא עירבו המבוי והחצר, המבוי אסור לפי שרגלי החצר במבוי ואוסרין אותו, והחצר מותרת ואף על פי שפרצת המבוי ופרצת החצר שבצד רשות הרבים מכוונין זה כנגד זה, ואפילו רבים בוקעין בחצר ונכנסין לה בזו ויוצאין בזו, אף על פי כן החצר כרשות היחיד ומותר לטלטל בכולה. במה דברים אמורים בשנשארו בכותליה מצד זה ומצד זה משני צדי המבוי פסים קצרים וגבוהים עשרה, ואפילו אין רחבין אלא מעט, לפי שהן נדונין כשני לחיים. ואם לא נשאר אלא מן הצד האחד צריך שישאר שם פס ארבעה, שכבר נתבאר (ש"א פי"ג) שאין החצר נתרת אלא בשני לחיים או בפס ארבעה. ה. נפרץ לאמצע רחבה של רבים שאין דיורין שם, אפילו כותלי המבוי נמשכין לתוך חלל הרחבה בין עירבו בין

לא ערבו אף המבוי מותר, שהרחבה שאין בה דיורין אינה צריכה עירוב ואינה אוסרת את המבוי, שאין אוסר אלא דיורין בלבד. במה דברים אמורים ברחבה שאינה יתירה על בית סאתים ואף על פי שלא הוקפה לדירה, או שהוקפה לדירה ואפילו יתירה על בית סאתים. אבל היתה יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה ונפרצו זה לזה במלואן שניהן אסורין, כרמלית היא זו, והרי מבוי נפרץ במלואו לכרמלית. ו. היה נפרץ במלואו לצידי החצר או לצידי הרחבה ונפרצה החצר והרחבה אפילו שלא כנגד המבוי אסור, לפי שנראה המבוי מבפנים כמבוי עקום ומפולש משער זה לשער זה. ולפיכך אסור עד שיעמיד לחי או קורה בין המבוי לבינה. היתה רחבה או חצר של יחיד, אפילו נפרץ המבוי לאמצען במלואו החצר מותרת כמו שבארנו, והמבוי אסור חוששין שמא ימלך ויבנה בתים בחצר וברחבה מן הצד, ונמצא המבוי כלה לצידי הרחבה והחצר. ז. מבוי שכלה לים או לאשפה של יחיד הרי הוא כמפולש, וצריך לסתמו לצד הים או לצד האשפה, או שיעשה צורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן. ולמה אמרו כן ועכשו סתום הוא מאותו צד שהרגל מסולקת משם, אלא חוששין שמא יעלה הים שרטון ושמא תנטל האשפה. היתה אשפה של רבים אין חוששין לה שאין עשויה ליפנות. ח. רחבה יתירה על בית סאתים שלא הוקפה לדירה הרי היא ככרמלית כמו שיתבאר (ש"ג פ"א הכ"ט, פ"ב הי"ח), ואסור לטלטל יותר מארבע אמות. ולפיכך אם היה צדה אחד פתוח למבוי שבעיר, אף על פי שהמבוי מושך מפתח העיר ויש לו צורת פתח וכלה לאותה רחבה אסור לטלטל בתוך המבוי אלא בד' אמות, לפי שהוא פרוץ במלואו לרחבה שהיא אסורה לו ככרמלית. במה דברים אמורים בשהיו כותלי הרחבה שעל פתח המבוי רחבין מצד זה ומצד זה ד' אמות, ויצאו מתורת לחי כמו שבארנו. היה אחד מהן פחות מד' אמות המבוי מותר, שכבר נתבאר שהמבוי השוה מפנים ונראה מבחוץ נדון משום לחי. מעשה היה ברחבה כזו שצידה האחד היה פתוח למבוי כזה שבעיר וצידה השני היה פתוח לשביל של כרמים, ובראש השביל היו קצת בתים פתוחין לו אבל לא בתים וחצרות, והיה השביל כלה לגדודית שעל הנהר הגבוהה עשרה טפחים על הנהר, והשביל שוה מתוכו, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו שאי אפשר להתירן אפילו אם קבעו לחי על פתח הרחבה שבצד השביל, ואפילו קבעוהו לשם דירה, כדי שלא יאמרו שהלחי מועיל לשביל של כרמים שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו. וכן אי אפשר לעשות מחיצה לשם דירה על גדודית שעל הנהר, לפי שאין מחיצה על גבי מחיצה. הרחיק ארבעה מן הגדודית ועשה מחיצה עשרה לשם דירה, הותרה הרחבה כאלו הוקפה לדירה ונתוסף השביל על הרחבה, ואם נשתתפו המבוי והשביל מותר לטלטל במבוי וברחבה ובשביל

ומזה לזה. וכן הדין אם עשה פס ארבעה בפתח הרחבה הסמוך לשביל, והוא שיהא הפתח רחב עד כדי שיהא בו מעבר רחב לבהמות, כדי שלא נחוש שמא יפילו הגמלים את הפס. ט. עשה לחי בפתח הרחבה סמוך למבוי מותר, דמתוך שמועיל לחי זה להתיר את המבוי מתיר גם את הרחבה לטלטל בתוכה כאלו הוקפה לדירה, ומותר לטלטל אף מן המבוי לרחבה ומן הרחבה למבוי. הכשירו אותם בלחי זה, יש מי שהורה לאסור את המבוי, גזירה שמא יאמרו לחי מתיר כל שביל של כרמים ואפילו אין בתים וחצרות פתוחין לתוכו. ויש מי שהורה להתיר אפילו המבוי, שאין כאן גזירה הואיל ואין הלחי ממש מתיר את השביל, ודברים של טעם הם ולזה הדעת נוטה. לפיכך מותר לטלטל בכל ומותר לטלטל מזה לזה. במה דברים אמורים בשנשתתפו המבוי עם השביל, אבל אם לא נשתתפו כל אחד אוסר את הרחבה על חברו, שיד שניהם שולטת בה. ובאיזה רחבה אמרו ברחבה של רבים. היתה רחבה של יחיד אסורין, חוששין שמא יבנה אותה ויעמיד שם דיורין, שכבר בארנו במבוי הכלה לרחבה של יחיד שהמבוי אסור מחמת חשש זה. ויש שהורה להקל גם בזה, שלא חששו לכך אלא ברחבה הפתוחה לרשות הרבים. אבל רחבה זו שהיא רשות היחיד דבר תורה ואינה פתוחה אלא לכרמלית לא חששו. ולזה הדעת נוטה. י. מבוי שהוא עקום כמין גא"ם ומפולש משני ראשיו לרשות הרבים או לכרמלית הרי הוא כמפולש. יש מי שהצריך צורת פתח בעקמימותו ולחי או קורה לשני ראשיו כאלו מפולש כל אחד ואחד מכאן ומכאן לרשות הרבים או לבקעה. ולפי מה שבארנו למעלה (ה"א) במפולש כאן וכאן לרשות הרבים, שיש מי שהורה שצריך דלת מכאן ולחי וקורה מכאן, אף זה צריך דלת לעקמימותו. ואין דברים אלו מחוורים בעיני, אלא יראה לי שאין צריך לעקמימותו כלום אלא לשני ראשיו. ולפיכך אם פתוח כאן וכאן לרשות הרבים עושה דלת מכאן ולחי או קורה מכאן, ואם פתוח לכרמלית מכאן ולרשות הרבים מכאן או לכרמלית כאן וכאן, עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן. היה עקום ומפולש כמין חי"ת, יראה לי שהוא כסתום ואינו צריך אלא לחי או קורה מכאן ולחי או קורה מכאן. יא. מבוי שהוא סתום שיש לו שבילין מצד זה ומצד זה, וכל אחד פתוח לרשות הרבים או לכרמלית, אף על פי שאינן מפולשין זה כנגד זה הרי כל אחד מהם כמפולש. וכיצד מכשירין אותן, אם מפולשין כאן וכאן לרשות הרבים עושה דלת הראויה לינעל לראש המבוי הגדול, וכן לכל פתח ופתח של השבילין שבצד האחד, ולחי או קורה לכל פתח ופתח של שבילי הצד השני. ואם פתוחין לכרמלית כאן וכאן או לכרמלית מכאן ולרשות הרבים מכאן, עושה להם צורת פתח ואינן צריכין דלת. ולעולם אין צריכין לעקמימותן כלום כמו שביארנו (לעיל ה"י). יב. מבוי שהכשירוהו בלחי או

בקורה ונפרץ מצדו כלפי ראשו מקום שהקורה או הלחי נתונין שם, ואין הפרצה יתירה על עשר, אם נשאר תחת הקורה או סמוך ללחי פס ארבעה הרי הוא מותר כמו שהיא, אף על פי שאין תחלת מבוי פחות מארבע אמות סוף מבוי בארבעה טפחים שעדיין מקום חשוב יש. במה דברים אמורים בזמן שבעלי המבוי דעתן לגדור אותה פירצה, ומונעין רגלי הרבים משם. ואם לא, לעולם אסור עד שלא תהא הפרצה ארבעה טפחים. נשארו בפרצה למטה במקום דריסת הרגל גבשושיות שמונעות רגל הרבים הרי זה כמקום שאין בוקעין בו רבים, ופס ארבעה מתיר עד עשר. נשאר שם פס פחות מארבעה, אם אין בפרצה שלשה טפחים מותר, שכל פחות משלשה כלבוד דמי וכמו שאין שם פרצה. היתה הפרצה שלשה אין לו תקנה עד שימעט את הפרצה משלשה, או שיעמיד את הפס עד ארבעה טפחים. יג. נפרץ בקרן זוית שהפרצה אוכלת ראש שני הכותלים, אם היתה הפרצה ארבעה טפחים אף על פי שהקורה מונחת במקום אחד במבוי המבוי אסור, פירצה היא זו ולא פתח, שאין אדם עושה פתח כיוצא בזה. (וכבר ביארנו שאין אדם עושה פתח כיוצא בזה). וכבר ביארנו (פ"ד ה"א) שאין הלחי והקורה מתירין את הפרצה, ולא אפילו עומד מרובה על הפרוץ, ואין לו תקנה עד שימעט ויוציאנה מכלל פרצה. יד. מבוי הרחב מעשר אינו ניתר בלחי וקורה לעולם עד שימעט ויעמיד רחבו על עשר, ואף על פי שעשה לה אמלתרא, שאין אמלתרא מועיל לרחב מעשר אלא לגבוה מעשרים כמו שביארנו (ש"א פ"ג). ויש מתירין באמלתרא, שספק הוא וספק של דבריהם להקל. ואין דעתי כן, שלא אמרו להקל במחיצות אלא להחמיר, הואיל ועיקר מחיצות דבר תורה. לא מעטו עושה לו צורת פתח ודיו.

פרק שני: א. ואיזו היא צורת פתח, קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. עשה קנה מכאן גבוה עשרה וקנה מכאן וקשר קנה באמצען לא עשה ולא כלום, פתח מן הצד הוא זה, ואינו פתח עד שיעמיד הקנה על גביהן. צורת פתח זה שאמרנו בין שתהא באמצע הכותל בין שתהא בראש הכותל לצד הקרן, שאין הפרש בין זה לזה. ואף על פי שיש מגדולי המורים שאסרו כשעשאה לצד הקרן אין דברים אלו מחוורים, והראשון עיקר. ב. צורת פתח זו יראה לי שאינה צריכה כלום, לא הכר ציר ולא שתהא בריאה לקבל שום דלת. ויש אומרים שאינה צריכה הכר ציר, אבל צריכה שתהא בריאה לקבל דלת של קשין. ויש מחמירין להצריכה היכר ציר ובריאה לקבל דלת של קשין, וראוי לחוש לדבריהם. קנה שעל גביהן שאמרנו שהוא כמשקוף, אינו צריך ליגע לשני קני המזוזות אלא אפילו גבוה מהן. ולפיכך כיפה שיש ברגליה עשרה עד שלא תתחיל להתעגל ויש ברחבה ארבעה הרי זה פתח ומתרת לענין שבת. אין ברגליה עשרה או שאין ברחבה

ארבעה, אף על פי שיש בה כדי לחוק ולהשלימה לשעור אינה כלום. ג. מבוי הרחב עשרים אמה או חמש עשרה אמה ובא למעטו, ונעץ דף אחד קצר באמצע עד שלא נשאר לא מצד זה ולא מצד זה פתח יתר על עשר אמות, לא עשה ולא כלום, עד שיעמיד שם פס רחב שיהא רחבו מרובה על האויר שבאחד מן הצדדין, לפי שהאויר המרובה שמכאן ומכאן מבטלין אותו, ואף על פי שנתן קורה עליו. וכיצד מכשירין אותו, עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות, ומעמיד ארכו לארכו של מבוי ונותן את הקורה עליו, והוא שהגיע הקורה מכותל החיצון של המבוי האחד ועד הכותל החיצון של המבוי השני, ולא תהא הקורה גבוהה מעל הפס שלשה. שכבר ביארנו שצריכה הקורה להיות על גב המבוי. ולמה אמרו משך ארבעה, לפי שהפס חולק באמצע ועושה את המבוי כשני מבואות, ואין משך מבוי פחות מארבע אמות כמו שביארנו. ומעתה אין אויר שמכאן ומכאן מבטלין את הפס, שאין אויר מבטל כותלי המבוי, ולפיכך אין הפס הזה מתיר להיות כל חלק מהן מוכשר בלחי וקורה, אלא אם כן יש בכל מבוי ומבוי מהם בתים וחצרות פתוחות לתוכו, שכל אחד ואחד מבוי בפני עצמו, וכל שהוא כן ניתר כל אחד ואחד מאלו בקורה כמו שאמרנו, או בלחי בכל אחד, או בלחי באחד וקורה באחר כשאר המבואות. לא היו בתים וחצרות פתוחין לתוכן עושה להם שני לחיים לכל אחד כדין החצר וכמו שביארנו (ש"א פי"ג ה"ב). פס זה המשוך ארבעה מתיר אף על פי שיש בין חודו הפנימי לכותל האמצעי של מבוי יותר מעשר אמות, ואין זה כמבוי עקום, שכבר ביארנו למעלה (פ"א ה"י) שכל מבוי עקום כמין חי"ת הרי הוא כסתום. ד. אין לו פס רחב ארבע אמות, אם היה מבוי רחב עשרים עושה פס שלש אמות ונותנו רחוק מן הכותל שתי אמות, ועושה כן לצד הכותל השני, ונמצאו הפסין שבצדדין יתירים על הפרוץ שמהן ולכותלים והרי זה כעומד, ולא נשאר באמצע אויר יתר על עשר, ולחי או קורה מתירין אותו. והאויר שמן הפסים ולכותלים אין צריך כלום שהרי ניתר בעומד מרובה על הפרוץ. וכן הדין אף במרחיק שתי אמות ושני טפחים ועושה פס שתי אמות וארבעה טפחים מצד זה ומצד זה, שכל שהפס רבה על האויר שבינו ובין הכותל נדון כעומד. ומכאן אתה דן לכל כיוצא בזה. ה. עומד מרובה על הפרוץ שאמרו שהוא כעומד, במה דברים אמורים כשהעומד מצד אחד. היה עומד משני צדדין מרובה על הפרוץ אינו כעומד. כיצד היו העומדין אחד לצד ימין המבוי ואחד לצד שמאלו ואויר בנתיים, אינו נדון משום עומד. היה עומד שתי בלא ערב או ערב בלא שתי הרי זה כעומד גמור. ו. מבוי שיש לו שני פתחים מצדו, ואין באחד מהן יתר על עשר, ויש באמצען פס יתר

על כל אחד ואחד מן האורין או אפילו ככל אחד ואחד מהן, אף על פי ששני האורין לכשיצטרפו רבין עליו, נותן קורה על אחד מהן ודיו, ואין השני צריך כלום.

פרק שלישי: א. מבוי שנטלה בשבת קורתו או לחייו, וכן חצר שנטלו לחייה או פס ארבע שלה, אסורין אפילו לאותה שבת. במה דברים אמורים בשנפרצו לרשות הרבים או לכרמלית, אבל נפרצו לחצר שאינה מעורבת לו מותר, שדיורין הן שאוסרין אותו, ודיורין הבאין בשבת אינן אוסרין, דשבת הואיל והותרה הותרה. ולפיכך כותל שבין שני חצרות שנפל, זה מטלטל בכל החצר עד עיקר הכותל אפילו כלים ששבתו בתוך הבית, וזה מטלטל בכל החצר עד עיקר הכותל. ב. חצר שנפרצה ונעשית שם מחיצה בשבת מחיצה היא, ואם נעשית בשוגג מותר לטלטל בה, ואם נעשית במזיד אף על פי שהיא מחיצה אסור לטלטל בה מדבריהם.

פרק רביעי: א. מקום שהרבים בוקעין בו משער לשער, ושעריו מכוונין זה כנגד זה כדגלי המדבר, אם רחב שש עשרה אמה זו היא רשות הרבים גמורה ואסור לטלטל בו חוץ לארבע אמות. רצה לערבו ולהתיר לטלטל בכלו כיצד הוא מכשירו, עושה לו דלתות ננעלות בלילה והרי חזר זה רשות היחיד. ויראה לי שאין צריך דלתות ננעלות מכאן ומכאן, אלא כל שיש כאן דלת ננעלת בלילה ולחי או קורה מכאן הרי זה רשות היחיד, שאין רשות הרבים אלא המסור לרבים בכל עת, והואיל ויש לזה דלת ננעלת בלילה וחוסמת העוברים שם בלילות אין זו רשות הרבים. ב. וכיצד מכשירין את העיירות, אם עיר של יחיד היא אף על פי שנעשית לרבים, מערבין כל חצר וחצר לעצמה, אף על פי שמשתתפין בכל העיר, שאין סומכין על שתוף במקום עירוב כדי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות כמו שיתבאר (שער ד פרק א), ואחר כך עושה לה דלתות ננעלות בלילה ונעשית כל העיר כמבוי אחד, ומערבין את כולה בפת. אבל אין מערבין כולה לחצאין חצי העיר אלו לעצמן ואלו לעצמן בין לארכה בין לרחבה, מפני שרגליהן של אלו אוסרין את אלו, לפיכך אין מערבין אלא כולה ביחד או כולה מבוי בפני עצמו. ערבה מבוי מבוי בפני עצמו, צריכין לעשות אצטבא גבוהה שלשה ורחבה ארבעה בפתחי המבואות כדי לסלק רגלי האחרים משם. ג. איזו היא עיר של יחיד, כל שבנאה היחיד לעצמו וישכירנה לרבים, או שמכרה אחר כן לרבים, או שבנאה להושיב בה דיורין ומשייר לעצמו דרכים פלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים עושין. היתה עיר של רבים אף על פי שמכרוהו ליחיד, אם יש לה שני פתחים שנכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו אין מערבין אותה לחצאין כמו שביארנו, ולא אפילו כולה, אלא אם כן יש לה חוצה לה שיור שאינו תוך דלתותיה הנעולות ואינה מתערבת עמה, אלא אלו משתתפין לעצמן

ואלו משתתפין לעצמן, ויהיו הנשארים מותרים במקומן ואסורין לטלטל בשאר העיר, והעיר מותרין במקומן ואסורין לטלטל במקום השיור. ולמה הצריכו שיור זה, להיכר שהעירוב מתיר את רשות הרבים הזה, ושרשות הרבים אסור לטלטל בו, שהרי המקום הנשאר ולא נשתתף עמהם אין מטלטלין אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן. וכמה יהא שיור זה אפילו בית אחד בחצר אחת, ואף על פי שאינו פתוח לעיר אלא פתוח לחוץ לעיר ואחוריו לעיר, ואף על פי שאין ראוי להתערב עם העיר ואפילו דרך חלון או דרך גגות הרי זה שיור, ומניחין אותו ומערבין את השאר בפת כמו שביארנו. ד. עיר של רבים שאין לה אלא פתח אחד הרי היא כעיר של יחיד ואינה צריכה שיור. היו לה שני פתחים ונעשית אשפה של רבים בפתח האחר, הרי הוא כסתום וכמי שאין לו אלא פתח אחד. פנו את האשפה חזר הפתח למקומו. היה לו פתח בצד זה וסולם בצד זה, אף על פי שנכנסין ויוצאין לה דרך אותו סולם אין הסולם כפתח אלא כמחיצה. ה. מפני מה אמרו בעיר בין של יחיד בין של רבים שאין מערבין אותה לחצאין, מפני שכל עיר שהכשירוה בדלתות ננעלות וראויה לערב את כלה עכשיו בפת, הרי הוא כמבוי אחד שאין מערבין את כולו לחצאין אלו לעצמן ואלו לעצמן, אלא או כולו ביחד או מקצתו לבד ולשייר מקצתו. לפיכך באו לערב חצי העיר לבד כדינה או מקצת מבואות העיר כדינן לבד, עושין ואינן נמנעין, שלא אסרו אלא לערב את כלה לחצאין, אבל לערב את חצייה מותר.

**נשלם השער השני ת"ל**

## השער השלישי

**השער השלישי**: שער הרשויות א. אבאר בו דין רשויות של שבת, בין של תורה כרשות הרבים ורשות היחיד, בין של דבריהם ככרמלית ומקום פטור ומבואות שאינן מפולשות וחצרות של רבים והגנה והקרפיפות, ומהו שנחשב מכלל כל אחד ואחד מהם. ב. ואחר כך אבאר אי זה מהן מותר לטלטל בכולו, ואיזה בארבע אמות בלבד. ג. ואבאר בכלל זה את שאסור לטלטל בכולו אם יש לו הכשר, ובמה יהיה הכשרו לטלטל בכולו. ד. ואבאר בכלל זה ארבע אמות שאמרו כיצד נותנין אותן לו, אם הם בלא אלכסונן או אפילו הן ואלכסונן. ה. ואחר כך אבאר דיני הכנסתן והוצאתן מזה לזה המותר והאסור מהן. ו. ואבאר בכלל זה דין כחו ברשות הרבים ודין כחו בכרמלית ודין כחו בקרפף. ז. וכן אבאר בכלל זה רשויות של דבריהם אם מותר להחליף מזה לזה דרך מקום פטור אם לא. ח. ואחר כך אבאר דיני העומד באחד מן הרשויות אם מותר לטלטל או לשתות או להטיל מים ולרוק בשני אם לאו. ט. ואחר כך אבאר דין הרשויות המיוחדות והמשותפות כיצד דין טלטולן מזה לזה, ומהו שנגרר אחר זה ולא אחר זה לטלטל מזה לזה.

פרק ראשון: א. איזו היא רשות הרבים, כל מקום שרחב שש עשרה אמה על שש עשרה אמה ומתקבצין שם בני אדם לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשוקים שבמדינות, ואף על

פי שדלתות המדינה ננעלות בלילה, וזו היא פלטיא שאמרו. וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה ורחבין שש עשרה אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והעגלות. במה דברים אמורים בשאין דלתותיהן ננעלות בלילה, היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רשות הרבים, שאין רשות הרבים אלא הנמסר לרבים בכל שעה. כל מקום שהוא מקורה אינו רשות הרבים לפי שאינו דומה לדגלי מדבר. ב. מבואות הרחבין שש עשרה אמה, אף על פי שמקצתן מתקצרין ואין בו שש עשרה אמה, הרי זה רשות הרבים, שאי אפשר לרשות הרבים להתלקט במלקט. לפיכך המבואות המפולשין לרשות הרבים ואורכן לאורך רשות הרבים, אף על פי שאין ברחבן שש עשרה אמה הרי הן רשות הרבים גמורה. היה ארכן מפולש לרחב רשות הרבים אינן רשות הרבים. ואלו הן מבואות המפולשין לרשות הרבים שאמרו בכל מקום. ג. כל דבר שהוא גבוה שלשה אף על פי שעומד בתוך רשות הרבים אינו נדון כרשות הרבים, אלא אם רחב ארבעה נדון משום כרמלית, ואם אין ברחבו ארבעה הרי זה מקום פטור. אין בגבהו שלשה הרי הוא כרשות הרבים, שכל פחות מג' הרי הוא לבוד עם הקרקע, ועוד שאי אפשר לרשות הרבים להיות שוה כולו כמתלקט במלקט. ולפיכך לבנה או קוצים וברקנים או גללין המוטלין ברשות הרבים אם אין בגבהן שלשה הרי הן כרשות הרבים. ד. עמוד או תל או ענפי אילן שהן ברשות הרבים, אם אין גבוהין שלשה הרי הן כרשות הרבים. משלשה ועד תשעה, אם רחבין ארבעה הרי זה ככרמלית, אם אין ברחבן ארבעה הרי אלו מקום פטור. היה בגבהן תשעה לא פחות ולא יתר, אם יש ברחבן ארבעה ורבים מכתפין עליו נידון משום רשות הרבים. ויש מי שהורה אפילו בשאינן רחבין ארבעה, ואפילו אין מכתפין עליו, שכל שיש בגבהו תשעה ראוי לכתף עליו, וראוי לחוש לדבריו. ולפיכך אסור לטלטל ממנו לרשות היחיד ואפילו לכרמלית ומהם עליו. ה. גומא ברשות הרבים עמוקה שלשה, או יותר ומשלשה ועד עשרה, אם יש ברחבה ארבעה הרי זו כרמלית, ואם לאו הרי הוא מקום פטור ואפילו עמוקה מאה אמה. ומה בין גומא לעמוד, שהלוך על ידי הדחק שמיה הלוך, ותשמיש הגומות שעל ידי הדחק אינו תשמיש. ו. גג הסמוך לרשות הרבים והוא בתוך עשרה לרשות הרבים ולמעלה מעשרה לחצר, ורבים משתמשין בו ומורגלין להניח שם כלים קטנים כובעין וסודרין וכיוצא בזה, הרי זה כרשות הרבים ואסור לבעל הגג להשתמש בו מחצרו עד שיעשה לו סולם קבוע מחצרו לו. עשה לו סולם קבוע הרי זה מיוחד לו וסלק את הרבים ממנו, ומותר להכניס ולהוציא ממנו לחצר ולבית ומהם לו. איזהו סולם קבוע כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת. קבעו שם לשבתות ולא לחול אין זה קבוע. ומה בין זה לעמוד שברשות הרבים שאינו גבוה עשרה שהוא נדון

משום כרמלית, יראה לי לפי שהעמוד אינו גבוה עשרה, וגג זה גבוה מצד החצר עשרה. למה הדבר דומה לבור ברשות הרבים עמוק שבעה וחוליא שלשה משלימתו לעשרה, שהחוליא נדונית משום רשות היחיד אף על פי שאינו גבוה מרשות הרבים יתר משלשה. ז. איצטבאות שברשות הרבים שהתגרין יושבין בהן, ולפניהן עמודין שהתגרין תולין שם פרקמטיא העומדת לימכר, אין האיצטבאות ולא מה שבין העמודים נדונים משום רשות הרבים אלא ככרמלית, שהעמודים מעכבין הלוך הרבים ואינן יכולין להתהלך שם ברחבה. ויש מי שהורה שבין העמודים נידון משום רשות הרבים הואיל והרבים דורסין ביניהן שם לפעמים, והראשון עיקר. ח. עמוד וכותל שעל רשות הרבים, פניהם רשות הרבים עד גובה עשרה. כיצד זרק בצק או דבלה שמנה וכיוצא בה לכותל וטח על פני הכותל, למטה מעשרה הרי זה כאלו נח על הארץ שאויר רשות הרבים תופס עד עשרה. ולפיכך לזרוק ולהטיח שם אפילו מכרמלית הרי זה אסור, ואין צריך לומר מרשות היחיד שאסור דבר תורה. ט. חורי רשות הרבים אינם כרשות הרבים, ולעולם נדונין כפי גבהן ורחבן. כיצד עד שלשה הרי הם כקרקע, והרי אלו נדונין משום רשות הרבים, ומשלשה ועד עשרה, אם רחבן ארבעה נדונין משום כרמלית, פחות מארבעה הרי אלו מקום פטור. י. רקק מים שרשות הרבים מהלכת בו הרי זה רשות הרבים. ואיזהו רקק מים, כל שאין בעמקו עשרה טפחים, כל שפחות מעשרה טפחים אין רגל הרבים כלה ממנו לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, ואף על פי שאין מהלכין בו אלא בדחק, הילוך על ידי הדחק הלוך הוא כמו שביארנו לעיל (ה"ה). יא. קופה שאינה גבוהה עשרה, בין רחבה ארבעה בין אינה רחבה ארבעה כלי הוא ואינה חולקת רשות לעצמה, והרי היא כרשות שהיא עומדת בתוכה. יב. איזהו רשות היחיד, חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה זהו רשות היחיד גמורה. קופה שהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה ונתונה ברשות הרבים, חולקת רשות לעצמה והרי היא כרשות היחיד, שכל שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה הרי זה רשות היחיד. לפיכך עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה הרי זה רשות היחיד, ובלבד שיהא באלכסונו חמשה טפחים ושלשה חומשים כמו שיתבאר (לקמן פ"ד ה"ג). לפיכך עמוד עגול אינו נעשה רשות היחיד עד שיהא בעגולו כדי לרבע בו ארבעה על ארבעה. יג. בור ברשות הרבים עמוק עשרה ורחב ארבעה אפילו מלא מים הרי זה רשות היחיד, שאין המים מבטלין כח המחיצות. מלא פירות, פעמים שהפירות מבטלין כח המחיצות ופעמים שאינן מבטלין. כיצד פירות של טבל הרי זה כמלא עפר או צרורות שאי אפשר לפנותו. פירות מתוקנין שאפשר לטלטלן הרי הן כמים כיון שאפשר לפנותו,

ואפילו בטלן בטלה דעתו אצל כל אדם. ויש מגדולי המורים שהורו שאם בטלן ואין בדעתו לפנותן הרי הן כעפר ומבטלין כח המחיצות, ואין דעתי נוטה לדברים אלו. יד. מקום מוקף שלש מחיצות גבוהות עשרה טפחים ורחב ארבעה או יותר, בין פתוח לכרמלית בין פתוח לרשות הרבים הרי זה רשות היחיד דבר תורה, אלא שצריך הכשר מדבריהם בדופן רביעית לחי או קורה או צורת פתח לפי מה שהוא רשות, וכמו שביארנו בתקוני המבואות והחצרות. טו. היה מוקף אפילו ארבע מחיצות ואין ברחבו ארבעה טפחים אין זה רשות היחיד, שאין רחב רשות היחיד פחות מארבעה טפחים. ויראה לי שאם היה רוחב כותליו משלימו לארבע הרי זה רשות היחיד, שרחב הכותלים מצטרפין לחללו. ובמה דברים אמורים בכותלין בריאין יכולין לקבל כסוי, שאם רצה לכסותו ולהשתמש עליו מכסה ומשתמש. היו הכותלים רעועין וחלושין מלקבל כסוי הראוי להשתמש עליו אינן מצטרפין. היו בריאין אף על פי שאין העומד מרובה על החלל יראה לי גם כן שמצטרפין, לפיכך חולית הבור מצטרפת עם הבור לעומק עשרה בין בריאה בין שאינה בריאה, וכן לרחב ארבעה והוא שתהא בריאה כמו שאמרנו. חוליא זו שאמרנו אפילו אינה גבוהה מעל גבי רשות הרבים שלשה מצטרפת לעשרה. לפיכך אין ממלאין ממנו בשבת אלא אם כן עשה סביבותיו מחיצה גבוה עשרה טפחים שהוא רשות היחיד, וכשממלא נמצא ממלא מרשות היחיד לרשות היחיד. וכן אין שותין ממנו בשבת אלא אם כן הכניס ראשו ורובו למקום ששותה. טז. נעץ קנה ברשות היחיד ובראשו טרסקל אפילו אינו רחב ארבעה וזרק ונח על גביו חייב דבר תורה, שרשות היחיד עולה עד לרקיע. ואפילו אין בראשו טרסקל, שהקנה עצמו כרשות היחיד, שכל העומד ברשות היחיד כרשות היחיד. יז. נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל אפילו רחב ארבעה ואפילו פי טרסקל למטה, כל שהטרסקל גבוה מן הקרקע שלשה טפחים אינו נדון משום רשות היחיד, שאין אומרים גוד אחית במחיצה שהגדיים בוקעין בה, שבקיעת הגדיים מבטלת המחיצה. במה דברים אמורים במחיצה שביבשה, אבל במחיצה שבים רואין כאלו המחיצות נמשכות ויורדות למטה, ואף על פי שהדגים בוקעין בה אין זו בקיעה המעכבת מפני שאינה נכרת. לפיכך ספינה שבים כל שיש ברחבה ארבעה ובעומקה עשרה אף על פי שאין ברחב קרקעיתה ארבעה ולא בתוך שלשה לקרקעיתה ארבעה, הרי היא רשות היחיד כאלו המחיצות העליונות נמשכות ויורדות. עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ואין בעיקרו ארבעה, אם יש בקצר שלו רחב שלשה הרי זה נדון כרשות היחיד, דכל שהקצר שלו עבה כזה אומרים גוד אחית המחיצות. יח. הדיר והסהר, והם מקום שעושין לבהמות להטיל שם גללים לזבל את השדות והרועה גודר

שם מקום לדירתו, הרי זה רשות היחיד ואפילו יתרים על בית סאתים, ומטלטלין בכולן. וכן החצר שלפני הבתים והמוקצה שהוא רחבה שאחורי הבתים, בזמן שהוקף לדירה ואף על פי שהוא יתר על בית סאתים, כל אלו נדונין משום רשות היחיד גמורה ואף על פי שאין לאחד מהם תקרה. יט. אסקופה שבפתח המבוי גבוהה שלשה ואינה רחבה ארבעה, יש מי שאומר שהוא מקום פטור כשאר המקומות שאין בהם ארבעה על ארבעה ומותרת עם כל הרשויות. ולא יראה לי כן, שכל המוקף שלשה מחיצות רשות היחיד גמורה היא, ומכלל המבוי הוא ונגרר אחריו, ולפיכך אסקופה זו רשות היחיד היא, אלא שצריכה לחי להתירה מדבריהם. ואף על פי שאין לה לחי, מותרת עם המבוי שבטלה היא אצל רשותה שהוא המבוי, ואסורה עם הרשות העוברת לפניה בין כרמלית בין רשות הרבים. ואי אפשר לומר שעשאוה ככרמלית להתירה עם הכרמלית, שהכרמלית אינה אלא מדבריהם. אינה גבוהה שלשה ואינה רחבה ארבעה, והיא עומדת בין הלחיים או תחת קורת המבוי ורשות הרבים עוברת לפניה, הרי היא כלפנים. ואם כרמלית עוברת לפניה צריכה לחי אחר חוצה לה להתירה והרי היא רשות היחיד. לא עשה לה לחי אחר הרי היא ככרמלית. היתה רחבה ארבעה, אם פתוחה לרשות הרבים יש מגדולי המורים שהתירו להשתמש בה ואף על פי שלא עשה לה לחי אחר, ולזה דעתי נוטה, וכמו שראינו למעלה בהכשר המבוי (ש"א פי"א ה"א). היתה חציה מקורה וחציה אינה מקורה וקרויה כלפי פנים ודלת נוקף על הקרוי, בזמן שהפתח פתוח כל האסקופה כלפנים, ואפילו החצי שאינה מקורה כמקורה. פתח נעול וכשנגעל נמצא הקרוי לפנים, מה שבחוץ כלחוץ ואסור להשתמש בו עד שיעשה לו לחי חוצה לו להתירו. היה הקרוי כלפי חוץ ואסקופה רחבה ארבעה הרי היא כרשות היחיד, שהקירוי מתירה. כ. אסקופת בית רחבה ארבעה מקורה, הרי היא כלפנים ואפילו בזמן שהפתח נעול. במה דברים אמורים בשקרה אותה בקורה אחת, ואפילו בשתי קורות שאין ביניהן שלשה טפחים ואין דלת נתונה בין זו לזו. היתה דלת נתונה בין שתיהם ואין בחיצונה ארבעה טפחים, פתח פתוח כלפנים, הרי שתי קורות אלו כאחד, שכל פחות משלשה כלבוד דמי, ופי תקרה יורד וסותם. פתח נעול מה שנשאר לחוץ כלחוץ, שהדלת מפסקת ביניהן ומבטלת כח הלבוד, ונמצאת קורה שבחוץ פחותה מארבעה ואין פי תקרה פחותה מארבעה יורד וסותם. אסקופת חצר כאסקופת בית לכל דרכים אלו שכתבנו. כא. המקיף מקום ארבעה במחיצות גבוהות עשרה בין בכרמלית בין ברשות הרבים, אף על פי שאין רחב המחיצה אלא כל שהוא, עובי ראש המחיצה נדון משום רשות היחיד גמורה, לפי שהמחיצה עושה את המקום רשות היחיד, וכל שעושה את האחרים רשות היחיד בדין הוא שיעשה

את עצמו רשות היחיד וכל שכן. כב. חורי רשות היחיד הרי הן כרשות היחיד. ומהו שיקרא חורי רשות היחיד, חור שבכותלים של רשות היחיד ועוברין כלפי פנים, אף על פי שהן למטה מעשרה טפחים ואין רחבין ארבעה על ארבעה. היו בהן חורין פתוחין כלפי חוץ ואין עוברין כלפי פנים, בין פתוחים לרשות הרבים או לכרמלית אין אלו חורי רשות היחיד, אלא נדונין לפי גבהן ורחבן. כיצד, אינן גבוהין שלשה, פתוחין לרשות הרבים כרשות הרבים, לכרמלית ככרמלית. היו גבוהין שלשה ומשלשה ועד עשרה ורחבין ארבעה הרי אלו ככרמלית. גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הרי אלו כרשות היחיד. אין בהן ארבעה כל שגבוהין שלשה הרי אלו מקום פטור. כג. דף רחב ארבעה היוצא מכותל של רשות היחיד, בזמן שגבוה עשרה הרי זה כחורי רשות היחיד, אף על פי שיש תחתיו בקיעת גדיים, יראה לי שאין בקיעת גדיים מעכבת בחורין אלא ברשות עצמה שלא לעשות רשות היחיד, ובזה יפה כח החורין מכח הרשות, והדין נותן שהחורין נגררין אחר הרשות ואינן עיקר הרשות, אבל לעשות עיקר רשות היחיד אינה עד שתהא רשות שלמה שלא תהא בקיעת גדיים עוברת תחתיה. לפיכך דף היוצא מכותל שאינו מוקף לרשות היחיד ואין ברחבו ארבעה, אף על פי שיש ברחב הזיז ארבעה על ארבעה וגבוה עשרה אין זה רשות היחיד, והרי זה כנועץ קנה ברשות הרבים ונתן טרסקל על ראשו, שאינו נדון משום רשות היחיד אלא כאויר ומקום פטור. דף היוצא מכותל רשות היחיד ואין ברחבו ארבעה, כל שסמוך לראש הכותל או לחלון שבכותל תוך שלשה, אם אינו בולט חוץ לכותל שלשה הרי זה נדון משום חורי רשות היחיד. היה יוצא למטה משלשה או שהיה בולט לחוץ שלשה הרי זה מקום פטור. היה הדף ארוך ארבעה ונתן ארכו לארך הגג או לארך החלון, אף על פי שאין ברחבו ארבעה ורחבו בולט חוץ לשלשה, הרי זה כחורי רשות היחיד, שהגג או החלון משלימין אותו לארבעה. כד. חורי רשות היחיד יש להם גובה ואין להם עומק, עשויין הן להשתמש על גביהן, ולפיכך רואין אותן כמלאין עד לרקיע. ואין עשויין להשתמש תחתיהן כדרך שאדם משתמש ברשות היחיד עצמו ברומו ובעומקו, ולפיכך אין לחורין עומק, ואין בקיעת גדיים ולא אפילו בקיעת רגלי אדם מעכבת בהן כמו שאמרנו. כה. בית שאין תוכו עשרה אף על פי שגגו משלימו לעשרה תוכו כרמלית כמו שיתבאר (לקמן הל"ח). חקק בתוכו ארבעה על ארבעה והשלימו לעשרה מותר להשתמש בכולו כרשות היחיד, לפי שנעשה כל הבית שאין בגבהו עשרה כחורי רשות היחיד. רשות היחיד יש לו גובה ועומק, לפיכך בור ברשות היחיד אפילו עמוק מאה אמה ואין ברחבו ארבעה הרי הוא רשות היחיד גמורה, שרשות היחיד נוקב ויורד עד התהום. כו. אילן העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות

הרבים, אין אומרים ענף האילן נגרר אחר מקום העיקר והרי הוא כרשות היחיד, אלא דנין אותו לפי מה שהוא הנוף עצמו בגבהו ורחבו. כז. עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה הרי הוא רשות היחיד כמו שביארנו (לעיל הי"ב). ואם נעץ בו ברחב גגו יתדות, בין יתד אחד בין הרבה, בין גבוהין שלשה בין אינן גבוהין, אין ממעטין את רחבו שעדיין ראוי להשתמש בו. אם יתד יחידי הוא ראוי לתלות בו דבר, ואם הרבה ראוין להניח עליהן דף ולהשתמש על גבן. ויש מהחכמים שכתבו הפך זה, ואין לאותן דברים עיקר אלא כמו שכתבנו. כח. כבר ביארנו (לעיל הט"ז) שרשות היחיד יש לו גובה ואויר שלה עולה עד לרקיע. ויראה לי שהדין כן בכל מה שנעשה כרשות היחיד, ואפילו עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה, ואף על פי שאין לו מחיצות ניכרות למעלה. וראיתי למקצת מגדולי המורים שאמרו שאין אויר אלא לרשות היחיד שיש לו מחיצות כבית וחצר וכיוצא בהן, ולא יראה לי כן. כט. כל מקום שיש ברחבו ארבעה ויש לו גדרים גבוהים עשרה, אפילו נעשו מעצמן ואפילו יתר מבית סאתים, מחיצות הן דבר תורה ורשות היחיד הוא. אלא שכל שמחוסר דיורין ויש בו יותר מבית סאתים, החמירו עליו חכמים שלא לטלטל בו אלא בארבע אמות. לפיכך תל שביבשה או סלע שבים גבוהין עשרה, אם אין בו יתר מבית סאתים מחיצות הן ורשות היחיד גמורה, ואם יתר מבית סאתים רשות היחיד היא אלא שאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. וכן אילן המיסך על הארץ ואין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים, והוא שחבר את הנוף בארץ עד שאין רוח מצויה יכול לטלטלו. וכן הדין לקרפף שלא הוקף לדירה. ל. ספינה שבים בזמן שהיא עמוקה עשרה ורחבה בפיה ארבעה אף על פי שאין בשוליה ארבעה, כבר בארנו (לעיל הי"ז) שהיא רשות היחיד, שמחיצותיה מחיצות הן ועשויות הן לדירה. הפכה, בין שהפכה לדור תחתיה בין שהפכה לזופתה על גבה רשות היחיד היא ואפילו יתרה על בית סאתים, אלא שאם הפכה לדור תחתיה גבה רשות היחיד גמורה כגג יחיד ומותר לטלטל בכולו. ואם הפכה לזופתה, יתירה על בית סאתים אין מטלטל אלא בד' אמות, בית סאתים מטלטל בכולה. לא. איזהו כרמלית, כל מקום שאין רגל הרבים מצויה שם תמיד כמדינות והשוקים והדרכים המפולשין מעיר אל עיר, אלא מוקצין כמדברות והיערים, אינם בדין רשות הרבים דבר תורה לא לטלטל ולא להוצאה והכנסה, וכן אינן בדין רשות היחיד עד שיהא גדור גדר גבוה עשרה או עמוק עשרה כחריץ. לב. חכמים עשו סייג לתורה ואסרו את הכרמלית עם הרשויות להכניס ולהוציא, וכן אסרוהו בטלטול כרשות הרבים גזירה שלא יבא לטלטל ברשות הרבים. והמכניס והמוציא ממנו בין לרשות היחיד בין לרשות הרבים פטור אבל אסור, וכן המטלטל ומעביר בו ארבע

אמות. כרמלית זו אף על פי שהחמירו עליו ועשאוהו כרשות של תורה, הקילו בו שאם יש ברחבו ארבעה נדון משום כרמלית, פחות מכן אינו נדון משום כרמלית אלא הרי זה מקום פטור. עוד הקילו בו מקולי רשות הרבים, שאינו תופס אויר עד לרקיע כרשות היחיד, אלא עד עשרה בלבד כרשות הרבים. לג. האיצטבאות שאין גבוהות עשרה הרי אלו כרמלית, והוא שיש ברחבן ארבעה כמו שביארנו. קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים נדון משום כרמלית. איזהו קרן זוית, בית הסמוך לרשות הרבים וקרן אחד נכנס וקרן אחר יוצא, הקרן היוצא מעכב את הרגל מליכנס ולעבור דרך שם אלא באלכסון, וכל שאין רגל הרבים מצויה שם אינה רשות הרבים כמו שבארנו. וכן צידי רשות הרבים אינו כרשות הרבים אלא ככרמלית. ואיזהו צידי רשות הרבים, בית הסמוך לרשות הרבים וכותליו בולטין וכנס ובנה והניח בין הכותלים קצת מקום פנוי סמוך לרשות הרבים הרי זה כרמלית, שאין תשמיש אותו מקום נוח לעבור ולהשתמש בו הרבים דרך הלוכן. וכן בית שנפרץ לרשות הרבים, מקום הכותל הפרוץ אף על פי שהכותל שבימין וכותל שבשמאל נפרצו בעובי אותו הכותל הפרוץ הסמוך לרשות הרבים עד שנשאר כל מקום אותו הכותל חוץ מן המחיצות, נדון משום צדי רשות הרבים והרי זה ככרמלית. לד. מקום המוקף שלש מחיצות ונשאר רוח רביעית פתוח לרשות הרבים, אף על פי שאסרוהו ככרמלית עד שיכשירהו בלחי או בקורה אינו בדין כרמלית, דבר תורה שלש מחיצות רשות היחיד גמורה היא כמו שביארנו למעלה (לעיל הי"ד), והזורק מתוכו לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכו ואפילו למעלה מעשרה טפחים חייב. ויש מי שהורה שהוא כרמלית ולא יראה לי כן. לפיכך אם נעץ שם קנה אפילו גבוה מאה אמה אסור לזרוק עליו בין מרשות הרבים בין מן הכרמלית, והזורק מרשות הרבים ונח על גביו חייב. וכן אסור לטלטל ממנו לכרמלית ומן הכרמלית לו. לה. גדר רחב ארבעה ואינו גבוה עשרה וכן חריץ רחב ארבעה ואינו עמוק עשרה הרי זה כרמלית. וכן מקום המוקף גדר פחות מעשרה. לו. מקום קבוץ מים שברשות הרבים, אם יש בעמקן עשרה ורחבן ארבעה נדון משום כרמלית. וכן הנהרות והימים אף על פי שיש בעומקן עשרה ורחבן ארבעה אינן חולקין רשות לעצמן להיותן כרשות היחיד, אלא רואין את המים שבהן כקרקע עבה שאין רגל הרבים מצויה שם. במה דברים אמורים במים המכונסין שברשות הרבים שאין המחיצות ניכרות, אבל בור עמוק עשרה ורחב ארבעה אף על פי שהוא מלא מים רשות היחיד הוא, שאין המים מבטלין המחיצות. ואם היה מלא פירות טבלים הרי הוא כמלא עפר או צרורות וחזר להיות כרשות שהוא בתוכו וכמו שביארנו למעלה (הי"ג). לז. הבקעה והוא מקום השדות, בין בימות החמה בין בימות

הגשמים הרי הוא ככרמלית לענין שבת. אבנים או קוצים וגללים וכיוצא בהן המונחין ברשות הרבים, אם רחבין ארבעה וגבוהין שלשה ומשלשה ועד עשרה, נדונין משום כרמלית. לח. בית יתר מבית סאתים ואין בחללו עשרה וקרויו משלימו לעשרה, על גגו רשות היחיד ומטלטלין בכולו, בתוכו אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, לפי שאין תוכו ראוי לדירה והרי זה ככרמלית. לט. כשם שאין הכרמלית תופסת למעלה מעשרה טפחים כך אינה תופסת למטה מעשרה טפחים. לפיכך בור בכרמלית עמוק עשרה ורחב ארבעה הרי זה רשות היחיד, ואם אינו רחב ארבעה הרי זה מקום פטור. ויש מגדולי המורים שלא הורה כן ולא נתכוונו בזה דבריו. חורי הכרמלית אינן ככרמלית, שאין לרשויות חורין אלא לרשות היחיד בלבד. מ. איזהו מקום פטור, כל מקום שבכרמלית או ברשות הרבים גבוה מן הרשות שעומד בתוכו שלשה ומשלשה ולמעלה, אם אין ברחבו ארבעה הרי זה מקום פטור. וכן מקום שהוקף אפילו גדר עשרה אם אין בין חללו ומחיצותיו רחב ארבעה הרי זה מקום פטור. מא. חצרות של רבים הם שיש להם מחיצות גמורות כתקנן, אלא שהבתים פתוחים לתוכן והחצרות משותפות וכל בית ובית מיוחד לבעליו, אף על פי שהחצר רשות היחיד גמורה הוא דבר תורה, חכמים אסרו להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר ומן החצר להם עד שיערבו, גזירה שמא יתחלף להם רשות הרבים דעלמא ברשות חצר זו המשותפת לרבים ויוציאו מביתם לרשות הרבים. עירבו מותר, שהעירוב עושה כל בתי החצר כמיוחדין לכלן יחד. ומבואות שאינן מפולשות הוא הדין והוא הטעם, ואפילו הכשירו אותן בלחי וקורה עד שישתתפו בו. ודיני הכנסתן והוצאתן יתבארו בשער עירובי חצרות ושתופי מבואות (שער ד). מב. איזהו קרפף, כל מקום שמחיצותיו גבוהות עשרה טפחים ולא הוקף לדירה כגנה והפרדס וכיוצא בו, בין שאינן יתרים על בית סאתים בין שיש בהן יתר מבית סאתים. אלא שיש הפרש בטלטולן בין בית סאתים ליתר מבית סאתים כמו שיתבאר (לקמן פ"ב הי"ח). רחבה שאחורי הבתים שלא הוקפה לדירה, אם יתירה מבית סאתים הרי היא כקרפף. וכן גג יתר מבית סאתים שאין מחיצות נכרות נדון משום קרפף. היה פחות מבית סאתים אף על פי שאין מחיצותיו נכרות או יתר מבית סאתים ומחיצותיו ניכרות אינו נידון משום קרפף, והרי היא כרשות היחיד גמורה. מג. כל דירה שתשמישה לאויר, כסוכה בכרם ובורגנין שבשדות ששומרי השדות והנוצרין יושבין שם, שאין דירתן מחמת עצמן אלא לשמור האויר שלפניהן, אין זו דירה חשובה מחמת עצמה והרי זו כקרפף. אילן המיסך על הארץ, אף על פי שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים ואף על פי שתקע נופו בארץ בקנים וערבה וכיוצא בזה ואין רוח מצויה מטלטלת אותו, הרי זה כקרפף, ואפילו

נטעו מתחלה לדור תחתיו, לפי שאין תשמישו אלא לאויר לישב שם שומר גנות ופרדסים ותבואה שבשדות, ודירה שתשמישה לאויר אינה דירה. מד. מחיצה שנעשית לצניעות אינה מחיצה. כיצד, מחיצה שעושין לנוח שם לשעה חוצבי אבנים והבנאין, ושאוכלין שם ועומדין שם לשעה בהצנע, אין זו מחיצת דירה אלא מחיצת הצניעות ואינה מחיצה גמורה, ולפיכך הרי היא כקרפף. כיוצא בה מחיצה העשויה להניח שם פירות וכלים וכיוצא בהן אינה מחיצה והרי היא כקרפף. כיוצא בהן דירה שאין מחיצותיה שתי וערב, אלא שתי בלא ערב וערב בלא שתי, כשיירה שחנתה במדבר והקיפו סביבותם בחבלים זה על זה בגובה עשרה או קנים עומדים, אף על פי שאין בין חבל לחבל ובין קנה לקנה שלשה טפחים אין זו מחיצה גמורה. ולפיכך אם יחידים הם אין נותנים להם אלא בית סאתים כדין הקרפף. ולפנינו יתבאר (להלן פ"ג) דין היחידים והשיירה בזה. מה. חצר או קרפף שהוקפו לדירה ואחר כך נזרע רובו, בטלו הזרעים את המחיצות. וכן אם נתמלא רובו מים שאינן ראוין לתשמישן כמים המלוחים והעכורים. מו. גג יחידי או גגין שוין שאין להם מחיצות ניכרות, אלא תקרת הבית בולטת חוץ לכותלין, אם יתרים על בית סאתים הרי הן כקרפף שלא הוקף לדירה ואין מטלטלין בהן אלא בארבע אמות. לא היתה התקרה בולטת חוץ לכותלי הבית הרי אלו רשות היחיד גמורה, ואף על פי שאין המחיצות עולות למעלה מן הגג, נכרות הן כל שאין תקרת הבית שעליהן בולטת לחוץ. במה דברים אמורים ביתרים על בית סאתים. לא היו יתרים על בית סאתים אפילו היתה התקרה בולטת הרי הן כרשות היחיד גמורה. ועוד יתבארו דינין אלו לפנינו. מז. כמה הוא שיעור בית סאתים, מאה אמה על חמשים, באמה בת ששה טפחים כחצר המשכן, שהם שבעים אמה וארבעה טפחים על שבעים אמה וארבעה טפחים, שהם חמשת אלפים בתשבורת.

פרק שני: א. רשות הרבים דבר תורה אסור לטלטל ולזרוק בו יתר מארבע אמות. כבר ביארנו (לעיל פ"א ה"ח) שרשות הרבים אינה תופסת למעלה מעשרה טפחים. לפיכך הזורק דבלה שמנה או בצק וכיוצא בזה בכותל למטה מעשרה טפחים חייב כזורק בארץ, למעלה מעשרה טפחים הרי זה אויר מקום פטור. במה דברים אמורים בזורק, אבל במעביר אפילו העביר חפץ למעלה מעשרה טפחים חייב, שכל מלאכת שבת לא למדו אלא ממשכן, ומשא בני קהת למעלה מעשרה היה. ב. המעביר חפץ ברשות הרבים פחות פחות מארבע אמות דבר תורה פטור. כיצד, עקר חפץ מתחלת ארבע והעבירו פחות מארבע אמות והניחו, ואחר כך עקרו והוליכו פחות מארבע אמות ואפילו כל היום, פטור. וכן במעבירו ועמד תוך ארבע אמות לנוח וכן כל היום, פטור. וחכמים אסרו

לעשות כן שמא יעבירנו מתחלת ארבע לסוף ארבע בפעם אחת. ג. פעמים שהוא מותר. כיצד, הרי שהיה בא בדרך וחשכה לו וכיסו וכליו בידו ואין עמו לא כותי ולא בהמה ולא חרש שוטה וקטן להוליך כיסו על ידיהן, מטלטלו פחות פחות מארבע אמות. טלטול כיס ומעות בתוכו אינו אסור דבר תורה אלא מדבריהם, ומעבירו פחות פחות מארבע אמות. כיוצא בזה ובמקום הפסד כזה התירו, חוששין שמא לא יעמיד עצמו על ממונו ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים ויתחייב דבר תורה. ד. מצא מציאה בדרך ונטלה מבעוד יום והחשיך לו בדרך, יש מגדולי המורים שנראה מדבריהם שאסרו, שלא התירו במציאה אלא בכיסו. ולא יראה לי כן, שכל שבא לידו קודם חשיכה ממונו הוא. מצא מציאה משחשכה הרי זה אסור, שכל שלא בא לידו עד שחשכה אינו ממונו ומעמיד הוא עצמו עליו. ויש מי שהתיר גם בזה ולא נראו דבריו. ה. שכח והוציא כיסו בשבת, יש מי שאוסר להוליכו פחות פחות מארבע אמות, שלא התירו אלא במי שהחשיך לו בדרך בלבד. ויראה לי שהוא מותר, שאין עיקר הדבר אלא מפני שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו וחוששין שמא יעבירנו ארבע אמות, וכשם שאינו מעמיד עצמו כשהחשיך לו כך אינו מעמיד עצמו לאבד ממונו שהוציאו בשכחה. ו. היה מתייירא מפני הליסטין, מגדולי המורים התירו בו כדרך שהתירו במי שהחשיך לו. ויש מרבותי שאסרו, שלא התירו אלא במה שבידו לפי שאין אדם מאבד ממונו בידיו. ויראה לי שאם היה ממונו בשדה מותר, שהרי יש לחוש כאן כדרך שחששו במחשיך לו בדרך, אבל טלטול בתוך ביתו מחמת יראת גנבים או ליסטים וכיוצא בזה אסור, שאפילו אין אתה מתיר לו ויבא לטלטל מעצמו ולהצניע אינו בא לידי חיוב של תורה, ואינו בדין שנתיר את הטלטול כדי שלא יבא לידי טלטול. קוץ ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מארבע אמות כדי שלא יזוקו בו רבים. ואם היה בכרמלית מותר ואפילו להוליכו הרבה שלא בהפסקה. ז. יש מגדולי המורים שאמרו שאסור לטלטל ברשות הרבים אפילו פחות מארבע אמות אלא במקום הדחק כזה שהחשיך לו בדרך או שצריך לשתות או שיצא חוץ לתחומו בין לאונסו בין לרצונו, ושלא במקום הדחק אסור שמא יעבירנו ארבע אמות. ויש מתירין, שלא אסרו שלא במקום הדחק אלא מעביר יתר מארבע אמות פחות פחות מארבע אמות שמא לא ינוח בינתיים, אבל פחות מארבע אמות לעולם מותר, ולזה דעתי נוטה. ולפיכך אם שנים ברשות הרבים ומקצת אמותיו של זה מובלעות לתוך ארבע אמות של זה מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא אחד מהן מתוך שלו לתוך של חבירו. היו שלשה והאמצעי מובלע בנתים, הוא מותר עמהם והם מותרים עמו כל אחד ואחד באמות שלו המובלעות בתוך אמותיו של חבירו, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה.

לפיכך נותן אדם ברשות הרבים חפץ לחבירו שארבע אמותיו מובלעות בתוך ארבע אמות שלו וכן חבירו לחבירו ומוליכין אותו בדרך זה אפילו אלף אמה ואפילו אלפים, ובלבד שלא יוציאו את החפץ חוץ תחומו ממקומו, ואם היה חפץ של הפקר מוליכין אותו אפילו כמה מילין, לפי שאין נכסי הפקר קונין שביתה כמו שיתבאר (ש"ה פכ"ג). ויש מרבותי שאסרו אפילו תוך התחום נתינה כזו, לפי שיש לדבר זה קול שמעבירין הרבה ברשות הרבים ויבואו לזלזל בשבת. ח. מי שהחשיך לו בדרך וכיסו עמו, אם יש כותי עמו נותן כיסו לכותי להוליכו. אם אין עמו כותי והיתה בהמתו עמו, מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת וכשהיא עומדת נוטלו מעליה כדי שלא תהא שם עקירה והנחה. אף על פי שאדם מצווה על שביתת בהמתו, וכן המחמר אחר בהמתו עובר דבר תורה, כל שהוא עושה כדרך זה שאין כאן עקירה והנחה אפילו עשה כן בעצמו פטור, ולפיכך בבהמתו מותר בשעת הדחק כזה. ויש מי שאומר שאסור להנהיגה אפילו בקול כל זמן שהכיס עליה, וראוי לחוש לדבריו אף על פי שאין נראה כן מן הדין. ואם אין עמו לא כותי ולא בהמה והיה עמו חרש או שוטה או קטן נותנו לו, ונותנו לו כשהוא מהלך ונוטל ממנו כשהוא עומד, שלא נקל באחד מאלו יותר ממה שנקל בבהמה. היו עמו חרש שוטה וקטן ואין עמו בהמה נותנו לשוטה. שוטה וקטן נותנו לשוטה. חרש ושוטה נותנו לשוטה. חרש וקטן נותנו לאיזה שירצה. ט. כבר ביארנו (לעיל ה"א ובפ"א ה"ח) שרשות הרבים קלה שאינה עולה למעלה מעשרה, וכל מקום מסויים שבתוכה כל שגבוה שלשה טפחים חולק רשות לעצמו (לעיל פ"א ה"ג). ולפיכך נמצא קולה חומרה. כיצד, היתה לבנה או אפילו קוצים מוטלין ברשות הרבים גבוהין שלשה ורחבין ארבעה אסור ליטול מעיקרן ולהניח על גביהן, מפני שמוציא מרשות לרשות, מרשות הרבים לכרמלית. היו גבוהין תשעה מצומצמין מותר, מפני שכבר נתבאר (לעיל פ"א ה"ד) שעמוד ברשות הרבים גבוה תשעה מצומצמין רבים מכתפין עליו ונדון משום רשות הרבים. ויראה שיש לחוש בדבר זה עד שיהא ברחבו ארבעה ושיהו רבים מכתפין עליו. וכן גומא שהיא ברשות הרבים אם עמוקה שלשה ורחבה ארבעה חולקת היא רשות לעצמה כמו שבארנו (פ"א ה"ה), ואסור לתת לתוכה מרשות הרבים וכן מתוכה לרשות הרבים, שהחריץ והתל חולקין רשות לעצמן ברשות הרבים, ואין חולקין כן ברשות היחיד שרשות היחיד מטלטלין בכולו ויש לו רום ועומק, לפיכך בור ברשות היחיד אפילו עמוק מאה ורחב ארבעה מותר להכניס מרשות היחיד לתוכו ומתוכו לרשות היחיד. וכן אם היה שם עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה מותר שהכל רשות היחיד הוא. ויש מי שאוסר בעמוד, שחכמים אסרוהו גזרה משום תל ברשות הרבים. ולא יראה לי

כן, שלא גזרו כן אלא בעמוד העומד בחצר המשותפת ולא עירבו, שהיא נראית להם כעין רשות הרבים הואיל ואסור להכניס ולהוציא ממנה לבתים ומהבתים לה, וזה נראה לי עיקר. יא. ובור אפילו בחצר של שותפין מותר למלאת ממנו לחצר, שלא גזרו אלא בעמוד ותל וכיוצא בהן שתשמישן נוח ומצוי, ובור ברשות הרבים אינו מצוי מפני היזק הרבים. גיגית ומכתשת וכיוצא בהן שבחצר מותר, ואפילו עומדין בחצר השותפים, לא גזרו אלא על עמוד וכיוצא בו דבר שהוא קבוע בחצר. יב. הכרמלית עשאוה כרשות הרבים ואין מטלטלין בה אלא בד' אמות כרשות הרבים. קל הקלו בה לטלטל בה את הקוץ ולהוליכו אפילו הרבה, כדי לסלק היזק מן הרבים שעוברין בתוכה, ואין מחמירין עליו להוליכו פחות פחות מארבע אמות כדרך שהוא עושה ברשות הרבים כמו שבארנו (לעיל ה"ו). יג. הרום והעומק חולקין בכרמלית רשות לעצמן, ומקולי רשות הרבים הקלו בה שאינה תופסת למעלה מעשרה טפחים וכן אינה יורדת למטה מעשרה. לפיכך עמוד בכרמלית גבוה עשרה ורחב ארבעה הרי זה רשות היחיד, ואסור לתת מן הכרמלית על גבו, וממנו לכרמלית. היה גבוה שלשה טפחים ומשלשה ולמעלה, אם אינו רחב ארבעה הרי זה מקום פטור. וכן הדין בבור שבכרמלית כיוצא בו. ויש מגדולי המורים שכתב שאם היה רחב פחות מארבעה ועמוק עשרה הרי הוא ככרמלית ולא נתכוונו דבריו בזה. יד. שתי כרמלית כים ובקעה וכיוצא בזה, מותר לטלטל ולזרוק בין שתיהן ארבע אמות ולא יותר, ששתיהן מצטרפות לארבע אמות. טו. חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין מותר לטלטל בכלן, ואפילו ארוכין ורחבין כמה אמות, ואפילו לא עירבו ולא נשתתפו בהן. במה דברים אמורים כשהכשירו את המבוי כתקנו כמו שנתבאר למעלה בשערי המבואות. טז. ולא אמרו חכמים אלא בכלים ששבתו בחצר או במבוי, אבל כלים ששבתו בתוך הבית ויצאו בחצר או במבוי אין מטלטלין אותן אלא בארבע אמות עד שיערבו וישתתפו כמו שיתבאר (לק' פ"ט ה"א). יז. כשהתירו לטלטל בהן כלים ששבתו בתוכן לא התירו אלא דרך טלטול, אבל דרך מלבוש, כל שאסרו לצאת בו לרשות הרבים בין משום משאוי שיש בו חיוב חטאת בין משום תכשיטין שהאשה חולצת ומראה לחברותיה ופטור אבל אסור, אסור לצאת בהן לחצר שאינה מעורבת שמא ישכח ויצא בהן לחוץ, אבל לטלטל מותר. לפיכך השירים והנזמים והטבעות מותר לטלטלן בחצר שאינה מעורבת, אבל ללובשן שם אסור, ולא התירו אלא כבול ופאה נכרית כדי שלא תתגנה על בעלה. ויש מי שאומר שכל מה שאסרו לצאת בהן לרשות הרבים אסור לצאת בו אפילו בחצירו ואפילו בביתו דרך מלבוש וזה יראה לי עיקר. ולפיכך אסור לצאת בשבת אפילו בבית ומפתחותיו בחגורתו שמא ישכח ויצא. אבל להוליכן בידו בחצרו

ובביתו ובמבואות המשותפין ובחצרות המעורבות מותר. יח. הקרפף שלא הוקף לדירה, דבר תורה רשות היחיד הוא, ולפיכך אם אינו יתר מבית סאתים מותר לטלטל בכולו. לדבר זה העמידוהו על דינו בין שהוא עגול או בשאר הצורות, ובלבד שלא יהא בו יתר מבית סאתים. במה דברים אמורים בשאין צלעי הארך יתרים על אחד משנים בצלעי הרחב, אבל אם היו יתרים מצלעי הרחב אפילו אמה אחת על שנים ברחבו, אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, שלא למדו לקרפיפות לעשותן כחצרות אלא מחצר המשכן שהוא מאה על חמשים, ואם הוא יתר על בית סאתים החמירו עליו ועשאוהו ככרמלית שלא לטלטל ולזרוק אלא בארבע אמות בלבד.

פרק שלישי: א. כבר ביארנו (לעיל פ"א המ"ד) שכל מחיצה גרועה שאינה עשויה לשלשל אלא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי אינה מחיצה גמורה, והרי אותו מקום שמחיצותיו כן כקרפף, ואין מטלטלין בו אלא כדרך שמטלטלין בקרפיפות. פעמים שמטלטין בקרפיפות ובמחיצות גרועות כאלו אפילו ביתר מבית סאתים. כיצד, שיירה שחנתה בין בישוב בין במדבר והקיפו להם מקום לדור בו בשבת בקנים או באוכפות, ואין בין קנה לקנה שלשה טפחים או בין אוכף לאוכף כמלא אוכף, או שהקיפוהו בחבלים מסביב בגובה עשרה ועובי החבלים מצטרף לעשרה ואין בו חבל לחבל עשרה, נותנין להם כל צרכן ואפילו כור ואפילו כוריים, ובלבד שלא יהא שם בית סאתים פנוי מכלים. ב. היה שם בית סאתים פנוי מכלים לא יטלטלו בו יתר מארבע אמות. נשאר שם פנוי פחות מבית סאתים מטלטלים בכולו. פחות מבית סאתים בטל הוא אצל השיירה. ג. וכן הדין לשיירה שחנתה בקרפף שלא הוקף לדירה, וכן אם חנתה בתל גבוה עשרה או בנקע עמוק עשרה. איזו היא שיירה, כל שיש בה שלשה, ואין הכותי משלים לשיירה. קטן יראה לי שהוא משלים, ויש מי שהורה שאינו משלים, וראוי לחוש לדבריו. היו שנים ואפילו שנים וכותי אין נותנין להם אלא בית סאתים בלבד, שאין נותנין בין לאחד בין לשנים אלא בית סאתים בלבד. היה יתר מבית סאתים אין מטלטין בו אלא בארבע אמות בלבד ואף על פי שיש להם כלים מרובין וממלאין את הכל. ד. פעמים שהשיירה הקיפו שבע ומותרין בכולן אף על פי שאינן צריכין להם, ופעמים שאסורים אפילו בחמש אף על פי שצריכין להם. כיצד, הקיפו שבע ואין צריכין אלא (לחמש) [לשש] מותרים בכל השבע, שהרי אין כאן סאתים פנוי מכלים. הקיפו שבע ואין צריכין אלא לחמש אסורין אפילו בחמש, הואיל ויש כאן סאתים פנוי, לפיכך לא יטלטלו אפילו במקום שצריכין לו אלא בארבע אמות בלבד. היו שלשה ומשחשכה מת אחד מהן הרי אלו מותרין, שהשבת גורמת וכיון שהותרה הותרה. היו שנים ונתוספו עליהן משחשכה

אסורין כמו שהיו, שאין הדיורין גורמין אלא השבת. ה. היו שלשה קרפיפות זה בצד זה וזה בצד זה, ושנים החיצונים מוקפין גדר והאמצעי פרוץ לזה ולזה במלואו, ושבת יחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה, נעשו כשיירה ונותנין להם כל צרכן כמו שאמרנו. וכשנותנין להם נותנין להם באיזה מקום שירצו בין באמצעי בין בחיצוני ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי. היה האמצעי מגופף ושנים החיצונים אינן מגופפין, ויחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה, אין נותנין להם כל צרכן, ונותנין לכל אחד בית סאתים במקומו. היה האמצעי מגופף ושנים החיצונים אינן מגופפים, ושנים באמצעי ויחיד בחיצון זה ויחיד בחיצון זה, או יחיד באמצעי ושנים בזה ושנים בזה, הרי זו שיירה ונותנין להם כל צרכן ובלבד שלא יהא שם בית סאתים פנוי מכלים. ו. קרפף שהוקף לדירה הרי הוא כחצר, ואפילו כור ואפילו כוריים או יותר מותר לטלטל בכולו. ואיזהו מוקף לדירה, כל שפתוח לתוכו פתח דירה ואחר כך הוקף הרי זה מוקף לדירה, הוקף ואחר כך פתח אין זה מוקף לדירה. הקיפו והניח שם פרצה יתירה על עשר, אפילו מניח ואחר כך פתח, ואחר כך גדר את הפרצה עד שהעמידה על עשר, אף על פי שלא גדר אלא טפח הועיל והרי זה כמוקף לדירה. הניח שם פרצה עד עשר ואחר כך פתח, ואחר שפתח עמד וגדר כל אותן עשר לשם דירה לא הועיל, שעד עשר פתח הוא ואינו פרצה. הוקף ולבסוף פתח, אם עמד ופרץ בכותל הקרפף פרצה יתר על עשר וחזר וגדרה עד שהעמידה על עשר הועיל, ולא עוד אלא אפילו פרץ אמה וגדר אמה ופרץ אמה וגדר אמה עד שהשלימו ליתר מעשר דיו והועיל. ז. קרפף שלא הוקף לדירה ובנה לתוכו מחיצה לפנים ממחיצות הראשונות ולשם דירה, תוך שלשה למחיצה הראשונה לא הועיל, שכל תוך שלשה הרי הוא כלבוד ואינו אלא כמוסיף על המחיצה הראשונה, ואין צריך לומר אם טח את המחיצה הראשונה ואפילו יכול הטיח לעמוד בפני עצמו שלא הועיל. הרחיק את הכותל מן המחיצה ארבעה טפחים הועיל והרי זה הוקף לדירה. הרחיקו שלשה ומשלשה ועד ארבעה, יש מי שהורה שהועיל, שכל שיצא מתורת לבוד הרי זה כותל בפני עצמו. ויש מי שהורה שלא הועיל עד שירחיקנו ארבעה ויהא בינו ובין המחיצות הראשונות חשיבות מקום, ולזה דעתי נוטה. עשה מחיצה על גב מחיצה לא הועיל, שאין מחיצה על גבי מחיצה. נבלעו מחיצות הראשונות ואפילו בשבת ומחיצות העליונות קיימות, הועילו, הרי זה כמחיצה העשויה בשבת, ומחיצה הנעשית בשבת בשוגג הרי היא מחיצה אפילו לטלטל, ואין צריך לומר אם נבלעו מלפני השבת. ח. תל גבוה עשרה ורחב מארבעה טפחים עד בית סאתים מטלטלין בכולו. יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות עד שימעטנו. עשה קרפף או גינה בתל גבוה עשרה ונעשו גדות התל מחיצות

להם, ופתח לתוכן פתח דירתו, הרי זה כהוקף ולבסוף פתח. עשה מחיצה על שפת התל לא הועיל, שאין זה אלא כמחיצה על מחיצה שאינה מועלת כלום. הרחיק מן התל ארבעה טפחים הועיל, פחות מכאן לא הועיל שכל שאין שם חשיבות מקום לא הועיל כמו שאמרנו (לעיל ה"ז). ט. קרפף יתר מבית סאתים שהקיפוהו ישראלים בשבת בשוגג הועיל, במזיד לא הועיל. הקיפוהו גוים בשבת לשם דירה הועיל ומותר לטלטל בכולו, שכל מחיצה שנעשית בשבת הרי זו מחיצה. ויראה לי אפילו נתכוונו הגוים להתירו לטלטל בו ישראל, בין נתכוונו לו שלא לדעת ישראל המטלטל בתוכו ובין נתכוונו לכך לדעתו. והוא הדין ישראל בשוגג, אפילו נתכוון להתירו בטלטול. ויש מי שהורה שאפילו אם נעשית בשוגג, אם נתכוין אדם למחיצה זו שתעשה בשבת לטלטל בה הרי זה אסור לטלטל בה, ולא ידעתי עיקר לדברים אלו. מחיצה זו אפילו עשאוה גרועה בקנים או בחבלים ערב בלא שתי או שתי בלא ערב הועיל, והוא שלא יהא בין קנה לקנה ובין חבל לחבל שלשה טפחים. י. קרפף בית שלש שלא הוקף לדירה וקירה בתוכו בית סאה, הרי זה מותר לטלטל בכולו. במה דברים אמורים בשקירה על גבי שתי מחיצות המעורבות לפי שרואין פי התקרה כיורד וסותם ואין האויר שתחת הקירוי נחשב מכלל הקרפף, ולפיכך מותר לטלטל בכולו שאין קרפף זה יתר על בית סאתים. קירה על גבי ארבעה עמודים ונשאר הקירוי פרוץ מארבע צדדיו או אפילו משלשה, אויר שתחת הקירוי מייתרו, שעדיין נחשב מכלל הקרפף, שכל תקרה שאין לה שתי מחיצות מעורבות אין פיה יורד וסותם. היה הקירוי משופע, יש מגדולי המורים שאמרו שאין פי תקרה כזו יורד וסותם לעולם, וראוי לחוש לדבריו. קירה או שעשה מחיצה לשם דירה והועיל כמו שאמרנו (לעיל ה"ו), אם נפל הקירוי או המחיצה אין אומרין כיון שהותר הותר, אלא חזר זה לאיסורו כתחלתו. יא. קרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ונפרץ במלואו לחצר, אם יש באויר רחב המחיצה שנפרצה בינו ובין החצר כדי ליתר את הקרפף על סאתים חזר הקרפף ליאסר בטלטול אלא בארבע אמות, ואף על פי שהחצר והקרפף לאדם אחד, שאויר מקום המחיצה מצטרף עם הקרפף ומיתרו. במה דברים אמורים בשנפרץ הקרפף במלואו וכותליו נכנסין בתוך חלל החצר, או שהיו כותלי החצר שבצד זה ושבצד זה יתרין על רחב הקרפף ארבע אמות, ואם לאו אין זה נפרץ במלואו, דכל שנראה מבחוץ אף על פי ששוה מבפנים נדון משום לחי, כמו שבארנו בשער תקוני המבוי (ש"א פ"ט ה"ד). יב. קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו ולהכשירו לטלטל בכולו, אם מעטו בדברים שדרכו לעשות כן בקרפיפות אין זה מיעוט, מיעטו בדברים שאין דרך הקרפיפות בכך הרי זה מיעוט. כיצד, מיעטו באילנות בין שנטען כשורה בין

שנטען מעורבין אין זה מיעוט, שדרכן לעשות כן בקרפיפות ליהנות בהן ולישב תחתיהן לצל. ואפילו היו האילנות גבוהין עשרה ואפילו רחבין ארבעה וחולקין רשות לעצמן ונעשו רשות היחיד, אין ממעטין את הקרפף. ולפיכך יראה לי שהבורות שבגנה אפילו עמוקין עשרה ורחבין ארבעה תשמישי הגנה הן ואין ממעטין. וכן בית כינוס המים להשקות את הגן אינו ממעט מן הטעם הזה שאמרנו. יג. בנה בו עמוד שאינו גבוה שלשה אינו מיעוט, שכל פחות משלשה הרי הוא כארץ. היה גבוה עשרה ורחב ארבעה הרי זה מיעוט שהרי הוא רשות חשוב לעצמו, ואין דרך הקרפיפות לבנות בהן עמודין באמצע הרחבה. לא היה ברחבו שלשה אף על פי שגבוה עשרה אין זה מיעוט, משלשה ועד ארבעה, יש מי שהורה שזה מיעוט, שכל שיצא משיעור לבוד חשוב, ויש אומרים שאינו ממעט עד שיהא ברחבו ארבעה שהוא שיעור מקום חשוב, ולזה דעתי נוטה. יד. קרפף יתר מבית סאתים שהוקף לדירה, אם נטע רובו נטעים בשורה או אפילו מעורבין, עדיין הוא כחצר ומותר כמות שהיה. אבל אם נזרע רובו הרי הכל כגנה, ואפילו אין במקום הזרוע יתר מבית סאתים, שהזרעים מבטלים את המחיצות שאין זורעין בחצרות, ולפיכך מיעוט החצר בטל אצל הרוב שנזרע, ואין מטלטלין בה ואפילו הן לאדם אחד או לשנים אף על פי שעירבו, והרי זה כגנה יתירה על בית סאתים. נזרע מיעוטו הכל מותר. במה דברים אמורים בשאין במה שנזרע יתר מבית סאתים, היה יתר מבית סאתים הרי זה אסור, ואף מה שנשאר מן החצר אסור מפני שנפרץ במלואו למקום האסור לו. טו. נתמלא מים אפילו מים עמוקים עשרה או יותר, אפילו יש בהם יותר מבית סאתים, הרי הוא מותר כנתמלא נטעים, מטעם שדרך החצרות לכנוס בהן מים והרי הן בתוך החצר ככרי של פירות. במה דברים אמורים במים הראויין לשתיה ולכביסה, אבל מים מלוחין או עכורין הרי הן כזרעין ואוסרין את החצר כדרך שאמרו בזרעים. במה דברים בשיש בעמקן עשרה טפחים, פחות מיכן אינן אלא כטיט שבחצר, רקק הוא זה, ורקק אינו חולק רשות לעצמו בשום מקום. טז. אילן המסך על הארץ, אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים ותיקן את נופו בקוצים ובקנים וכיוצא בזה שלא תהא רוח מצויה מטלטלת אותו, אם יש תחתיו יתר מבית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, ואפילו נטעו מתחלה לדור תחתיו, כמו שבארנו למעלה (פ"א המ"ג) שכל דירה שאינה עשויה אלא לאויר או לצניעות או להניח שם כלים אינה מחיצה גמורה, ואם אינה יתרה על בית סאתים מטלטלין בכולה, יתירה על בית סאתים אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. יז. שבת בשדה וקמה קצורה או שבולות מקיפות אותה בגובה עשרה הרי היא כקרפף, אם יתירה מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות.

פרק רביעי: א. ארבע אמות שאמרו לענין שבת אין מודדין אותן לכל באמה של קדש שהיא בת ששה טפחים, אלא למי שהוא ננס באיבריו ואין אמתו גדולה כאמה של קדש, אבל שאר כל אדם מודדין להן לפי מה שהוא אדם, ואפילו גבוה קומה כעוג מלך הבשן ומודדין לו באמתו, שכך למדו מפי הקבלה כי מה שכתוב בתורה: שבו איש תחתיו, פירושו כתחתיו, כדי ליטול חפץ ממראשותיו ויתן תחת מרגלותיו, ושערו חכמים שזה ארבע אמות באמתו של כל אחד ואחד. ב. והיכן נותנין אותן לו, לפניו או לכל צד שירצה, או שתים לפניו ושתים לאחריו והוא באמצען. יש מי שהורה דבין לטלטל בין להלך נותנין לו לכל רוח שירצה, ואם בירר אינו יכול לחזור בו, ויש מי שהורה דלהלך נותנין אותן לו לכל רוח ורוח ונמצא שיש לו שמנה על שמנה והוא באמצען, ולזה דעתי נוטה, אבל לטלטל אין לו אלא ארבע אמות בלבד. והורה אחד מגדולי המורים שלא אסרו לטלטל ביתר מארבע אלא במטלטל בבת אחת, שלא יטול מתחלת שמונה ויתן בבת אחת בסוף שמונה, אבל מאחר שכל שמנה אלו מקומו הן נוטל מלפניו ונותן בסוף ארבע, וכן חוזר ונוטל ונותן לאחריו בסוף ארבע. ג. ארבע אמות שאמרו הן ואלכסונן הן. וכבר ביארנו (לעיל פ"א הי"ב) שלא אמרו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה נעשה רשות היחיד, עד שיהא מרובע ארבעה על ארבעה כדי שיהא באלכסונו חמשה ושלשה חומשי טפח. ד. וכן הדין לענין המעביר והזורק ארבע אמות שהוא חמש אמות ושלשה חומשי אמה. ויש מי שאומר שלא אמרו הן ואלכסונן במעביר וזורק, וכל מעביר וזורק ארבע אמות בלא אלכסונן חייב דבר תורה. ויש מי שאומר שאם העביר לאלכסון עצמו אינו חייב עד שיעביר הן ואלכסונן, אבל לפניו או לאחריו אפילו הן בלא אלכסונן. ויש מי שאומר שלא אמרו הן ואלכסונן אלא במעביר לאלכסון העולם, אבל לרוחות העולם אפילו הן בלא אלכסונן. ואין לכל דברים אלו עיקר בעיני, ולדרך הראשון דעתי נוטה.

פרק חמישי: א. כל רשויות שמנו חכמים בשבת אסור להכניס ולהוציא מזה לזה ואפילו תוך ארבע אמות, ואפילו תוך אמה אחת או פחות מיכן, חוץ ממקום פטור שהוא מותר עם כל הרשויות. ופעמים שאף מקום פטור אסור כשבא להחליף על ידו מרשות לרשות כמו שיתבאר (לקמן פ"ז). ב. דבר תורה אין המכניס והמוציא אף מרשות הרבים לרשות היחיד ומרשות היחיד לרשות הרבים חייב עד שיעקור מרשות זה על דעת שיניחנו ברשות השני, ויעקור מזה ויניח בשני. עקר ולא הניח הניח ולא עקר פטור דבר תורה, וחכמים אסרו אפילו לעשות כן כדי לעשות גדר לתורה. לפיכך מי שהיה עומד ברשות הרבים והכניס ידו מלאה ברשות היחיד, אם הניח לתוך רשות היחיד שהכניסה שם, ואפילו נתנו ליד מי שעומד ברשות היחיד הרי זה עשה מלאכה גמורה וחייב דבר תורה,

וחבירו פטור שלא עשה ולא כלום. וכן הדין במי שעומד בפנים והוציא ידו מליאה פירות בחוץ ונתן לתוך יד חבירו העומד בחוץ, המוציא ונתן ליד חבירו חייב וחבירו פטור, ואפילו איסור הוצאה והכנסה מדבריהם אין כאן. ג. לא נתן הוא לתוך יד חבירו אלא שנטל חבירו העומד בפנים מתוך ידו שניהם פטורין, אבל אסור לשניהם לעשות כן שעל ידי שניהם נגמרה המלאכה זה עקר וזה הניח. וכן הדין במי שעומד בפנים והוציא ידו מלאה פירות לחוץ, כיוצא בזה היה עומד בפנים וידו מלאה פירות ופשט מי שעומד בחוץ את ידו לפנים ונתן זה לתוך ידו והוציא בחוץ, שניהם פטורין אבל אסורין שמתוך שניהם נגמרה המלאכה. וכן הדין במי שעומד בחוץ וידו מלאה פירות ופשט מי שהיה בפנים את ידו לחוץ ונתן זה לתוך ידו והכניסה בפנים. במה דברים אמורים בשנתן חבירו לתוך ידו, אבל אם נטל זה מתוך ידו של חבירו והכניס או הוציא הנוטל חייב והשני פטור שלא עשה ולא כלום. ויש מי שהורה שאסור לעשות כן משום לפני עור לא תתן מכשול. ד. היה טעון מבעוד יום או שהטעינו חבירו, והכניס והוציא משחשכה חייב, שהרי יש כאן עקירה והנחה, שעקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו. ה. היה מפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך והוציאן אף על פי שלא היתה עקירה מתחלה לכך, פטור אבל אסור. וכן אם היה הולך והטעינו חבירו אסור. כלל גדול בדבר, כל שהכניס או הוציא מרשות הרבים לרשות היחיד או מרשות היחיד לרשות הרבים, אפילו אין כאן עקירה והנחה אסור. במה דברים אמורים שלא במקום הפסד. היה שם הפסד ואין שם עקירה והנחה פעמים מותר. כיצד, הרי שהיה בא בדרך בערב שבת והחשיך לו ומשאו על כתפו, ואין עמו לא כותי ולא בהמה ולא חרש שוטה וקטן, הרי זה רץ ומשאו על כתפו ומכניסו למקום המשתמר ואפילו ברשות היחיד, ולא יהלך בנחת אלא דרך מרוצה כדי שיהא לו היכר בדבר שלא יבא לידי עקירה והנחה. וכשהוא זורקו לא יעמוד ויזרוק, ולא יורידנה מעל כתפו כדרכו, אלא זורקו מעל כתפו כלאחר ידו, והוא שזורקו מעל כתפו לאחוריו. במה דברים אמורים במשאוי שהוא כבד שמתוך כבדו זוכרו ולא יבא לידי עקירה והנחה, אבל בכיסו לא יעשה כן שמא ישכח ויעשה עקירה והנחה. עמד בדרך אפילו לנוח מעט תחת משאו, הרי יש כאן עקירה והנחה וחייב. ו. פעמים שמערים ועושה מחיצה בשבת כדי להכניס חבילתו או חביתו מרשות הרבים לרשות היחיד. כיצד היתה חבילתו מושלכת ברשות הרבים ומתירא עליה, עושה ממקומה עד רשות היחיד מחיצה של בני אדם מחיצה של ארבע רוחות, ונעשה רשות היחיד שמחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה, ומכניסה דרך אותה מחיצה. במה דברים אמורים בשנעשית אותה מחיצה שלא מדעת אחד מאותן אנשים שעמדו שם למחיצה, כדי שלא יהא לה קול ויבא שבת

לידי זלזול. נעשית לדעתם ואפילו לדעת אחד מהם אסור. מחיצה זו של בני אדם קלה היא ומחיצת עראי הוא ולפיכך אפילו נעשית בכוונה מותר, ואינו דומה למחיצה אחרת גמורה שאמרו שאם נעשית במזיד בשבת אסור לטלטל בתוכה. ויש מי שהורה שלא יעמיד אותם אדם שרוצה להשתמש במחיצה זו, אלא יעמיד אותם אחר. ולא יראה לי כן, ואיני יודע עיקר לדברים אלו. ז. נעשית המחיצה בכלים או בגדר אבנים, בשוגג מותר במזיד אסור. ויראה לי שלא אמרו אלא בישראל מזיד בשבת ובמלאכה, אבל בזדון שבת ושגגת מלאכה או בזדון מלאכה ושגגת שבת מותר, שלא אסרו מחיצה אלא בשנעשית במזיד, ואין זה מזיד אלא מתכוין לעשות מחיצה בהיתר. ויש מי שהורה שאפילו נעשה בשגגה אם נתכוין אדם לזו המחיצה כדי לטלטל בה, אף על פי שעשה אותה העושה בשגגה אסור לטלטל בה. ואיני יודע לזה עיקר, אלא כל שנעשה בשגגה הרי זה מותר. ח. המכניס ידו לרשות היחיד וקלט מי גשמים מעל גבי גומא חייב, שהמים הנחתן על גבי מים והרי יש כאן עקירה והנחה. קלט מעל גבי כותל משופע או אפילו קבל מן האויר והוציא אסור, הטעינוהו מן השמים כהטעינו חברו, וכבר ביארנו למעלה (לעיל ה"ב) שאם הטעינו חבירו והוציא פטור אבל אסור. ויש מגדולי החכמים שכתב בזה להקל ולא יראה לי כן. במה דברים אמורים בשקבל מרשות היחיד, אבל אם עומד ברשות היחיד וקבל מי גשמים מאויר רשות הרבים מותר להכניס בפנים ולשתות, דאויר רשות הרבים כל למעלה משלשה מקום פטור הוא ומותר. ט. גג גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה, ומזחילה נתונה על שפת הגג לארכו לקבל מי גשמים היורדין מן הגג ומקלחין לחוץ, והמזחילה סמוכה תוך שלשה טפחים לגג, עומד אדם ברשות הרבים ומגביה ידו וקולט מי הקלוח היורד מן המזחילה ושותה. ואפילו קירב ידו באויר תוך שלשה למזחילה ומקבל המים היורדים באויר מותר. ואם צירף ידו למזחילה ונגע במזחילה אסור מפני שהמזחילה כחורי רשות היחיד היא, וכבר בארנו (לעיל פ"א הכ"ב) שחורי רשות היחיד כרשות היחיד. ואפילו לא היתה המזחילה רחבה ארבעה הגג מצטרף עמה להשלימה לעשרה, דכל תוך שלשה כלבוד דמי. וכן הדין במים הניגרין מן הגג לחוץ שקולט מן האויר אפילו תוך שלשה, בין שקולט מן האויר למעלה מעשרה בין שקולט למטה מעשרה. ואם צירף ידו ונגע לכותל תוך שלשה לגג אסור. י. היו מי הגג נגרין דרך צינור והצינור ארוך ראשו תחוב בגג וארכו משוך לחוץ, אם אין הצינור רחב ארבע הרי זה מקום פטור, ואינו נדון משום רשות היחיד כמו שבארנו למעלה (לעיל פ"א הכ"ג), ולפיכך בין קולט בין מצרף ונוגע בצינור מותר. ואם היה הצינור רחב ארבעה הרי זה כחורי רשות היחיד, ולפיכך הרי הוא כגג וקולט מותר ומצרף ונוגע בצינור אסור. ואפילו

היה הצינור למטה מעשרה ומופלג מן הגג שלשה אסור, לפי שנדון ככרמלית ואסור להוציא מכרמלית לרשות הרבים. היה עומד ברשות היחיד קולט ומצרף מן המזחילה שבגג חבירו ומן הצינור ואפילו מן הגג ושותה, ובלבד שלא יכניס לבית עד שיערבו. ואם היו מי גשמים שירדו בשבת מותר אפילו להכניס לבית, לפי שלא קנו שביתה כמו שיתבאר (ש"ה פכ"א ה"ח). יא. כשם אסור להוציא מרשות לרשות כך אסור לזרוק מרשות לרשות. חומר בהוצאה מזריקה, שהוצאה לעולם אסורה, ואסור להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, ולזרוק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים פעמים מותר. כיצד, היו לו שני גגין בשני צדי רשות הרבים זורק מגג זה לגג זה ואינו חושש. במה דברים אמורים בשהיו הגגין שוין, היה אחד גבוה והאחד נמוך אסור, חוששין שמא יתגלגל החפץ ויפול לרשות הרבים וירד ויכניסנו. ואם היו כלים הנשברין אם יפלו לארץ בין כך ובין כך מותר, שאין כאן חשש נפילה והכנסה. ויראה לי שאפילו הגגין בדיוטא אחת, ובדבר זה קלה הזריקה מן ההושטה. יב. המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד בדיוטא אחת חייב, בשתי דיוטות פטור. כיצד, היו שתי גזוזטראות ברשות הרבים גבוהות עשרה ורחבות ארבעה, הרי אלו רשות היחיד כל אחת לעצמה, אם הן בשני כותלי רשות הרבים זו כנגד זו והושיט מזו לזו פטור אבל אסור, ואם היו בכותל אחד אף על פי שהן למעלה מעשרה טפחים חייב, שכן היתה עבודת הלוים בהושטת הקרשים מעגלה לעגלה ההולכת זו לפני זו בארך רשות הרבים. והזורק מזו לזו מותר אפילו בדיוטא אחת כמו שבארנו. יג. הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד והיתה כרמלית עוברת ביניהן מותר, ואפילו כלים שאינן נשברין ואפילו גג אחד גבוה וגג אחד נמוך, שאין הכרמלית אסורה מעצמה אלא משום גזירת רשות הרבים, ואין גוזרין גזירה לגזירה. יד. דף שלפני החלון היוצא על אויר שעל רשות הרבים, אם היה למעלה מעשרה ורחב ארבעה משתמש עליו ואפילו רחוק מן החלון שלשה טפחים, שאין רשות הרבים והכרמלית תופסין למעלה מעשרה טפחים. ולפיכך אפילו היו שם כמה זיזין לאדם אחד משתמש בכל הכותל עד עשרה טפחים התחתונים. היה למטה מעשרה טפחים אסור להשתמש בו מפני שהוא ככרמלית ונמצא משתמש מרשות לרשות. היה זיז אחד לאדם אחר תחתיו רחב ארבעה ואין העליון רחב ארבעה, העליון אסור לפי שאויר התחתון עולה עד לרקיע ועליון באוירו של תחתון. למה הדבר דומה למוציא זיז על חצר חבירו שאסור להשתמש בו בכלים ששבתו בתוך ביתו עד שיערבו. היו שניהם רחבים ארבעה זה משתמש בשלו וזה משתמש בשלו. למה הדבר דומה לבית ועליה של שנים. היה התחתון רחב ארבעה והעליון אינו רחב ארבעה, אם הוא כנגד החלון ותוך שלשה לחלון,

החלון משלימתו לארבעה, והרי הוא כחורי רשות היחיד. ואם לא היה כנגד החלון אסור להשתמש עליו כמו שביארנו. טו. כל דף שאמרנו שהוא מותר להשתמש עליו, יש מי שהורה שאין נותנין עליו אלא כלים הנשברין ככלי חרס וכלי זכוכית קערות וכוסות וצלוחיות וכיוצא בהן שאם יפלו לרשות הרבים ישברו, אבל אוכלין ושאר כלים אסור, חוששין שמא יפלו לרשות הרבים ויכניסם. ויש מי שהחמיר עוד לאסור אפילו כלים הנשברין עד שיהא הדף רחב ארבעה, שכל פחות מארבעה אינו מקום חשוב להנחה, ובודאי עשוי ליפול כל מה שיניח עליו, והרי זה כזורק בידים מהחלון לרשות הרבים. וזו חומרא יתירה היא, שאם אתה אומר כן שלא יתן אפילו בדף ארבעה, אף בגג רחב לא תתיר אלא כלים המשתברין ואינו. לפיכך הדעת נוטה שכל שרחב ארבעה נותנין עליו אפילו אוכלין ושאר כלים. וכלים המשתברין אפילו בדף שאין בו ארבעה, לא אמרו כלים המשתברין אלא בדף שאינו רחב ארבעה. טז. דף שהיה יוצא על אויר כרמלית, כל שהוא גבוה עשרה לעולם מותר בין ברחב בין קצר ואפילו כלים שאין משתברין, שאין גוזרין בכרמלית שגזירה לגזירה היא. במה דברים אמורים בשאין תחתיו דף אחד לחבירו גבוה עשרה ורחב ארבעה. ואם יש שם אחר לחבירו רחב ארבעה אסור, שכל גבוה עשרה ורחב ארבעה תופס עד לרקיע, לפיכך לעולם העליון אסור עד שיהא ארבעה או שיהא כנגד החלון כמו שבארנו. יז. בור ברשות הרבים, הבור וחוליתו מצטרפין לעשרה, ולפיכך אם יש חלון על גביו ממלאין ממנו בשבת. במה דברים אמורים בסמוך לכותל בתוך ארבעה טפחים, דאויר שבינו ובין הכותל מקום פטור. ואפילו במופלג מן הכותל ארבעה יראה לי שממלאין ממנו בשבת, לפי שמוציא מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר ברשות הרבים ואגדו בידו, וקלוטה אינה כמונחת עד שתנוח על משהו, וכל שלא נח ואין בו משום איסור מלאכה ואגדו בידו, אפילו משום שבות אין בו. אבל כל המחברים ראיתי שהסכימו לאסור עד שיהא סמוך תוך ארבעה לכותל, או שתהא חוליתו גבוהה עשרה, ולהם שומעין שקבלתם תורה היא. יח. אשפה ברשות הרבים וחלון על גבה, זורקין לתוכה בשבת. במה דברים אמורים באשפה של רבים. היתה אשפה של יחיד אסור, חוששין שמא תנטל אשפה ממקומה, שהיחיד עתיד לפנות אשפתו, ומתוך שרגיל לזרוק שם הכל, כשפינהו [נמי] יזרוק, ונמצא זורק מרשות היחיד לרשות הרבים. ולמה אין חוששין שמא יתגלגל מה שמשליך בתוכה וילך ויטילנו באשפה, כדרך שחששו בשני גגין אחד גבוה ואחד נמוך, לפי שאין מטילין באשפה כלי אשר חפץ בו, אלא מים או שברי כלים.

פרק שישי: א. כחו ברשות הרבים אסור. כיצד, השליך מים ברשות היחיד ומכחו זוחלין המים מרשות היחיד לרשות הרבים אסור. לפיכך חצר שפחותה מארבע אמות על ארבע אמות ורשות הרבים עוברת לפניה והמים הנשפכין שם יכולים לצאת לרשות הרבים, אין שופכין לה מים כל עיקר בשבת, מפני שדרכן של בני החצר להסתפק סאתים מים בכל יום, וחצר פחותה משיעור זה אינה מכילה סאתים בזילוף, ושופכן בחוץ או סמוך ליציאתה והמים זוחלין מכחו ויוצאין לרשות הרבים, ולפיכך לא יתן כל עיקר חוששין שמא יתן סאתים. יש בה ארבע אמות על ארבע אמות שופך לתוכה כמה שירצה, לפי שאינו רגיל להסתפק יותר מסאתים מים ביום, ולמה שאינו מצוי ורגיל לא חששו. ב. חצר ואכסדרה שלפניה מצטרפות לארבע אמות. עליה הבנויה בין שתי דיוטות והיא פתוחה לזו ולזו, אם הדיוטות זו כנגד זו שתיהן מצטרפות לארבע אמות, מפני שבעל העליה עשוי לזלף מי תשמישו מקצת כאן ומקצת כאן. לא היו זו כנגד זו אלא זו גבוהה וזו נמוכה אין מצטרפות לארבע אמות, שטורח הוא לו לזלף כאן וכאן ושופך הכל באחת מהן. ג. ארבע אמות על ארבע אמות אלו שאמרו, יש מי שהורה שצריך להיותן מרובעות, שאם אינן מרובעות אין האויר שולט בו יפה ואין נבלעין סאתים מים בחצר, ולפיכך צריך לעשות לו עוקה. ויש מי שהורה שאין צריך, אלא כל שיש בה שיעור שש עשרה אמה משוברות מותר, שאדם מזלף יפה סאתים שהוא מי תשמישו בשיעור זה. ולזה דעתי נוטה. ד. חצר שפחותה משיעור זה כיצד הוא עושה ויהא מותר לו לשפוך בה, עושה גומא מחזקת סאתים בתוך החצר או ברשות הרבים סמוך לחצר כדי שירדו שם המים. עשאה בתוך הבית אין צריך לכסותו. עשאה ברשות הרבים צריך לעשות לה כסוי על גבה שלא תראה ברשות הרבים, ואחר כך שופך אפילו כור ואפילו כוריים, ואפילו היתה מלאה מים מערב שבת שופך ושונה ואינו חושש, שאין הדבר מצוי, וכל שאינו מצוי לא חששו לו ולא הקפידו עליו, והוא שיהא חלל שתחת הכסוי מחזיק סאתים. ואיזה שיעור המקום שמחזיק סאתים, חצי אמה על חצי אמה ברום שלש חומשי אמה. היתה הגומא פחותה משיעור זה אין נותנין לה כל עיקר, חוששין שמא יתן לה סאתים שהוא שיעור מי תשמישו. במה דברים אמורים בימות החמה שאדם חושש לקלקול חצרו, ואם אתה מתיר לו יחוש לקלקול חצרו ושופכן בחוץ, או יקלחו מים בחוץ ויאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת, אבל בימות הגשמים אפילו חצר הפחותה מארבע אמות ואין שם עוקה כלל, וכן עוקה המחזקת אפילו סאה, שופכין לה אפילו כור ואפילו כוריים ואין חוששין לקלקול חצרות, שסתם חצרות מתקלקלות בימות הגשמים, וכן אין חוששין לשמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים בשבת ברשות הרבים ומכחו

הם באים, לפי שסתם צינורות מקלחין מים בימות הגשמים. ויש מן המורים שהורו בהפך מזה, ואמרו שבימות החמה אם מחזקת סאתים שופכין לה סאתים ולא יותר, אינה מחזקת סאתים אין שופכין לה כל עיקר. בימות הגשמים מחזקת סאתים שופכין לה אפילו כור ואפילו כוריים, אינה מחזקת סאתים שופכים לה כדי מלואה בלבד, ולראשון דעתי נוטה. ה. חצר שפחותה מארבע אמות ועשו מקצת בני החצר גומא ומקצתן לא עשו גומא, אלו שעשו גומא מותרין, ואלו שלא עשו גומא אסורין. חוששין שמא יוציא המים בכלים שבבית לחצר המשותפת. במה דברים אמורים בשלא עירבו, אבל אם עירבו כולן מותרין. ו. ביב ששופכין לו מים, והוא חפירה בקרקע רשות הרבים ומימיו הולכין ונזחלין ויוצאין ממנו לרשות הרבים, אף על פי שיש באורך הביב ארבע אמות שהוא מכוסה מלמעלה, יש מי שהורה שאסור לתת מים על פי הביב מפני שהמים יוצאין מכחו לרשות הרבים, אלא שופך חוצה לו בחצר והמים ניגרין מן החצר לביב. במה דברים אמורים בימות החמה, אבל בימות הגשמים שופך אפילו על פי הביב, ושופך ושונה כמה שירצה ואינו נמנע. ויש מי שהורה להתיר אפילו בימות החמה, כל שישנו מכוסה אפילו ארבע אמות ברשות הרבים, ולזה דעתי נוטה. ז. דברים אלו שאמרנו בשהיו המים יוצאין לרשות הרבים, אבל אם יוצאין לכרמלית אפילו בחצר פחותה מארבע אמות. וכן ביב היוצא לכרמלית שופך לתוכן, ושופך ושונה כמה שירצה שלא גזרו על כחו בכרמלית. ויש מחמירין אפילו בזו לומר שלא הקלו בכחו בכרמלית אלא בספינה שבים ששופך בדפנה של ספינה והמים יורדים ממנה לים, לפי שאין בספינה משום חשש קלקול הספינה, אבל בחצר חוששין שמא יוציא וישפוך ביד מן החצר לכרמלית ולא ישפוך בחצר כדי שלא תתקלקל חצרו. והראשון עיקר. ח. היה עומד בחצר אסור להוציא ידו מלאה פירות לרשות הרבים, ואפילו למעלה מעשרה טפחים. הוציאה למעלה מעשרה טפחים, יראה לי שאף על פי שהוציאה במזיד מחזירה, הואיל ולא הוציאה אלא לאויר מקום פטור. במה דברים אמורים לאותה חצר אבל לחצר אחרת אסור, כדי שלא תעשה מחשבתו. הוציאה למטה מעשרה טפחים בין בשוגג בין במזיד לאותה חצר מותר, ואין קונסין אותו אפילו הזיד בהוצאתו כדי שלא יבא לידי חיוב של תורה. ולחצר אחרת לעולם אסור. הוציאה מבעוד יום בשוגג ועמד כן משחשכה, לאותה חצר מותר ולחצר אחרת לעולם אסור. הוציאה במזיד אפילו לאותה חצר אסור, הואיל והוציאה לאויר רשות הרבים, וקונסין אותו לפי שאינו בא לידי חיוב של תורה אפילו ישליכנו מידו לרשות הרבים, שעקירה מבעוד יום היתה. ויש מגדולי המורים שהורו שכל שמזיד לעולם אסור ואפילו לאותה חצר, וכל שוגג מותר. ט. כשם שאסור להכניס

ולהוציא מרשות הרבים לרשות היחיד ומרשות היחיד לרשות הרבים, כך אסור מהם לכרמלית ומכרמלית להם. לפיכך אין זורקין מן היבשה לים ומן הים ליבשה ואין ממלאין ממנה. במה דברים אמורים ביבשה רשות הרבים או רשות היחיד העוברת לפניה, אבל יבשה כרמלית העוברת לפניה מותר כל תוך ארבע אמות, דשתי כרמלית מותרות זו עם זו ומצטרפות לארבע אמות. י. אמת המים העוברת בחצר נכנסת מכאן ויוצאת מכאן, אם עמוקה עשרה ורחבה ארבעה חולקת רשות לעצמה ונידונית משום כרמלית, ואסור למלאת ממנה לחצר. היתה עוברת בין החלונות, וחלונות של בעלי בתים שמצד זה ומצד זה פתוחות עליה, ומקום מעברה בחצר או במבוי, אין ממלאין ממנה לחצר ולמבוי, ואין משלשל דלי מן החלונות למלאות ולהכניס, לפי שהיא חולקת רשות וכרמלית היא כמו שבארנו (ש"א פי"ד ה"ב). כיצד הוא עושה ויתירנה, עושה לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים על גבה בכניסתה וביציאתה, ואחר כך נעשית כחצר וכמבוי, וזה וזה משלשל דלי מכאן ומכאן וממלאין. במה דברים אמורים בשעירבו אבל לא ערבו אסורין, ששתי רשויות שולטות בה ואין שתי רשויות משתמשין ברשות אחת עד שיערבו. עשו לה מחיצה בכניסה ולא ביציאה או עשו לה ביציאה ולא בכניסה, אין ממלאין ממנה עד שיעשה בכניסתה וביציאתה. לא עשו לה מחיצות אלו, אף על פי שהאמה פרצה את הכותלים ועברה, ונשארו כותלי הפרצה בכניסתה וביציאתה כותלין גבוהין עשרה על גבה, אינו נדון משום מחיצה להתירה עם החצר ועם המבוי ועם חלוני רשות היחיד שעל גבה, ואפילו ערבו בני החצר ונשתתפו בני המבוי, עד שיעשו לה מחיצה בכניסה וביציאה לכתחלה כמו שבארנו, שמחיצות הנכרות הבאות להתיר היא צריכה. עשו לה שתי מחיצות בכניסה וכן ביציאה אחד מימין רחב האמה ואחת משמאלה והאמה עוברת בחלל האויר שביניהן, אם אין בין זו לזו שלשה טפחים הרי הן כמחוברות ומחיצה סתומה היא, שכל פחות משלשה כלבוד דמי ומותר. היה ביניהן שלשה אסור כמו שאין שם מחיצה. יא. אין באמה כשיעור, כיצד, שאינה עמוקה עשרה או עמוקה עשרה ואין ברחבה ארבעה, אם לא נפרצה החצר במלואה משלשל ודולה, ואפילו יש באגפיה שממנה ולכותל ארבעה טפחים משלשל דלי ודולה ומכניס לבית, לפי שאין האמה חולקת רשות לעצמה עד שיהא בה כשיעור בעמקה ורחבה כמו שביארנו. ואפילו יש באמה שמחוץ לחצר כשיעור וזו מחוברת לה מותר, ואין אוסרין אותה משום חורי הכרמלית, שאין חורין לכרמלית כמו שביארנו (לעיל פ"א הל"ט). יש באמה כשיעור ואין באגפים כשיעור, משלשל וממלא ממנה לאגפים, ואינו משלשל דלי מן החלון וממלא ומכניס לבית. ואפילו מלא מן האמה והניח על האגפים ומן האגפים לבית אסור, שאפילו

ברשויות של דבריהם אסור להחליף. ויש מגדולי המורים שהתיר להחליף ברשויות של דבריהם. ויראה לי שהראשון עיקר. יב. היתה האמה עוברת ברשות הרבים, אם יש בה כשיעור ובאגפיה כשיעור אסור למלאות ממנה, לפי שמוציא מכרמלית לרשות הרבים. ואין צריך לומר שאסור לשלשל דלי מחלוני רשות היחיד ולמלאות. יש בה כשיעור ואין באגפיה כשיעור מותר למלא, לפי שמוציא מכרמלית למקום פטור, ואסור לשלשל דלי לפי שאסור להחליף אף ברשויות של דבריהם כמו שביארנו. אין בעומקה עשרה ויש באגפיה כשיעור מותר למלאת, ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות, לפי שאין זה אלא רקק מים שרשות הרבים עוברת בתוכו והרי הוא כרשות הרבים. ואסור לשלשל דלי מן החלונות, לפי שזה כמכניס מרשות הרבים לרשות היחיד. אין בעומקה עשרה, אפילו אין באגפיה כשיעור רשות הרבים היא זו, ומותר למלאת ואסור לשלשל דלי. יג. היתה עוברת בסימטא ויש בה כשיעור ובאגפיה כשיעור, מותר למלאות לפי שזה כמטלטל מכרמלית לכרמלית, ואסור לשלשל דלי. היה בה כשיעור ואין באגפיה כשיעור, מותר למלאת ואסור לשלשל דלי, שאין מחליפין אפילו ברשויות של דבריהם. אין בעומקה כשיעור ולא באגפיה כשיעור מותר למלאות ואסור לשלשל, לפי שהכל נדון ככרמלית בין היא בין אגפיה. יש בעומקה עשרה ואין ברחבה ארבעה הרי זה מקום פטור, לפיכך אם אין באגפיה כשיעור מותר למלאת ולשלשל דלי. כך יראה לי לדון בענינים אלו ודרכים אלו, ואף על פי שראיתי למקצת מן החכמים דרך אחרת. יד. גזוזטרא שהיא למעלה מן המים, כיצד הוא עושה ויהא מותר לשלשל דלי ולמלאת ולהכניס לבית, עושה חקק ארבעה על ארבעה באמצעה, ומשלשל מתחת הנקב סביבותיו מחיצות עשרה טפחים, ודולה דרך הנקב. ואף על פי שאין דפנות מחיצה זו מגיעות למים מותר כאלו מגיעות למים ורשות היחיד הוא, שבמים הקלו לומר גוד אחית לפי שכבר ביארנו לעיל (פ"א הי"ז) שבקיעת הדגים אינה בקיעה. עשה מחיצה זו למטה סמוך למים ועולות כנגד נקב הגזוזטרא מותר, שכל שיש בה עשרה רואין כאלו המחיצות עולות למעלה ומגיעות אל הגזוזטרא. לא עשה לה מחיצה, אפילו אין ברחבה ארבעה אף על פי שהיא נדונית משום מקום פטור אסור לשלשל דלי ולמלאת ולהכניס לבית, שכבר בארנו (לעיל הי"א) שאף ברשויות של דבריהם אסור להחליף. טו. הקרפיפות בזמן שיש להם מחיצה עשרה טפחים, בין יש בהם בית סאתים בין יתרים מבית סאתים כבר ביארנו (לעיל פ"א הכ"ט) שהיא מחיצה, ואפילו מחזיק כור ואפילו כוריים רשות היחיד הוא דבר תורה, אלא מפני שמחוסרת דיורין החמירו מדבריהם לעשותן רשות בפני עצמן ואפילו אין בהן בית סאתים, ואסורין עם כל הרשויות להכניס ולהוציא מהן, בין לרשות היחיד ואפילו

שניהם לאדם אחד כמו שביארנו ובין לכרמלית, ומאחד מן הרשויות אלו להן, ואין צריך לומר לרשות הרבים. ולפיכך סלע שבים בזמן שגבוה עשרה ורחב ארבעה, אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, שסלע כזה נדון משום קרפף והים נדון משום כרמלית. סלע שאינו גבוה עשרה נדון משום כרמלית, ומטלטלין מתוכו לים ומן הים לתוכו, ואין צריך לומר בגבוה עשרה ואינו רחב ארבעה לפי שנדון משום מקום פטור. טז. פעמים שהקלו והתירו לטלטל מקרפף לכרמלית. כיצד, סלע יתר מבית סאתים שבים, מטלטלין מהים לתוכו ומתוכו לים. לפי שהקרפף היתר מבית סאתים עשאוהו ככרמלית שאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, ואם באת לאוסרו עם הכרמלית חוששין שמא יאמרו רשות היחיד הוא כשאר קרפיפות שאין יתרים על בית סאתים ויטלטל בכולו. ולמה לא התירו בזה הסמוך לים לטלטל בכולו ויאסרוהו לטלטל ממנו לים ומן הים לתוכו, לפי שהקרפיפות יתרים מבית סאתים מצויין תמיד, ויבאו להקל ולטלטל בכל מקום בקרפף היתר מבית סאתים כבאינו יתר מבית סאתים, והקרפף שבתוך הים אינו מצוי, והעמידו דבריהם במצוי והתירו בשאינו מצוי. ויש מגדולי המורים שהתירו כן בכל קרפף היתר מבית סאתים הסמוך לכרמלית ואפילו ביבשה, שאם אין אתה מתירו ביבשה אף אתה צריך לחוש לחשש זה, שמא יאמרו רשות היחיד הוא ויטלטלו בכולו. ולזה הדעת נוטה. ומכאן התירו בגנה יתרה על בית סאתים כל שאין עוברת לפניה רשות הרבים סרטיא או פלטיא, לטלטל מתוכה לחוץ ומחוץ לתוכה, ומצניעין מפתח בתוך הגנה תוך ארבע אמות והוא עומד בחוץ, או נותן מתוכה לחוץ ועודנו עומד בתוכה. יז. כשם שהתירו כחו בכרמלית כמו שנתבאר (לעיל ה"ז), כך כחו בקרפף מותר. ויראה לי שאין להתיר כן אלא בקרפף יתר מבית סאתים שאסור לטלטל בתוכו ככרמלית, אבל קרפף בית סאתים אסור, שאם באת להתיר שם כחו יבא להוציא ולשפוך בחוץ.

פרק שביעי: א. מקום פטור מותר עם כל הרשויות להכניס ולהוציא. כיצד, עומד אדם במקום פטור ונוטל מבעל הבית ונותן לו, ומן העני ונותן לו, ובלבד שלא יטול מבעל הבית ויתן לעני, או מן העני ויתן לבעל הבית, שכבר ביארנו (לעיל פ"ו הי"א) שאסור להחליף. ולא ברשויות של תורה בלבד אסור אלא אפילו ברשויות של דבריהם אין מחליפין על ידי מקום פטור, וכמו שביארנו (שם). איסור חילוף זה שאמרנו לא להחליף בלא שיניח במקום פטור בלבד אמרנו, אלא אפילו הניח במקום פטור אסור. כיצד היה עומד באסקופה מקום פטור, ונטל חפץ מרשות היחיד והניחו באסקופה, וחזר ונטלו מן האסקופה ונתנו ברשות הרבים או בכרמלית, אסור.

פרק שמיני: א. עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד, וכן עומד ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים תוך ארבע אמות, ואין חוששין שמא יעביר החפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע, וכן אין חוששין שמא ימשוך החפץ ויביא לו לרשות הרבים שהוא עומד בו. במה דברים אמורים בחפצים שאין צריכין לו למושכן במקום שהוא, אבל בחפצים הצריכין לו אסור, חוששין שמא ישכח וימשוך אצלו. כיצד, היה צריך לשתות לא יכניס ראשו לרשות אחרת לשתות, מתוך שהוא צריך למים שמא ימשכם אצלו וישתה וישכח, בין שהמים נתונים בכלים נאים בין בכלים שאינן נאים. וכן כל כיוצא בזה באוכלין ומלבושין, לפי שהן חפצים הצריכין לו במקומו. היה צריך לטלטל בפנים מפתח וכיוצא בו, אפילו מפתח של זהב מותר, מפני שאינו צריך למפתח במקום שהוא עומד בו, ולפיכך אין חוששין שמא ימשכנו. וכן כל כיוצא בזה. ויש מי ששם הפרש בין כלים נאים לכלים שאינם נאים ולא נתכוונו דבריו בזה. הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה מותר. דברים אלו שאמרנו ברשויות של תורה. אבל עומד הוא בכרמלית ושותה ברשות היחיד או ברשות הרבים. וכן עומד באחד מרשויות אלו ושותה בכרמלית. כרמלית זו מותרת עם כל הרשויות דבר תורה, לא אסרו אלא מגזרת רשות של תורה, ואין גוזרין בה גזרה לגזרה. ב. עומד אדם ברשות הרבים ופותח ונועל ברשות היחיד, וכן עומד ברשות היחיד ופותח ונועל ברשות הרבים, ובלבד שלא יוציא מפתח מרשות לרשות. כיצד, שערי גינה ושערי חנויות ורשות הרבים עוברת לפניהם, ואפילו כרמלית עוברת לפניהם, בזמן שמנעולי השערים הם למעלה מעשרה טפחים, אם המנעול רחב ארבעה הרי זה נידון משום רשות היחיד, ולפיכך אי אפשר לו ליטול מפתח לא מרשות הרבים ולא מן הכרמלית לפתוח ולנעול במנעול שהוא רשות היחיד, אלא כיצד הוא עושה, מביא מפתח מערב שבת ונותנו במנעול או בחלון שלמעלה ממנו אף על פי שהוא רחב ארבעה על ארבעה, ולמחר פותח ונועל ומחזיר המפתח למקומו, ואף על פי שהוא עומד ברשות הרבים כמו שבארנו, ואפילו היה מפתח של זהב. ואין צריך לומר אם הניחו מבערב באסקופה מקום פטור גבוהה שלשה ואינה רחבה ארבעה, או בחלון שאין בו ארבעה על ארבעה. הניחו באסקופה נמוכה משלשה הרי זו היא רשות הרבים. היתה גבוהה שלשה ורחבה ארבעה הרי היא כרמלית, וכאן וכאן אסור כמו שאמרנו, שהרי זה מוציא מרשות לרשות. היה המנעול למטה מעשרה ורחב ארבעה, מותר להניח מפתח מערב שבת באסקופה כרמלית, ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו למקומו, שהרי זה מוציא מכרמלית לכרמלית. לא היה המנעול רחב ארבעה על ארבעה, אף על פי שראוי לחוק בו ולהעמידו ארבעה על ארבעה, כל שלא נחקק רואין אותו כמות

שהוא ומקום פטור הוא, ולפיכך מותר אפילו ליטול מפתח מכרמלית ואפילו מרשות הרבים ופותח ונועל ואינו חושש, דמקום פטור מותר עם בני רשות היחיד ועם בני רשות הרבים ובלבד שלא יחליף כמו שביארנו (לעיל פ"ז). ג. לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין מים ברשות הרבים, ולא ברשות הרבים וישתין מים ברשות היחיד וכן לא ירוק. ואפילו היה ברשות היחיד ופי אמה ברשות הרבים אסור. ולא סוף דבר עומד ברשות היחיד ומשתין ברשות הרבים, אלא אפילו עומד ברשות היחיד ומשתין מים ברשות היחיד ומתגלגלין ויורדין לרשות הרבים אסור. וכן היה עומד ברשות הרבים ומשתין מים ברשות הרבים ומתגלגלין ויורדין ברשות היחיד אסור, שכבר ביארנו (לעיל פ"ו ה"א) שכחו ברשות הרבים אסור. ויראה לי שאין דברים אלו אמורין אלא במשתין בפי הביב החפור ברשות היחיד ופתוח לרשות הרבים ואינו מכוסה, או אפילו מכוסה ואינו משוך ארבע אמות. ואם אינו כן מותר, שכבר בארנו (שם) שכל חצר שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות שופך ונותן לה אפילו כור ואפילו כוריים ואפילו בימות החמה, ואף על פי שלא עשה לה גומא. ורשות הרבים שש עשרה אמה על שש עשרה אמה יש בה.

פרק תשיעי: א. כל המקומות שהוקפו לדירה כבתים וחצרות והמבואות, רשות היחיד גמורה הן, בין שהן של יחיד בין שהן של שותפין. ודבר תורה מותר להוציא מביתו של זה לביתו של זה, ומביתו של זה לחצר המשותפת ביניהן, אבל מדבריהם אסרו מקצתן להוציא מרשותו של זה לרשותו של זה עד שיערבו, ומקצתן העמידום על דין תורה ומותרין לטלטל מזה לזה, כיצד חצר וגג וקרפף ואכסדרה ומרפסת ומבוי רשות אחת הן, אף על פי שזה לראובן וזה לשמעון מטלטלין מזה לזה ואף על פי שלא ערבו. במה דברים אמורים בכלים ששבתו בתוכם, אבל כלים ששבתו בתוך הבית אסורין. ב. שני חצרות שערבו זו לעצמה וזו לעצמה, ונמצאו כלי הבתים בחצרות, אין אומרין נאסור לטלטל כלים ששבתו בחצר שלא יבא להוציא מחצר לחצר כלים ששבתו בתוך הבית, אלא אף על פי שכלי הבית וכלי החצר בחצר, אומרים את ששבתו בחצר מותרין ואת ששבתו בבית אסורין, ולפיכך בין ערבו בין לא ערבו מותרין. ג. קרפף זה שאמרנו שמטלטלין ממנו לחצר, לא אמרו אלא בקרפף בית סאתים. היה יתר מבית סאתים אסור, שאפילו בתוכו אין מטלטלין אלא בארבע אמות. וכן הדין בגג יתר מבית סאתים אם אין מחיצותיו נכרות אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות כמו שבארנו (לעיל פ"א המ"ו), ואין צריך לומר שאין מטלטלין ממנו לחצר, ואפילו לחצר של בעל הגג. גג שאינו יתר על בית סאתים אף על פי שאין מחיצותיו ניכרות, וכן יתר מבית סאתים ומחיצותיו ניכרות מטלטלין ממנו אפילו לחצר חבירו, אבל לא לבית. במה דברים אמורים לביתו של חבירו

אבל לבית בעל הגג מותר. היו שנים או שלשה גגין שוין, אפילו של שנים או של שלשה בני אדם, מצטרפין ליתר מבית סאתים. ד. פעמים שבעל הגג אסור להוציא כלי ביתו לגגו ואחרים מותרים בו אפילו בכלים ששבתו בתוך ביתם. כיצד, אחד מבני גגין שעשה סולם קבוע לגגו, ובעלי שאר הגגין לא עשו כן לגגם, הרי זה שעשה סולם קבוע מותר בכולם כמטלטל מביתו לגגו, ובעלי שאר הגגין אסורין, שכל שזה עושה סולם קבוע ובעלי שאר הגגין לא חששו לעשות כן, סלקו דעתם מתשמיש גגותיהן והניחום לזה. עשו כל אחד סולם קבוע לגגו, כל אחד מותר בשלו ואסור בשל חבירו. ה. איזהו סולם קבוע סולם הצורי, אבל סולם המצרי אינו קבוע. ואיזהו סולם הצורי כל שיש לו ארבעה חווקין, והמצרי כל שאין לו ארבעה חווקין. היו כולם עולין בסולם מצרי ואחד עולה בסולם צורי, אותו של צורי מותר והשאר אסורין. ו. עשה האחד מחיצה גבוהה עשרה טפחים סביב גגו והניחו פרוץ סמוך לגג חבירו, וחבירו לא עשה מחיצה לגגו, זה שעשה מחיצה לגגו מותר בשני אפילו בכלים ששבתו בתוך ביתו, והשני אסור, שכל שלא עשה מחיצה ראויה לגגו הרי הוא מסלק תשמישו ממנו ומניחו למי שעשה מחיצה הראויה לתשמיש גגו. בנה האחד עליה על גבי ביתו סמוך לגגו של חבירו, הרי הוא מותר וחבירו אסור, אם אמרו סולם קבוע או מחיצה הראויה, עליה לא כל שכן. חזר בעל העליה ובנה בין העליה והגגין אצטבא רחבה ארבעה הותרו כל הגגין לבעליהן, שהרי גלה זה דעתו שהוא מסלק דעתו מהם. וכן הדין למי שעשה סולם קבוע לגגו או מחיצה הראויה לתשמיש וחזר ובנה אצטבא לפני גגו. במה דברים אמורים בשאין האצטבא ראויה לעמוד עליה ולשמור ממנה גנתו או חצרו, אבל אם ראויה לשמור ממנה גנתו או פרדסו או חצרו אין אצטבא זו מתרת גגין לבעליהן, שאני אומר אצטבא זו לשמור ממנה חצרו הוא שעשאה. ז. גג גדול הסמוך לגג קטן ושניהם מוקפים מחיצות גבוהות עשרה, אלא שהקטן נפרץ במלואו לגדול, הגדול מותר לעצמו אפילו לכלים ששבתו בתוך הבית כמו שביארנו (לעיל ה"ו), והקטן אסור מפני שנפרץ במלואו למקום האסור לו. ח. הבתים אף על פי שתשמישן אחד, אסור לטלטל מביתו של זה לביתו של זה עד שיערבו. ולא עוד אלא אפילו מביתו לבית המשותפת בינו ובין חבירו ומביתו לחצר המשותפת לו עם חבירו אסור עד שיערבו, וכן למבוי. ערבו בחצרות ונשתתפו במבוי מותרין, שחזר הכל כרשות אחת כמו שיתבאר בשער ערובי חצרות (שער ד). ט. כותל שבין שני חצרות גבוה עשרה ורחב ארבעה, וערבה זו לעצמה וזו לעצמה, והיו פירות בראש הכותל, אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין, ומטלטלין בכל הכותל כדרך שמטלטלין בגגות, ואלו עולין מכאן ואוכלין ומטלטלין בכולו. וכן מעלין ומורידין מן החצרות לו

וממנו לחצרות, אבל לא יטלטלו מן הבתים לו. היה גבוה עשרה ואין ברחבו ארבעה הרי זה נידון משום מקום פטור, ומעלין ומורידין מן הבתים לו וממנו לבתים, ובלבד שלא יחליפו כלים של בתי חצר זו לבתי חצר זו, שאין מחליפין מרשות לרשות על ידי מקום פטור, ואפילו ברשויות של דבריהם כמ"ש (לעיל פ"ו הי"א). היה רחב ארבעה ואינו גבוה עשרה שתיהן אסורות בו להעלות ולהוריד מן הבתים לו וממנו לבתים, שכל שאינו גבוה עשרה תשמישו בנחת לזה ולזה, רשות שתיהן שולטת בו ואוסרין זה על זה כדרך שאוסרין בחצר המשותפת. ולא עוד אלא שאף בחצרותיהן אסורין עד שיערבו, שכל כותל שאין גבוה עשרה הרי זה כמי שאינו, וכל חצר וחצר נפרצה במלואה למקום האסור לה. י. כדרך שאמרו בכותל שבין שני חצרות כך אמרו בחריץ שבין שני חצרות, בין עמוק עשרה ורחב ארבעה, בין עמוק עשרה ואינו רחב ארבעה, ובין רחב ארבעה ואינו עמוק עשרה. יא. שני חצרות שערבו שנים, כיצד שערבה זו לעצמה וזו לעצמה, ויש בין שתיהן מקום שתשמישו בנחת לזה ולזה או בקושי לזה ולזה, שתיהן אסורות בו עד שיערבו. ולא עוד אלא אפילו היה לאחת מהן תשמישו קצת בנחת או בקושי מן השני שניהן אסורין. אבל אם היה לזה בנחת ולזה בקשה, הרי מקום זה נחשב לתשמיש השבת מכלל החצר שתשמישה בנחת וזו משתמשת, והשניה אסורה עד שיערבו. כיצד כותל שבין שני חצרות רחב ארבעה ואינו גבוה עשרה, הרי זה בנחת לזה ולזה, והרי אלו כמשתמשין דרך פתחים לחצר המשותפת ואסורין כמו שאמרנו. וכן בחריץ רחב ארבעה ואינו עמוק עשרה. היה הכותל גבוה עשרה ורחב ארבעה, אין אחד מהן יכול להשתמש בו בנחת אלא זה בזריקה וזה בזריקה, ושניהם אסורין בו בכלים ששבתו בבתים. וכן בחריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה אין אחד מהן משתמש בו בנחת אלא זה בשלשול וזה בשלשול, ולפיכך שניהם אסורין בו. יב. היה הכותל או החריץ בפחות מעשרה בעומקו וגבהו לחצר האחת, ולשניה למעלה או למטה מעשרה, נותנין אותו לזה שאינו מוחלק ממנו עשרה, לפי שהוא לזה בנחת בפתח ולזה בקשה בזריקה או בשלשול, ונותנין אותו לזה שהוא לו בנחת. היה לזה בזריקה ולזה בשלשול, אף על פי שתשמיש השלשול יותר בנחת קצת מתשמיש הזריקה, אין אומרים הואיל ונחת לזה מזה נותנין אותו למי שתשמישו בשלשול, אלא שניהם אסורין בו שרשות שתיהן שולטת בו. לפיכך אנשי החצר ואנשי מרפסת שלא עירבו שניהם כאחד אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן, והמרפסת גבוהה מן החצר עשרה ועולין ויורדין דרך סולם מן החצר למרפסת, ואין לבני החצר שותפות במרפסת ולא לבני המרפסת בחצר, אם יש בחצר תל או עמוד גבוה עשרה סמוך למרפסת תוך ארבעה, הדרין בבתים שבמרפסת מותרין בתל ובעמוד, ובני החצר

אסורין בו בכלים ששבתו בתוך הבית, לפי שלבני המרפסת בפתח ולבני החצר בזריקה. ואם אין גבוהין עשרה יד שניהן שוין בהן לזה בנחת ולזה בנחת, ושניהם אסורין בהן עד שיערבו. היו מופלגין מן המרפסת ארבעה, אף על פי שגבוהין עשרה שניהן אסורין, לזה בזריקה ולזה בזריקה היא ואסור. יג. היתה עליה על המרפסת, אפילו היו העמוד והתל גבוהין עשרה וסמוכין תוך ארבעה למרפסת שניהן אסורין בהן, מפני שבני עליה אין יכולין להשתמש בהן אלא בשלשול, והרי אלו משתמשין בשלשול ואלו משתמשין בזריקה ושניהם אוסרין זה על זה. וכן הדין בחולית הבור שבחצר, בזמן שגבוהה עשרה וסמוכה למרפסת תוך ארבעה, נותנין אותה לבני בתים שבמרפסת. במה דברים אמורים בזמן שמלאה פירות של טבל שאי אפשר להסתפק מהן בשבת, אבל במלאה מים או פירות מתוקנין שניהן אסורין בה עד שיערבו, חוששין שמא יסתפקו מן המים או מן הפירות שבה עד שיחסרוה ויהא בחללה עשרה, ונמצא תשמיש המרפסת בשלשול, ואף על פי שתשמישם של בני מרפסת בשלשול ותשמיש של בני החצר בזריקה ושלשול, אוסרין זה על זה. ולא עוד אלא אפילו לזה בזריקת גובה וזריקת הפלגה ושלשול ולזה בשלשול לבד, יש מי שאוסר, ויש מי שהתיר בזה. אבל כל שזה בזריקת גובה ושלשול או בזריקת הפלגה ארבעה טפחים ושלשול, ולזה בשלשול, שניהן אוסרין זה על זה. יד. זיז היוצא מן הכותל למטה מעשרה טפחים לחצר ויש ממנו לעליה עשרה טפחים, נותנין אותו לאנשי החצר. היה תוך עשרה לעלייה ולמעלה מעשרה לבני החצר נותנין אותו לבני עליה. היה למעלה מעשרה לבני החצר ולמטה מעשרה לבני העליה, או תוך עשרה לזה ולזה, שניהם אסורין בו. טו. כותל שבין שתי חצרות גבוה עשרה ורחב ארבעה שאסור לשניהם כמו שבארנו (לעיל ה"ט), אם בא האחד ומעטו בצדו, בין שמעטו מרגלו של כותל בין שמעטו מראשו, נותנין אותו לזה שהרי מצד חצרו אין בו עשרה. כיצד, הרי שעקר חוליא מראשו מרחבו של צד החצר האחת, אם יש ברחב המקום שעקר חוליא ממנו ארבעה הרי זה משתמש בכל הכותל. ואם אין בו ארבעה אין זה שיעור מקום חשוב לעלות ולעמוד בו, ולפיכך אינו משתמש אלא כנגד המעוט. במה דברים אמרים בשמיעטו מראשו כמו שאמרנו, אבל אם נתן ברגלו אבנים, אם יש בהן ארבעה על ארבעה הרי זה משתמש בכל הכותל, ואם לאו אפילו כנגד המעוט אסור, לפי שאפילו כנגדו אינו יכול להשתמש בכותל בנחת, שבפחות מארבעה אין לו מעמד. ובשער עירובי חצרות (ש"ד פ"א הי"ט) יתבאר במה ממעטין. טז. וכבר ביארנו למעלה (לעיל פ"ו הי"ד) שהגזוזטרא שהיא על המים, אם עשו לה מחיצה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה, ממלאין ממנה בשבת. היו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו ועשו מחיצה לעליונה

ולא עשו לתחתונה, אם היתה מופלגת מן התחתונה ארבעה, העליונה מותרת והתחתונה אסורה, לפי שהעליונה לבני העליה העליונה בשלשול לבד, ולבני התחתונה בזריקת גובה והפלגה ושלשול לבד, כמו שביארנו (לעיל הי"ג). היתה סמוכה לה תוך ארבעה, שתיהן אסורות עד שיערבו. במה דברים אמורים בשעשו את העליונה בשותפות, אבל אם עשאה העליונה לעצמה, אף על פי שהורגלה התחתונה לעלות ולדלות דרך שם, גזל הוא זה ואינו בדין שתאסור התחתונה שמשתמשת בגזל על בני העליונה, אלא רואין כאלו חזר הגזל בשבת לבעליו, ועליונה מותרת ותחתונה אסורה. עשו מחיצה אף לתחתונה, עליונה מותרת בעליונה, והתחתונה אסורה בה אף על פי שעשאוה בשותפות ואף על פי שסמוכה לה בארבעה, שכל שעשו בני התחתונה מחיצה הרי הראו בעצמן שרצונם לדלות ולמלאות בשבת דרך התחתונה וסלקו עצמן מן העליונה. יז. וכן יש דין גזל בחורבה של חבירו בשבת, לפיכך אם אחד רגיל להשתמש בחול בחורבה של חבירו אינו אוסרה על הבעלים בשבת, לפי שאנו רואין החורבה חוזרת בשבת לבעלים, והבעלים מותרין והאחרים אסורים. יח. שלש דיוטות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו, והעליונה והתחתונה לאחד ואמצעית של אחד, לא ישלשל מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית, שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות. אבל משלשל הוא מן העליונה לתחתונה שלא בדרך האמצעית. יט. חצר הסמוכה לחורבה של אחד מן השוק, בעל החצר מותר להוציא לה כלים ששבתו בחצר, לפי שאין חורבה אוסרת, וכל שאינו אוסר אינו אסור. ויש מי שאוסר, ולראשון דעתי נוטה. אימתי בזמן שאין הבעלים משתמשין בה, אבל בזמן שהבעלים משתמשין בה אסור, שחורבה חוזרת לבעלים כמו שבארנו (לעיל הי"ז). כ. שני חצרות וחורבה אחת ביניהן, בין ערבה כל חצר וחצר לעצמה בין לא ערבו והחורבה משותפת לשניהן, נותנין אותה לשניהן להוציא לה כלים ששבתו בחצר, ואין חוששין שמא יוציאו לה כלים ששבתו בתוך הבית. ואם היתה חורבה של אחד מן השוק שאינו משתמש בה, אף זו מותרת לשתי החצרות כמו שביארנו (שם). כא. שני בתים ושלש חורבות ביניהן, אלו משתמשין בסמוכה להן ואלו משתמשין בסמוכה להן ואמצעית אסורה לשניהן. במה דברים אמורים כשעשויות כחצובה שתים זו כנגד זו ורחוקות זו מזו, והשלישית מפסקת ביניהן ובין שני הבתים מן הקצה אל הקצה, ולפיכך הבית שבימין זורק דרך אויר החורבה האמצעית לחורבה שבימין, וכן הבית שבשמאל משתמש בזריקה לחורבה שבשמאל דרך אויר החורבה שבאמצע. ואף על פי שהחורבה שבאמצע משותפת לשניהן ושניהן אסורין בה, אפילו כן אינה אוסרת עליהן לזרוק דרך אוירה, לפי שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר, לא יהא אויר החורבה חמור מאויר

רשות הרבים, וכבר ביארנו (לעיל פ"ה הי"א) ששני גגין בשני צדי רשות הרבים, בזמן שהגגין שוין זורקין מזה לזה דרך אויר רשות הרבים. ויראה לי שאין דברים אלו אמורים אלא בשאין החורבות שבימין ושבשמאל משותפות, שאלו היו משותפות אדם אוסר על חבירו רשות המשותפת לו אפילו דרך אויר. כב. היו שלשת החורבות עשויות כשורה שניהן אסורין בשלשתן, שאפילו הסמוכה לזה ורחוקה לזה הרי היא כלזה בשלשול ולזה בזריקה, ונותנין אותה לשניהן ושניהן אסורין בה, וכן בשניה. היה לזה פתח בזו הסמוכה לו ולשני פתח בזו הסמוכה לו, זה משתמש דרך פתחו בחורבה הסמוכה לו וזה משתמש דרך פתחו בחורבה הסמוכה לו, והאמצעית אסורה לשניהם. במה דברים אמורים כשהאמצעית של שניהם, אבל אם היתה של אחד מן השוק שלא היה משתמש בה, זה משתמש באחת והשני משתמש בשתים. ויראה לי שאין דברים אלו אמורים אלא כשהאחד רגיל להשתמש בה והשני אינו רגיל, ולפיכך נותנין אותה לרגיל, אבל כששניהם רגילין למה נותנין אותה לזה ואין נותנין אותה לזה. כג. בור שבין שתי חצרות, אף על פי שהכותל המפסיק בין שתי החצרות נתון על הבור, שתיהן אסורות בו למלאות ולהכניס לבית עד שיערבו. כד. כיצד הן עושין ויהא מותר להם למלאות ממנו ולהכניס לבתים, עושין מחיצות עשרה ואפילו של קנים משפת אוגנו ולפנים. עשאוה בשפת הבור ומשולשלת עשרה כנגד המים, אף על פי שאינה משוקעת במים ולא מגעת להם מתרת להם, שהמחיצה התלויה מתרת במים. וכן אם עשאוה למטה סמוך ממש למים ושלשלוה מלמטה למעלה עשרה טפחים, לפי שרואין אותה כמגעת עד שפת הבור. כך הורו רבים מגדולי המורים האחרונים. אבל הגאונים הורו שאם עשאוה מלמעלה צריך שישקע ראשי הקנים במים טפח, ואם עשאוה במים מתחת בקרקעית הבור צריך שיראו ראשי הקנים למעלה מן המים טפח, שלא התירו מחיצה תלויה אפילו במים אלא בשהיה טפח מן המחיצה משוקע במים. ודברי החכמים האחרונים נראים לי עיקר. כה. נתן קורה רחבה ארבעה ונתונה על רחבה תוך אוגנו של בור לדברי כולם מתרת, שפי תקרה יורד וסותם. ועוד שאין הדלי הולך יותר מארבעה טפחים, ולפיכך אינו דולה חוץ לקורה. ויראה לי שהמחיצה עשרה בזמן שהיא רחבה ארבעה מתרת לדברי הכל, ומן הטעם הזה שאין הדלי הולך יותר מארבעה טפחים, ולפיכך מותר, ואף על פי שאין אומרים במחיצה פי מחיצה יורד וסותם. כו. בור שבשביל שהוא נתון בין שני בתים ואין הבתים פתוחים לאותו שביל, אם הוא מופלג מכותל זה בארבעה טפחים ומכותל זה בארבעה טפחים, זה זורק דלי מחלונו וממלא וזה זורק דלי מחלונו וממלא, אף על פי שכל אחד ואחד דולה אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר כמו שאמרנו (לעיל הכ"א). ויראה לי שלא

אמרו אלא בבור של הפקר, שאלו היה של שניהם אפילו דרך אויר אוסרין זה על זה בכל מה שיד שניהם שולטת בו עד שיחלקוהו במחיצות עשרה כמו שבארנו (לעיל הכ"ד). היו הדיורין פתוחין לשביל, שניהם אסורין בו, לפי שרשות שניהם שולטת בו. וכן הדין כשהוא נתון ברשות הרבים, וצריך שתהא חולית הבור גבוהה עשרה טפחים. היה הבור תוך ארבעה לזה ולזה, אין ממלאין ממנו עד שיעשו לו מחיצה עשרה בין מלמעלה בין מלמטה כמו שאמרנו, לפי שרשות שניהם שולטת בו. עשו לו מחיצה עשרה ממלאין ממנו, ואף על פי שאין החוליא גבוהה עשרה, לפי שהאויר שבין הבור לכותל נדון משום מקום פטור.

נשלם שער שלישי בעה"י

## השער הרביעי

**השער הרביעי**: אבאר בו עירובי חצרות ושתופי מבואות א. ואבאר הרשויות שאם רצו מערבין אחד ואם רצו מערבין שנים, ומי שמערבין אחד ואין מערבין שנים, ומי שמערבין שנים ואין מערבין אחד. ב. ואחר כך אבאר מי צריך ליתן את העירוב ואת השתוף, ומי שאינו צריך. ג. אחר כך אבאר מי הוא שאוסר עד שיערב או שיתן רשות ומי הוא שאינו אוסר, ומי שאוסר עד שישכור את מקומו. ד. ואחר כך אבאר במה מערבין עירובי חצרות ובמה משתתפין שתופי מבואות, וכמה שיעור השתוף והעירוב, והמערב משלו על אחרים אם צריך לזכות ועל יד מי מזכה, והמזכה אם צריך להודיע למי שעירב עליו, ואם מערבין לו לאדם משלו שלא מדעתו אם לאו, ומי גובה את הערוב. ה. ואחר כך אבאר באיזה מקום מניחין את העירוב ובאיזה מקום מניחין את השתוף. ו. ואחר כך אבאר אם סומכין על שתוף במקום עירוב ועל עירוב במקום שתוף. ז. ואחר כך אבאר דיני החצרות והמבואות ששכחו ולא עירבו ולא נשתתפו כולן או מקצתן מה תקנתן. ח. אחר כך אבאר דין יורדי הים באניות בכניסתן ויציאתן ותשמישן בספינה, ומן הים לספינה, ומן הספינה לים, ומספינה לספינה. ט. אחר כך אבאר דין בתי כסאות שעל החומה או על רשות אחרים. י. אחר כך אבאר דין השכונים בפונדקאות. יא. אחר כך אבאר דין מי שיש לו פרדס סמוך לביתו.

פרק א: א. חלון שבין שתי חצרות ארבעה על ארבעה בתוך עשרה מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. פחות מארבעה או למעלה מעשרה מערבין שנים ואין מערבין אחד. היה כולו למעלה מעשרה ומקצתו למטה מעשרה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד, ואין צריך לומר שאם היה כולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה. ב. חלון עגול צריך שיהא בהקפו שבעה עשר טפחים פחות חומש, או למעלה מכאן, כדי שאם ירבענו יהיה בו ארבעה על ארבעה, וצריך שיהא בענין שאם ירבענו יהא צלע התחתון של המרובע משהו בתוך עשרה. וכיצד הוא עושה, יכוין שיהא מן הנקודה התחתונה של הקף ארבעה טפחים בגובה כנגד צלע המרובע בתוך עשרה, כדי שיהא צלע התחתון

של המרובע משהו בתוך עשרה. ואחד חלון שבין שתי חצרות ואחד חלון שבין שתי עליות ואחד חלון שבין שני חדרים כולן צריכין שיהו ארבעה על ארבעה בתוך עשרה. ג. חלון שבין שני בתים צריך שיהא ארבעה על ארבעה ואין מדקדקין בו שיהא תוך עשרה, ולא עוד אלא אפילו היה לו פתח מבית לעליה ואפילו גבוה כמה אם יש בו ארבעה על ארבעה אם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד, לפי שהבתים משתמשין בהן בכלים גדולים ורואין אותן כמלאים כלים ולפיכך אין צריכין כלום. ולא אפילו סולם ארעי הנתון שם לעתים לשבתות אינו צריך. חלון ארבעה על ארבעה שעשו לו סריגות בטלוהו, שהסריגות ממעטין בו לענין שבת אף על פי שאין ממעטין לענין חזקות. ד. כותל גבוה עשרה שבין שתי חצרות, נפרץ הכותל עד עשר אמות מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח. יתר מיכן מערבין אחד ואין מערבין שנים, שכל פרצה שיתרה על עשר אינה כפתח עד שיעשה לה צורת הפתח. במה דברים אמורים בשנשארו מזוזות בזויות הכותל, אבל אם נפרצו זו לזו במלואן אפילו אין בפרצה רחב עשרה מערבין אחד ואין מערבין שנים, שהרי נפרצו זו לזו למקום האסור להם. ה. היה חריץ בין שתי חצרות, אם עמוק עשרה ורחב ארבעה טפחים מערבין שנים ואין מערבין אחד. נתן עליו נסר רחב ארבעה מערבין אחד ומערבין שנים. היה הנסר פחות מארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד. במה דברים אמורים בשנתן ארכו של נסר לרחב החריץ, אבל אם נתן ארכו לארך החריץ מערבין אחד, שהרי מיעטו מארבעה, ולפיכך מערבין אחד ואין מערבין שנים לפי שאמרו חריץ שבין שתי חצרות עמוק עשרה ואינו רחב ארבעה רחב ארבעה ואינו עמוק עשרה מערבין אחד ואין מערבין שנים. וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו, אם יש בין גזוזטרא לגזוזטרא ארבעה טפחים ונתן מזו לזו נסר ארבעה מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. במה דברים אמורים כשהגזוזטראות זו כנגד זו, אבל אם היו משוכות זו מכנגד זו או זו למעלה מזו, אם אין בין זו לזו שלשה טפחים, כגזוזטרא אחת עקומה היא ומערבין אחד. אבל אם יש בין זו לזו שלשה טפחים, אפילו נתן עליה נסר רחב ארבעה אין מערבין אחד, לפי שאין בנסר תורת פתח שאין עושין פתח כיוצא בזה. היה בין גזוזטרא לגזוזטרא פחות מארבעה טפחים, אם הם זו כנגד זו מערבין אחד ואין מערבין שנים. היו זו שלא כנגד זו או זו למעלה מזו, אם יש בין זו לזו שלשה טפחים אין מערבין אחד, פחות מכאן מערבין אחד ואף על פי שלא נתן עליהן נסר כלל. ו. כותל שבין שתי חצרות גבוה עשרה, אפילו אין ברחבו אלא משהו מערבין שנים ואין מערבין אחד. מה הפרש יש בין כותל לחריץ, הכותל מעכב להשתמש מזו לזו כשיש בגבהו עשרה, ואין חריץ העמוק עשרה מעכב מלפסוע עליו מזו לזו כל

שאין ברחבו ארבעה. ומקצת הגאונים אמרו שדין הכותל כדין החריץ, ולא נתחוורו דבריהם. ז. היה הכותל גבוה עשרה ומיעטוהו מצד זה ומצד זה במקצת, מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד. כיצד (אם) הניח סולם רחב ארבעה מכאן וסולם רחב ארבעה מכאן ואין בין סולם לסולם שלשה, אם רצו מערבין שנים או מערבין אחד, שהסולם תורת פתח עליו להקל בכיוצא בזה. היה בין סולם לסולם שלשה טפחים אינו ממעט, ומערבין שנים ואין מערבין אחד. במה דברים אמורים בשאין הכותל רחב ארבעה, אבל יש בו ארבעה אפילו יש בין סולם לסולם הרבה, אם רצו מערבין אחד, שהכותל הרחב ארבעה נדון משום גג, והרי זה כגג שיש לזה פתח מכאן ולזה פתח מכאן, שאף על פי שאין הפתחים מכוונין זה כנגד זה אם רצו מערבין אחד. ח. באיזה סולם אמרו בסולם הצורי, אבל המצרי אינו ממעט לפי שהוא קל להטלטל ואינו קבוע, ושמא יטלטלנו משם בשבת. ואי זהו מצרי, כל שאין בו ארבעה חווקין. ואם היה סולם כבד שזרועותיו או שליבותיו גסות וכבדות, אף על פי שאין בו ארבעה חווקין ממעט לפי שכבדו קובעו. ולא עוד אלא חתיכות עץ כבדות המונחות סמוך לכותל ממעטות לפי שכבדן קובען, ואף על פי שלא חברן בקרקע ולא בטלן שם, לפי שאין דרך לטלטלן. ט. מחיצה של קשין גבוהה עשרה שבין שתי חצרות, והסולם שמצד זה ומצד זה סמוכין על מחיצת הקשין, אף על פי שהסולמות בעצמן חזקין וראויין לעלות ולירד בהן, הואיל וסמוכין על הקש, ואם יעלו בהן תפול המחיצה, אינן ממעטין, דמה הנאה יש בסולמות אחר שאין כף הרגל עולה בהן במחיצה זו. היו הסולמות זה כנגד זה וסמוכין זה על זה, או על עמודין של אבן ולא על המחיצה, אף על פי שהמחיצה שמכאן ומכאן של קשין ממעטין, שהרי כף הרגל עולה בהן. מעטוהו בכלים פעמים ממעטין ופעמים אין ממעטין. כיצד, כפה ספל וכיוצא בו ברגלי הכותל, אם חברו בקרקע חבור יפה שאינו יכול ליטלו משם בשבת, אלא אם כן עשה מלאכה האסורה לו בשבת שצריך לעקרו במרא וכיוצא בו, הרי זה מיעוט, ואם לאו אינו מיעוט, ואפילו ייחדו לכך חוששין שמא יצטרך לו בשבת ויטלטלנו, וכל שניטל בשבת אינו ממעט. י. בנה איצטבא על גבי איצטבא, אם יש באיצטבא התחתונה ארבעה על ארבעה ממעט, שאפילו אתה בא לסלק העליונה הרי התחתונה שיש בה שיעור ממעטת. ואם אין בתחתונה לבדה ארבעה על ארבעה, ויש בעודף העליונה כדי להצטרף ולהשלים ארבעה לתחתונה, ואין בין זו לזו שלשה, מצטרפות וממעטות, דכל פחות משלשה כלבוד דמי, והרי היא כאיצטבא אחת עקומה. אבל שלשה אין מצטרפות. אין באחת מהן ארבעה, ולפיכך לא זו ולא זו ממעטת. ואם אין בתחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה אף היא ממעטת, שאף על פי שאין בתחתונה ארבעה ויש ביניהן שלשה

העליונה לבדה יש בה כדי למעט. יא. וכן סולם ששליבותיו פורחות ועודפות זו על זו, כסולמות של עץ הקבועין בבתים לעלות מבית לעליה, אם יש בתחתונה ארבעה על ארבעה, ואפילו בצרוף העליונה, ואין בין זו לזו שלשה מצטרפות, ואם יש ביניהן שלשה אין מצטרפות ואינן ממעטות. היתה העליונה רחבה ארבעה אף על פי שאין בתחתונה ארבעה ויש ביניהם שלשה, יראה לי שהעליונה ממעטת ואין האויר שתחתיה מעכב. ויש מן הגדולים שאומרים שאויר שתחתיה מעכב, ולפיכך אפילו יש בעליונה ארבעה, אם יש אויר שלשה בינה ובין התחתונה אין העליונה ממעטת, ואין דברים אלו מחווירין. יב. כותל תשעה עשר אם נתן זיז רחב ארבעה על ארבעה באמצעיתו של כותל, ואין בינו ובין הקרקע ולא ממנו לראש הכותל עשרה ממעט, ואף על פי שלא סמך לו סולם, ואף על פי שיש אויר שלשה תחתיו כמו שאמרנו. כותל עשרים צריך שני זיזים כל אחד רחב ארבעה על ארבעה, והוא שהניחן זה שלא כנגד זה. שאלו העמידן זה כנגד זה אינו יכול להניח כף הרגל מזה לזה. זיז רחב ארבעה על ארבעה שהניח סולם כל שהוא עליו מיעט כחו של זיז, שהסולם אינו ראוי למעט את הכותל לפי שאינו רחב כל צרכו, והזיז אינו ראוי לפי שהסולם סמוך עליו. נתן את הסולם סמוך לזיז אינו ממעט כחו של זיז, אדרבה כל שהסולם מונח בצדו הרחיב את הזיז. יג. כותל עשרה ועשה סולם לעלות ממנו לראש הכותל, ואין ברחב השליבות ארבעה, צריך להיות באורך הסולם שבעה ומשהו כדי שיטנו ויעלה במדרונו אל ראש הכותל. היה הסולם זקוף ויש בשליבותיו ארבעה על ארבעה, אף על פי שזו למעלה מזו ממעט מפני שזה כאיצטבא על איצטבא, שאם יש בתחתונה או בעליונה ארבעה על ארבעה ממעט. היה הסולם קצר ואין בו למעט כל הכותל, וחקק בכותל חקק רחב ארבעה על ארבעה שיוכל להעמיד שם כף הרגל, אם אין מן החקק ולמעלה עשרה מיעטו, לפי שיכול לעלות דרך הסולם אל החקק ומן החקק אל הכותל. חקק בכותל ועשאו כמין סולם, צריך לחקק מלא קומת הכותל חקק שלא כנגד חקק, שאם לא חקק כך מלא קומת כל הכותל אי אפשר לו לעלות דרך שם אל ראש הכותל, שהרי מה שלא נחקק נוגע אל צדו ומעכבו. יד. אילן שעשאו סולם לעלות ממנו אל הכותל, וכן אשרה גדועה שעשאה סולם לכותל, יש מי שאומר שאילן אינו ממעט ואשרה ממעטת, שכל שאיסור שבת גורם לו אסור, אבל אשרה גדועה אין איסור שבת גורם שלא לעלות ולהשתמש בה אלא איסור אחר גורם, וכל שאיסור אחר גורם לה מותר. ויש אומר להפך אילן מותר ואשרה אסורה. ויראה לי להתיר בין בזה ובין בזה, אלא שיש לחוש ולהחמיר באילן כדברי הראשונים. טו. כדרך שמערבין דרך חצרות ודרך בתים כך מערבין דרך גגות, כל שאין בין גג לגג מחיצה עשרה, ואם יש מחיצה

עשרה ועשו חלון רחב ארבעה על ארבעה ומקצתו תוך עשרה, אם רצו מערבין אחד ואם רצו מערבין שנים. טז. ערבו דרך פתחים, או דרך סולמות, או דרך חלונות, או דרך גגות, ונסתם הפתח או החלון בשבת, או שנפל הסולם או הגג, אין הערוב בטל, שהשבת גורמת ושבת הואיל והותרה הותרה, ומשתמשות זו עם זו דרך חורין או סדקין כמות שהיו. ואין צריך לומר שמשתמשות זו לעצמה וזו לעצמה, ואפילו אותה שאין העירוב מונח בתוכה. יז. שתי חצרות וכותל גבוה עשרה ביניהן, בין רחב ארבעה בין שאינו רחב אלא כל שהוא, אפילו וילון פרוש בין שתיהן, מערבין שנים ואין מערבין אחד. ואם יש ביניהן חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה, מערבין שנים ואין מערבין אחד. ערבה זו לעצמה וזו לעצמה ונפל הכותל בשבת, כל אחת מותרת לעצמה כמות שהיתה, שהשבת גורמת ולא הדיורין, ושבת הואיל והותרה הותרה. וזו משתמשת אפילו בכלים ששבתו בתוך הבית עד עיקר מחיצה וזו משתמשת עד עיקר מחיצה, ואם באו לפרוש ביניהן סדין בשבת לצניעות עושין, שאין זו מחיצה המתרת שתאסר בשבת, אלא צניעות בלעמא הוא ולפיכך מותר. יח. כותל גבוה עשרה ומעטוהו מצד אחד אינו מיעוט לערב אחד, אלא מערבין שנים ואין מערבין אחד. יט. חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה שבא למעטו ומילאו תבן או קש אינו מיעוט. במה דברים אמורים בראויין למאכל בהמה, לפי שמותר לטלטלו בשבת ולהאכילו לבהמה, וכל דבר שמטלטלין בשבת אינו ממעט. אבל תבן או קש סרוח שאינו ראוי למאכל בהמה אין מטלטלין אותו בשבת, ולפיכך ממעט. מלא אותו עפר או צרורות וכל דבר שאינו מותר לטלטל אותו בשבת, ואפילו בדעתו לפנותו הרי זה מעוט. מילא אותו תבן הראוי למאכל בהמה ובטלו, הרי הוא כעפר וממעט. כ. עשה מחיצה גבוהה עשרה בין שתי חצרות, אפילו של תבן הראוי למאכל בהמה ולא בטלו הרי זה מחיצה, אף על פי שאינו ממעט מחיצה הוא, שמן הכל עושה אדם מחיצה כמו שבארנו (לעיל הי"ז). ולפיכך מתבן שבין שתי חצרות, אף על פי שזה מאכיל מכאן וזה מאכיל מכאן, הרי זה עושה מחיצה ומערבין שנים ואין מערבין אחד עד שיתמעט מעשרה טפחים. נתמעט מעשרה טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים. וכיצד הוא מאכילו, עומד לפני בהמתו והיא מהלכת ואוכלת. ולא יתן לתוך קופתו, חוששין שמא תפחת המחיצה ולא יכיר, שהמחיצה הנתונה באויר החצר ואין עליה תקרה אין הפחת ניכר בה. ואם היה עליו תקרה נותן הוא אפילו לתוך קופתו. כא. פעמים שגבוה עשרה טפחים ואין מערבין שנים. כיצד, בית שבין שתי חצרות ועשו מחיצה באמצע גבוהה עשרה, אם יש בינה ובין תקרת הבית שלשה טפחים אין מערבין שנים, שכל מחיצה שאינה מגעת לתקרה אינה מחיצה. פעמים שאין המחיצה גבוהה עשרה ומערבין שנים.

כיצד, בית גבוה עשרה טפחים שבין שתי חצרות ועשו באמצע מחיצה שבע ומשהו, מערבין שנים, שכל פחות משלשה כלבוד דמי, וכמי שנתמלאו אותן שלשה פחות משהו שמן המחיצה ועד תקרת הבית. כב. באלו אמרו מערבין אחד ואין מערבין שנים: כל מקום שנפרץ במלואו למקום האסור לו, וכל שנפרץ יתר מעשר כמי שנפרץ במלואו. כל כותל שבין שתי חצרות שאינו גבוה עשרה, וכן חריץ שאינו עמוק עשרה, או שאינו רחב ארבעה, הרי הן כמו שאינן, ומערבין אחד ואין מערבין שנים.

פרק ב: א. ערוב זה כשהוא מתיר לא משום קנין הוא מתיר, שאלו היה מתיר משום קנין היו מערבין אפילו בכלים, ואין מניחין את הערוב בביתו של קטן, שאין קונין מן הקטן, ולא היו מערבין בדבר עד שיהא בו שוה פרוטה. אלא הערוב משום דירה, שכל שעירבו רואין אותן כאלו הן בני חבורה אחת ובני דירה אחת. ולפיכך אין מערבין בכלים אלא בפת כמו שיתבאר (לקמן פ"ד ה"ו), ומערבין בביתו של קטן, ומערבין בפת אף על פי שאין בו שוה פרוטה. ובית שמניחין בו את הערוב אין צריך ליתן פת, לפי שכולן באים אצלו לדור שם. ב. טרקלין גדולים של שותפין, וחלקוהו במחיצות גבוהות עשרה, אלא שאין מחיצות מגיעות לתקרה, ויש ביניהן ובין התקרה שלשה טפחים, הרי מחיצות אלו כמי שאינן, והרי כל הבית כבית אחד, וכאלו כולן דרין בבית אחד כמות שהיה קודם המחיצות, שכל מחיצה שאינה מגעת לתקרה אינה מחיצה כמו שאמרנו (לעיל פ"א הכ"א). ולפיכך אם באו להכניס מחבורה לחבורה אינן צריכין ערוב, וכן אם אחרים הביאו אצלם ערוב ונתנוהו באחת מן החבורות שבאותו הבית אין אחת מכל החבורות צריכין ליתן ערוב כמו שביארנו. וכן אם הוליכו הן ערוב אצל אחרים שבאותה חצר או שבחצר אחרת, אין צריכין ליתן כל חבורה וחבורה מהן עירוב, אלא עירוב אחד לכולן. היו המחיצות מגיעות לתקרה, או אפילו תוך שלשה לתקרה, הרי זו מחיצה והרי אלו מוחלקין, וכל חבורה וחבורה כבית בפני עצמו, ולפיכך צריכין ערוב להכניס מחבורה לחבורה. ואם אחרים הביאו אצלם ערוב, החבורה שנתנו אצלם הערוב פטורין מליתן את העירוב, אבל שאר כל החבורות צריכין ליתן כל אחד ואחד כבני בתים מוחלקין. ג. עשו מקצת החבורות מחיצות מגיעות לתקרה, ומקצתן לא עשו, אותן שעשו הרי הן כמוחלקין לגמרי, ואפילו עשו מחיצות פחותות כמחיצות ההוצין וכיוצא בו, ואין אומר כל שלא חלקו כולן במחיצות גמורות, ואלו שחלקו לא חלקו במחיצות חשובות, גילו אלו שלא חלקו על אלו שחלקו שאין המחיצות מחיצות וערוב אחד לכולן, אלא אותן שחלקו חלקו, וצריכין עירוב לכל אחד ואחד. ד. מי שהוא שותף בשתים ושלש חצרות, אינו אוסר אלא אותו חצר שהוא אוכל שם, שהמקום שהאדם אוכל שם הוא מקום

קביעות דירתו, ולפיכך מקום הפת גורם ולא מקום לינה. ה. הבנים שהם סמוכין על שלחן אביהם ואוכלין עמו על שלחנו, אף על פי שכל אחד ואחד הולך ולן לעצמו בביתו, הרי הן כבני בית אחד. ולפיכך אפילו יש עמהן דיורין אחרים באותה חצר אין כל אחד מהן צריך ליתן את העירוב, אלא עירוב אחד לכולן. וכן כשמוליכין עירובן לחצר אחרת. ואם היה עירוב בא אצלן אין צריכין ליתן עירוב, שכבר ביארנו (לעיל ה"א) שהבית שמניחין בו את העירוב אין צריך ליתן עירוב. היו מקבלים הבנים פרס משלחן אביהן, והולכים ואוכלים וישנים כל אחד בביתו, אם יש דיורין אחרים עמהן בחצר צריכין כל אחד ואחד ליתן את העירוב. לפיכך אם שכח אחד מהן ולא עירב הרי הוא אוסר עד שיבטל רשותו. במה דברים אמורים בשיש עמהן דיורין אחרים בחצר, כשם שהאחרים אוסרין זה על זה אף הן אוסרין זה על זה, וכן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר. אבל בזמן שהעירוב בא אצלם, או שאין דיורין אחרים עמהן בחצר, כל שנוטלין פרס משלחן אביהן אין צריכין עירוב לכל אחד ואחד, אלא ערוב אחד לכולן, שדעת הבנים קרובה אצל האב, והרי הן כאחד על הענין שאמרנו. ו. חמשה עבדים המקבלים פרס מאדוניהם ואוכלים בבתיהם, הרי הן נחשבין כבנים אצל אביהן. מי שיש לו חמש נשים ומקבלות פרס מבעליהן, הרי הן כנכריות וכל אחת אוסרת על צרתה, ואפילו היה ערוב בא אצלן אוסרות זו על זו, ואפילו אין דיורין אחרים עמהם בחצר. ז. תלמיד המקבל פרס מרבו הרי הוא כבן המקבל פרס מאביו. אחד מבני החצר שהיה מקבל פרס מאחד מחביריו בני החצר, הרי הוא אוסר ואפילו אין דיורין אחרים עמהן, או שבא ערוב אצלם. בני חצר שערבו וגבו את עירובן הרי הן כבני בית אחד. ולפיכך אם אחד מהן הוליך ערוב לחצר אחרת, הרי כולן מותרין, שעירוב אחד לכולן. ח. בעל הבית שהשאיל חדרים בביתו לאחרים ואוכלין שם לעצמן, יש מגדולי המורים שהורה שאינן אוסרין עליו, שלא עלה על דעת שישאיל בעל הבית את ביתו לאסור עליו, אלא הרי הן אצלו כלקיטיו ושכיריו. ויראה לי שהן אוסרין עליו, לא יהא השואל קל יותר מעבדו שאם אינו מקבל פרס מרבו אסור. ועוד יראה לי שאפילו קבע בעל הבית לדור ולאכול ולישן שם עם השואל באותו בית שיחד לו, הרי זה אוסר עליו כעבד אצל רבו. במה דברים אמורים במשאיל להם זמן מרובה, אבל השאיל להם לשעה אינן אצלו אלא כאורחין. ואם נכנסו שלא ברשות אינן אוסרין על בעל הבית. ט. ישראל שהשאיל ביתו או שהשכירו לאחר, אם יש לבעל הבית תפיסת יד אינו אוסר עליו. איזוהי תפיסת יד, כל שיש לו שם דבר שאינו ניטל בשבת, כגון טבל או עששית וכיוצא בו. במה דברים אמורים במשאיל או משכיר לישראל אבל במשאיל או משכיר לגוי יראה לי שאינו אוסר, לפי שאפילו דירתו

הקנויה לו אינה דירה, אלא גזירה היא שגזרו שלא יהא ישראל דר עמו וילמד ממעשיו, ואין דרכו של ישראל להשאיל ולהשכיר דירה לגוי בתוך חצרו וידור עמו. י. שלש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, ועירבו שתים החיצונות עם האמצעית, אם נתנו את עירובן באמצעית בבית אחד ובכלי אחד כולן מותרות זו בזו. נתנו בשני בתים, זו בבית זה שבאמצעית וזו בבית אחר שבאמצעית, או אפילו בבית אחד ובשני כלים, האמצעית מותרת בכליה עם זו ועם זו, והן מותרות עמה, ושתי החיצונות אסורות זו עם זו. במה דברים אמורים בשהיה הכלי האחד מחזיק את העירוב, אבל אם היה הכלי מלא והותיר, ונתן את המותר בכלי אחר ובאותו בית, כולן מותרות זו עם זו. נתנה אמצעית את עירובה בזו ואת עירובה בזו, ושתי החיצונות לא עירבו זו עם זו, האמצעית מותרת עמהן והן מותרות עמה, ושתים החיצונות אסורות זו עם זו. יא. עשרה בתים זה לפנים מזה, וכולן עוברין זה על זה, ויש בתים אחרים לדיורין אחרים בחצר, אין אחד מאותן עשרה בתים צריך ליתן את העירוב, אלא הפנימי והחיצון של פנימי, אבל לא השאר. ומה הפרש יש בין חיצון של פנימי לחיצון שני ושלישי, לפי שחיצון של פנימי אינו בית שער לרבים אלא לבית של יחיד, ובית שער של יחיד הרי הוא דירה גמורה, אבל השאר הרי הם בית שער של רבים, ובית שער של רבים אינו בית אלא בית שער, והנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אין עירובו עירוב, והדר שם אינו אוסר. במה דברים אמורים בבית שער של בית. אבל בית שער של חצר לעולם אינו אוסר, לפי שאינו עשוי לדירה. ויש מי שהורה להקל אפילו בבית שער של בית, ועשרה בתים זה לפנים מזה, ואין צריך ליתן את הערוב אלא פנימי לבדו. יב. שתי חצרות הפתוחות לרשות הרבים וביניהן שלשה בתים, בית זה פתוח לחצר זו הסמוכה לו, ובית זה פתוח לחצר האחרת הסמוכה לו, והבית האמצעי פתוח לשני הבתים מכאן ומכאן, ובני חצר זו באים דרך הבית הפתוח לחצרם והניחו עירובן בבית האמצעי, ובני חצר האחרת באין דרך הבית הפתוח לחצרם, והניחו עירובן בבית האמצעי כדי לערב עם הבתים ועם החצר האחרת, אין אחד מדיורי שלשה בתים אלו צריך ליתן עירוב, לפי שהבתים הסמוכין לחצרות נעשו בית שער לחצרות, והאמצעי מפני שנתנו שם את הערוב, וכל בית שמניחין בו את העירוב אין צריך ליתן פת כמו שאמרנו (ה"א). יג. שתי חצרות ושני בתים ביניהן, זו באה בדרך זו והניחה עירובה בבית הסמוך לחצר, והחצר השניה באה בדרך האחרת, והניחה עירובה בבית השני הסמוך לחצר האחרת, אין אחת מן החצרות קונה עירוב, מה נפשך, אם אתה עושה את הבתים כבית שער, כל בית ובית שער לחצר הסמוכה לה, הרי אמרו הנותן עירובו בבית שער אין עירובו עירוב. ואם אתה עושה כל בית ובית כבית דירה,

הרי בית זה מפסיק בין חצר הסמוכה לה ולבית שהניחה שם ערובה, וכן הבית השני לחצר הסמוכה לה, ולפיכך אין אחת מהן קונה עירוב. יד. בני חצר אחת שהיו שותפין בפת אין צריכין לערב. וכן בני מבוי שהיה בעל הבית שותף בסחורה לזה ביין ולזה ביין, אף על פי שלא נתערבו על דעת שתוף המבוי, שתוף סחורתם עולה להם משום שתוף. במה דברים אמורים בשהיה שותפות כולן בכלי אחד. אבל לזה בכלי אחד ולזה בכלי אחר, ואפילו היו הכלים מלאים ומונחים בבית אחד, צריכין שתוף אחד, לפי ששתוף זה גרוע, שלא היה השתוף מתחלתו לשם שתוף המבוי אלא לסחורה. היה שותף לזה ביין ולזה בשמן, אף על פי שהיה הכל מעורב בכלי אחד אינו עירוב, שכל שאין ראויין לערב ביחד אינן חבור. טו. חצר שבין שני מבואות, וערבה עם מבוי זה ביין ועם המבוי זה בשמן, אף על פי ששני המבואות אסורין זה עם זה עד שיערבו, החצר מותרת עם שניהם ושניהם מותרים עמה. טז. שנים שלקחו חבית בשותפות לשתף ביניהן אין צריכין עירוב אחר, ואף על פי שלא הוברר לא חלקו של זה ולא חלקו של זה מתחלה, כשהן באין לחלוק הרי הוברר חלק כל אחד ואחד, ושתופי המבואות אינן של תורה אלא מדבריהם, ובשל דבריהם יש ברירה. יז. אין העירוב והשתוף מתיר אלא בחצרות ובתים ומבואות, אבל הכרמלית והקרפף אין השתוף מועיל בהן, לא יהא הערוב והשתוף מערב ומשתף יתר ממי שהן של אחד אחד, וכבר בארנו (ש"ג פ"ט ה"א) שאפילו מקרפיפו לביתו אסור. יח. כבר נתבאר (ש"ג פ"ט ה"א) שעירובי חצרות ושתופי מבואות אינן של תורה, אלא חומר הוא שהחמירו בהן חכמים משום גזירת רשות היחיד ורשות הרבים. ולפיכך הקלו בהן במקצת המקומות. ולפיכך אוהלים שבמחנה אין צריכין עירוב, ושבשיירות צריכין עירוב. איזה מחנה, כל שיש בו עשרה שנאמר (דה"י-א יב כג), עד למחנה גדול כמחנה אלהים, וכמה מחנה אלהים עשרה, פחות מיכן שיירה.

פרק ג: א. הדר בבית התבן ובבית האוצרות הרי זה אוסר עד שיערב. במה דברים אמורים בשדר שם ואוכל שם, אבל כשאינו דר שם לאכול שם פתו אינו אוסר. ולפיכך מי שיש לו עשרה בתים בעשר חצרות אינו אוסר אלא אותה שאוכל בה, ואפילו אוכל כאן וישן באחרת אינו אוסר אותה שישן שם, שמקום הפת גורם ולא מקום לינה. ויראה לי שהרועים והקייצין והבורגנין ושומרי פירות, בזמן שדרכן ללון בעיר אוסרין, בידוע ששם עיקר דירתן, שהרי מן העיר מודדין להן אלפים אמה של תחומין כמו שיתבאר (ש"ה פ"ז). ב. חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה, וכותלי קטנה נכנסין לגדולה, וערבה גדולה לעצמה וקטנה לעצמה, גדולה מותרת וקטנה אסורה, מפני שהקטנה כפתחה של גדולה. ואם אין כותלי הקטנה נכנסין לגדולה, כל אחת ואחת מותרת לעצמה, שכבר

ביארנו בשערי תקון המבואות (ש"ב פ"א ה"ד) שכותלי הגדולה מתירין את הקטנה, לפי שאמרו נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי. ג. המניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו, ואפילו באותה העיר אינו אוסר, שכבר הסיע דירתו מלבבו לאותה שבת. במה דברים אמורים בשובת אצל בתו, אבל אצל בנו אוסר שאינו מסיע דירתו מלבבו, שמא לא תהא דעתו נוחה אצל כלתו. הסיע דירתו מלבבו בפירוש, כיצד, שאלנוהו ואמר שדעתו לשבות אצל בנו שבת זו, ושאין בדעתו לחזור לדירתו שבת זו, אינו אוסר. הלך לשבות בעיר אחרת אינו אוסר, שאין דרך ישראל לבא בשבת. ד. מי שהלך לשבות אצל בתו או שהסיע דירתו מלבו בפירוש לאותה שבת, ונמלך וחזר לביתו באמצע שבת, יש מי שאוסר משעה שחזר לביתו, ויש מגדולי המורים שהורה להקל, ולזה הדעת נוטה. ה. חצר שבין שני מבואות, ערבה עם שניהם והמבואות לא ערבו זה עם זה, היא מותרת עם שניהם והן מותרין עמה, ואסורין זה עם זה. לא ערבה עם אחד מהן אוסרת על שניהם. היתה חצר זו רגילה לצאת דרך אחד מהן, ובאחד אינה רגילה, זה שרגילה בו אסור וזה שאינה רגילה בו מותר. ערבה עם מי שאינה רגילה, חזרה שאינה רגילה כרגילה והותרה לעצמה. ואם ערב רגיל לעצמו ומי שאינו רגיל לא ערב לעצמו, וכן החצר לא ערבה לעצמה, דוחין אותה אחר אותה שאינה רגילה בו, כגון זה כופין על מדת סדום, שאלו נהנין והיא אינה חסרה, שהרי אף לעצמה לא ערבה. ו. גוי שיש לו בית במבוי של ישראלים, ויש לו פתח מצד אחד פתוח לבקעה או לקרפף יתר מבית סאתים, אפילו אין הפתח שיש לו בקעה או בקרפף אלא ארבעה על ארבעה, אינו אוסר על בני המבוי, אף על פי שהוא רגיל להכניס ולהוציא תמיד גמליו ומשאותיו דרך המבוי, לפי שבאותו פתח שהוא מיוחד לו לבדו דעתו נוחה יותר. לא היה הקרפף יתר מבית סאתים אוסר אם הוא רגיל יותר במבוי, לפי שהקרפף שאין בו אלא כבית סאתים צר לו המקום ואינו מסלק דעתו מן המבוי. ויש מי שהורה שלא אמרו קרפף בית סאתים אוסר, אלא כשפתוח לו פתח קטן של ארבעה על ארבעה, אבל אם פתוח לו בו פתח רחב שיכול להכניס ולהוציא דרך שם משואות גדולות, אפילו אין בו אלא בית סאתים אינו אוסר. ולא נתכוונו לי דברים אלו. ז. ישראל שיש לו בית שכיוצא בזה, פתוח למבוי ופתוח לבקעה אוסר, לפי שאינו יכול להכניס ולהוציא דרך שם, ולא להשתמש בבקעה בשבת אלא בארבע אמות. וכן בקרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה. היה פתוח לקרפף בית סאתים אינו אוסר, אף על פי שאסור להכניס ולהוציא דרך שם לבתים, הרי הוא יכול לטלטל בכולו וממנו לחצר, ובו דעתו נוחה יותר שהוא מיוחד לו. ואין צריך לומר בקרפף יתר מבית סאתים שהוקף לדירה, שיכול אפילו להכניס ולהוציא דרך שם לבתים. ח. שתי חצרות זו

לפנים מזו, ודרך הפנימית בחיצונה, ואין לה שתוף בגוף החצר, ערבה הפנימית לעצמה והחיצונה לעצמה, שתיהן מותרות, זו לעצמה וזו לעצמה, ואין רגל הפנימית אוסרת אותה אף על פי שלא ערבה עמה, לפי שהפנימית מותרת לעצמה במקומה, וכל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה במה שאין לה שתוף בגוף החצר אלא שעבוד דרך. ולפיכך אם היתה החצר הפנימית לאדם אחד, או אפילו לרבים שאוכלין על שולחן אחד אינן אוסרין, שרגלם מותרת במקומם. ערבה החיצונה ולא ערבה הפנימית שתיהן אסורות, שרגל הפנימית שאסורה במקומה אוסרת שלא במקומה. שכח אחד מן החיצונה ולא עירב, פנימית שערבה לעצמה מותרת והחיצונה אסורה. שכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות. ערבו שתי החצרות זו עם זו ונתנו את הערוב בחיצונה, ושכח אחד מבני החצרות ולא עירב, בין מן החיצונה בין מן הפנימית שתיהן אסורות. נתנו הערוב בפנימית ושכח אחד מן החיצונה ולא ערב, חיצונה אסורה ופנימית מותרת לעצמה, שהרי הערוב אצלה והיא לא גרמה את האסור, ואסורה עם החיצונה. שכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות. כל מקום שאמרנו כאן אסורות, אם ביטל אצלם רשותו מי ששכח ולא עירב מותרות, לפי שיש ביטול רשות מחצר לחצר. ט. שלש חצרות זו לפנים מזו, וכל חצר וחצר של יחידים שאינן צריכין לערב ביניהן, אף על פי שלא ערבו החצרות זו עם זו כל אחת מותרת לעצמה, ואפילו החיצונה שבכולן. לפי שכבר ביארנו (לעיל ה"ח) שאין הרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. במה דברים אמורים בישראלים שאין כאן שום חשש טעות, שאף על פי שרגל השלש חצרות מצויה בחיצונה, והכל רואין שהיא מותרת לעצמה בלא עירוב, יודעין הן שהרגל המותרת אינה אוסרת, ומי שאינו בקי בהלכה יתלה הדבר בערוב שמא ערבו. אבל אם היה גוי ביניהם ודר בפנימית אסור, לפי שיבואו הרואין שאינן בקיאין בהלכה לכלל טעות, ויאמרו שהחצרות אינן אוסרות זו על זו, ולא יתלו בערוב ובשכירות, שאם השכיר הגוי היה מכריז ומודיע לכל. לפיכך גוי הרי הוא כרבים ואסורין עד שישכרו ממנו, ואין ערוב הישראלים מועיל במקום גוי, לפי שאמרו ישראל נותן רשות ומבטל רשות, ובגוי עד שישכור את מקומו. י. אימתי הגוי אוסר במקום שיש שני ישראלים אוסרין זה על זה, אבל במקום שאין שני ישראלים אוסרין זה על זה אף הגוי אינו אוסר, לפי שאין דירת הגוי דירה לאסור. ולמה אמרו שיהא הגוי אוסר, כדי שלא יבא ישראל לדור אצלו וילמד ממעשיו, ורבים עשויין לדור עמו, אבל ישראל יחידי אינו עשוי לדור עמו, ירא הוא שמא יהרגנו, ובמקום שאינו מצוי העמידו את הדבר על עיקר היתרו ואינו אוסר. במקום זה אין הפרש בין ישראל יחידי לישראלים רבים הסמוכין על שלחן אחד, או מוחלקין

לכמה שולחנות בבית אחד. שלא חלקו חכמים בדבר, אלא כל שיש ישראלים אוסרין זה על זה, ואפילו הן מועטין, הגוי אוסר, ואם היו מרובין ואין אוסרין זה על זה, אין הגוי אוסר. ישראלים שאוסרין זה על זה, אף על פי שערבו זה עם זה או שבטלו רשותן זה אצל זה אינן כיחידים, והגוי אוסר עליהם. יא. שתי חצרות זו לפנים מזו, וישראל אחד וגוי בפנימית וישראל אחד בחיצונה, או שהיה ישראל אחד וגוי בחיצונה וישראל בפנימית, הרי זה אוסר על החיצונה עד שישכור את מקומו, לפי שרגלי שני ישראלים וגוי בחיצונה וכמו שבארנו למעלה (ה"ח), והפנימי מותר בפנימית. ויש מי שהורה בשנים אלו להקל, לפי שאין ישראל החיצון והפנימי אוסרין זה על זה, ולעולם אין הגוי אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה. ולראשון הדעת נוטה. יב. במה דברים אמורים בגוי הדר בביתו של גוי, אבל ישראל שהשאיל או שהשכיר ביתו לגוי אינו אוסר, שלא השאיל והשכיר לו על דעת שיאסור עליו. ועוד שאין דרכו של ישראל להשאיל ולהשכיר לגוי בית בחצר שהוא שרוי בתוכה, ולא העמידו דבריהם בדבר שאינו מצוי. וכל שכן אם נכנס הגוי מעצמו ברשותו של ישראל שלא ברשות כמו שביארנו (לעיל פ"ב ה"ח). יג. הכותי הרי הוא כגוי ואוסר כמוהו עד שישכור את מקומו. גר תושב ועבד תושב הרי הוא כגוי לכלל דברים אלו. צדוקי הרי הוא כישראל, ונותן רשות ומבטל רשות. אבל הבייתוסי יש מי שהורה שאינו כישראל, ואוסר עד שישכור את מקומו, ויש מי שהורה שהוא כצדוקי ושניהם כישראל. יד. ישראל המחלל שבתות בפרהסיא הרי הוא כגוי, ואינו נותן רשות ואינו מבטל רשות, ואוסר עד שישכור את מקומו כגוי. ויש אומרים שלא אמרו אלא במחלל שבתות אבל לא במחלל שבת אחד בלבד. טו. אימתי הגוי אוסר בזמן שישנו, אבל הלך לו למקום אחר אינו אוסר. ויראה לי שאפילו הלך לעיר אחרת קרובה מביתו ויכול לשוב בשבת אינו אוסר, שכבר ביארנו (לעיל ה"י) שאין דירת הגוי דירה, וחכמים הם שגזרו עליה, ולא גזרו אלא בשישנו. ויש מי שהורה לאסור. בא הגוי באמצע שבת הרי זה אוסר עליהם. טז. שוכרין מן הגוי אפילו בפחות משוה פרוטה, ושוכרין ממנו שכירות זה אפילו בשבת, שאין שכירות זה שכירות גמורה אלא שכירות גרועה, שהרי שוכרין אף בפחות משוה פרוטה. יז. חצר שישראל וגוי דרין בה, ולא היה הגוי בשבת בחצרו, וערבו הישראלים זה עם זה, ובא הגוי בשבת ואסר עליהם כמו שבארנו, ועמדו ושכרו ממנו בשבת, יש מי שהורה שצריכין הישראלים לחזור ולבטל זה אצל זה, לפי שמשעה שבא הגוי ואסר עליהם נתבטל ערובם, וכשחזרו ושכרו ממנו אין העירוב חוזר ונעור. וכיצד יעשו, יבטל האחד רשותו אצל חבירו עד חצי היום או שלישיתו, עד שיוציא ויכניס כמה שירצה, ואחר כך יחזור זה ויבטל רשותו אצל השני,

שכן מבטלין וחוזרין ומבטלין. ויש אומרים שאף על פי שאסר עליהן הגוי בביאתו לא נתבטל הערוב, ולפיכך כל שחוזרין ושוכרין מן הגוי מותרין, ואינן צריכין לבטל רשותם. ולראשון דעתי נוטה. יח. שוכרין מאשתו של גוי שלא מדעתו, ואפילו סירב. כיצד, אמר לו השכר לנו רשותך ולא רצה, והלכו אצל אשתו ושכרו ממנה, הרי אלו מותרין. ולא עוד, אלא אפילו היו לו לקיטין או שכירין הרבה למלאכתו, בין ישראלים בין גוים, ושכרו מאחד מהן שכירותם שכירות, והרי אלו מותרין. השאיל מקום לישראל בחצרו אפילו להניח שם קצת כלים, הרי זה כשכירו ולקיטו ושוכרין ממנו. ויש מי שאומר ששכירו ולקיטו ישראל מערב ואין צריך לשכור ממנו. יט. בני חצר או בני מבוי ששכר אחד מהן מן הגוי, הרי זה מערב ומשתתף עם בני החצר והמבוי, ואין צריכין כל אחד ואחד לשכור מן הגוי. כ. גוי שהשכיר רשותו לגוי אחר, אם המשכיר יכול לסלק את השוכר כל זמן שירצה, שוכרין אפילו מן המשכיר, ואפילו לא סלקו עדיין, שכל ששוכר אצל אחרים הרי סילק את הראשון, ועוד שהעיקר הוא המשכיר. אבל אם אינו יכול לסלקו צריך לשכור מן השוכר, שהשוכר הוא העיקר. ויראה לי שאם היה למשכיר במה שהשכיר שום תפיסת יד, שהיו לו שם קצת כלים, או אפילו אין לו, אלא שיש לו רשות להניח שם שום כלים, שוכרין אפילו מן המשכיר, שאינו גרוע משכירו ולקיטו. כא. ישראלים וגוי שהיו דרין בחצר, ומת גוי בשבת, אף על פי שנאסר מתחלת שבת אין אומרים בכיוצא בזה שבת הואיל ונאסרה נאסרה, אלא ששני ישראלים אלו מבטלין זה אצל זה בשבת, זה לחצי שבת והשני לחצי שבת ומותרין, שמבטלין וחוזרין ומבטלין כמ"ש (לעיל הי"ז). כב. מבוי שצדו אחד גוי וצדו אחד ישראל, אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי. כיצד, מבוי שיש לישראל אחד פתח בצדו האחד של המבוי, ויש לגוי פתח בצד אחד של מבוי, וישראלים אחרים שכונים אחורי ביתו של ישראל זה, ופתוחין לרשות הרבים או למבוי אחר, וחלונות פתוחות בין ביתו של ישראל זה לבית הישראלים שאחורי ביתו, ועֵרבו דרך חלונות, מותרין להוציא כליהם מבית זה לבית זה דרך חלונות, אבל אסורין להוציא כלים ששבתו בבתיהם למבוי דרך פתחים שבחצר עד שישכור מן הגוי. ואף על פי שאין במבוי שני ישראלים אוסרין זה על זה, ואף על פי שאין הגוי אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה, כאן החמירו ואסרו, לפי שאסור לעשות יחיד במקום גוי, ואם אתה מתיר לאלו לערב ולהוציא כליהם דרך פתחים שבחצר למבוי, ישען זה על חברת חביריו השכונים מאחוריו להיות דר במבוי עם הגוי, ואינו אלא יחידי ויסתכן, שאין הגוי מתירא מן השכונים במבוי אחד מאחוריו, ולפיכך אסור כדי שלא ידור שם יחידי. וכן הדין וכן הטעם בישראל וגוי השרויין בחצר, וישראלים אחרים

שכונים מאחריו בחצר אחרת הפתוחה למבוי אחר. ויש אומרים שלא אמרו כן אלא שאין בין ישראל זה לשכונים אחוריו אלא חלונות פתוחות, אבל אם היה ביניהן פתח מותר, שכל שיש בינו ובין הישראלים פתחים הגוי מתירא שמא יבאו האחרים ויראו, ולפיכך אינו מזיקו, וכל כיוצא בזה מותר ליעשות יחיד במקום הגוי. ויש מן הגדולים שאומרים שאפילו יש ביניהן פתחים הדין כך, ולא אמרו חלונות אלא שדברו בהוה, שאין דרכם של בני אדם לעשות פתחים בין בית לבית, ולזה הדעת נוטה.

פרק ד: א. אין מערבין ערובי חצרות אלא בפת שלם בלבד, כדי שלא תהא איבה ביניהן, לומר אני מערב בשלמה וחבירי בפרוסה. ואפילו ערבו כולן בפרוסות אינו ערוב, שמא יחזור דבר לקלקולו לערב זה בפרוסה וזה בשלמה. פרוסה שאמרו אפילו גדולה כמאפה סאה אינו ערוב. ושלמה שאמרו ואפילו קטנה כאיסר, ואפילו אינה שוה פרוטה הרי זה ערוב. ערבו בפרוסה שאפשר לתופרה בקיסם ותפרה, אם אין תפרה ניכר הרי זו כשלמה, ואם תפרה ניכר הרי היא כפרוסה. ב. באיזה פרוסה אמרו בשניטל ממנה יתר מכדי חלתה, אבל ניטל ממנה כדי חלתה מערבין בה, שאין כאן איבה, שהרואה תולה ששלמה היתה ותקנה והפריש ממנה חלתה. וכמה שיעור חלה זו אחד מארבעים ושמנה שהיא שיעור חלת נחתום. ג. שלמה שאמרו ובלבד שיהא בכל הככרות כדי גרוגרת לכל אחד ואחד, פחות מיכן אינו ערוב. אימתי בזמן שאינן אלא שמנה עשר, אבל משמנה עשר ולמעלה, כל שיש בין כל הפתיתין השלימין כשיעור שמנה עשר גרוגרות, אפילו היו אלף איש די להם בכך. ד. נהגו הכל עכשיו כשהן גובין את הערוב גובין קמח מכל בית ובית על ידי השליח, ואופין ועושין שתי עוגות, ואף על פי שאלו אין מערבין בפת אלא בקמח, ועוד אלו היה כל אחד ואחד בא לחלוק יעלה ביד כל אחד ואחד פרוס, אפילו כן יראה לי כל שהן נותנין על ידי השליח והשליח חוזר ואופה, הרי זה כאלו הן עשו את הפת ונתערבו בו, שעל דעת השליח הגובה הן נותנין. ואף על פי שבשעת חלוקה יטול כל אחד ואחד פרוסה, אין בכך כלום, שכל עצמו של דבר אינה אלא מפני האיבה, ובשעת הנחה ישנה לאיבה זו, אבל בשעת חלוקה אינה, שהרי כל אחד לא יטול אלא פרוס זה כזה. ה. באיזה פת מערבין בפת של חמשת המינין, וכן בפת אורז ובפת עדשים, ובלבד שלא תהא מעורבת עם שאר מינין, שאם מעורבת עם שאר מינין כדוחן ואורז ופולין אינן ראויין לאכילה. פת דוחן ופת פולין אין מערבין בהן, ולא בפת שאר מיני קטניות. ו. אין מערבין לא במעות ולא בכלים, שהערוב אינו משום קנין אלא משום דירה כמו שביארנו (לעיל פ"ב ה"א). ז. נתן מעה לחנוני ואמר לו אם באו שכני לקנות ממך פתיתין לערב הילך מעה וזכה לי, אף על פי שהמעות אינן קונות, כיון שהערוב

זכות הוא לו אם זיכה לו חנוני זה פת על ידי אחר קנה לו ערוב. וכל שכן כשאמר לחנוני ערב לי, שכל שאומר לו כן ערב לי כדין ערוב אמר לו, ולומר שיקנה לו ערוב על ידי אחר. ואם נתן לו כלי אפילו לא זיכה לו על ידי אחר קנה לו ערוב, שכלי קונה, שהמטלטלין קונין אלו את אלו. וכל שכן בנותן מעה לבעל הבית שאינו עשוי למכור פת, ואמר לו זכה לי בערובי, הרי הוא כאומר זכה לי על ידי אחר ועשאו שליח. וכן הדין בשתופי מבואות, בין בחצר שבמבוי אחד בין במבוי שבין שתי חצרות, דזכות הוא לו, שאלו רצה הוא להשתתף אצל המבוי השני הרשות בידו, ויהא מותר עם מבוי זה ועם מבוי זה והן מותרין עמו, אף על פי ששני המבואות אסורין זה עם זה כמו שביארנו (לעיל פ"ב ה"י. פ"ג ה"ה). ח. משתתפין במבואות בכל מיני אוכלין ובכל מיני משקין חוץ ממים ומלח. במה דברים אמורים במים לבדן ובמלח לבדו. ערבן זה עם זה מערבין בהן, מפני שנעשו כמורייס וראויין לטבל בהן את הפת. ט. באיזה אוכלין אמרו שמשתתפין בהן, באוכלין הראויין לאכילה כמות שהן עכשיו, ושדרך בני אדם לסמוך עליהן משום סעודה או משום לפתן. או שבאין כמות שהן בקנוח סעודה, וכשהן מאכל גמור הראוי עכשיו לקבל טומאת אוכלין. וכל שאינו מכלל זה אין משתתפין בו. ולפיכך אין משתתפים בחטין ושעורין כשהן חיין, שאין דרכן של בריות לאוכלן חיים אלא בפת או בדייסא או בקליות. וכן אין משתתפין בכפניות ולא בקור, ואף על פי שאפשר לטגנו ולהכשירו. וכן כל כיוצא באלו שאין אוכלין אותן כך, לפי שאין משתתפין אלו בסעודה הראויה בשבת זו ואינה. ואין משתתפין בתבלין שאינן באין לא ללפתן ולא לקנוח סעודה, וכל שכן שאין סומכין עליהן משום סעודה. אין משתתפין בפולין יבשין אבל בלחין משתתפין, ואף על פי שמסריחין את הפה, שכן רוב בני אדם אוכלין אותן. י. פת פרוסה יש אומרים שמשתתפין בה, שלא תהא פת פרוסה גרועה משאר מיני פירות. ויש אומרים שאין משתתפין בה, ולזה הדעת נוטה שכאן וכאן יש לחוש לאיבה. יא. וכמה שיעור השתוף, בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולן, ואפילו לרבוא בני אדם. ובזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל אחד ואחד. וכמה הן מרובין שמנה עשר גרוגרות. וכמה הן שמונה עשר גרוגרות, יש מי ששערן כשש ביצים בינוניות. במה דברים אמורים בדברים שסומכין עליהן משום סעודה, אבל כל שהוא משום לפתן כדי ללפת בו שתי סעודות. ולפיכך בשר חי שאינו בא ללפתן אינו מתיר עד שיהיה בו כדי לאכול ממנו שתי סעודות, וצלי כדי ללפת בו שתי סעודות. ויראה לי שאין הדברים אמורין אלא בחי ומליח, אבל בחי בלא מליח אין רוב בני אדם אוכלין אותו ואין סומכין עליו. וכן הדין בדג מליח. יב. ירק של כרוב כמלא היד. ובפולין לחין כמלא היד, ובקב תפוחין. ובתרדין חיין או מבושלין

יפה במשקל ליטרא. אם היו שלוקין (או) שהן מבושלין קצת ולא כל צרכן אינן ראויין לאכילה, שמזיקין הן הרבה ואין מערבין בהן. ותמרים בקב. ובקב גרוגרות, או במנה דבלה. ובאמהות של בצלים אבל לא בעלין. במה דברים אמורים בעלים קטנים שאין בהם זרת, אבל גדלו ונעשו כזרת ראויין הן ומשתתפין בהן. ובכמה, בשיש בהן כדי ללפת מזון של שתי סעודות, וכן זתים כדי ללפת שתי סעודות, ובצים שנים בין חיין בין צלויין בין מבושלין. יין חי שתי רביעיות. שכר שתי רביעיות. יין מבושל כדי לטבל בו פת של שני סעודות. והחומץ לטבל בו ירק של שתי סעודות. ויראה לי ששיעורו רביעית. וכן יראה לי שהיין המבושל לקנוח סעודה הוא בא ולא לטבל בו, ולפיכך שיעורו כדרך שמביאין ממנו לקנוח של שתי סעודות. ובעשרה אגוזים, ובחמשה אפרסקין, ושני רמונים ואתרוג אחד. ויראה לי ששעורין אלו בין של אוכלין בין של משקין אפילו לאלף. ויש מגדולי המורים שאמרו שכל שנשתתפו במשקין צריך רביעית לכל אחד ואחד. יש מי שאומר שכל האוכלין מצטרפין לשיעור השתוף, ויש מי שהורה שאינן מצטרפין לשתוף המבואות אלא לערובי תחומין בלבד. יג. נתמעט האוכל שהניחו לערוב החצרות או לשתוף המבואות, או שכלה מהכל, יש מי שהורה שאם בא אחד להוסיף משלו, או לתת אחר תחתיו בשכלה הראשון, אם מאותו המין אפילו כלה מזכה להם על ידי אחר ואין צריך להודיע להם קודם שחשכה. ואם משני מינין וכלה צריך להודיע, ואם נתמעט אינו צריך להודיע. ויראה לי שאף משני מינין וכלה, מזכה ואין צריך להודיע, ואפילו בחצר שבין שני מבואות, שזכות הוא לו כמו שביארנו (ה"ז), וזכין לו לאדם שלא מדעתו. ואם אינו כלה אין צריך להוסיף, שלא נתנו שעור אלא לתחלת ערוב, אבל סוף ערוב אפילו כל שהוא. יד. ניתוספו הדיורין בחצר או במבוי מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע, ולא אמרו צריך להודיע אלא בערובי תחומין לפי שאינו זכות לו, אפשר שאין דעתו נוחה לסלק עצמו מרוח זה וללכת ברוח השני. טו. אחד עירובי חצרות ואחד שתופי מבואות, אם בא לערב ולשתף על חבירו צריך לזכות. וכיצד משתתפין במבוי, מניח את החבית של יין או של שמן או של חומץ או של אוכלין, ואומר הרי זו לכל בני המבוי, ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולים, והוא שאינן סמוכין על שולחנו, אבל סמוכין על שולחנו ידן כידו וקטנים הן לדבר זה. ולא גדול ממש אמרו אלא אפילו קטן ואינו סמוך על שלחן אביו, אם נותנין לו חפץ ומניחו וכששואלין ממנו מחזירו, מזכה הוא על ידו. ומזכה על ידי עבדו ושפחתו העברים אף על פי שסמוכין על שלחנו, שבשכרן הן אוכלין. וכן ע"י אשתו שאינה סמוכה על שלחנו, וכשיש לה בית באותו מבוי, מתוך שהיא זוכה לעצמה זוכה לאחרים. ויש מי שהורה דבנו ובתו הגדולים אף על

פי שסמוכין על שולחנו מזכה על ידיהם, וקטנים ממש אין מזכה על ידיהם ואפילו אין סמוכין על שלחנו. ואינו מזכה על ידי עבדו ושפחתו הכנענים. טז. וכשהוא מזכה, אם בקי בהלכה הוא צריך לזכות לבני המבוי ולכל מי שנתוסף מיום זה ואילך במבוי, שאם לא כן פעמים שניתוספו דיורין, ויאסרו עליהם עד שיוסיפו עליהם. ואם עשה כן אפילו ניתוספו אין צריך להוסיף. ויראה לי שאם נתמעט האוכל עד שלא ניתוספו הדיורין צריך הוא להוסיף, שלא אמרו סוף ערובו בכל שהוא אלא באותן שזכו בתחלת הערוב, אבל אלו שלא היו בתחלת הערוב לא, וצריך להתישב בדבר. יז. מי שזוכה בשתוף צריך להגביהו כדי שיקנה בהגבהה. והגבהה זו הקלו בה, שאפילו לא הגביהו שלשה טפחים כדין הגבהה, אם הגביהו טפח דיו, פחות מטפח אינה הגבהה ולא קנו. ויש מן הגאונים שאמרו שאפילו היתה החבית משל בני המבוי צריכה שתהא מוגבהת טפח, כדי שתהא נכרת בין שאר החביות שהיא של שתוף. ואין דבר זה מחוור. יח. המזכה לבני המבוי כדי שיעור הערוב באוצרו, אף על פי שלא הפרישו הרי זה שתוף ומותר. כיצד, אומר אדם לחבירו זכה ברביעית של יין בחבית זו לבני המבוי, וקנו ממנו אף על פי שלא הוברר אותו חלק בחבית עכשיו, לכשיבואו ליטלו יתברר, ובשל דבריהם יש ברירה כמו שביארנו (לעיל פ"ב הט"ז). יט. אין מערבין לאדם ולא משתתפין לו משלו שלא מדעתו. ופעמים שמערבין ומשתתפין לו משלו ואפילו בעל כרחו. כיצד, חצר שהוא בין שתי מבואות, באחד רגילה ובאחד אינה רגילה, כבר ביארנו (לעיל פ"ג ה"ה) שאוסרת על שהיא רגילה, ואינה אוסרת על שאינה רגילה. אם נשתתפה אשתו שלא מדעתו עם אותו שאין רגיל בה לא עשתה ולא כלום, שהרי לא היה אוסר עליהם. אבל אם נשתתפה עם אותו שהוא רגיל בה, שתופה שתוף כדי שלא יאסר עליהם את שלהם. וכן הדין בערובי החצרות, אם אוסר על חבריו אשתו מערבת שלא מדעתו. ואם אינו אוסר בשתי חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, אינה מערבת שלא מדעתו. בזמן שהיה אוסר על החצר או על המבוי, לא ערבה אשתו ולא נשתתפה כופין אותו לערב ולהשתתף, ונכנסין לביתו ולוקחין ממנו שתופו וערובו בעל כרחו כל שהוא אוסר על חבירו. כ. אף על פי שאמרו שהמערב או המשתף על חבריו משל עצמו צריך לזכות, פעמים שאינו צריך לזכות ולא לומר בפירוש, אלא סתמו כפירושו. כיצד, בני חבורה שזימנן אחד מהן לאכול אצלו משלו, וקדש עליהן היום, פת שעל השלחן אם היו מסובין בבית סומכין עליו משום עירוב ומשום שתוף, שכל שזמנן ויכולים לאכול מה שעל השלחן הרי זיכה להן את הכל, וזכות יש להן בו במה שעל השלחן. ואם היו מסובין בחצר סומכין עליו משום שתוף אבל לא משום עירוב, לפי שאין מניחין את הערוב בחצר. כא. ערובי חצרות

ושתופי מבואות שהניחן לאחר שחשכה, לא עשה ולא כלום. הניחן בין השמשות, אף על פי שהוא ספק יום ספק לילה קנו, שספקן להקל. גדולה מזו אמרו שאם עירב על שנים, לאחד עירב מבעוד יום ונאכל ערובו בין השמשות, ולאחד עירב בין השמשות ונאכל ערובו משחשכה, שניהם קנו ערוב, שבין השמשות ספק יום ספק לילה הוא, והולכין בה להקל לזה ולזה בדברים אלו, מפני שאין ערוב ושתוף אלו לקנין, אלא לערב רשויות. ואפילו לכתחלה מערבין ומשתתפין בחצרות ומבואות בין השמשות. הניחו בין השמשות ונאכל בבין השמשות עצמו, באמת אמרו בזה ודאי לא קנה ערוב ממה נפשך. נאבד או נשרף קודם בין השמשות אינו ערוב. ספק נאכל קודם שחשכה או לאחר שחשכה, הרי זה ספק ערוב וכשר. וכן עירב בתרומה טהורה ונטמאה, ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשכה נטמאת, הרי זה ספק ערוב וכשר. ספק בתרומה טהורה עירב או בתרומה טמאה עירב, אין זה ספק ערוב כשר, ולא קנה ערוב עד שידע שעירב בתרומה טהורה. כב. נתן את ערובו במגדל, בין של עץ בין של אבן, ונאבד המפתח קודם בין השמשות, אם אי אפשר להוציא הערוב אלא אם כן עושה מלאכה של תורה מתחלת בין השמשות ואילך, הרי זה כמי שנאבד קודם בין השמשות ואינו ערוב. כג. הכל כשרים לגבות את הערוב, נשים ועבדים וקטנים, שהקטן זוכה לאחרים בשל דבריהם. והעבדים והשפחות הכנענים כשהן גובין אין גובין משל רבן, אלא משל האחרים, כמו שביארנו למעלה (הט"ו).

פרק ה: א. היכן מניחין את הערוב. נתנו בבית שער של רבים או באכסדרא ומרפסת אינו עירוב. נתנו בבית התבן ובבית הבקר ובית האוצרות הרי זה עירוב. נתנו בבית שער של יחיד אפילו שבחצר הרי זה ערוב. ב. לעולם אין נותנין את הערוב אלא בבית שבחצר. אבל נותנין את השתוף בחצר שמבוי. נתנו במבוי אינו שתוף. ויש מי שאומר כשם שאין מניחין את הערוב במקום שמניחין בו את השתוף, כך אין מניחין את השתוף במקום שמניחין את הערוב, ולפיכך אם נתן את השתוף בבית שבחצר אינו שתוף, עד שיתנו באויר שבחצר. ויש מגדולי המורים שהורו שחומר הוא שהחמירו בערוב יותר מבשיתוף, להניחו בבית שבחצר ולא באויר שבחצר, אבל השתוף שמניחין אף באויר החצר, כל שכן שהיא שתוף אם ייפה את כחו להניחו בבית שבחצר. וכן ראוי להורות וכן נהגו. ג. בית של קטן מניחין בו את הערוב, שעירוב משום דירה ולא משום קנין, וכמו שביארנו (פ"ב ה"א). ד. בית קטן שאין בו ארבע על ארבע אינו בית, והנותן שם את הערוב אינו עירוב. אבל מניחין בו שתוף המבוי, לא יהא קל בית זה מאויר החצר. ה. בית שהורגלו לתת בו את הערוב, אסור לשנותו וליתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום.

ו. אין חולקין את הערוב בשני בתים, ואם עשו כן אינו ערוב. נתנוהו בבית אחד ובשני כלים עירובן עירוב. במה דברים אמורים בשנתנו בכלי אחד ונתמלא והותיר, אבל אם היה הכלי מכיל את הכל וחלקוהו בשני כלים, אפילו נתנום בבית אחד אינו ערוב.
ז. חבירים המקפידין על ערובן שלא יאכל זה משל זה, עירובן עירוב אלא שנקראים קמצנים. המניח את העירוב או את השתוף משלו על שכניו, ומזכה להם, ומקפיד עליהם שאם יבקשו ממנו ליתן להם מה שזיכה להם (בחביתו) אינו נותן, אין זה עירוב, לפי שאינו מזכה להם זיכוי גמור.

פרק ו: א. חכמים תקנו לערב בחצרות ולשתף במבואות, והחמירו בחצרות שלא לערב בחצר אלא בפת שלמה כמו שביארנו (פ"ד ה"א), והקלו בשתופי המבואות לשתף אף בשאר האוכלין ובמשקין. ויש מי שהורה שאין סומכין על עירוב במקום שתוף, ולא על שתוף במקום עירוב, ואפילו שיתף בפת והניחו בבית שבחצר, ולעולם צריך שיערב בפת שלימה וישתף במבוי. ויש מי שהורה שאם נשתתפו בפת והניחו בבית שבחצר כדין הערוב, סומכין עליו אף משום עירוב, מפני שעכשיו יפה כח השתוף לעשותו בפת שלמה כעירוב, ויש בכך הוכחה לתינוקות שלא ישכחו לא תורת ערוב ולא תורת שתוף. אבל אין סומכין על עירוב במקום שתוף, כדי שלא ישכחו התינוקות תורת השתוף, שאין להם בכך שום הוכחה, לפי שכל עירוב דינו בפת. וכן אם נשתתף במבוי ביין אין סומכין עליו משום עירוב, שאין כאן שום הוכחה לתינוקות. ולזה הדעת נוטה. אלא שנהגו לערב בפת ולשתף, ומניחין שתי עוגות בבית שבחצר, אחת משום שתוף, ואחת משום עירוב.

פרק ז: א. מי ששכח ולא עירב כיצד הוא עושה ויתיר את שכניו, נותן רשותו לשכניו או מבטלו אצלן אפילו בשבת, ואין צריכין לשכור ממנו. לפי שאמרו ישראל נותן רשות ומבטל רשות. ובגוי עד שישכור את מקומו. ביטל להם רשות חצירו, רשות חצירו שביטל בפירוש בטל, אבל רשות ביתו לא ביטל, עד שיבטלנו בפירוש. ולפיכך להכניס ולהוציא מן החצר לביתו אסור לו ולהם. אבל הוא והם מותרים להכניס ולהוציא מביתם לחצר. ביטל להם רשות חצירו ורשות ביתו, הכל מותר לו ולהם, להוציא ולהכניס מביתו לחצר או מביתם לחצר, לפי שנעשה הוא כאורח אצלם, ואפילו בביתו. המבטל אצל שכניו הרבים שערבו, צריך שיבטל לכל אחד ואחד, לא ביטל לכל אחד ואחד, למי שביטל ביטל ולמי שלא ביטל לא ביטל. ולפיכך אף למי שביטל לא הועיל ולא כלום.
ב. נתנו כל השרויין בחצר רשותן לזה שלא עירב, הוא מותר להכניס ולהוציא אף משלו לחצר, אבל הם אסורין להכניס ולהוציא אף משלו, לפי שאין הרבים נעשין אורחין אצל

היחיד, והרי הן כמוציאין מרשות שאינה שלהן לחצר המשותפת להן. ומכל מקום אף על פי שהן אסורין אינן אוסרין לו להוציא משלו. ויראה לי שאם היו שנים לבד, וביטל האחד אצל חבירו כך הדין, שהמבטל אסור אף בשל חבירו וחבירו מותר בשל עצמו. וכן רבים שלא ערבו שנתנו רשות לרבים שערבו. לפי שהיחיד נעשה אורח אצל רבים, אבל רבים אינן נעשין אורחין אצל היחיד, ולא אפילו אצל הרבים, ולא היחיד אצל היחיד. ג. אחד שלא עירב נותן רשותו לשנים שעירבו, אבל אינו נותן לאחד מהן. שכבר אמרנו שצריך לבטל או ליתן רשות לכל אחד ואחד מהן, ויאמר רשותי מבוטלת לך ולך, או רשותי מבוטלת לכולכם. ושנים שערבו אין מבטלין לשנים שלא עירבו, מפני שכל אחד מאלו שלא עירבו אוסרין זה על זה, ובשעה שביטל אצל האחד אף הוא אוסר על חבירו. ואף על פי שחזר זה שביטלו אצלו וביטל אצל חבירו אינו מועיל, שכל שלא היה היתר לחצר (בה) בשעה שביטל מי שלא עירב (ביטל) אין לו היתר לאחר מיכן. ולא עוד, אלא אפילו אמרו המבטלין לאותו האחד שבטלו אצלו קנה על מנת להקנות לא הועיל. ד. אחד שלא ערב נותן רשות לאחד משנים שעירבו, והוא שמת השני בשעה שנתן זה רשות לזה הנשאר חי. ואין גוזרין כאן משום מבטל לאחד משנים שעירבו ועוד השני חי. ושנים שעירבו נותנים רשות לאחד שלא עירב, ואין קונסין אותו מפני שלא עירב. ושנים שלא ערבו נותנין רשותם לשנים שערבו, ואין חוששין שמא יבאו שנים שעירבו ויבטלו אצל שנים שלא עירבו. ושנים שלא עירבו נותנין רשותם לאחד שלא עירב, ואין קונסין אותו, אף על פי שלא עירבו אפילו מקצתן, ואין חוששין שמא תשתכח תורת עירוב. ה. כשם שבעל הבית מבטל רשותו לבעל הבית השרוי עמו בחצר כדי שלא יאסור עליו, כך מבטל רשותו מחצר לחצר אחרת, ואף על פי שלא היא אוסר עליו. ואין צריך לומר בשתי חצרות שהאחת אוסרת על חברתה. כיצד, שתי חצרות הפתוחות זה לזה ופתוחות לרשות הרבים אין אחת אוסרת על חברתה, ואפילו כן אם רצתה האחת לבטל רשותה אצל השניה היא מותרת וחברתה אסורה. ואין צריך לומר בשתי חצרות זו לפנים מזו, שהפנימית אוסרת על החיצונה, שמבטלות זו אצל זו. וכן יש ביטול בחורבה כדרך שיש בחצר. ו. ומבטלין וחוזרין ומבטלין. כיצד, שנים שלא עירבו אחד מהן מבטל רשותו אצל השני ומשתמש בחצר, וחוזר השני ומבטלן לראשון ומשתמש בכל החצר, ונמצא משתמש ברשות שביטל, וכן כל היום. ויש מגדולי המורים שאמרו שאין מבטלין וחוזרין ומבטלין, כדי שלא לעשות דברי חכמים כדבר שחוק. והראשון עיקר. ז. שני בתים בשני צדי רשות הרבים שאי אפשר להם להתערב מערב שבת, והקיפום גוים מחיצה בשבת, אין מבטלין זה אצל זה. שכל שאי אפשר להם לעשות ערוב ביניהן מערב שבת אין

מבטלין זה לזה. ח. גוי שהיה דר בחצר שישראלים דרין בה, ואוסר עליהם, ומת הגוי בשבת ואין היורש דר שם, אין הישראלים הדרים שם אסורין מחמת הגוי, שכבר מת. לפיכך אם רצו מבטלין זה לזה, לפי שאפילו לא היה שם הגוי מערב שבת ובא בשבת יכולין לשכור ממנו ולבטל זה לזה כמו שבארנו (לעיל פ"ג הל' יז). ט. אחד מבני חצר שעירב ומת משחשכה, אף על פי שהיורש לא ערב עמהן, ובא לדור עמהן, אינו אוסר, שכל שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת. מת קודם שחשכה, משעה שמת נתבטל עירובו. ולפיכך אם בא היורש לדור עמהן בשבת הרי הוא אוסר עד שיבטל. היה היורש דר בפני עצמו באותה חצר, וערב עמהן קודם שמת המוריש, אינו אוסר, אף על פי שלא עירב עמהן על דירה זו, כיון שעירב עמהן ונכנסה שבת לאחר שמת המוריש הרי חל עירובו על כל מה שיש לו בחצר. י. אחד מבני חצר ששכח ולא עירב, ומת משחשכה, הרי היורש כמוהו ואוסר עד שיבטל, ואף על פי שהיה דר באותה חצר ועירב עמהן, לפי שלא נכנס רשות המוריש בתוך עירובו של יורש. ביטל הרי הן מותרין, שהיורש מבטל מפני שהוא כמורישו. ויראה לי שאפילו לא היה היורש דר באותו שבת עמהם בחצר אסור עד שיבטל, שכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת עד שיבטל. ומה הפרש יש בין זה למת גוי בשבת, שנסתלקה רשותו והותרו משעה שמת כמו שבארנו (לעיל ה"ח), אלא שדירת הגוי אינה דירה, ולא אסרוה אלא כל שישנו, וכל שאינו לא אסרוה. יא. כבר ביארנו (לעיל פ"ג ה"א) שמקום הפת גורם, ואם היה לאחד מן השוק בית בחצר זו אינו אוסר. ולפיכך אחד מבני חצר שמת מבעוד יום, והניח רשותו לאחד מן השוק שאינו דר בחצר, אינו אוסר. משחשכה אוסר עד שיבטל כמו שביארנו (לעיל ה"ט). ואחד מן השוק שמת מבעוד יום, והניח רשותו לאחר מבני חצר שעירב אינו אוסר, שהכל נמשך אחר עירובו לכשתכנס השבת. ואף על פי שבא היורש בשבת לדור שם. ואם משחשכה ובא היורש לדור שם בשבת, אוסר עד שיבטל, ואם אינו דר שם אינו צריך לבטל. יב. ישראל וגר שאין לו יורשים שהיו דרים בחצר אחת, ומת הגר מבעוד יום, והחזיק ישראל אחר בביתו משחשכה, הרי זה אוסר עד שיבטל, ואין אומרים כל שלא החזיק קודם שחשכה הרי רשותו של גר מבוטלת אצל הכל עם כניסת השבת, אלא כל שיכול להחזיק מבעוד יום אף על פי שלא החזיק עד שחשכה הרי הוא כאלו החזיק מבעוד יום, שהרי הוברר שמשעה שמת הגר היה ביתו של ישראל זה, וכמי שנכנסה שבת לאחר חזקתו, ולפיכך אוסר עד שיבטל. ביטל הרי זה מותר, שהמבטל אינו כמערב, שהמערב משחשכה אינו עירוב, והמבטל מבטל אפילו משחשכה. מת הגר משחשכה, אף על פי שהחזיק ישראל אחר בביתו אינו אוסר, שבשעה שמת נתבטלה רשותו אצל

הכל, הואיל ולא היה ישראל זה יכול להחזיק מבעוד יום. יג. ישראל שבטל רשותו, ואחר כך הוציא מביתו לרשות שביטל, בין שהוציא קודם שהחזיקו בני החצר או בני המבוי בחצר ובמבוי ובין משהחזיקו, יש מי שאומר שאם הוציא בשוגג אינו אוסר ואם במזיד אוסר, דמה שנתן נטל. וכן הדין בצדוקי. ויש מי שאומר שאם החזיקו אף על פי שהוציא במזיד אינו אוסר. ויראה לי שהצדוקי שהוציא במזיד אף משהחזיקו אוסר, שאף על פי שעשאוהו כישראל לבטל רשות אין בטולו חזק כשל ישראל, ומה שנתן נטל, אבל ישראל שביטל ביטולו ביטול גמור, ולפיכך אם הוציא משהחזיקו אפילו הוציא במזיד אינו אוסר.

פרק ח: א. מפליגין בספינה לדבר מצוה ואפילו בערב שבת. ולהפליג אף לדבר הרשות ברביעי בשבת מותר, אבל בחמישי בשבת וערב שבת אין מפליגין לא בנהרות ולא בים הגדול. ועכשיו נהגו הכל להפליג אפילו בערב שבת, ולא ידעתי על מה סמכו. אלא שראיתי לגדולי ישראל עשו כן ולא חשו לדבר, ולא נגלה לי טעמם. ב. המפליג אף לדבר מצוה בערב שבת, יש מי שהורה שצריך להתנות על מנת לשבות, ואינו צריך לשבות. ויראה לי שאין צריך להתנות, ובין כך ובין כך מותר. ובשבת עצמה משחשכה נזהרין הכל מלהפליג, אלא שמקצתן נכנסין בספינה שהיא למעלה מעשרה וממתינין עד שקדש היום, ומקדשין בספינה ויורדין לבתיהם. ואם הוצרכו להפליג ביום השבת נכנסין ואין נמנעין. ויראה לי שטעות הוא בידם, שכל שהיה בכניסת שבת למעלה מעשרה ואינו ראוי לקנות שם שביתה, אם ירד למטה מעשרה משחשכה, שם קנה שביתה, והרי זה כאלו קנה שם שביתה בין השמשות, וכמו שיתבאר (לקמן הל' ה). ג. תחומין אינן של תורה, אלא של דבריהם שהחמירו בהם, כמו שיתבאר בשער ערובי תחומין (פ"כ ה"א). ד. מי שיוצא למעלה מעשרה טפחים, אם הלך על גבי עמודים גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הרי הוא כקרקע, וכיוצא למטה מעשרה לכל דבריו. יצא דרך קפיצה למעלה מעשרה, או בספינה המהלכת למעלה מעשרה, אם קנה שביתה ביבשה ויצא למעלה מעשרה חוץ לאלפים אמה, לכשיגיע למטה מעשרה לא יזוז ממקומו, ומחשבין לו מה שיצא בחשבון אלפים אמה שלו. ולפיכך אין לו אלא ארבע אמות משהגיע למטה מעשרה. ה. היה בספינה כל בין השמשות, ויצא חוץ לאלפים אמה, לכשיגיע לנמל יש מי שאומר שאסור לירד, והולכין בספק תחומין להחמיר. ויש מרבותי שאומרים שהולכין בהן להקל, שכל ספק בשל דבריהם להקל. ולפיכך מותר לצאת דרך ספינה או בקפיצה למעלה מעשרה. וכן אם שבת בספינה כל בין השמשות ולא ירד ליבשה משחשכה, והפליג אפילו כמה מילין, לכשיגיע לנמל יורד ואינו נמנע, ויש לו אלפים

אמה מן המקום שפגע בו תחלה למטה מעשרה. ויראה לי דכל שקנה שביתה בין השמשות ביבשה אסור לו לצאת אפילו למעלה מעשרה מן הספק, לפי שהוא כל בין השמשות בחזקת ביתו, ולא נוציאנו מן הספק מחזקתו. אבל אם לא קנה שביתה למטה מעשרה אין לו חזקה בשום מקום, ולפיכך בשל דבריהם אל תאסרנו מספק, שספק דבריהם להקל. ולפיכך מי שנכנס לספינה קודם בין השמשות, אף על פי שיצא כמה מילין מותר לירד כדברי רבותי. אבל מי שקנה שביתה ביבשה לא יצא אפילו למעלה מעשרה טפחים, ואין צריך לומר שאם עבר ויצא לכשיגיע לנמל לא ירד, שאין לו אלא ארבע אמות משהגיע למטה מעשרה. ו. ובין כך ובין כך יראה לי שהוא מותר לילך כל הספינה, בין מהלכת בין עומדת, ואף על פי שיצא חוץ לאלפים אמה, שהספינה נוטלתו מתחומו ומניחתו חוץ למקומו, וכל שהוציאוהו ממקומו והניחוהו חוץ לתחומו ונתנוהו למקום המוקף לדירה, מהלך את כולו, וכן אם נתנוהו בספינה, מהלך הספינה בכולה ונעשית לו כארבע אמות, שהספינה כמוקפת לדירה. ז. נכנסה הספינה לנמל, אף על פי שהנמל מוקף הרים מארבע רוחותיו, אם נפרץ לים ביתר מעשר אמות הרי זה כפרוץ במלואו במקום האסור לו. וכשם שאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות אף על פי שאין בו יתר מבית סאתים, כך אין מהלכין בו אלא בארבע אמות, שהרי זה כמי שהוציאוהו ונתנוהו בבקעה שאין לו אלא ארבע אמות בלבד, כמו שיתבאר (ש"ה פי"ג ה"ב). וכן הדין בשהיה הנמל יתר על בית סאתים, ואף על פי שאינו פרוץ לים ביתר מעשר אמות. במה דברים אמורים בששבת ביבשה, או שירד ליבשה משחשכה, או שהגיע למטה מעשרה, לפי שקנה שם שביתה ואפילו באמצע שבת כמו שביארנו (לעיל ה"ב). אבל אם לא קנה שם שביתה ביבשה, כשיגיע לנמל ירד, ויש לו אלפים אמה לכל רוח מן המקום שפגע שם תחלה למטה מעשרה. ובין כך ובין כך אם נצרך לנקביו, והוא בוש מלעשות צרכיו בספינה. יורד ומרחיק עד כדי שלא יראו פירועו ושלא ישמעו את קולו שלא יתבייש מבני אדם, שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה דלא תסור. ואחר כך אם רצה לחזור למקומו חוזר. ח. ואם הגיע לחוף הים סמוך לעיר, אם לא שבת למטה מעשרה, אם הגיע קודם שחשכה תוך תחומה של עיר הרי הוא כאנשי העיר, ויורד ונכנס לעיר ומהלך את כולה, וחוצה לה אלפים אמה. הגיעו לתוך תחומה של עיר לאחר בין השמשות, אין להם אלא אלפים אמה מן המקום שפגעו תחלה למטה מעשרה טפחים, ואפילו כלתה מדתן בחצי העיר אין להם אלא חצי העיר. ט. עשו הגוים כבש בשבת לירד בו, ירד אחריו ישראל, ואפילו עשאוהו לעצמן בפניו ומכירין אותו, שאין הכבש עשוי שיוסיפו בו בשביל ישראל, שהכבש הראוי לאחד הוא הכבש הראוי למאה. אבל

אם עשאוהו כדי שירד בו ישראל לבדו, ולולי הישראל לא עשאוהו, לא ירד בו ישראל. י. מותר ללכת ולטלטל בכל הספינה, ואפילו יתרה על בית סאתים, שמוקפת היא לדירה כמו שביארנו (לעיל ה"ו). במה דברים אמורים בשיש לה דפנות גבוהות עשרה טפחים, אבל אם אינן גבוהות עשרה טפחים הרי היא ככרמלית, ואין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. יא. יש שהופכין ספינה על פיה כשמגיעין לנמל, פעמים לדור תחתיה ופעמים לזופתה. אם הפכוה לדור תחתיה, בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, אפילו היתה יתירה על בית סאתים מהלכין בכולה ומטלטלין בכולה, בין תחתיה בין על גבה, והוא שיהו דפנותיה מקרקעיתה ועד ראשה גבוהות עשרה טפחים, שהרי הוא כגג יחידי. הפכה לזופתה, אם היא יתירה על בית סאתים אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. יב. אניות גדולות שמחלקין אותן לחדרים, והשוכרין זה אוכל בחדרו וזה אוכל בחדרו, ושני ישראלים מוחלקים במקום פתן הולכין בספינה, אם היו המחיצות מגיעות לתקרת הספינה או סמוכות לתקרה בפחות משלשה, אם המחיצה גבוהה שבעה ומחצה הרי זו מחיצה. וכן אם עשו מחיצה על תקרת הספינה, אם המחיצה גבוהה עשרה הרי זו מחיצה, והנכרים אוסרין עליהן, ואפילו ערבו, שאין עירוב וביטול במקום גוי. ומה תקנתן, ישכרו מבעל הספינה קודם שיחלקו מקומות ידועים לשוכרים שיוכלו לטלטל בכל הספינה. ואם לא שכרו קודם שיחלקו מקומות לשוכרין אין שוכרין מבעל הספינה, שהעיקר השוכר כמו שביארנו (לעיל פ"ג ה"כ). ואם יש רשות לבעל הספינה להניח כלים באיזה מקום שירצה, ואפילו במה שהשכיר, שוכרין ממנו ואין צריכין לשכור מן השוכרין אלא מבעל הספינה, כדרך ששוכרין מן השכיר והלקיט. ואפשר שמחיצות שעושין בספינה אינן מחיצות, שאינן אלא לשעה לאכול שם בצניעות, וכל מחיצה שאינה אלא לשעה לצניעות כמחיצת האדרכיל אינה מחיצה, וצריך להתישב בדבר. עשו הישראלים מחיצה למקום לינה, ולא עשו למקום פתן, ואין צריך לומר בשאוכלין במקום אחד, אין הנכרים אוסרין עליהן, לפי שהן בעצמן אין אוסרין זה על זה, ואין הנכרי אוסר אלא בזמן שהישראלים אוסרין זה על זה. יג. הים נדון ככרמלית, שאין מודדין מקרקעיתו של ים, אלא רואין את המים כקרקע עבה. והספינה בזמן שהיא גבוהה עשרה נידונית משום רשות היחיד, ואף על פי שהיא קצרה למטה בקרקעיתה, ואין בה רחב ארבעה בפחות משלשה, לפי שרואין המחיצות העליונות כיורדות ונמשכות עד למטה, שאין בקיעת דגים בקיעה כמו שביארנו (ש"ג פ"א ה"ז). ולפיכך כל שהיא גבוהה עשרה אין מוציאין ממנה לים ולא ממלאין מן הים לספינה. יד. וכיצד הוא עושה ויהא מותר לדלות מן הים ולשפוך לה, מוציא דף מן הספינה וחוקק בו ארבעה טפחים

על ארבעה טפחים, ומשלשל סביב הדף מחיצות עשרה, ואף על פי שאין מגיעות לים, שבמים התירו מחיצה התלויה המשולשלת מלמעלה למטה עשרה כמו שביארנו (ש"ג פ"ו הי"ד), ואין צריך לשקע ראשי המחיצות במים. וממלא או שופך מן הים לספינה ומן הספינה לים דרך אותו מקום ארבעה. ואם רצה שופך שופכין שלו בחודה של ספינה והמים יורדין להם לים, ואף על פי שהמים יוצאין מכחו מרשות היחיד לים אין בכך כלום, שלא גזרו כחו בכרמלית. ולפיכך אם בא להשתין מים ולא עשה מקום ארבעה, משתין בחודה של ספינה ומים שותתין ויורדין ואין בכך כלום, אבל להשתין מן הספינה לים אסור. וכן אסור לרוק מן הספינה לים. טו. נהגו הולכי ימים לעשות צרכיהן מן המשוטות לים. ואם אותו מקום אינו גבוה מעל המים עשרה טפחים אף על פי שרחב ארבעה מותר, שכל שאינו גבוה עשרה טפחים אף על פי שהוא רחב ארבעה הרי הוא ככרמלית, והרי זה מוציא מכרמלית לכרמלית. ואין אומרין אלו היתה הספינה ביבשה היה מקום המשוטות למעלה מעשרה, והרי הוא כחורי רשות היחיד, אלא אין לך בזה אלא מקומו ושעתו, ועכשיו אין אותו המקום למעלה מעשרה אלא תוך אויר הכרמלית והרי הוא ככרמלית. לא היה מקום המשוטות רחב ארבעה, אף על פי שהוא גבוה עשרה מותר, שהרי הוא נדון משום מקום פטור. היה רחב ארבעה וגבוה עשרה אין לו תקנה, אלא אם כן עשה לו מחיצות עשרה כמו שביארנו. ויראה לי שאם אי אפשר לו אלא אם כן עושה צרכיו בספינה שהוא מותר, שכל כיוצא בזה אמרו גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה בלאו דלא תסור. טז. ולטלטל מספינה לספינה אפילו מוקפות זו לזו, ואין שום אויר מפסיק ביניהן ועירבו, אסור לטלטל מזו לזו. ספינות קשורות זו בזו וערבו מטלטלין מזו לזו. במה דברים אמורים בשהיו קשורות בדבר שיכול להעמידן, אבל קשרן בדבר שאינו יכול להעמידן הרי הן כמופסקות זו מזו, ואין מטלטלין מזו לזו. ואם היו קשורות זו לזו בדבר המעמידן ועירבו, ונפסקו, נאסרו. חזרו ונקשרו בדבר המעמידן, בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין בטעות חזרו להתירן הראשון, הואיל והיו מותרות כשקדש היום. ויש מי שאסר כשחזרו ונקשרו במזיד, ואין דבר זה מחוור והראשון עיקר. יז. קרונות שקושרים להם בהמות למושכן, אפילו נכנס להן מתחלת השבת אסור לישב בהן בשבת, כדרך שאסרו לרכוב על גבי בהמה, גזירה שמא יחתוך זמורה.

פרק ט: א. בית הכסא שעל המים עושה לו מחיצות עשרה ומשלשלן למטה סביב הנקב, ואף על פי שאין מגיעות למים, שבמים הקלו כמו שביארנו (לעיל ש"ג פ"א הי"ז. ובשער זה פ"ח הי"ד). ואם הטיל מים בחודו של נקב חוץ לנקב אפילו משהו, והמים שותתין ממנו ולמטה, אף על פי שלא עשה לו מחיצות עשרה מותר, שלא גזרו כחו בכרמלית

כמו שביארנו (לעיל ש"ג פ"ו ה"ז ובשער זה פ"ח הי"ד). ב. היה נתון על גבי חצר חבירו, או על רחבה שאחורי בית חבירו, או על גנתו המוקפת גדר עשרה ואינה יתירה על בית סאתים, אף על פי שלא עשה לו מחיצה כלל מותר, ואפילו להטיל שם מים בידים מותר, לפי שאין בית הכסא חמור יותר מאכסדרה ומרפסת. וכבר ביארנו (לעיל ש"ג פ"ט ה"א) שאכסדרה ומרפסת וגג וחצר כולן רשות אחת הן לכל מה ששבת בתוכן. ג. וכן צינורות המקלחין מים מגגו לחצר חבירו, מותר לזרוק בתוכן מים והן מקלחין לחצר חבירו, שאפילו לשפוך ביד מגגו לחצר חבירו מים ששבתו בגג או בחצר מותר. ולפיכך עושה בו צרכיו ואינו נמנע. בא לזרוק מים ששבתו בתוך הבית, אינו שופך ביד מן הנקב למטה, אבל נותן חוצה לו מעט והן שותתין ויורדין, אף על פי שיורדין מכחו לא גזרו כחו ברשויות של דבריהם. ד. היה נתון על גבי כרמלית, או על גנתו של חבירו היתרה מבית סאתים, אסור עד שיעשה לו מלמטה מחיצה גבוהה עשרה טפחים, שלא התירו מחיצה תלויה אלא במים בלבד. ואם שלשל מחיצות מלמעלה למטה, אם גבוהות מן הקרקע שלשה טפחים אינן מחיצות, שכל מחיצה שהגדיים בוקעין בה אינה מחיצה. אבל אם בא לזרוק מעט חוץ מן הנקב מותר, שלא גזרו כחו בכרמלית, ואין צריך לומר אם הוא נתון על רשות של נכרי שאין דירתו דירה, ומותר לזרוק ביד מגגו לחצירו של נכרי, אפילו מים ששבתו בבית. ה. היה נתון על גבי רשות הרבים, אסור לזרוק אפילו חוץ לצינור, אלא אם כן יש בבית ארבע אמות על ארבע אמות. היה בו ארבע אמות על ארבע אמות נותן מעט חוץ לנקב או חוץ לצנור, אבל בצנור עצמו אסור, דכחו ברשות הרבים אסור. במה דברים אמורים בימות החמה, אבל בימות הגשמים מותר, שאין חוששין שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים לרשות הרבים, שסתם צנורות מקלחין מים בימות הגשמים, וכמו שביארנו בשער הרשויות. היו זבלים מתאספין שם, אם היה גבוה שלשה טפחים מעתה אינו נידון משום רשות הרבים אלא משום כרמלית, ואין חוששין שמא תנטל אשפה, שזו אשפת רבים היא ואין חוששין כן באשפה של רבים, ואם היתה אשפה של יחיד אסור, חוששין שמא תנטל האשפה. היתה של רבים וגבוהה עשרה זורקין לה ואפילו ביד.

פרק י: א. כבר ביארנו (לעיל פ"ג ה"י) שהדר עם הנכרי בחצר, אם היו שם שני ישראלים אוסרין זה על זה שהנכרי אוסר עליהן, וביארנו (שם) שאין עירוב ובטול רשות מועיל במקום נכרי עד שישכור את מקומו. וכן ביארנו (שם ה"א) שמקום הפת גורם ולא מקום לינה. לפיכך ישראלים השכונים בפונדקאות של גוים ומקום פתו של זה אינו מקום פתו של זה, אם יש בפונדק אפילו גוי אחד אוכל לעצמו הרי זה אוסר עליהן, עד שישכור

את מקומו. וממי הן שוכרין, אם בעל הפונדק רשאי לסלק השוכרין כל זמן שירצה שוכרין מבעל הפונדק, ואם לאו שוכרין מן השוכר שהוא העיקר. ואם היו הנכרים רבים ומוחלקין בפתן שוכרין מכל אחד ואחד מהן. ואין כל הישראלים צריכין לשכור, אלא אפילו שכר אחד מהן די והוא מערב עם חבריו או מבטל רשותו. ושוכרין מהן אפילו בשבת, ואפילו בפחות משוה פרוטה. ושוכרין אפילו מעבדיהם ואפילו שלא מדעתן. ב. היו כל הישראלים אוכלים בבית אחד, אף על פי שכל אחד ואחד אוכל מככרו אין הנכרים אוסרין עליהן. היו מוחלקין בפתן ולא היה הנכרי שם, וערבו, ובא הנכרי בשבת ושכרו ממנו, הרי אלו חוזרין ומבטלין זה אצל זה מקצת היום עד שיעשה צרכיו, וחוזר השני ומבטל לראשון, לפי שמבטלין וחוזרין ומבטלין כמו שביארנו (לעיל פ"ג הי"ז). ג. נתנו הנכרים השוכרים רשות לאחד מן הישראלים להניח קצת כלים במקומן, הרי זה משכיר לכל השאר כשכירו ולקיטו של נכרי. ויש מי שהורה שאין צריכין לשכור ממנו, אלא מערב עמהן, שאף ישראל שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו. וכן אם היה רשות לבעל הפונדק להניח קצת כלים במקומות שהשכיר לנכרים, הרי זה כשכיר ולקיט, ורשאין לשכור ממנו ודים. ד. נעשו כל הישראלים חבורה אחת לאכול בשבת בבית אחד מהן אין צריכין לשכור, שכולן בני חבורה אחת הן, ואין אוסרין זה על זה, וכל שאין אוסרין זה על זה אין הנכרי אוסר עליהן.

פרק יא: א. כבר נתבארו למעלה (לעיל ש"ג פ"ג) דיני הקרפיפות באיסורן והכשרן, ובטלטולן מן הבתים והחצרות להן ומהן לבתים ולחצרות. ושם ביארנו שכל קרפף שהוקף ואחר כך פתחו לו פתח הדירה אינו כדין מוקף לדירה, ואם פתח ולבסוף הוקף הוא הנקרא מוקף לדירה. וכן ביארנו שאפילו אותו שאינו מוקף לדירה, אם עשה מחיצה אחת לתוכו לשם דירה, רחוקה מכותלי הדירה ארבעה טפחים, הועיל. ולפיכך מי שיש לו בצד ביתו פרדס רובו נטוע אילנות אפילו יתר מבית סאתים, אם פתח פתח דירתו למקום הפרדס עד שלא הוקף הפרדס, הרי זה מותר לטלטל מן הבית לפרדס ומן הפרדס לבית, שהרי הוא מוקף לדירה. ב. היה הפרדס מוקף ואחר כך פתח לו פתח הדירה, אין זה מוקף לדירה, ואם עשו לתוכו בית לנוח בו כקובה כמו שהמלכים עושין לא הועיל. וכיצד הוא עושה ויהא מותר להכניס ולהוציא מן הבית לו וממנו לבית, אם רצה לפרוץ בחומת הפרדס יתר מעשר אמות ואחר כך גודר לשם דירה עושה, ואפילו פרץ אמה וגדר אמה ופרץ אמה וגדר אמה עד שהשלימו לעשרה הועיל. לא רצה לפרוץ בחומה עושה מחיצה ואפילו של קנים בפרדס, רחוק מכותלי הדירה ארבעה טפחים לשם דירה, ואחר כך הותר הפרדס כאלו פתח ולבסוף הוקף, והוא שתהא המחיצה גבוהה עשרה טפחים,

והקנים קרובים פחות פחות משלשה טפחים. ואף על פי שמחיצה זו שתי בלא ערב הועיל. הקיף מחיצה אחת של חבלים הועיל, והוא שתהא גבוהה עשרה טפחים ושלא יהא בין חבל לחבל שלשה טפחים, שהמחיצה העשויה ערב בלא שתי הרי זו מחיצה. ג. פרדס מוקף לדירה, אם נזרע רובו הרי הוא כגנה, שהזרעים מבטלים את המחיצות, והגנה אסור לטלטל ממנה לבית ומן הבית לה ואפילו אין בה בית סאתים, ואם היא יתירה מבית סאתים אין מטלטלין בה אפילו כלים ששבתו בתוכה אלא ארבע אמות. ואם אין בה יתר מבית סאתים מטלטלין בכולה, אבל אין מכניסין לה כלים ששבתו בתוך הבית. נזרע מעוטו, אפילו היה באותו מיעוט בית סאתים מטלטלין בכולו, אף על פי שעם צירוף החצר יש בו יתר מבית סאתים, לפי שהמיעוט בטל אצל הרוב, ומטלטלין ממנו לחצר ולגג ומהן לו כלים ששבתו בתוכן. במה דברים אמורים בשאין בזרוע יתר מבית סאתים, אבל יש בזרוע יתר מבית סאתים, אף על פי שהוא מיעוטו של פרדס המוקף לדירה אסור לטלטל בו אלא בארבע אמות, שכל שהוא יתר מבית סאתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. ולפיכך אפילו במה שלא נזרע אין מטלטלין אלא בארבע אמות, לפי שנפרץ למקום האסור לו. ד. כל מקום שאסור לטלטל מבית לקרפף על הדרכים שאמרנו, אין מחלקין בין שהבית לאחד והקרפף לאחר, ובין ששניהם לאדם אחד, ובין במקום שערבו ובין במקום שלא ערבו, שאין עירוב מועיל בכרמלית ולא בקרפיפות. **נשלם השער הרביעי בע"ש**

## השער החמישי

**השער החמישי**: ערובי תחומין א. אבאר בו תחומין אם הן מדברי תורה או מדברי סופרים, או מקצתן מדברי תורה או מקצתן מדברי סופרים. ולא אצטרך לכתוב כאן אם יש תחומין למעלה מעשרה אם לאו, מפני שכבר בארתיו למעלה (ש"ד פ"ח ה"ד) בדין יורדי הים. ב. ואחר כך אבאר אלפים אמה של תחומין אם הם עגולות כדי שלא יהלך אלא אלפים אמה, או מרובעות ויהא נשכר את הזויות. ג. ואחר כך אבאר דין קנית שביתה, אם אדם קונה שביתה קודם שחשכה או אפילו לאחר שחשכה. ד. ואבאר בכלל זה אם קונה שביתה נעור או אפילו ישן בדרך. ה. ואבאר עוד בכלל זה מי שלא נתכוין לקנות שביתה בתוך העיר מפני שהיה חושב שהיה רחוק מתחום העיר, ולאחר שחשכה מצא עצמו בתוך תחום העיר, אם הוא כאנשי העיר אם לאו. ו. ואחר כך אבאר דין מדידת תחום אלפים אמה מאיזה מקום מתחילין למדוד, ואם יש הפרש בדבר זה בין שובת בבקעה בין שובת בקרפף מוקף גדר שלא לדירה. ותל ונקע והם יתרים מבית סאתים, ובין שאינן יתרים מבית סאתים. ובין קרפף שהוקף לדירה והוא יתר מבית סאתים או אפילו בעיר גדולה. ז. ואבאר בכלל זה מי שדר בשני מקומות שאוכל במקום אחד ולן במקום אחר, מאיזה מהן מודדין לו. ח. ואחר כך אבאר דין המודד וכלתה מדתו באמצע העיר או באמצע מערה או שנבלעו בתוך המדה. ט. ובאיזה אמה מודדין לו ארבע אמות של מקום. י.

ומי שאינו יודע לכוין אלפים אמה בשבת כיצד יעשה. יא. ואחר אך אבאר דין קדורי ההרים והבלעת הגאיות ומדידתן ובמה מודדין. יב. ואחר כך אבאר דין רבועי הערים. יג. ואחר כך אבאר דין היוצא חוץ לתחומו בין באונס בין ברצון ובין ברשות בית דין. יד. ואחר כך אבאר דין הבלעת תחומין זה בתוך זה. טו. ואחר כך אבאר דין העירוב, ולמה מערבין, ובמה מערבין, ומתי מערבין עירובי תחומין. טז. ואבאר בכלל זה דין שנים שעירבו, אחד מבעוד יום ונאכל עירובו בין השמשות, ואחר עירב בין השמשות ונאכל עירובו משחשכה. ומתי קונה הערוב, ועל ידי מי משלחין את העירוב. ואם אדם מערב עירובי תחומין על חבירו. ואם עירב עליו אם צריך להודיעו קודם שחשכה אם לאו. יז. ואבאר בכלל זה דין האומר לחבירו ערב לי בכך ועירב לו בדבר אחר, או ערב לי במקום פלוני ועירב לו במקום אחר. יח. ועוד אבאר דין המערב לשני רוחות כדי שיקנה לו הערוב חצי היום לצפון וחציו לדרום. ודין המערב בשני ימים טובים בין של גליות בין של ראש השנה (ובין יום טוב של ראש השנה), וכן יום טוב ושבת הסמוך לו, ומערב יום ראשון למזרח והשני למערב. יט. ואחר כך אבאר היכן מניחין את העירוב. כ. ואבאר ספק עירוב אם כשר ואם לאו, ואיזהו ספק עירוב. כא. ואחר כך אבאר דין הבהמה והכלים שאמרו שהן כרגלי הבעלים. ואם אמרו כן אפילו בעבדיו ושפחותיו הכנעניים. כב. ודין בניו הקטנים וכן הגדולים הסמוכין על שלחנו ואשתו ועבדיו ושפחותיו העבריים. כג. ודין נכסי הגר ונכסי הפקר שזכו בהן באמצע יום טוב. כד. ואחר כך אבאר דין פירות שיצאו חוץ לתחום. כה. ודין פירות שהביא הגוי דורון מחוץ לתחום ביום טוב. כו. וספק הוכן.

פרק א: א. תחומי אלפים אמה אינן מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ויש מן הגאונים שהורו שתחום שלש פרסאות שהם שנים עשר מיל אסורין דברי תורה, ולוקין עליהן דבר תורה. וממחנה ישראל למדוה, שנאמר (שמות טז, כט): אל יצא איש ממקומו, כלומר ממקום מחנה ישראל, ומחנה ישראל גמירי ששלש פרסאות היה. ויש מי שהורה שכל התחומין אינן מדברי תורה אלא מדברי סופרים, ולפיכך מחנה פטורין אפילו מלערב עירובי תחומין, ואפילו של שלש פרסאות, ולזה דעתי נוטה.

פרק ב: א. אלפים אמה של תחומין אינן עגולות אלא מרובעות, כדי שיהא נשכר את הזויות שהן שמנה מאות אמה. ויש מן הגאונים שהורו כי לעולם רשאי להלך אלפים ושמנה מאות אמה כמדת האלכסון, ואפילו הולך אל עבר פניו או לעבר פני העיר. ויש מי שהורה*) שאין לו אלפים אמה ושמנה מאות אלא כשהולך באלכסון תחומי העיר, או באלכסון תחום מקומו. אבל במהלך אל עבר פניו או אל עבר פני תחומי העיר אין לו אלא אלפים אמה בלבד. בכת"י פריס הגירסא ויש מן המורים.

פרק ג: א. אימתי אדם קונה שביתה, בכניסת בין השמשות, ואין אדם קונה שביתה לאחר בין השמשות. במה דברים אמורים בשהיה במקום הראוי לקנות שביתה. אבל אם היה כל בין השמשות במקום שאינו ראוי לקנות שם שביתה, הרי זה קונה שביתה

אפילו לאחר שחשכה, אם יגיע למקום הראוי לקנות שביתה. כיצד, הרי שהיה כשקדש היום בימים או בנהרות למעלה מעשרה טפחים אינו ראוי לקנות שם שביתה, לפי שאין תחומין למעלה מעשרה טפחים כמו שביארנו (ש"ד פ"ח ה"ד), ולפיכך אם יגיע למטה מעשרה טפחים אפילו באמצע שבת שם קונה שביתה, ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח.

פרק ד: א. קונה אדם שביתה בין ער בין ישן. היה ישן בעיר כל בין השמשות הרי הוא כאנשי העיר.

פרק ה: א. היה ישן בדרך, אף על פי שסבור שהוא רחוק מתחום העיר, ונעור לאחר שחשכה ונודע לו שהוא תוך תחומי העיר, הרי הוא כאנשי העיר. במה דברים אמורים בשלא אמר שביתתי במקומי, אבל אמר שביתתי במקומי, כבר עקר שביתתו מן העיר בפיו וקנה כאן שביתה. היה חוץ מתחומי העיר קנה שביתה במקומו,ויש לו ממקומו אלפים אמה מרובעות לכל רוח, ונשכר את הזויות על הדרך שאמרנו (לעיל פ"ב).

פרק ו: א. אלפים אמה שאמרנו חוץ ממקומו הן. וכמה הוא שיעור מקומו של אדם ארבע אמות, ולפיכך יש לו ארבע אמות ועוד אלפים אמה. ויש מי שהורה שנותנין לו ארבע אמות לכל רוח שהן שמנה אמות על שמנה והוא באמצען, ולזה דעתי נוטה. ויש מי שאומר שאין לו אלא ארבע אמות, ונוטלן לאיזה רוח שירצה, ואם בירר לו אינו יכול לחזור בו. ב. שבת בתל גבוה עשרה, והוא מארבע אמות עד בית סאתים, וכן בנקע עמוק עשרה או בקרפף שאינן יתרים על בית סאתים, הרי הן לו כארבע אמות, ומהלך את כולן וחוצה להן אלפים אמה לכל רוח. וכן שדה וקמה קצורה או שבולות מקיפות אותה, ואין בה יותר מבית סאתים. היו יתרים מבית סאתים, הואיל ואין יכול לטלטל בתוכן אלא בארבע אמות אין מקומו אלא ארבע אמות, כאלו שבת בבקעה. ג. קרפף שהוקף לדירה אף על פי שיתר מבית סאתים הרי הוא כחצר, ומטלטלין בכולו. לפיכך מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה לכל רוח. ד. שבת בבקעה והקיפוה גוים מחיצה בשבת, אפילו הקיפוה לדירה אינו מהלך בה אלא אלפים אמה, הואיל וכשקדש היום וקנה שם שביתה לא קנה אלא אלפים אמה בלבד. שבת בעיר אפילו היא חרבה, כל העיר כולה לו כארבע אמות, ואפילו גדולה כאנטוכיא, ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. וכן במערה גדולה שהיתה ישבה ואחר כך נחרבה כמערת צדקיהו, הרי היא כולה לו כארבע אמות.

ה. עבורה של עיר נחשב מכלל העיר, וממנו מודדין לו, ומהלך את העיר ואת עבורה וחוצה לה אלפים אמה. ואיזהו עבור העיר, שבעים אמה ושני שלישי אמה הסמוכין לעיר, לפי שהן כחצר לעיר, ואפילו שהוא קרקע פנוי שאין בו שום בנין, והוא הנקרא

קרפף של עיר. ויש מי שהורה שאין נותנין קרפף לעיר אחת אלא לשנים, ולראשון דעתי נוטה. ו. היו שתי עיירות הסמוכות זו לזו, אם אין מקיר העיר של זו לקיר העיר של זו אלא מאה וארבעים ואחת אמות ושתי טפחים הרי הן כעיר אחת, לפי שנותנין באמצע קרפף לזה וקרפף לזה, והשובת באחת מהן מהלך את שתיהן וחוצה להן אלפים אמה לכל רוח. ולא עוד אלא מהלך חוץ לעיר כדי עבורה, ואחר כך מהלך אלפים אמה משם ואילך. וזה לפי מה שכתבנו (לעיל ה"ה) שנותנין קרפף לעיר אחת. ז. היו שלשה כפרים כשורה זה בצד זה, נותנין שני קרפיפות בין כל אחת ואחת. היו עומדין כחצובה, זה כנגד זה והשלישי כנגד האמצע, רואין את האמצעי כאלו הוא ביניהן. במה דברים אמורים בשאין בין החיצונים לאמצעי יתר מאלפים אמה, אבל אם היה בין החיצונים לאמצעי יתר מאלפים אמה רואין אותן כאלו כל אחד ואחד כפר יחידי בפני עצמו.לא היה ביניהן יתר מאלפים אמה, רואין כל שאלו מכניס אמצעי ביניהן, ואין בין שני האוירין שמכאן ומכאן בין החיצונים לאמצעי יתר על מאה ארבעים ואחד ושליש, שהוא שיעור שני קרפיפות, עושה האמצעי את שלשתן להיות אחד, ואפילו יש באורך האמצעי ארבעת אלפים אמה או יתר, שנמצא עכשיו פנוי בין שני החיצונים מרחק רב, לפי שכל שהן עשויין כן עשוי הוא לבנות ביניהן ולמלאותן בתים להיות אחד. ח. קרפיפות אלו שנותנין לעיירות, לא לעיבורן נותנין אותן אלא מקיר העיר. ט. יש מי שהורה שאפילו בין בית שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות לעיר נותנין שני קרפיפות כדרך שנותנין לשני עיירות. ויש מי שאומר שאין נותנין שני קרפיפות לבית ועיר, אלא לשני עיירות או לשני כפרים. י. חומת העיר שנפרצה משתי רוחותיה ונעשו כשתי עיירות, אם אין ביניהן אלא מאה ארבעים ואחד ושליש שהוא שיעור שני קרפיפות הרי הן כעיר אחת. ואם יש ביניהן יותר הרי הן כשתי עיירות. יא. עיר שהוקפה ולבסוף ישבה, אין מודדין לה מחומתה אלא מיושבי הבתים שבתוכה. ישבה ולבסוף הוקפה מודדין לה מחומתה, ולפיכך אפשר לומר שאין נותנין קרפף לעיר שהוקפה ולבסוף ישבה. קל וחומר הדברים, אם הוקפה ולבסוף ישבה אין מודדין אפילו מחומתה, כל שכן שאין נותנין ומוסיפים לה קרפף. אלא שאין הדעת מסכמת לכך. ולפיכך יראה לי שלא אמרו בעיר שהוקפה ולבסוף ישבה שאין מודדין לה מחומתה, אלא כשהיתה החומה רחוקה מישובה יתר מכדי עבורה של עיר. שאלו עיר שישבה ולבסוף הוקפה אפילו היתה חומה רחוקה מישובה כמה מודדין לה מן החומה כאלו כולה מלאה בתים, ועוד נותנין לה קרפף מקיר החומה וחוצה. ושהוקפה ואחר כך ישבה אין מודדין היא וקרפיפה אלא מישיבתה. יב. דברים אלו שאמרנו בשאין מקיר העיר וחוצה לה בתים או קרפיפות מוקפין לדירה או שאר בנינין, אלא קרקע פנוי. היה

חוצה לה בנין בין מיושב בין חרב, אם היה בנין שהוקף לדירה, כעיירות וכפרים שנחרבו ונשארו שם מחיצות קיימות מן הבתים, כל שהן תוך שבעים אמה ושירים, ואפילו היו הרבה זה תוך שבעים אמה ושירים לזה, נעשה הכל כאחד והולכין את כולן, ואפילו שלש פרסאות, וחוצה להן אלפים אמה. לא היה עשוי לדירה, או שעשוי לדירת עראי, אין עושין אותו עיבור לעיר, לפיכך הבורגנין שעושין שומרי גנות ופרדסין ושומרי העיר חוץ לעיר אין נמדדין עם העיר, מפני שהן עראי מפני הגנבים ומפני מי הגשמים ששוטפין אותן. יג. בית הכנסת שיש בו דירה לחזנין, והאוצרות שיש בהן דירה, ובית עבודה זרה שיש בו בית דירה לכומרים, והקבר והגשר שיש בהן בית דירה, ושלש מחיצות של בית שנפל אף על פי שאין עליהן תקרה, כל אלו מתעברין עמה. וכל אלו בשיש בהן ארבע אמות על ארבע אמות, פחות מיכן אינן ראוין לדירה ואין נמדדין עמה. יד. מערה שאין בתוכה ארבע אמות ויש בנין על פיה שמשלים לארבע אמות נמדדת עמה (ערובין שם). שתי מחיצות ויש עליהן תקרה ומעזיבה, יש מי שאומר שנמדדין עמה, ויש מי שאומר שאין נמדדין עמה, וכזה ראוי להורות. טו. יושבי צריפין אף על פי שעושין הרבה זה אצל זה אין להן קבע, שהבתים העשויין מן ההוצין והערבה וכיוצא בזה עראי הן, וחונין כאן מעט ונוסעין וחונין במקום אחר. וכן יושבי האוהלים במדברות אין מודדין להן לכל אחד אלא מפתח ביתו. ואם יש שם שלש חצרות של שתי בתים קבועין, בין של אבן בין של נסרים, בתים וחצרות אלו עושין את כולן קבע ומודדין להן מישיבתה כעיר. טז. עיר היושבת על שפת הנחל, אם עשו לפניה איצטבא או חומה רחבה ארבעה טפחים יש לה קבע, ומודדין לה משפת הנחל שהוא בקיר החומה כדרך שמודדין לעיירות. ואם לאו אין מודדין לכל אחד אלא מפתח ביתו כיושבי צריפין, שאף אלו אין להם קבע מפני שטיפת הנחל.

פרק ז: א. הרועים והקייצים ושומרי פירות, בזמן שדרכן ללון בעיר אף על פי שאוכלין בשדה הרי הן כאנשי העיר, שאין קבע שלהן אלא בעיר ודעתן להיות כאנשי העיר. ובזמן שדרכן ללון בשדה אף על פי שנכנסין ואוכלין בעיר מודדין להם מן השדה, ויש להם משם אלפים אמה לכל רוח, ואף על פי שנכנסין ואוכלין בעיר, מפני שאין להם מי שיביא להם פתן לשדה, ואלו היה להם היתה דעתן נוחה שם יותר, שעיקר דירתן במקום שישנין שם לשמר בהמתן ופירותיהן. כיוצא בדבר חברים היושבין בבית המדרש, והמקום צר להן ויוצאין ואוכלין עם בעלי בתים בשדה, ובאין ולנין בבית המדרש, כמשמודדין להן אין מודדין להן אלא מבית המדרש ששם עיקר ישיבתן, ולשם היה דעתן נוחה לאכול פתן אם היה באפשר להן.

פרק ח: א. הקונה שביתה חוץ לעיר, והיה מודד וכלתה מדתו באמצע העיר, אין לו מן העיר אלא עד המקום שכלתה שם מדתו, שאין נותנין כל העיר כארבע אמות אלא לשובת בתוכה, או למי שכלתה מדתו בסוף העיר. כיצד, היה מודד וכלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו העיר כולה כארבע אמות, ומשלימין לו השאר מן העיר והלאה. כלתה מדתו בין העיר לעבורה, מחשבין לו את העיר כולה כארבע אמות, אף על פי שעיבור העיר כעיר, להקל אמרו לעשותה כעיר לשובת בתוך העיר, ולא להחמיר למי שכלתה מדתו בין העיר לעיבורה. ב. שנים שהיו מודדין זה כנגד זה זה למזרח וזה כנגדו למערב, ונבלעו אמותיו של זה לתוך אמותיו של זה, מביאין לאמצע ואוכלין, ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו. ואם היו שלשה ואמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו, ושני החיצונים אסורין זה בזה. כבר ביארנו (לעיל פ"ו ה"א) שהמודד יש לו ארבע אמות שהן מקומו של אדם, ונותנין לו אלפים אמה מלבד אלו.

פרק ט: א. ארבע אמות של מקומו לא באמה של קדש שהיא בת ששה טפחים בינונים של כל אדם מודדין, אלא באמה שלו מודדין לו, שאם היה ארוך מודדין לו באמה שלו, ואם היה ננס באיבריו מודדין לו באמה בינונית של כל אדם.

פרק י: א. מי ששבת בבקעה ואינו יודע לכוין אלפים אמה שיעור תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות. וזהו תחום שבת.

פרק יא: א. מי שבא למדוד ולקבוע תחומי העיר לא ימדוד אלא בחבל של פשתן, ואין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה לא פחות ולא יותר, כדי שלא ירבה ולא יקצר בתחומין. וכשהן מודדים מודדין שנים, אחד אוחז בראש החבל ואחד בראשו השני, ונותנין את חבל המדה כנגד הלב כדי שיצא קו המדה ביושר. ב. היה מודד והגיע לגיא או לגדר, אם היה מתלקט עשרה טפחים מתוך יתר מחמשה אמות הרי הן כקרקע חלקה, לפי שתשמישו בנחת, ולפיכך מודדו בחבל מדידה יפה. היה מתלקט עשרה מתוך חמש, אף על פי שעדיין תשמישו בנחת קצת אין תשמישו בנחת כקרקע חלקה, ולפיכך רואין אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו, ואין שפועו ומדרונו עולין לו מן החשבון. ואם אינו יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מקדר ויורד מקדר ועולה. היה מתלקט עשרה מתוך ארבע אמות אינו מדקדק במדה לקדר ולהבליע, אלא אומדו והולך לו. ג. אימתי מבליעין בזמן שאין בעומקו של גיא להולך משפתו אל שפתו יותר מאלפים אמה. היה בו יותר מאלפים אמה, אפילו לא היה תשמישו בנחת אינו מבליעו אלא מקדרו. במה דברים אמורים כשאין קו המדה יורד כנגדו ארבע אמות בעומקו של גיא, או מראש הגדר לכנגד תחתיתו. היה הגיא זקוף כל כך שחוט המשקולת יורד כנגדו

ארבע אמות, אפילו היה הגיא יותר מאלפים אמה מודד קרקעיתו של גיא לבד מדידה יפה, ואין שפועו ומדרונו של גיא עולה לו מן החשבון. במה דברים אמורים בשאינו יתר מאלפים אמה משפתו אל שפתו. וכן ההר אם יש בשפועו בין ירידתו ועליתו יתר מאלפים אמה ואין חוט המשקולת יורד כנגדו אין מבליעין אלא מקדרין. היה זקוף מאוד ככותל שבבנין, יש מגדולי המורים שאמר שאינו צריך אפילו אומד אלא אומדו והולך לו ואינו נכנס לו במדה כלל. ד. כיצד מבליעין, היה מודד תחום העיר כלפי המזרח והגיע לגיא או להר, אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה כנגד העיר מבליעו, ואם אינו יכול להבליעו כנגד העיר ויכול להבליעו באותו רוח אפילו שלא כנגד העיר, אלא לימין העיר או לשמאלה, הולך ומבליעו שם, ומודד וצופה עד שהוא יכול לחזור ולמדוד מדתו כנגד העיר, וחוזר ומשלים המדה כנגד העיר. במה דברים אמורים, בזמן שיכול להבליעו תוך אלפים אמה של ימין תחום העיר או של שמאלה. אבל אינו יכול להבליעו תוך אלפים אמה, אף על פי שיכול להבליעו חוץ לאלפים אמה אינו מבליעו, כדי שלא יאמרו שתחומין באין עד כאן. היה הגיא רחב כנגד מזרח העיר כל כך עד שמתפשט חוץ לתחום לימין ולשמאל, ואינו יכול להבליעו שם, צופה ואומד עד מקום שנשלמה לו המדה ומציין בתוך הגיא, כדי שלא יצא משם והלאה, שאפילו אין אתה מחשב מדרונו לכלום ואתה רואה אויר הגיא מן השפה אל השפה כקרקע חלקה, הרי הוא יוצא (ונכנס) ונמשך חוץ למדת התחום. ה. אימתי אמרו שהולך ומבליעו שלא כנגד העיר, בזמן שיכול להבליעו תוך אלפים אמה של אותו רוח, אבל אינו יכול להבליעו באותו רוח, אף על פי שיכול להבליעו ברוח אחרת אינו מבליעו. כיצד, היה מודד תחום המזרח ואינו יכול להבליעו ברוח מזרח, אף על פי שהגיא מתעקם סביב העיר ויכול להבליעו בצפון העיר או בדרומה, הבלעתו עולה לו למדת אותו רוח שיכול להבליעו שם, אבל לא לרוח מזרח, אלא מקדר שם ויורד ומקדר ועולה, או אומדו כפי מה שהוא הגיא כמו שביארנו (לעיל ה"ג). ו. כיצד מקדרין, מודדין בחבל של ארבע אמות, והתחתון אוחז בחבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו, ומתגלגלין ומודדין כל הגיא וכל ההר כן, ונמצא משתכר כשיעור חצי קומת המודד בכל ארבע אמות וארבע אמות. ז. אין סומכין על מדידת התחומין אלא על אדם מומחה במדידת הקרקעות. היו מוחזקין לנו תחומי שבת, ובא אחד מומחה ומדד וריבה באחד מן התחומין, שומעין לו ומוציאין את הקרן השני המועט כנגד המרובה, לפי שמחזיקין את המרובה במכוון ואת המועט במוטעה. ח. באו שנים ומדדו זה ריבה וזה מיעט, שומעין למי ריבה, ובלבד שלא ירבה על השני יותר מאלכסון העיר, שהן חמש מאות שבעים ושתים אמה בקרוב, לפי שבשעה שירבה

זה נאמר שמא הראשון מקרן אלכסון של עיר מדד האלפים ולפיכך מיעט מדתו, ונמצא צלע התחום בינו ובין המדינה פחות מאלפים, וזה האחרון מדד אלפים מצלע המדינה, ואין מחזיקין על הראשון שטעה ביתר מזה. לפיכך אם ריבה זה האחרון יתר על הראשון אפילו בחמש מאות ושבעים ושתים אמה בקרוב שומעין לו, ביתר מיכן אין שומעין לו. ט. ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת. ונאמן הגדול לומר זכור אני שהיינו באין בשבת עד כאן כשהייתי קטן, וסומכין על עדותו, שהתחומין מדבריהם, ולא אמרו חכמים בתחומין להחמיר אלא להקל.

פרק יב: א. כשאדם מודד תחומי העיר מרבעין את העיר ומשוין זויותיה ואחר כך מודדין. כיצד, עיר שהיא ארוכה וקצרה ברחבה, מניחין אותה כמו שהיא, ואין אומרים נראה אותה כאלו רחבה כארכה. היתה עגולה עושין לה זויות ומרבעין אותה, וכשמרבעין אותה מרבעין אותה לרבועי עולם. היתה מרובעת שלא לרבועי עולם מניחין אותם כמות שהיא. היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר, רואין אותה כאלו היא שוה, ומודדין לה מן הצד הרחב, ומוציא משם את המדה של אלפים אמה, אף על פי שיהא התחום יותר מאלפים אמה לכשנמדוד בצד הקצר. היתה משולשת, מרבעין אותה שיהא הזוית התחתון רחב כזויות העליונות. ב. היה בית אחד או יותר יוצאין מראשה האחד, מותחין עליו חוט עד כנגד הראש השני של עיר, ורואין את כל החלל שכנגד אותו צלע של העיר כאלו מלא בתים, ואין צריך לומר אם היו בתים יוצאים לה באותו צד משני ראשיה, אחד לצפוני מזרחי ואחד לדרומי מזרחי. וכן עושין ומרבעין אפילו יוצאים לה בתים בכל רוחותיה. במה דברים אמורים כשאין בין שני ראשי העיר משך ארבעת אלפים אמות, שתחומי האלפים אמה שמזה ומזה מובלעין זה בזה, אבל אם משך היתר שמראש זה לראש זה ארוך ארבעת אלפים אמה, שאין התחומין מובלעין, יש מי שהורה שאין מרבעין אותה. ויש מי שהורה שבין כך ובין כך מרבעין אותה, ולזה דעתי נוטה. היו בתים יוצאים מאמצע העיר, הכל מודים שבין כך ובין כך מרבעין אותה. ג. היתה עשויה כמין גאם או כמין קשת, אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה מודדין לו מן היתר, ורואין כל החלל כאלו מלא בתים. היו בין שני ראשיה ארבעת אלפים אמה אין מודדין לה אלא מן הקשת. כיצד, היה הולך מביתו של צד הימני שבקשת לבית שבצלע השמאלי שבקשת דרך חלל הקשת, מודדין מפתח ביתו כאלו כל צלע משני צלעי הקשת עיר לעצמה, ולפיכך חלל הקשת עולה לו מן החשבון. בא לצאת מביתו אל היתר וממנו לחוץ, מודדין לו מצד היתר הסמוך לצלע אשר שם ביתו אלפים אמה לכל רוח, שכל צלע וצלע כעיר אחת. ד. עיר זו העשויה כמין קשת ויש בין שני ראשיה ארבעת אלפים אמה

או יותר, אף על פי שאין מרבעין אותה מצד ראשיה, ואין מודדין אלא מן הקשת כמו שאמרנו, אפילו כן מרבעין אותה מבחוץ, שכולה כעיר אחת מבחוץ, וכל אנשי הקשת מהלכין כל אותו ריבוע, ומודדין להן מאותו ריבוע ולהלן אלפים אמה. ה. עיר העשויה כקשת ויש בין שני ראשיה ששת אלפים אמה, ואורך צלעי הקשת אלף אמה, ועיר אחרת קצרה יושבת כנגד חוץ היתר שלה, רחבה אלף אמה ורחוקה מן היתר אלף אמה, בני הקשת אינן יכולין ליכנס לעיר היושבת לה כנגד החץ שלה, לפי שאפילו כשילך אחד מבני ראשי הקשת ביתר אלפים אמה, ומשם באלכסון לעיר שכנגדה, נמצא זה הולך יתר מאלפים אמה ועוד לא הגיע לאותה העיר. אבל בני אותה העיר הולכין אפילו לקשת, לפי שאין ממנה ליתר כי אם אלף אמה, ומן היתר לסוף הקשת אלף אמה. ו. המרבע את העיר, אחר שמרבעה כמו שאמרנו, מודד לה אלפים אמה כנגד כל העיר ורבועה בארבע רוחותיה כמדת העיר ורבועה, וחוזר ונותן לכל רוח ורוח בזויות העיר ורבועה טבלה אחת מרובעת אלפים על אלפים, כדי שיהא נשכר אלכסון הזויות. ואין אומרין שאין נותנין בזויות העיר אלא טבלא מקוטעת בראשה, כדי שלא יהלך בזויות כי אם אלפים אמה כדרך שהוא הולך כנגד צלעי העיר לבד ולא יותר, שהתורה נתנה פאות לתחומי ערי הלוים, ומשם למדו לתחומי שבת.

פרק יג: א. מי שיצא חוץ לתחום אלפים אמה, יש מי שהורה שאפילו לא יצא אלא אמה אחת לא יכנס, אלא אם רצה לילך עוד ארבע אמות הולך, לפי שהחכמים נתנו ארבע אמות לאדם משום מקומו. במה דברים אמורים כשבירר לו אותן ארבע אמות לחוץ, אבל אם לא בירר יכול הוא לברור אותן לעצמו כלפי תחומו, ואפילו יצא שלש אמות ועומד ברביעית יכנס. ויש מי שהורה שיש לו ארבע אמות לעולם לכל רוח, ולזה הדעת נוטה. ולפיכך אפילו יצא שלש אמות והוא עומד ברביעית יכנס. יצא ארבע אמות ועומד בחמישית אל יכנס. במה דברים אמורים בששני רגליו בחוץ, אבל רגלו אחת בפנים ורגלו אחת בחוץ, רואין אותו כאלו כולו בפנים, ולעולם נותנין אותו למקום שרובו עומד שם. דברים אלו שאמרנו בשידוע שכיוונו מודדי התחום את המדה, אבל אם אינו ידוע, מן הסתם דנין את המודדין שכנסו הציון לתוך התחום חמש עשרה אמה, ולפיכך אפילו יצא שמנה עשר אמה ועומד בתוך התשע עשרה יכנס. היה עומד בתוך עשרים לא יכנס. ב. מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה, או שנאנס בשאר אונסין ויצא חוץ לתחום, והניחוהו בבקעה או ברשות הרבים, אין לו אלא ארבע אמות. החזירוהו באונס לתוך תחומו הרי זה כאלו לא יצא. יצא לדעת וחזר, בין לדעת בין שלא לדעת, או שיצא שלא לדעת וחזר לדעת, אין לו אלא ארבע אמות בלבד. לעולם אינו מוחזר להתר תחומו אלא אם כן יצא

שלא לדעת וחזר שלא לדעת. ג. נצרך לנקביו יוצא אפילו למקום רחוק, עד מקום שיוכל ליפנות שם ולא יתבייש מבני אדם, וחוזר לתוך ארבע אמותיו, שהתחומין מדבריהם, וגדול כבוד הבריות שדוחה לאו של לא תסור. ואם היה פקח נכנס לתוך תחומו ליפנות, וכיון שנכנס חזר וזכה בתחומו הראשון כאלו לא יצא. והוא שיצא שלא לדעת, אבל יצא לדעת אף על פי שהוצרך לנקביו ונכנס לתוך תחומו אין לו אלא ארבע אמות, לא יהא אונס נקביו חמור מאונס שאנסוהו גוים והחזירוהו. ד. נתנוהו בעיר או בדיר או בסהר או בספינה הרי זה מהלך את כולן, שכולן לו כארבע אמות. ויראה לי שכן הדין במי שיצא מדעת או מי שחזר מדעת, אם נכנס לתוך אחד מאלו הרי הן לו כארבע אמות. ויש מי שהורה שאם יצא לדעת, אפילו הוא ברשות היחיד בדיר או בסהר אין לו אלא ארבע אמות. ואינו מחוור בעיני אלא שראוי לחוש לדבריהם. ה. יצא שלא לדעת והרי הוא עומד בבקעה, ועמדו גוים והקיפו את כל הבקעה לשם דירה, יש מי שהורה שאינו מהלך אלא ארבע אמות כקודם שהקיפוה, ואין דבר זה מחוור, אלא כל שהקיפוה גויים מהלך את כולה.

פרק יד: א. יצא שלא לדעת ועשו לו מחיצה של בני אדם ממקומו ועד תחומו יכנס, שמחיצת בני אדם מחיצה היא. לא היו שם בני אדם שיספיקו למלאת מחיצה ממקומו ועד תחומו, אם מחיצתם נבלעת בתוך תחומו על הדרך שביארנו למעלה (פי"ג ה"א) יכנס, שהבלעת תחומין מתרת. במה דברים אמורים בשעמדו שם האנשים שנעשו שם מחיצה שלא על דעת כן, אבל אם עמדו שם על דעת מחיצה ואפילו אחד מהן לא יכנס. ויש מן הגאונים שאמרו שאין עושין מעשה כזה עכשיו, שאין עכשיו בקיאין בהצנע ובהסתר, ושמא ישאלו זה את זה וירגישו בדבר. אבל לא ראיתי לאחד משאר מורי הוראה שיחששו לדבר זה. ב. מי שיצא ברשות בית דין חוץ למקומו, כחכמה הבאה לילד ומי שיוצא להציל וכיוצא בזה, יש לו אלפים אמה לכל רוח מאותו מקום שהלך שם כאלו קנה שם שביתה. ואפילו אמרו לו בדרך כבר נעשה מעשה, יש לו אלפים לכל רוח מאותו מקום שנאמר לו. היו אותן אלפים אמה מובלעות בתוך תחומו ואפילו אמה אחת יכנס לתחומו, וכל שנכנס ברשות לתחומו הרי הוא כאלו לא יצא, שהבלעת תחומין מתרת לעולם כמו שביארנו (לעיל פי"ג ה"א).

פרק טו: א. כבר ביארנו (לעיל פ"ו ה"א) שהשובת במקום יש לו אלפים אמה לכל רוח, חוץ מארבע אמות שנתנו לו חכמים משום מקומו. הנותן ערובו באחד מן המקומות הרי הוא כאלו שבת שם ולשם הוא קונה שביתתו. לפיכך מי שהיה שובת בעיר ונתן עירובו בעיר או בעבורה של עיר, לא עשה ולא כלום, ולא נשכר ולא הפסיד בתחומין

כלום, שהוא ועירובו במקום אחד. נתנו חוץ לעיבורה של עיר הרי הוא נשכר מעירובו ולהלן כפי השיעור שהרחיקו מעיבור העיר והלאה, ומה שנשכר מעירובו והלאה הפסיד לאחוריו, ואפילו כלתה מדתו באמצע העיר אין לו אלא חצי העיר. אבל אם כלתה מדתו חוץ לעיר אין מחשבין את העיר כולה אלא כארבע אמות, כמו שביארנו (לעיל פ"ח ה"א) בשובת חוץ לעיר. נתן עירובו בתוך העיר או בתוך עבורה, ושבת הוא במקום אחר, קונה שביתה בתוך העיר כאלו שבת הוא בתוכה, ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ולפיכך מי שהיה בעיר ונתן עירובו בעיר אחרת, מהלך את כל העיר שנתן בה את עירובו, ואינו מהלך מן העיר ששבת הוא שם אלא עד המקום שתכלה שם מדת עירובו. וכן אם נתן עירובו במקום הראוי לדירה. ב. נתנו בתל גבוה עשרה או בנקע עמוק עשרה, אפילו אין בו אלא מארבע אמות עד בית סאתים, וכן בקרפף שלא הוקף לדירה אף על פי שאין בו אלא בית סאתים או פחות מכאן, אין לו אלא אלפים אמה ממקום עירובו. ובזה יפה כח השובת מכח עירובו, שהשובת באחד מכל אלו מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה לכל רוח. גדולה מזו אמרו, שאפילו היה קרוב תוך אלפים אמה לאחד מכל אלו ואמר שביתתי שם, הרי הוא כאלו שבת בתוכו ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה. במה דברים אמורים במקום המסוים כאחד מכל אלו שאמרנו, אבל אם היה אחד מכל אלו יתר מבית סאתים, ואמר שביתתי במקום פלוני מן התל או מן הקרפף, ואפילו שבת בתוכו, אין לו אלא אלפים אמה מאותו המקום שסיים בלבד. ג. נתן עירובו במערה שיש בה דיורין, אפילו גדולה כמערת צדקיה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. נתנו בעיר חרבה מדיוריה, או במערה שאין בה דיורין אלא שראויה לדיורין שהמחיצות קיימות, יש מי שהורה שמהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה כאלו שבת שם, ויש מי שהורה שאין לו אלא אלפים אמה ממקום עירובו, ולזה דעתי נוטה. ד. אין מערבין אלא לדבר מצוה. עירב שלא לדבר מצוה אין עירובו עירוב. כיצד, עירב כדי להקדים פני רבו או פני חכם שבא, או ללכת לבית משתה של אירוסין או של נשואין, או כדי לברוח מפני המציק שבא לעיר וכיוצא בזה הרי זה עירוב. עירב כדי ליראות שם וליהנות שם בלבד אינו עירוב. במה דברים אמורים בנותן את עירובו, אבל אם הלך ברגליו וקנה שם שביתה בין השמשות, בין לדבר מצוה בין לדבר הרשות יש לו ממקום שביתתו אלפים אמה לכל רוח. ה. עיקר עירוב זה ברגל, ולא אמרו לערב בפת אלא להקל על עשיר שעומד בביתו ושולח עירובו ביד עבדו וביד שלוחו. ולפיכך בין עני ובין עשיר שיצא מביתו לקנות שביתה באחד מן המקומות, אף על פי שיש לו בביתו פת שיכול לערב בו, מותר לו לערב ברגליו. במה דברים אמורים בעומד במקום ואומר שביתתי במקומי, אבל בשאינו עומד

במקום שרוצה לקנות שם שביתתו, ואומר שביתתי במקום פלוני לא אמר ולא כלום. במה דברים אמורים בעשיר, אבל העני עומד במקומו ואומר שביתתי במקום פלוני, כיון שעיקר עירוב ברגל, כל שהוא עני ואומר שביתתי במקום פלוני רואין אותו כאלו רגלו שם. איזהו עשיר ואיזהו עני לדבר זה, כל שיוצא מביתו על דעת לקנות שביתה באחד מן המקומות, אפילו עני הרי זה עשיר לדבר זה, שאין לך עני שאין לו בביתו אוכלין שיכול לערב בהן. יצא מביתו שלא על דעת לערב וחשכה לו בדרך, אפילו היה בידו פת לערב בו, ואלו היה רץ היה יכול להניח עירובו במקום שנתכוון לקנות שם שביתה, ולא עשה כן אלא שאמר שביתתי במקום פלוני, הרי זה כעני וקנה שם שביתה. ו. מי שהיה בעיר אחת, ויש לו בית במקום אחר רחוק משם יותר מאלפים אמה, ויצא ממקומו ללכת לביתו, ובאמצע הדרך מקום הניכר שקונין שם שביתה הרגילין ללכת ממקום זה למקום האחר, אם לאחר שהחזיק בדרך מעט אמר לו חברו עת צנה הוא עת חמה הוא לין פה הלילה ולמחר תשכים ותלך, ושמע לו ולן כאן, אף על פי שלא אמר בפיו שביתתי במקום פלוני, הרי זה מוחזק באותו המקום האמצעי שרגילין להניח שם העירוב ללכת למקום האחר, שכל שהחזיק בדרך הרי זה כעני, וכאלו אמר בפירוש שביתתי במקום פלוני. ויראה לי שאין דברים אלו אמורין אלא במי שיש לו בית באותו מקום השני שרצה ללכת שם. אבל אם אין לו בית שם, כל שחזר ולא הלך שם אינו מוחזק, אפשר שנמלך שלא לילך שם באותה שבת, ולפיכך אינו מוחזק עד שיאמר בפירוש שביתתי במקום פלוני. מעשה היה באחד שהביא סל מלא פירות לחכם ערב שבת, והחזיר פניו לשוב לביתו, והניחו החכם עד שיחזיק בדרך וירד בסולם לבד, ואחר שירד בסולם אמר לו לין פה הלילה ולמחר השכם בבקר ולך, ועשה כן, ואף על פי שלא אמר בפיו תהא שביתתי במקום פלוני. ז. בני העיר שמסרו עירובן לזה להניחו להן במקום מסוים מן הדרך לקנות שם שביתה, ולאחר שהחזיק בדרך החזירוהו קודם שהגיע למקום שהיה לו להניח עירובן של בני העיר, הוא מותר כמו שביארנו לפי שהוא כעני, אבל בני העיר אסורין, והרי הן כאנשי אותה העיר, לפי שהן במקומן היו עומדין ועשירין הן, ואין קונין שם שביתה אלא אם כן נתנו שם את העירוב כמו שביארנו (לעיל ה"ה). ח. כשאמרו שיכול לומר שביתתו במקום פלוני וקנה שביתה, לא אמרו אלא כשמכיר הוא המקום שסיים. כיצד, אמר שביתתי תחת אילן או תחת גדר שהוא לו תוך אלפים אמה ואינו מכירו, לא אמר ולא כלום, אבל אם היה מכירו ואמר שביתתי תחת אילן פלוני לצפונו או לדרומו או בעיקרו קנה שביתה. היו שנים או יותר ואין ביניהן מי שיכיר אלא אחד מהן, אותן שאין מכירין מוסרין שביתתן למי שמכיר, והמכיר אומר תהא שביתתנו במקום

פלוני ודיין ובמה דברים אמורים בזמן שיכול להגיע שם קודם שחשכה אלו היה רץ, ואף על פי שהלך לאט ולא הגיע שם קודם שחשכה. אבל אם בשעה שאמר תהא שם שביתתי היה כל כך סמוך לחשכה שאפילו דרך מרוצה לא היה מגיע שם קודם שחשכה, לא קנה שם שביתה. ט. מי שהחשיך לו בדרך וראה אילן או גדר, ואמר שביתתי תחת אותו אילן או תחת אותו גדר, אם יש בין מקום רגליו ובין סוף נופו של אילן יותר מאלפים אמה וארבע אמות, לא יזוז ממקומו, ונעשה חמר גמל, לפי שתחת האילן לא קנה שביתה שמא דעתו היה לשבות בסוף נופו, ואי אפשר לפי שהוא לו חוץ מאלפים אמה, ובמקום שהוא עומד שם לא קנה שביתה, לפי שעקר שביתתו מכאן בפירוש, ולפיכך נעשה חמר גמל ואין לו אלא ארבע אמות של מקומו. היה כל נוף האילן מובלע בתוך אלפים וארבע אמות, אף על פי שיש ברחב הנוף מצפונו לדרומו שמנה אמות או יותר, ואף על פי שלא סיים לו מקום ידוע בתחתיתו של אילן, יכול הוא להלוך לתחתיתו, אלא שנעשה בכל תחתית האילן חמר גמל לפי שלא (שידוע שהוא) סיים לו מקום אם לצפון האילן או לדרומו. ולפיכך אם היה ביתו לצפון האילן, כשהוא מודד אלפים אמה מן האילן לביתו מודדין לו מדרומו, שמא בדרומו קנה שביתתו. וכשבא למדוד לחזור לדרום כנגד עקבו מודדין לו מן הצפון, שמא בצפונו קנה שביתתו. ולפיכך צריך שיסיים מקום בצפנו או בדרומו או בעיקרו (שלו), והוא שלא יהא בעיקרו של אילן יותר מארבע אמות. אבל אם היה ברחב עיקרו של אילן יתר מארבע אמות, נעשה עיקרו של אילן חמר גמל, כדרך שבארנו באילן. ויש מי שהורה שאם לא סיים מקום, אם יש בתחתיתו של אילן שמנה אמות אפילו לתחתיתו של אילן אינו הולך, ולא יזוז ממקום ארבע אמותיו, אלא אם כן אמר יקנו לי ארבע אמות מתוך שמנה. ויש מחמיר אף בכיוצא בזה שהרי לא סיים מקום. אבל אם אין ברחבו שמנה אמות הולך הוא לתחתיתו, שהרי מקצת מקומו ניכר. ולדברי הראשונים דעתי נוטה. י. דברים אלו שאמרנו באילן שענפיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים או יותר, או שאינן גבוהין שלשה אלא שלא תקנו נופו שלא ינידנו הרוח, שכל מחיצה שרוח מצויה מנידתה אינה מחיצה. אבל אם אינו גבוה מן הארץ שלשה, ותקנו נופו בקוצים או ביתדות שלא ינידנו ויטלטלנו הרוח, הרי זה כמוקף גדר, וכל שאין בו יתר מבית סאתים הרי זה מקום מסוים כקרפף ותל ונקע, והולך ממקום רגליו עדיו אלפים אמה, ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה. יא. בכל דבר שמשתתפין בו שתופי מבואות מערבין עירובי תחומין. וכבר בארנו למעלה בשתופי המבואות (ש"ד פ"ד) במה משתתפין. וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לאדם אחד. ואם היו מרובין צריך מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד. כיצד, אם עירב בדבר שסומכין עליו משום סעודה, צריך כדי

לסמוך עליו שתי סעודות. ואם סומכין עליו משום ליפתן, עד שיהא בו כדי ללפת בו מזון של שתי סעודות. וכמה שיעורו מזון שתי סעודות בפת, יראה לי כל שיש בו כדי חמשה בצים ושליש. וכל אדם מערב בכך, ואפילו היה רעבתן, לפי שהלכו בערוב להקל. ושאר בני אדם חולה וזקן לפי מה שהוא אדם להקל משיעור זה, כדי מזונו לחול ולא לשבת, לפי שבחול מזונו מועט. וכל האוכלין מצטרפין לשתי סעודות, ואפילו למחצה לשליש ולרביע. יב. מערבין לנזיר ביין, לפי שהוא ראוי לכל מי שאינו נזיר. ולישראל בתרומה לפי שראוי לכהן. וכל שאין ראוי לזה וראוי לזה מערבין בו, כדרך שמערבין לגדול ביום הכפורים לפי שראוי לקטנים. במה דברים אמורים במה שאין איסורו לכל מחמת עצמו, אבל דבר שאסור לכל הגדולים מצד עצמו אין מערבין בו. ולפיכך אין מערבין בטבל, ואפילו בטבל טבול מדבריהם, ואף על פי שאפשר שהוא מותר לקטנים. יג. ואין מערבין במעשר ראשון שנטלו מן הכרי ולא ניטלה ממנו תרומת מעשר, ולא במעשר שני והקדש שנפדו ולא נפדו כהלכתן, כמעשר שני שפדאו בכסף שאין בו צורת מטבע, והקדש שחללו על גבי קרקע. מערבין בדמאי מפני שראוי לעניים, וגם לעשיר שעירב בו אם הפקיר נכסיו. ובמעשר ראשון שהקדימו בשבלין וניטלה ממנו תרומת מעשר, ואף על פי שלא נטלה ממנו תרומה גדולה. ובמעשר שני והקדש שפדאן ונתן את הקרן לבד ולא נתן את החומש, שאין החומש מעכב. יד. ומערבין אפילו לכהן בתרומה טהורה שנלושה במי פירות, אף על פי שהניחוה לו על הקבר, שהרי יכול ללכת שם בשידה תיבה ומגדל ולמשוך ערובו בפשוטי כלי עץ. ואף על פי שאסור לקנות בית באיסורי הנאה, כבר ביארנו (לעיל ה"ד) שאין מערבין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו. ולפיכך בשעה שקנה לו עירובו אין כאן הנאה, ולאחר שקנה לו העירוב אין מקפיד על ככר עירובו אם יהא שמור שם או ילך לאבוד. וראיתי לאחד מגדולי המורים שאסר, ולא נתכוונו לי דבריו במקום זה. טו. הנשבע על הככר שלא יאכלנו ולא יהנה ממנו מערבין לו בו. אבל האומר אכילת ככר זה עלי, יש מי שהורה שאין מערבין לו בו, שאף על פי שאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו, וכל שכן ככר זה שלא נאסר בהנאתו, אפילו כן כל שנאסר על עצמו אין מערבין לו בו, מפני שנראה כהקדש ואין מערבין בהקדשות, וגזרו על זה מפני זה. ויש מי שהורה דבין נשבע על הככר בין נדר מן ככר ואפילו בהנאתו מערבין לו בו, ולזה הדעת נוטה. טז. האומר בערב שבת או בערב יו"ט ככר זה היום חול ולמחר קדש ועירב בו, עירובו ערוב, שכל בין השמשות שהוא ספק חול ספק קדש לא ירדה לו קדושה, שהוא לא רצה שתחול עליו קדושה עד למחר הברור ולא המסופק, ולפכיך קדם זכות עירובו להקדישו. אבל האומר היום קדש

ולמחר חול אין מערבין בו, כי (אם) מן הספק לא נסתלקה קדושתו ממנו, ולפיכך כל בין השמשות קדוש הוא, ואין מערבין בהקדשות. יז. מערב אדם לכל שבתות השנה, ורשאי להתנות ולומר שבת שארצה לילך ולסמוך על עירוב זה אלך, ושבת שלא ארצה לא אלך ואהיה כבני עירי. ואפילו לא רצה מבעוד יום עד שחשכה מותר, שהתחומין אינן אלא מדבריהם ובדרבנן יש ברירה, וכל שבת שרצה אפילו משחשכה הוברר הדבר שקנה לו ערוב בבין השמשות. יח. אמרו לו שחכם בא למחר, ואינו יודע אם לצפון ואם לדרום, ורוצה ללכת להקביל פניו או לשמוע ממנו דבר תורה. מניח שני עירובין אחד לצפון ואחד לדרום, ואומר: אם יבוא חכם לצפון ערובי שבצפון יקנה לי, ואם יבוא לדרום עירובי שבדרום יקנה לי, ואם באו שנים אחד לדרום ואחד לצפון לאיזה שארצה אלך, ואם לא באו לא כאן ולא כאן אהיה כבני עירי דבריו קיימין. ואפילו באו שנים והאחד רבו, ורצה למחר ללכת אצל מי שאינו רבו מותר, ואין אומרים מן הסתם בין השמשות דעתו היה על רבו, שפעמים דעתו נוחה בחברו יותר מרבו. וכן אם שמע שמציקין עכו"ם באים ורצה לברוח מפניהם, ואינו יודע אם יבאו אם לא יבאו, או לאיזה צד יבאו. מניח שני עירובין ומתנה כדרך שאמרנו, לפי שבכל דבר שאינו אלא מדבריהם יש ברירה כמו שביארנו.

פרק טז: לפיכך אם אמרו לו שנים צא וערב עלינו, לאחד עירב מבעוד יום ולאחד עירב בין השמשות, זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות, וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכה, לא קנה אחד מהן עירוב, לפי שאין קונין בבין השמשות. ואף על פי שקונין עירובי חצרות בכיוצא בזה, לפי שעירובי חצרות אינו אלא כדי לערב הרשויות (שנפרדו), ועירוב התחומין קונה רשות, ואין קונין בבין השמשות. ויש מגדולי המורים שהורו להקל בספק בין השמשות ולא נתכוונו דבריהם. ב. אין העירוב קונה בסוף יום ערב שבת, אלא תחלת השבת הוא שקונה, אבל צריך שתהא הסעודה שמערב בה ראויה לאכילה מבעוד יום. ולפיכך לגין טבול יום שמלאהו מחבית של מעשר טבל, ואמר הרי זו תרומת מעשר משתחשך דבריו קיימין. ואם אמר עירבו לי בזה לא אמר ולא כלום, שאף על פי שעשאו תרומת מעשר משעה שחשכה, ומשחשכה היא שעת קניית העירוב וכבר יצא מכלל טבל, אפילו כן אין עירוב עירוב, לפי שלא היה ראוי לאכילה ולשתייה מבעוד יום שעדיין טבל הוא, וצריך שתהא סעודה הראויה מבעוד יום. ג. היו לפניו שתי ככרות אחת טמאה ואחת טהורה, ואין ידוע אי זו טהרה ואי זו טמאה, והניח את שתיהן במקום שרצה לקנות שם שביתה, ואמר הריני מערב בטהורה אי זו שהיא, לא קנה לו עירוב, שהרי אין כאן סעודה הראויה. וכן הדין לשתי

ככרות אחת אסורה ואחת מותרת. ד. שולח אדם עירובו על ידי הכל, ואפילו על ידי עבד ועל ידי שפחה, והוא שיהיו גדולים ובני דעת ומודים בעירוב. אבל אם שלחו על ידי חרש שוטה וקטן וביד מי שאינו מודה בעירוב, אינו עירוב. הכותי אינו מודה בעירוב, ולפיכך אין משלחין את העירוב על ידו. ואם אמר לאחד לקבלו מהם, ועמד הוא וראה שהגיעו לאותו שאמר לקבלו, אף על פי שלא ראה אם קבלו מהם אם לאו סומך עליו, שחזקה קבלו, שחזקת שליח עושה שליחותו בשל דבריהם. ולפיכך נתנו לפיל והוליכו ואמר לאחר לקבלו, אם עומד ורואה עד שהגיע אצלו הרי זה עירוב, שחזקת שליח עושה שליחותו. ה. מניח אדם עירובי תחומין משלו על של חברו, וצריך שיזכה לו על ידי אחר ויודיענו קודם שחשכה. לא הודיעו עד שחשכה, אף על פי שקבל עליו מי שהודיע לו, לא קנה עירוב, שכל שאינו יודע בעירוב אין לומר בו ברירה. ואין מערבין עירובי תחומין על האדם שלא מדעתו, שאין כאן זכות, שמא לא ברוח זה הוא בוחר אלא בשני או להיות כבני עירו. ו. כל מי שמזכין על ידו עירובי חצרות מזכין על ידו עירובי תחומין. וכבר בארנו למעלה (ש"ד פ"ד הט"ו) על יד מי אדם מזכה את העירוב בחצרות. ז. אומר אדם לחמשה הריני מערב על אי זה מכם שארצה, אם רציתי שילך פלוני ילך, ואם לא רציתי לא ילך, אפילו לא בירר אי זה מהם עד שחשכה הרי זה עירוב שהרי יש כאן ברירה.

פרק יז: א. האומר לחבירו צא וערב לי בגרוגרות, והלך ועירב לו בתמרים, או שאמר אליו ערב לי בגרוגרות שיש לי במקום פלוני, והלך ועירב לו בגרוגרות שיש לו במקום אחר, אינו עירוב. שכל האומר כן בקפידה הוא אומר, כי רצה להסתפק מאלו ולא מאלו. במה דברים אמורים בששינה כן ועירב לו משל משלח, אבל אם עירב לו משל עצמו הרי זה עירוב. שכל שאומר לערב לו, מה שמערב זכות היא לו ומזכין לאדם שלא בפניו. ויראה לי דוקא בשזכה לו על ידי אחר. אמר לו צא וערב לי במגדל, ועירב במקום אחר אינו עירוב. ויראה לי שאפילו עירב לו משל עצמו כן, שבמקום הנחת העירוב בין משלו בין משל חברו יש קפידא, שמא במקום זה שהוא יותר קרוב או יותר רחוק דעתו נוחה. ואפילו היו שניהם קרובים או שניהם רחוקים, כאן דעתו לנוח בשבת ולא במקום אחר.

פרק יח: א. המערב לשתי רוחות, ואמר עירובי שבצפון יקנה לי עד חצי היום, ועירובי שבדרום יקנה לי מחצי היום ואילך, וסבור שמותר לערב לשתי רוחות, או שאמר לשני עבדיו צאו וערבו לי, ועירב לו האחד לצפון והאחד עירב לו לדרום, אין האחד משני עירובין אלו ברור, ולפיכך אינו מהלך לצפון אלא כעירוב לדרום, ולדרום אלא כעירובו לצפון. ואם מיצעו את התחום, כגון שהניח שבצפון לסוף אלפים אמה, וכן לדרום לסוף אלפים אמה, הרי זה חמר גמל, ולא יזוז מארבע אמותיו, ואפילו הוא בתוך העיר, שהרי

כלתה מדתו שבצפון ושבדרום באמצע העיר, ואין לו אלא עד מקום שכלתה המדה כמו שביארנו (לעיל פט"ו ה"א). ב. יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה שתי קדושות הן, ולפיכך אם רצה לערב באחד מהן לצפון ולשני לדרום עירובו עירוב. במה דברים אמורים בשלא מיצע את התחום, אבל מיצע את התחום הראשון עירוב והשני אינו עירוב. כיצד, הניח את הראשון לצפון ברחוק אלף אמה, וכן השני לדרום ברחוק אלף אמה וכיוצא בזה, קנו שניהן עירוב, שהרי יכול לילך מבעוד יום אצל עירובו השני. אבל אם הניח את הראשו בצפון והניח את השני בדרום, אפילו אמה אחת חוץ מן המקום שיכול להלך בעירובו הראשון לדרום, אין השני עירוב, שכבר ביארנו (לעיל פט"ז ה"ב) שכל סעודה שאינה ראויה מבעוד יום אינה קונה עירוב, והרי זה אינו יכול להלך מבעוד יום אצל עירובו השני שבדרום. ורשאי הוא להתנות ולומר, אם ארצה יהא עירובי בראשון לצפון ובשני לדרום, או בראשון לצפון ובשני כבני עירי, או בראשון כבני עירי ובשני לצפון וכל כיוצא בזה. ג. מי שהניח עירובו לשני הימים ונאכל עירובו בראשון, עירובו עירוב לראשון ואינו עירוב לשני, אלא אם כן הוא קיים כל בין השמשות של יום שני, שכבר ביארנו ששתי קדושות הן. ד. אם לא היה המקום משתמר ומתירא שמא יאבד, כיצד הוא עושה, אם יום טוב קדם מחשיך עליו יום ראשון ונוטלו בידו ומביאו עמו, ולמחר מחזירו שם בידו או משלחו, ואינו צריך לומר שיקנה לו עירובו, ומחשיך עליו כדי שלא יאבד קודם שחשכה, ואחר כך אם רצה לאוכלו שם אוכלו. במה דברים אמורים בפת ישן, אבל לא בפת חדש, מפני שנראה כמכין מיו"ט לשבת. ואם עירב ברגל מחשיך עליו יום ראשון, וכן חוזר ומחשיך עליו ביום שני, ואינו צריך לומר יקנה לי מקומי, לפי שאפילו עומד ושותק קונה. ואינו נראה כמכין מיו"ט לשבת, שהרואה אותו עומד שם, אם המערב תלמיד חכם הרואה אומר שמועתו משכתו כאן, ואם עם הארץ הוא אומר שמא אבדה נאבדה לו והוא יוצא כאן לחפש אחריה. ה. עירב בפת ביום בטוב שלפני השבת לשבת אינו עירוב, לפי שהמניח עירובי תחומין כקונה שם בית, ואין קונין בית בשבת, ועוד שאין יום טוב מכין לשבת. ואף על פי שאמרו (לעיל פ' טז ה"ב) שאין סוף היום קונה עירוב אלא תחלת היום קונה עירוב, ושבת מכינה לעצמה, כאן שהוא מניח את הערוב לכתחלה ביו"ט נראה כאלו יו"ט מכין לשבת. ו. עירב ביום טוב לצפון ברגליו צריך להחשיך שם כדי שיקנה לו עירוב. ואם רצה לקנות בשבת שביתה לרוח שני, הולך מבעוד יום למקום שיכול להלך שם בעירובו שבצפון ומחשיך עליו, ואינו צריך לומר כאן תהא שביתתי, שכל מקום שהוא מחשיך עליו שם קנה שביתה. ולפיכך לא יאמר בפירוש יקנה לי מקומי, דנראה כאלו יו"ט מכין לשבת.

וכן הדין ביו"ט שלאחר השבת. ז. עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני כמו שבארנו (לעיל ה"ו). עירב ברגליו בראשון אין מערב בפת בשני, שאין מערבין בפת חדש כמו שביארנו. ח. שני ימים טובים של ראש השנה קדושה אחת הן, ושניהם כיום אחד ארוך, ולפיכך אין מערבין בהן שני עירובין. ואם נאכל עירובו בראשון עירובו עירוב אף לשני. ויש מי שהורה שאם נאכל בראשון אינו עירוב לשני, שלא אמר שהן קדושה אחת אלא להחמיר שלא לערב שני עירובין, אבל להקל לא אמרו. והראשון נראה לי עיקר. ט. שני ימים טובים של גלויות האחד חול, ולפיכך אם רצה מערב שני עירובין בין ברגל בין בפת על הדרך שביארנו. י. מי ששכח ולא עירב עירובי תחומין אפילו בשני ימים טובים של גלויות, אינו מניח מיום טוב לחבירו ואפילו בתנאי, לפי שהמערב בתחומין קונה הוא שם בית, ושמא הראשון קדש ואין קונין בית ביו"ט. יא. יום הכפורים ושבת יש מי שהורה ששניהם כקדושה אחת, ונראין דבריו.

פרק יט: א. המניח את העירוב צריך שיניחנו במקום שאפשר לו להביאו אצלו במקום שנתכוון הוא לשבות שם, לפי שסעודה הראויה לו בין השמשות במקום שביתתו הוא צריך. לפיכך הנותן את עירובו ברשות היחיד ונתכוון לשבות הוא ברשות הרבים, או נתכוון לשבות ברשות היחיד ונתן עירובו ברשות הרבים אין עירובו עירוב. נתכוון לשבות ברשות הרבים ונתן עירובו בכותל גבוה עשרה ורחב ארבעה, (אמה) או באילן גבוה עשרה ורחב ארבעה אינו עירוב, לפי שאלו רשות היחיד הן. אם אינן גבוהין עשרה אף על פי שרחבין ארבעה עירובו עירוב, אף על פי שנידונין משום כרמלית. המוציא מהן לרשות הרבים אינו אסור אלא משום שבות, וכל דבר שאין בו אלא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה כזו. לפיכך נתכוון לשבות ברשות הרבים ונתן עירובו בבור עמוק עשרה ורחב ארבעה אין עירובו עירוב, אפילו לא נתנו בתחתיתו של בור, לפי שכל חללו של בור רשות היחיד. לא היה הבור עמוק עשרה עירובו עירוב, לפי שהבור נדון משום כרמלית ואינו אוסר אלא משום שבות. ואין צריך לומר אם לא היה רחב ארבעה לפי שהוא מקום פטור, ואפילו עמוק מאה אמה. בור שבכרמלית עמוק עשרה ורחב ארבעה נדון משום רשות היחיד, ולפיכך אם נתכוון לשבות בכרמלית ונתן עירובו בבור שבתוך הכרמלית הרי זה עירוב. אבל אם נתכוון לשבות ברשות הרבים אינו עירוב. ב. הנותן עירובו יש לו ארבע אמות, ולפיכך פעמים שמתכוון לשבות ברשות הרבים ונתן עירובו ברשות היחיד ועירובו עירוב. כיצד, הרי שנתן עירובו בכותל שברשות הרבים שהוא גבוה עשרה ורוחב ארבעה, או באילן גבוה עשרה ורוחב ארבעה, או בבור עמוק עשרה ורוחב ארבעה, ונתכוון הוא לשבות סמוך לו ברשות הרבים בקרוב ארבע אמות,

כל אותן ארבע אמות מקומו הן כאלו שבת שם, וכרשות היחיד נדונת לו, ורשות היחיד עולה עד לרקיע והרי הוא ועירובו ברשות היחיד. דבר זה מקולי קניית העירוב הוא, ולא שיהא מותר לו להביאו אצלו מן המקום שהוא שם, דבר תורה מקום שביתתו רשות הרבים גמורה הוא, ומקום עירובו רשות היחיד גמורה היא, ובין השמשות ספק של תורה הוא, ושמא לילה הוא ואסור להוציא מרשות זה לרשות זה, אלא שהעירוב מדברי סופרים והקלו בו בדבר זה. ג. עוד זאת הקלו בו שאם נתנו באילן או כותל גבוהין עשרה ורחבין ארבעה, והן ברשות הרבים שבתוך העיר כסרטיא ופלטיא, או אפילו בתוך עיבור העיר, ונתכוון הוא לשבות למטה, ואפילו רחוק מארבעה הרי זה עירוב, לפי שאנו רואין את כל העיר ועבורה כמלאים ועולין עד לרקיע, וכאילו הוא ועירובו ברשות היחיד. דבר זה יראה לי כי להקל אמרו ולא להחמיר, שאילו נתן את עירובו בעיר או בעיבורה, ונתכוון הוא לשבות ברשות הרבים רחוק ממנו ארבע אמות, אין זה כמו שנתן עירובו ברשות היחיד ונתכוון לשבות ברשות הרבים ברחוק ארבע אמות, אלא כל שנתכוון לשבות ברשות הרבים ונתן עירובו ברשות הרבים שבעיר ובעבורה, אפילו ברחוק ארבע אמות הרי זה עירוב, כמי שנתן עירובו ברשות הרבים ונתכוון לשבות ברשות הרבים אפילו רחוק ארבע אמות שעירובו עירוב, הואיל ויכול להביאו אצלו פחות פחות מארבע אמות. והדין נותן אם אתה מוציאו מדינו להקל עליו, לא תעמידנו על דינו שלא להחמיר עליו. ויראה לי שאין דברים אלו אמורין אלא בשלא נתכוון לשבות רחוק מן העבור ארבע אמות, ורחוק ממקום העירוב שמנה אמות, שכל שהוא כן אינו עירוב, מה נפשך, אם אתה עושה את העיבור כרשות היחיד הרי שאינו יכול להביאו למקום שביתתו, שהרי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. ואם אתה מעמיד העיבור על דינו ורשות הרבים הוא, מכיון שאי אפשר להביאו אצלו בטלטול פחות פחות מארבע אמות אין זה עירוב, ואף על פי שאין בהבאה של פחות פחות מארבע אמות אלא משום שבות, ולא גזרו שבות במקום מצות עירוב, לא כל השבותין התירו במקום ערוב, לפי שיש שבות שקרוב לבא לידי מלאכה גמורה של תורה, ולא רצו להתירו כדי שלא יגע בשל תורה, וזה אחד מהם. שאם אתה מתירו להביאו פחות פחות מארבע אמות יבא לטלטלו ארבע אמות בבת אחת, ואינו בדין שנקל עליו בשתים, לעשות את העיבור כמלא וכרשות היחיד, כדי להביא העירוב עד הגבול, ונקל עוד ונאמר כשיהא לגבולו נעמידנו על דינו, ורשות הרבים היא להוציאו לרשות הרבים למקום שביתתו בפחות מארבע אמות, שאין מקילין כל כך לעשותו כרשות היחיד וכרשות הרבים בזמן אחד. ד. אילן שהוא ברשות הרבים ונתכוון לשבות בעיקרו, ונתן את העירוב בנופו, ועיקר הנוף למטה מעשרה והולך וזוקף

למעלה מעשרה, ומתפשט חוץ מעיקרו יותר מארבע אמות, אם נתן את העירוב אפילו בנוף במקום שלמעלה מעשרה ורוחב ארבעה, הרי זה עירוב. שכבר ביארנו שהנותן עירובו יש לו ארבע אמות, ורואין כאילו עולות עד לרקיע, ונמצא שיכול להביא את עירובו אצלו דרך הנוף של האילן, אף על פי שיש בו משום שבות שמשתמש באילן, לא גזרו בו במקום מצות עירוב. ה. היה בנוף ממקום הנחת העירוב עד מקום שביתתו מקום גבוה תשעה מצומצמין הראויין לכתף עליו, אם המקום ההוא רחוק מעיקר האילן שהוא מקום שביתתו ארבע אמות אין זה עירוב. ואף על פי שאם בא לזורקו ממקום הנחת העירוב, אין בו אפילו משום שבות, לכשתמצא לומר שמקום שביתתו כרשות היחיד, או שיכול להעבירו מן הנוף שהוא למעלה מעשרה למקום העיקר, שאין בו איסור של תורה אלא משום שבות, אפילו כן אינו עירוב, שלא כל שבות התירו כמו שאמרנו, שכל דבר שהוא קרוב למלאכה של תורה גזרו בו. ו. כל ארבע אמות שאמרו כאן הם ואלכסונן הן, שהן חמש אמות ושלשה חומשי אמה. ז. כל מקום שמניחין בו את העירוב, אם הוא למטה מעשרה טפחים אף על פי שאינו רחב ארבעה הרי זה עירוב, כאלו הניחו במקום חשוב הרחב ארבעה, שכל שהוא סמוך לקרקע תוך עשרה רואין אותו לדבר זה כמונח על הארץ. הניחו למעלה מעשרה טפחים, יראה לי שצריך להניחו במקום רחב ארבעה, פחות מיכן אינו עירוב. ח. נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס, בזמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה מאה אמה הרי זה עירוב. אבל אם אינו תלוש אינו עירוב, חוששין שמא יקטום, ואף על פי שכל דבר שאינו אלא משום שבות לא גזרו בו בין השמשות לגבי מצות עירוב, כבר בארנו (לעיל ה"ג) שלא כל שבות התירו, שזה קרוב לבא למלאכה גמורה. במה דברים אמורים בקנים שהוקשו, אבל בעודם רכים כירק הן, ובירקות ובעשבים לא גזרו בתשמישן, ואין בהן משום חשש תלישה, ומותר להלך עליהן בכל ענין, לפי שהלכה כר' שמעון בדבר שאין מתכוין. אבל לאחר שהוקשו הרי הן בגזירת האילנות שאין עולין בהן ואין משתמשין בהן. ויראה לי שהקנים שלנו שעשויין להתקשות, אפילו ברכותן הרי הן כאילן ואסור. אבל הקנים הגדלים באגם הן שאינן מתקשין לעולם, ולעולם הן בכלל עשבים בין קטנים בין גדולים. ואם נתן עליהן את העירוב ערובו עירוב, שהן לא נכנסו בכלל גזירת האילנות. וכן יראה לי מדברי מקצת הגאונים. ט. נתן את עירובו במגדל בין של עץ בין של אבן ונאבד המפתח, אם יכול ליטול את העירוב משם בלא מלאכה של תורה הרי זה עירוב, ואף על פי שיצטרך לעשות מלאכה שיש בה משום שבות, ואם לאו אינו עירוב. ולפיכך אם היתה הדלת קשורה בחבל, ואי אפשר לו עד שיתיר את הקשר, או עד שיפקיע את החותמות, או שיחתוך ואפילו חותמות שבקרקע,

הרי זה עירוב, לפי שאין בכל אלו איסור של תורה, ואפילו חותך חותמות שבקרקע אלא משום שבות, ולא גזרו עליו בין השמשות. י. העירוב צריך שיהא קיים במקומו כל בין השמשות. נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום, חוץ לארבע אמות אינו עירוב, פחות מיכן הרי זה עירוב, שכבר ביארנו (לעיל ה"ב) שהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות, ולפיכך עדיין הוא במקומו. ויש מי שהורה דוקא בשלא יצא חוץ לשתי אמות, ואינו מחוור. נפל עליו גל מחומר שאי אפשר להוציאו מתחתיו אלא במקבות והגרזן שהוא מלאכה גמורה, אינו עירוב. אבל גל אבנים שיכול לטלטלן ולהוציאן הרי זה עירוב, לפי שאין בטלטול אבנים אלא שבות, ואין צריך לומר אם נשרף מבעוד יום שאינו עירוב. וכן אם עירב בתרומה ונטמאת. אירע לו אחד מכל אלו לאחר שחשכה הרי זה עירוב, שתחילת היום קונה עירוב לכל היום.

פרק כ: א. נסתפק הדבר אם אירע כן קודם שחשכה או לאחר שחשכה הרי זה עירוב, שמעמידין אותו על חזקתו. וזהו ספק עירוב שאמרו שהוא כשר. אבל אם עירב בתרומה ונסתפק אם בתרומה טהורה עירב או בתרומה טמאה עירב, וכן בפירות ספק נתקנו ספק לא נתקנו, ועדיין טבל הן, אין זה ספק עירוב, שאין לומר כאן העמד עירוב על חזקתו, שלא הוחזק בכשרות מעולם, אדרבא יש לומר העמד האיש על חזקת ביתו. ב. עירב בפירות מתוקנין ואחר כך נפל לתוכן טבל גמור, ונסתפק אם קודם שחשכה או לאחר שחשכה, הרי זה ספק עירוב שכשר, לפי שנעמיד הפירות בחזקתן שהיו מתוקנין. ומכאן נלמוד למי שעירב בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה שאינו עירוב.

פרק כא: א. הבהמה והכלים כרגלי הבעלים, ומוליכין אותן למקום שהבעלים יכולין להלך. במה דברים אמורים שהן תוך תחומו, ואפילו הן באוצרות חוץ לעיר, כל שהן עמו תוך תחומו הרי הן כרגליו. היו נתונין בעיר אחרת, אף על פי שבני אותה העיר ערבו אצלו ויכולין לבוא למקום שהוא שובת שם, ופירותיו נתונין באותה העיר, לא יזיזום ממקומן. ואם היו מופקדים אצלם מותרין להביאן למקום שהן באין, שכל המופקד אצל אחרים הרי הוא כרגלי מי שהפקדון אצלו ולא כרגלי המפקיד. ואם ייחד לו קרן זוית הרי הוא כרגלי הבעלים, שאין מופקדין אצל זה אלא שהשאיל לו קרן זוית זו ברשותו ליתן שם פירותיו. לפיכך המוסר בהמה לרועה הרי הוא כרגלי הרועה. היה רגיל למסור בהמתו לרועה אחד שיש בעיר, אפילו לא מסרה לו מערב יו"ט ומסרה לו ביו"הרי הוא כרגלי הרועה, בידוע שהוא עתיד למוסרה לו למחר להוליכה לרעות. היו שם שנים, אפילו היה האחד בנו ומסרה לו ביו"ט אינה כרגלי הרועה, אלא כרגלי הבעלים, שכל שלא פירש מערב יו"ט (מבעוד יום) שימסרנה לו לא היתה כרגלי אחד מהן, ואין אומרין בכיוצא

בזה יש ברירה. שכל דבר שהוא שלו ומוסרו לאחרים ביו"ט ולא פירש בפיו מערב יו"ט, ולומר הרי זה בחזקת מי שאמסרנה לו למחר אין כאן ברירה. אבל אם פירש ואמר כן מערב יו"ט, הרי הוא כרגליו ויש כאן ברירה. היה רגיל למוסרה לבנו הרי הוא כרועה נכרי, והרי הוא כרגלי הבן. וראיתי לאחד מגדולי המורים שכתב שאם מסרה לבנו הרי הוא כרגלי האב, ולא נתכוונו לי דבריו כלל. ב. הטבח ישראל ששחט ביו"ט שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם, וכל מי שלוקח ממנו הרי הוא כרגליו, לפי שמחמת תקנת הטבח שיבאו הכל לקנות עשאוהו כשל הפקר, שלא קנו שביתה. ושור של רועה הרי הוא כאנשי אותה העיר, ומוליכין אותו אלפים אמה לכל רוח, ואפילו היו קצת מאנשי אותה מדינה שערבו לאחד מן הרוחות, אינו אוסר על אנשי אותה המדינה, אלא הרי הוא כרגלי רוב אנשי המדינה. והטעם לשור של רועה כטעם של פטם, אלא שכל אחד הפקידו כפי מה שהלוקחין עשויין ליקח ממנו. ג. חבית יין ושמן וכיוצא בו שהוא של שותפין וחילקוה ביו"ט, כל חלק וחלק הרי הוא כרגלי בעליו, שבכל דברי סופרים יש ברירה. בהמה של שותפין ששחטוה ביו"ט וחלקוה ביניהם, יש מי שאוסר להוליך רק כרגלי שניהן. ומה בין חבית לבהמה, לפי שהבהמה אי אפשר לומר בה ברירה, לפי שהתחומין יונקין זה מזה לאחר שחשכה, ונמצא מתחומו של זה מעורב בתחומו של זה. ויש אומרים שהבהמה כחבית, ואין חוששין לערוב תחומין כזה שהמיעוט בטל אצל הרוב, וכן עיקר. אלא שיש לחוש ולהחמיר כדברי הראשונים. ד. השואל כלי מחבירו מערב יו"ט, אף על פי שלא מסרו לו מבערב אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל. והשואל כלי מחבירו ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל. ואף על פי שהיה רגיל להשאילו לו כל היום ובכל יו"ט, אין אומרים מן הסתם למחר ישאילנו והרי הוא מערב יו"ט מיוחד לו, אלא כל שלא קדם מערב יו"ט לשאלו, הבעלים חושבין שמא מצא כלי אחד ביד אחר ושאלו ממנו. ה. שנים ששאלו חלוק אחד, זה לילך בו שחרית לבית המדרש, וזה לילך בו ערבית לבית המשתה, זה עירב עליו לצפון וזה עירב עליו לדרום, זה שעירב עליו בצפון מהלך בצפון כרגלי מי שעירב עליו לדרום, וזה שעירב עליו לדרום מהלך כרגלי מי שעירב עליו לצפון. ואם מצעו עליו התחום, זה לסוף אלפים אמה לצפון, וזה לסוף אלפים אמה לדרום, לא יזיזנו ממקומו. ו. האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסתה, וכן תבלין לקדרתה, הרי הן כרגלי שתיהן. ולפיכך אם מצעו את התחום לא תזיזם ממקומן. ואף על פי שכל אלו מיעוט הן לגבי העיסה והקדרה אין בטלין ברוב, לפי שאלו עשויין לטעם וטעם אינו בטל. ועוד שהרי יש לאלו מתירין לערב, וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף אינו בטל. ואף על פי שלא אמרו כן במין בשאינו מינו, המים והמלח בעיסה והתבלין

בקדרה כמין אחד הן, לפי שאי אפשר לעיסה ולקדרה בלא אלה. ז. בור של יחיד כרגלי היחיד, ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר. ולפיכך אנשי העיר אם לא ערבו, כל אחד ואחד מוליכין אלפים אמה לכל רוח, ונכרי שמילא מהן אינו מוליכין אלא כרגלי אנשי העיר. עירב אחד מן העיר לצפון ואחד לדרום, זה מוליך כרגליו לצפון וזה מוליך כרגליו לדרום, שבור זה כבור של שותפין ויש ברירה. אבל אם נכרי בא ומילא לעצמו לא יזיזם ממקומן, לפי שהמים שבידו הרי הן של אנשי העיר והרי מעורבין התחומין זה בזה. מילא אחד מן העיר ונתן לו, מוליכין כרגלי הממלא שהרי מחלקו מילא ונתן לו. ויש מי שאמר דבור של אנשי העיר אין להם לעולם אלא אלפים אמה לכל רוח, ואפילו עירב אחד מהן לא יוליכם אלא אלפים אמה, ואינו מחוור, והראשון עיקר. ח. גשמים שירדו מערב יו"ט סמוך לעיר תוך אלפים אמה, הרי הן כבור של אותה העיר, לפי שדעת אנשי העיר סומכת עליהן. במה דברים אמורים במים המכונסין בבורות ובמערות, או מים הנובעין והמכונסין בבאר ובכיוצא בזה. אבל מים המושכין, בין מים רודפין כנהרות, בין מים ההולכין לאט כמעיינות הנובעין וזוחלין חוץ למקום נביעתן, וכן מימי הים, אינן קונין שביתה, שכל דבר שהוא נע ונד אינו קונה שביתה, ואפילו היו של יחיד, והרי הן כרגלי כל אדם. ויש מן הגדולים שדנו מזה אפילו לגופו של אדם, שלא יהא קונה שביתה אם היה מהלך בין השמשות. ולא יראה לי כן, שאין דנין לאדם מן הנכסים, ובין עומד ובין מהלך קונה גופו שביתה. ט. בור של שותפין שמילא אחד מן השותפין ונתן לחבירו השותף עמו, הרי הן כרגלי מי שנתמלאו לו, שכל שיש לזה שמילא לו שותפות בו זה הממלא שליחותו הוא עושה, והוברר הדבר כי משלו היו. בור של הפקר הרי הוא כרגלי כל אדם. מילא אחד ונתן לחבירו הרי הן כרגלי מי שנתמלאו לו, לפי שהממלא כמגביה מציאה למי שנתמלאו לו, והמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. מילא אחד לעצמו ונתן לחבירו הרי הן כרגלי הממלא, שמשעה שמילא לעצמו קנו שביתה כרגליו. יא. הממלא מן המים הזוחלין שלא קנו שביתה בין השמשות כמו שבארנו (לעיל ה"ח), הרי הן כרגלי כל אדם הממלא לעצמו. ויש מי שהורה כי לעולם הן כרגלי כל אדם, ואפילו מילא מי שעירב לצפון וחזר ונתנן לאחר שעירב לדרום, הרי הן כרגליו להוליכן לדרום. ולא עוד אלא אפילו בעודן של מי שעירב לצפון, אחר שעירב לדרום מוליכן עמו לדרום, לפי שלא היו ראויין לקנות שביתה מערב יו"ט, לפי שלא היו ננוחין ואפילו היו להם בעלים. יב. הנותן גחלת ממדורתו לחבירו הרי היא כרגלי הבעלים, אבל השלהבת מוליכין אותה בכל מקום. ולפיכך מי שהדליק את הנר או את הקיסם בנרו של חבירו או בשלהבת גחלתו, מוליכין אותה בכל מקום שהוא הולך. יג. מי שזימן אורחים לאכול עמו ביו"ט,

אם זיכה להם מנותיהן מערב יו"ט אפילו על ידי אחר, למחר מוליכין האורחים בידם מותר מנותיהן, ואין אומרים הרי מי שזכו במנותיהן מערב יו"ט, כמו שנתפקדו בידם פירות שהן כרגלי מי שנתפקדו אצלו, שכל שזיכה להן בעל הבית מנות מערב יו"ט הרי הוא כמו שייחד להם קרן זוית, וכבר ביארנו (לעיל ה"א) שאם ייחד להם קרן זוית הרי הן כרגלי מי שהפקדון שלו. לא זימן מערב י"ט לא יוליכו מנותיהן בידם, והרי הן כרגלי בעל הבית. יד. העבדים והשפחות הכנענים אינם כרגלי הבעלים, אלא צריכין עירוב לעצמן מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, ומערב רבם עליהן לאיזה רוח שירצה, בין ירצו בין לא ירצו, ואפילו מיחו ביד רבן וערבו לעצמן אינן יכולין למחות, ויוצאין בעל כרחן בשל רבן.

פרק כב: א. וכן מערב אדם על ידי בנו ובתו הקטנים בין מדעתן בין שלא מדעתן, כעבדיו ושפחותיו הכנענים. אבל אינו מערב על בנו ובתו הגדולים, ולא על אשתו ולא על עבדיו ושפחותיו העברים בעל כרחם, ואם עירב עליהן יכולין למחות בין קודם שחשכה בין לאחר שחשכה, ובלבד אם מיחו לאחר שחשכה כשהודיעום מיד. וכולם שעירב הוא עליהם והניח מזון שתי סעודות על כל אחד ואחד יוצאין בעירובו, אם לא מיחו בידו, ואפילו לא הודיעום עד לאחר שחשכה. עירב הוא עליהם ולא הודיעם, ועירבו הן לעצמן לרוח אחרת, אינן יוצאין בעירובו, שכל שערבו לעצמן אין לך מחאה גדולה מזו. ב. קטן עד בן שש יוצא אפילו בעירוב אמו, ואינה צריכה להוסיף בעירובה מחמתו. וכן בערוב האב. במה דברים אמורים בשאין האב עמו בעיר. היו האב והאם עמו בעיר, אם היה חריף ובריא עד שהוא בן ארבע יוצא בעירוב האם, ולא בעירוב האב, לפי שדעתו קרובה אצל האם יותר משל אב. אם היה יתר על בן ארבע יוצא בעירוב האב ולא בעירוב האם. היה חולה או שאינו חריף, אפילו בן חמש יוצא בעירוב האם. יותר מבן חמש יוצא בעירוב האב. כך יראה לי. אלא שלא ראיתי לאחד מן הראשונים שיהא הקטן יוצא לעולם בעירוב האב בלי שיערב עליו, וראוי לחוש לדבריו.

פרק כג: א. נכסי הפקר אין קונין שביתה, והרי הן כרגלי המוצא, ומוליכן כרגליו. נכסי הגוי קונין שביתה במקומן, אף על פי שאין העכו"ם בן שביתה, ובדין הוא שלא יקנו נכסיו שביתה כנכסי הפקר, גזרו בנכסי העכו"ם לעשותן בני קניית שביתה משום כלים של ישראל. לפיכך עכו"ם שהביא פירות מחוץ לתחום לא יזיזום ממקומן. וכבר נתבאר למעלה (פי"ג ה"ב) שהיוצא ממקומו באונס או על ידי גוים או ברצון יש לו ארבע אמות. ואם הוא בעיר, כל העיר לו כארבע אמות. ולפיכך העכו"ם שהביא פירות או בהמה ועופות לעיר מותר לטלטלן בכל העיר, וחוץ לעיר אסור. ועכו"ם שהביא פירות דורון

לישראל, שאמרו שאם אין במינן במחובר לקרקע הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר, אותו ישראל אחר אף על פי שמותר באכילתן לא יזיזם מארבע אמות, וכל הבית וכל העיר שהכניסם שם העכו"ם הרי הן נידונין כארבע אמות. ב. השואל כלי מן העכו"ם ביו"ט, אם אותו כלי שבת עמו לא יוליכנו אלא אלפים אמה לכל רוח. וכן עכו"ם ששאל כלי מישראל והחזירו לו ביו"ט, יש לו אלפים אמה לכל רוח.

פרק כד: א. פירות שיצאו מתחומם, בין שהוציאום הבעלים בין שהוציאום אחרים, הרי הפירות כמי שיצא מתחומו באונס. לפיכך, אם החזירום לתחומם לא הפסידו את מקומן, ואם לא החזירום אין להם שם אלא ארבע אמות. ואם יצאו על ידי ישראל בין בשוגג בין במזיד לא יאכלו שם לאחד מישראל, לפי שנעשית בהן איסור על ידי ישראל. הוציאן גוי בין בשוגג בין במזיד, אסורין למי שהוציאן בשבילו, ומותרין לאחרים. במה דברים אמורים ביו"ט, אבל בשבת אפילו העבירן ישראל ארבע אמות ברשות הרבים, או שהחזירן מרשות הרבים לרשות היחיד לא יאכלו.

פרק כה: א. גוי שהביא פירות דורון לישראל ביו"ט, אם אין מאותו המין במחובר לקרקע, אם הביאן מתוך התחום מותר אפילו למי שהביאן לו, חוץ לתחום אסור. והבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר תוך ארבע אמות, לא אסרו לאותו ישראל אלא שלא יקל ויאמר לו להביא, ואין אדם מצוי לחטוא ולומר לגוי להביא כדי שיהנו אחרים. יש במינן במחובר לקרקע אסורין לכל, ולא לאכילה בלבד אסורין אלא אפילו בטלטול אסורין. יש במינן במחובר לקרקע, וניכר שלא נלקטו היום מתוך שהן כמושין, הרי אלו כפירות שאין במינן במחובר. וכן הדין למי שהביא דגים.

פרק כו: א. נסתפק אם נלקטו או נצודו היום אסורין, שכל ספק הכן אסור. ולפיכך מצודות חיה ודגים ועופות שעשאן מערב יו"ט הרי זה לא יטול מהן ביו", אלא אם כן יודע שנצודו מערב יו"ט. פירש מצודות מכמורת ורשתות מערב יו"ט, ובא מבעוד יום ומצאן מקולקלין, בידוע שמערב יו"ט נצודו. מצאן מקולקלין ביו"ט, ונסתפק אם היו מקולקלין מערב יו"ט או נתקלקלו ביו"ט, אסורין כמו שנצודו ביו"ט. וכל שאסורין ביומן אסורין לערב בכדי שיעשו. בידוע שנלקטו או נצודו מאמש, אף על פי שהן צהובין ואדומין ונראין כמו שנלקטו ונצודו היום, מותרין אפילו באכילה, ואין גוזרין עליהם שמא יאמרו היום נלקטו ונצודו. ב. איזהו ספק מוכן אסור, כל שהוא מוקצה מחמת איסור מלאכה גמורה כתלישה וצידה. אבל ספק מוכן של תחומין ספקו מותר. והכן כזה בשל גוי מותר שאין הכן לגוי, וזהו שאמרו גוי שהביא פירות מחוץ לתחום מותר למי שלא באו בשבילו. ג. כל מקום שאמרנו שאסורין לערב בכדי שיעשו, יש מגדולי המורים שאמרו

שאין צריך להמתין לערב אלא אותן שנלקטו או נצודו בשבילו או שהביאום בשבילו לאחר שנלקטו או נצודו. אבל ישראל אחר מותר בהן מיד, שלא אסרום ביומן לאחרים אלא משום גזירה שמא יעלה ויתלוש, או שמא יצוד. ואפילו נשרו מעצמן או שלקטן וצדן גוי לעצמו אסורין מחמת גזירה זו. ולפיכך ביומן אסורין לכל, ולערב מותרין כמו שמותרין בשנשרו או שלקטן גוי, או צדן לעצמו, אבל למי שהביאום לו אסורין אפילו לערב. ויש מן המורים הגדולים שאמרו, שכל שאסור לערב בכדי שיעשו מחמת שנעשית בו מלאכה אסור לכל ישראל. ד. גוי (שהוא דר עמנו במדינה) שהוא דר חוץ לתחום, או שהיה דר עמנו במדינה,והביא דורון לישראל ביו"ט פירות שאין במינן במחובר, ושאין רוב אותן פירות נמצאין בעיר, אלא שמביאין אותו מחוץ לתחום, ונסתפק אם הובאו לעיר מבערב ולנו חוץ לחומה, או באו היום מחוץ לתחום, יש מגדולי המורים שאמרו שהולכין בזה להקל, ותולין בהן שבאו לעיר מבערב יו"ט. אבל הגאונים אמרו שאסורין עד שנדע בבירור שבאו היום מתוך התחום. ולדברי כולם יראה לי בגוי ששרוי עמנו במדינה, והביא פירות שמצויין בעיר כמו שמצויין חוצה לה, שהן מותרין. ולמה נחוש להן, ספק של דבריהם הוא והולכין בהם להקל. ועוד יש לנו לתלותן בשל עיר, שכאן נמצאו וכאן היו. ה. שני ימים טובים של גליות האחד קדש והשני חול. לפיכך גוי שהביא בראשון דורון, אפילו דגים או פירות שיש במינן במחובר לקרקע, בשני מותר מה נפשך, אם הראשון קדש מה שנלקט ונצוד ביו"ט מותר בחול, ואם הראשון חול כל שכן שהוא מותר. וביצה שנולדה בזה מותרת בזה מן הטעם הזה. ולערב יום טוב הראשון ממתין עד כדי שיעשו ומותרין, ואין צריך להמתין עד כדי שיעשו לערב של יו"ט שני. וכן כתבו מגדולי המורים, ומשמן של גאונים. ויש מן הגאונים שאמרו שבכל מקום שאמרו בכדי שיעשו צריך לילה הראויה לעשייה. וכבר פשט ההתר ברוב המקומות כדברי הראשונים, ועליהם סומכין ועושין מעשה. ו. שני ימים טובים של ראש השנה שניהם קדש, וכיום אחד הם. ולפיכך מחובר שנתלש ביום ראשון, או דבר שנצוד ביום טוב ראשון, אסור ביו"ט שני, ולערב בכדי שיעשו, דכיום ארוך הם. וכן הדין לספק מוכן ביו"ט ראשון של ראש השנה, שאסור אפילו ביו"ט שני, ולערב בכדי שיעשו. וכן הדין ליו"ט ראשון של גליות הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה, אף על פי שהן שתי קדושות. אבל דבר שאין במינו במחובר לקרקע, שהובא ביום ראשון של ראש השנה, או ביום טוב הסמוך לשבת, הורו המורים שמותר ביום טוב שני, לפי שאין עליו שום איסור הכנה, ולא שום איסור התלוי בקדושה, כדי שנאמר ששני הימים כקדושה אחת הן, וכעין קנס הוא, גזירה שמא יאמר לו להביא, ודיו שקנסת עליו יום ראשון. ז. עכשיו

בקיאין אנו בקביעת החדשים, וכל שני ימים טובים של גליות השני חול. ואף על פי כן פירות שנתלשו או דגים שנצודו בו ביום בשביל ישראל אסורין לערב בכדי שיעשו. כל דבר שאסור בכדי שיעשה לא בעיקר תשמישו בלבד אסור, אלא אפילו בכל הנאותיו. מעשה היה והביאו גוים הדס לחופת חתנים, ואסרוה אפילו להריח בה לערב עד כדי שיעשו. שיעור זה של כדי שיעשו, כדי שילך לגן או לפרדס ויביא הפירות או ההדס ויגוז ויביא. ויש מי שהורה שאינו צריך להמתין רק כשיעור שיבאו מחוץ לתחום, ואחר שהיית זמן זה מותר, ואוכל ומריח ונהנה.

**בריך רחמנא דסייען וברוך הוא אשר לו כל תחנה (וכל) ותפלה ומרומם על כל ברכה ותהלה ברוך השם לעולם אמן ואמן**

# חלק ב': בית מועד

## השער הראשון

**השער הראשון**: אבאר בו כל מלאכת אוכל נפש שהתירה תורה ביום טוב, ואם נכנס בכלל היתר זה כל מה שצריך לאוכל נפש אם לאו. וכן כל מלאכה שלא הותרה משום צורך אוכל נפש אם נכנסו בכלל האיסור כל חלקי המלאכה אם לאו. א. ויתבארו מכלל זה הקוצר והתולש והדש והבורר והטוחן והמרקד והצד והחולב והמגבן והסוחט את הפירות להוציא מהן משקין והרודה חלות דבש שהם מלאכות אסורות ביום טוב, אם אסורות דבר תורה אם לאו. ואבאר מה שהותר מכלל מקצת מלאכות אלו. ב. ואבאר מה שהותר מכלל רודה דבש. ג. מה שהותר מכלל חולב. ד. מה שהותר מכלל סוחט. ה. מה שהותר מכלל בורר. ו. מה שהותר מכלל דש. ז. מה שהותר מכלל טוחן. ח. מה שהותר מכלל מרקד. ט. מה שהותר מכלל צד. י. אבאר דין הפרשת חלה ומתנות ביום טוב. יא. אבאר דין עורות וחלבים של בהמה הנשחטת ביום טוב. יב. דין סלוק תריסי חנויות והחזרתן.

פרק א: א. דבר תורה מלאכת עבודה אסורה ביום טוב כבשבת, שנאמר (במדבר כח, יח) כל מלאכת עבודה לא תעשו. איזו היא מלאכת עבודה, כל שאין בה צורך אוכל נפש כחורש וזורע ובונה ואורג וכיוצא בהן ולא הותרה אלא מלאכה שיש בה צורך אוכל נפש או שכל נפש נהנית ממנה כאפייה ובשול וכיוצא בהן, שנאמר (שמות יב, טז) כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. ולא כל מלאכת אוכל נפש התיר הכתוב שהרי אחר שהתיר מיעט שנאמר אך הוא לבדו יעשה לכם, אך הוא לבדו ולכם מיעוטין הם. ולפיכך יש אפילו מלאכות שיש בהן צורך אוכל נפש ואסורות ומסרן הכתוב לחכמים, והם אמרו שהקוצר והתולש והדש והבורר והטוחן והמרקד והצד והחולב והמגבן והסוחט את הפירות להוציא מהן משקין אסור, וכן אסרו מדבריהם לרדות חלות דבש מן הכוורת. ומפני מה מנו את אלו, לפי שלא התירה התורה

לתקן ביום טוב מה שדרך בני אדם לתקן מהן הרבה לימים הרבה כדי שלא יטרח ביום טוב לתקן מחמת חול, וכן לא התירה אלא תקון בדברים שהן ברשותו כאפייה ובשול, לא לעקור דבר מגדולו ואפילו תותים ואבטיחים שנפגמין מיומן למחרתן לפי שרוב הפירות הנלקטין משתמרין לזמן מרובה ואינו בדין שתהא לקיטתו של זה מותרת ושל זה אסורה, וכל שכן צידת בעלי חיים שאינן ברשותו ושהוא צריך לטרוח ולצוד בחורשים ונמצא בטל משמחת יום טוב. ועוד יש מלאכות ואפילו טלטולין שאסרו מדבריהם כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול כמו שיתבאר.

פרק ב: א. מלאכות אלו יש מהן שהותרו מכללן. כיצד חלות דבש אסורות לרדות אותן מכוורתן משום שבות, במה דברים אמורים בזמן שדבוקות בכוורת וצריך לרדות לפי שנראה כעוקר דבר מגדולו, נתלשו מן הכוורת וכן דבש הצף בכוורות מותר אפילו בשבת ואין צריך לומר ביום טוב.

פרק ג: א. החולב אסור, ולא עוד אלא אפילו לינק בפיו אסור. במה דברים אמורים שלא במקום צער חולי, היה חולה וצריך לו אף על פי שאין בחליו סכנה יונק בפיו לפי שהיונק מפרק כלאחר יד הוא ואין בו אלא משום שבות ובמקום צער חולי לא גזרו. פעמים שאפילו לחלוב ביד מותר, כיצד היה חולב בתוך הכלי שיש בו אוכלים הרי זה מותר שהמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל. והורו הגאונים הראשונים ז"ל שלא נאמרו דברים אלו אלא ביום טוב, אבל בשבת אפילו חולב בתוך האוכל אסור מפני שבא מעז שאסור לשוחטה בשבת והרי הוא נולד מן המוקצה. ומקצת מגדולי הראשונים והאחרונים הורו בשבת להתיר כיום טוב, ואף על פי שנראין דבריהם שומעין לראשונים להחמיר הלכה למעשה. ומכל מקום ביום טוב מותר לחלוב לתוך הקדרה של אוכלין, במה דברים אמורים בחולב מעז העומדת לאכילה אבל בעז העומדת לחלבה אסור אפילו ביום טוב משום נולד מן המוקצה.

פרק ד: א. (שבת קמג, ב) פירות העשויין להוציא מהן משקה כזיתים וענבים אין סוחטין אותם ביום טוב ואין צריך לומר בשבת, ולא עוד אלא אפילו הכניסן לאוכלין ויצאו מהן משקין אסורין חוששין שמא יתן דעתו להוציא מהן משקין ויסחוט. תותים ורמונים רובן לאכילה ומעוטן למשקין ולפיכך אין סוחטין אותן שהרי יש שסוחטין אותן למימיהן, הכניסן לאוכלים ויצאו מהן משקין מותרין שכל שרובן לאכילה ומעוטן למשקין והכניס אלו לאכילה אף על פי שאתה מתיר היוצא מהן אין חוששין שמא ימלך ויסחוט. שאר מיני פירות כעוזרדין וחבושין ופרישין כולן לאכילה הן עומדין ואין עשוין למשקה, ולפיכך סוחטין אותן לכתחלה שאינו אלא כמפריד אוכל מתוך אוכל. השום

והבוסר והשלקות הרי הן כתותין ורמונים ואין סוחטין אותן לכתחלה, וכל שכן הבוסר שרובו למשקין ולפיכך אפילו לשחקו בקערה אסור דשחיקתו זו היא סחיטתו. אבל השום והשחלים והחרדל נדוכין כדרכם ואינו חושש אבל לא יסחוט. (שבת קמה, א) דג להוציא ממנו צירו הרי זה אסור. (שבת יט, א) וכולן שריסקן מערב שבת והטעינן קורה מבעוד יום ויצאו מעצמן מותרין ואין צריך לומר ביום טוב, ואפילו זיתים וענבים, אבל לא יגמור בידים. ב. (שבת קמד, ב) פעמים שאפילו לסחוט בידים מותרין ואפילו זיתים וענבים. כיצד סוחט אדם אפילו אשכול של ענבים לתוך הקדרה שיש בה אוכלין ובכל מקום שיש בו אוכלין ואינו נמנע ואפילו בשבת, שכבר בארנו (לעיל פרק ג) שכל משקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל ואינו אלא כמפריד אוכל לתוך אוכל, וכן הסכימו מרבית הגדולים מורי הוראה, אלא שיש מן הגדולים שאסרו לעשות כן בשבת, ונראין דברי הראשונים והמחמיר תבא עליו ברכה.

פרק ה: א. (ביצה יד, ב; שבת עד, ב) הבורר אוכלין ביום טוב לא יברור בנפה ובכברה לפי שזו בירירה גמורה ואסורה אפילו ביום טוב, אבל בורר הוא כדרכו בחיקו בקנון ובתמחוי שאין כאן אפילו בשבת אלא משום שבות וביום טוב לא גזרו משום צורך אוכל נפש, וכשהוא בורר נוטל אוכל ומניח את הפסולת או פסולת ומניח את האוכל, במה דברים אמורים בששניהם שוין בטורח ואפילו היה האוכל מרובה בשיעורו אבל בזמן שהפסולת מרובה בשיעורו או מועט בשיעורו ומרובה בטורחו נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. אימתי התירו לברור כשבורר ואוכל או שבורר ומניח לאכול לאלתר, אבל אם בירר והניח לבו ביום הרי זה כבורר לאוצר ובשבת חייב חטאת ולפיכך אפילו ביום טוב אסור. אי זהו לאלתר, כשעור מה שמסב לאותה סעודה בלבד. ובשבת כל שבורר בכלי אפילו בקנון ובתמחוי ואפילו לאכול לאלתר אסור. היו לפניו שני מיני פירות מעורבין זה עם זה אינו בורר זה מתוך זה ביום טוב בנפה ובכברה שאין משגיחין אפילו ביום טוב בנפה ובכברה, אבל ביד ובקנון ובתמחוי מותר, ובשבת מותר ביד, בקנון ובתמחוי אסור. ב. (ביצה יד, ב) המולל מלילות ביום טוב מנפח על יד [על יד] ואוכל ואפילו בקנון ובתמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה, וכן הדין במולל מערב יום טוב למחר מנפח על יד ואוכל. ג . (שבת קמג, ב) נתפזרו לו פירות בחצר אחד הנה ואחד הנה מלקט על יד על יד ואוכל, אבל לא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. והורו רבותי שאם נפלו במקום אחד נותן אפילו לתוך הסל. נתפזרו לו בין צרורות ועפרורית שבחצר מלקט אחד אחד ואוכל ולא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה. ד. (שבת קלז, ב) אין תולין את המשמרת ליתן לתוכה

שמרים ואפילו ביום טוב שלא יראה כדרך שהוא עושה בחול. היתה תלויה מערב יום טוב נותנין לתוכה שמרים, אבל בשבת אפילו לתלויה אין נותנין. (שבת קלט, ב) מערים אדם על המשמרת ביום טוב ותולה אותה ונותן בה רמונים או פירות ואחר כך אם רצה נותן לתוכה שמרים, שהרי זו כמשמרת תלויה שנותנין בה ביום טוב. ה. (שבת קלד, א) אין מסננין את החרדל במסננת שלו אבל מסננין את הביצה במסננת של חרדל, ומה בין חרדל לביצה שהחרדל נראה כבורר שמקצתו נשאר במסננת והביצה אינו נראה כבורר וכל שהוא כבורר אסור אפילו ביום טוב כבשבת.

פרק ו: א. (ביצה יג, ב) אין דשין תבואה וקטניות ושאר מיני אוכלין ביום טוב, אבל מפרכין את החרדל ביד מן הקשין שלו, וכן מוללין במלילות ביום טוב. וכיצד מולל, מולל בידו אחת באצבע אחת על כל האצבעות שהרי יש כאן שינוי שאין דרכו לעשות כן בחול. וכשהוא מנפח, מנפח אפילו בקנון ובתמחוי אבל לא בנפה ובכברה כמו שבארנו (לעיל פ"ה ה"ב). ויש מי שהורה שלא נאמרו דברים הללו אלא ביום טוב אבל בשבת אין מפרקין אוכל מתוך קש כלל, ולא התירו בשבת אלא למלול לרכך את האוכל. ואם מלל מערב שבת מנפח בשבת בידו אחת ואפילו בכל כחו. ויש מגדולי המורים שהורו שמולל בשבת בשנוי זה באצבעו אחת על כלן, ודברים הללו בשבת הן אמורין, אבל ביום טוב מולל כדרכו בלא שום שנוי.

פרק ז: א. (ביצה יד, א-ב) אין טוחנין ביום טוב, ולא עוד אלא לכתוש את הריפות במכתשת אסור. במה דברים אמורים במכתשת גדולה שכן דרכו בחול אבל במכתשת קטנה כותשין. במה דברים אמורים לבני בבל ובמקומות שתדירין לאכול הריפות וכותשין הרבה וצריכין למכתשת גדולה ולפיכך הקטנה שנוי להם, אבל בארץ ישראל ובמקומות שאין תדירין לאכול כן אפילו בקטנה אסור שאין כתישה בקטנה שנוי להם. כל מקום שיש עבדים פרוצים אפילו בקטנה אסור שמא יעשו בגדולה ויאמרו בקטנה עשינו. ב. (ביצה יד, א; שם כג, א) אין שוחקין את הפלפלין ברחים שלהם שזו טחינה גמורה היא להם, אבל דכין אותן כדרכן אפילו במדוך של אבן שכל התבלין נדוכין כדרכן והפלפלין [כתבלין], ואף הכרכום נדוך כדרכו. המלח רכה היא ונדוכת היטב בשנוי ולפיכך בזמן שדכה בפני עצמה צריך שיטה המדוכה קצת כדי שישנה קצת בדיכתה, ואם דכה בתוך התבלין דך כדרכו ואינו חושש. עושין קונדיטון ביום טוב כדרכו ואינו חושש. השום והשחלים והחרדל נדוכין ביום טוב כדרכן, ויראה לי שאין טוחנין את החרדל ברחים שלהן שטחינה גמורה היא זו ואסורה, ולמה הדבר דומה לשוחק את הפלפלין ברחים שלהן שאסור כמו שבארנו. הפורס ירקות דק דק לאכול לאלתר או

לבשל לאלתר ביום טוב מותר, ואם להניח לבו ביום אסור. ג. ירקות שיש בהן עלין כמושין ונרקבין מקנבין אותן ביד ואפילו בכלי, ובלבד שלא יגזוז אותן במספרים שדרכו לגוז אותן בהן מן המחובר שלא יראה כתולש אותן מן המחובר. הקורנס והעכביות אף על פי שאם בא לתקנן טרחתן מרובה מתקן ואינו חושש ובלבד שלא יגוז במספרים שלהן, ויש מי שהורה להתיר אפילו במספרים, והראשון יראה לי עיקר שהמספרים כאן וכאן אסור.

פרק ח: א. (כט, ב) אין מרקדין את הקמח ביום טוב שהריקוד מלאכה גמורה, היא אבל שונין, [ויש מי שהורה שאפילו לשנות אסור עד שישנה קצת, כיצד מהפך את הנפה ושונה עליה או שונה בנפה על השולחן ולא לתוך העריבה אבל לא ישנה בתוך הנפה על העריבה כדרך שהוא עושה בחול]. ויש מי שהורה להקל לשנות אפילו בלא שנוי וכן נהגו, נפל צרור או קיסם בתוך הקמח יש מי שהורה שאסור ליטלן ביד לפי שזה כבורר, ולא יראה לי כן אלא מותר ליטול ביד שכל שעושה ביד אינו אלא כבורר כלאחר יד ולא אסרו אלא בנפה ובכברה כמו שבארנו (לעיל פ"ה ה"א).

פרק ט: א. (כג, ב-כד, א) אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב שכבר בארנו (פ"א ה"א) שהצידה אסורה דבר תורה, אבל צדין חיה מן הביברין. במה דברים אמורים בביבר קטן אבל לא בביבר גדול, איזהו ביבר קטן כל שרץ אחריו ומגיעו בריצה אחת עד שאינו צריך לפוש עד שיגיענו, היה ביבר גדול שאינו יכול להגיעו בריצה אחת הרי זה ביבר גדול ואסור. וכן צדין עופות מן הביבר המקורה שהרי הן כנצודין אבל לא מן הביבר שאינו מקורה, במה דברים אמורים בשאינו צריך למצודה לצודו, אבל אם צריך מצודה לצודו אפילו במקורה אסור, ויש מי שהשוה עופות לחיה וזה וזה בביבר קטן שאין צריך למצודה לצודו מותר וכל שצריך למצודה לצודו אסור. במה דברים אמורים בחיה ועופות שאינן ברשותו אבל במה שהוא ברשותו מותר, כיצד יוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפיחין ובבירה והחיה שבפרדסין הרי אלו אינן ברשותו ואסור לצודם, אבל יונים הרדסיאות שבאין לכלובן לערב וכן אוזין ותרנגולין מותר ואפילו בביבר גדול שמצויין הן אצלו ומזונותן עליו. ב. (כג, ב) כל שמחוסר צידה ואסור לצודו אין נותנין לפניו מזונות חוששין שמא ישכח ויצוד, ויראה לי שבמקום הפסד התירו לתת לפניהם מזונות, כיצד נחיל של דבורים עושין לו פרנסה בשביל שלא יברח אבל אין צדין אותו בתחלה, וכל שמותר לצודו נותנין לפניו מזונות ואפילו בשבת כל שכן ביום טוב. ג. (כה, א) הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים מותרין בידוע שכבר נצודו מבערב בתוך האמה וכל שהן בתוך האמה כנצודין הן ואין צריכין זימון שזו היא

הזמנתם. וכן חיה שקננה בפרדס היא אסורה כמו שבארנו (לעיל ה"א), אבל העפרים מותרין שכל שהעפרים בפרדס כנצודין הן, במה דברים אמורים בפרדס הסמוך לעיר שדעתו עליהן ולפיכך אינן צריכין זימון אבל פרדס שאינו סמוך לעיר אין דעתו עליהן ולפיכך אסורין עד שיזמן מערב יום טוב. (כג, א) הפורש מצודה ומכמורת מערב יום טוב ולמחר מצא בהן חיה ועוף ואין ידוע אם נצודו מערב יום טוב או לאחר יום טוב הרי אלו אסורין שספק מוכן אסור (שם ב). מצא המצודה והמכמורת מקולקלין בידוע שמערב יום טוב נצודו ובכניסתן נתקלקלו ולפיכך מותרין. ד. (כד, ב) דגים שצדן הגוי ביום טוב וכן פירות שתלשן ביום טוב הרי אלו אסורין ואף על פי שצדן או לקטן לעצמו. הביא דגים ופירות לישראל ונודע שנצודו ושנלקטו מערב יום [טוב] אף על פי שהדגים עומדין באדמימותן והפירות ברטיבותן כאלו נצודו ונלקטו מהיום מותרין ואין חוששין להן משום גזירת בני יומן. וכבר נתבארו בסוף בית נתיבות (ש"ה פכ"ו) שאר דיני גוי המביא דורון לישראל.

פרק י: א. (לו, ב) יש דברים מותרין ביום טוב דבר תורה ואסור לעשות כן מדברי סופרים. כיצד לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשרות כל אלו ביום טוב ואין צריך לומר בשבת שכל אלו אסורין משום שבות, ואף על פי שיש באלו משום מצוה אפילו כן אסור לעשות כן, ואפילו ליתן תרומה ומעשר לכהן (יב, ב) ואף על פי שיש בזה משום אוכל נפש. לא אסרו אלו אלא לעשות כן לכתחלה וכולן שעשו בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין מה שעשה עשוי בשבת ואין צריך לומר ביום טוב (ירושלמי הובא בריי"ף שם). ב. (ט, א) לפיכך גלגל עיסה מערב יום טוב (אין מפריש חלתה ביום טוב) וגמר לישתה מערב יום טוב אין מפריש חלתה ביום טוב ואפילו בחוץ לארץ, (וכן) [אבל] אם גלגלה מערב יום טוב וגמר לישתה ביום [טוב] (אין) מפריש חלתה ביום טוב ונותנה לכהן. ואם חלת האור הוא מפרישה ומניחה עד הערב ולא ישרפנה ביום טוב שאין שורפין קדשים ביום טוב. ואם רצה לאפות הכל ביום טוב קודם הפרשתה אופה ואוכל ולערב מפריש ממנה חלתה לפי שחלת חוץ לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש, אם כן למה אינו מפריש ביום טוב אף בשגמר לישתה [מערב] (ב)יום טוב והלא אין הפרשתה מעכבת ואינו כמתקן [שהרי אוכל ואחר כך מפריש] לפי שקריאת שם שלה אוסרת לזרים ונראה כמתקן בהפרשתה. (פסחים מו, א) לפיכך ביום טוב של פסח אי אפשר להפריש מן העיסה שהרי באה לידי חמוץ וכחמץ שלו הוא לעבור עליו בבל יראה שהרי יכול לישאל עליה אף לאחר הפרשתה, ולפיכך אופה ואחר כך מפריש לפי שכל פת ופת ראוי לו לאכול והרי הוא (כאוכלה) [כאופה] לעצמו. (בכורות כז, א)

במקומות שנהגו ליתן חלה לכהן מפריש ואופה ונותן לכהן בין לקטן בין לגדול ואף על פי שיצאה עליו טומאה מגופו מותר בה והוא שטבל, או אפילו בעוד טומאתו בו שהרי יכול לבטלה ברוב ולאכול בימי טומאתו. ויש מי שהורה להקל ולהפריש חלת חוץ לארץ אף בשלשה מערב יום טוב שאין נראה זה כמתקן שאין הפרשתה מעכבת שהרי יכול לאכול ולהפריש לאחר כך כמו שאמרנו. חלת חוץ לארץ אף על פי שאמרו שאוכל ואחר כך מפריש יש מי שהורה שצריך לשייר קצת יותר מכדי שיעור החלה שהוא מפריש לפי שצריך להפריש מן המוקף, ויש מי שהורה להקל גם בזה שאין צריך להפריש חלת חוץ לארץ מן המוקף. ג. (יב, ב) מקומות שנהגו ליתן מתנות כהונה לכהן הזרוע והלחיים והקיבה מפרישין ומוליכין לכהן ואפילו נשחטו מאמש והורמו מאמש או שהורמו מהיום לפי שאין נראה זה כמתקן שהרי אין המתנות טובלות, ועוד שאף קודם הפרשתן כמופרשות הן שהרי נכרות ועומדות בפני עצמן הן ואינו נראה כמתקן, ועוד שאף הן לאחר הפרשתן מותרת לזרים ולפיכך אין כאן שום תקון בהפרשתן ומותר.

פרק יא: א. (יא, א) השוחט את הבהמה ביום טוב מפשיט את העור ומותר להגביהו וליתנו לפני הדורסן, ומולח עליו בשר לצלי, אף על פי שדריסת העור ומליחתו מלאכות גמורות ואסורות ביום טוב משום מלאכת עבודה אין זה אלא כלאחר יד והתירו סופן משום תחלתן, שאם אי אתה מתיר כאן אף הוא נמנע מלשחוט ונמצא בטל משמחת יום טוב. וכיצד הוא מולחו, מערים ומולח כאן מעט כדי מליחת צלי וכאן מעט כדי מליחת צלי ונמצא כולו נמלח. במה דברים אמורים במליחה מועטת כמליחת צלי אבל מליחה מרובה כמליחת קדירה אסור, אף על פי שאף זו כלאחר יד לא התירו אלא כל שיש בו כדי לשומרו מן ההפסד. ובמה דברים אמורים בששחט ביום טוב, אבל שוחט מערב יום טוב ולא הופשט עד למחר אסור, שהרי אפשר היה לו למלחו וליתנו לפני הדורסן מערב יום טוב, ולפיכך אסור אפילו להגביהו אלא אם יש עליו בשר. ולמה אין מגביהין אותו והלא העורות מטלטלין אותן אפילו בשבת מפני שראוין לישב עליהן, לפי שהעור הלח אינו ראוי לישב עליו אלא מדוחק. ב. (שם) אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהם ואין שוטחין אותן ברוח על גבי יתידות שמא יבא למולחן בפני עצמן ויראה כמעבד שאי אפשר למלוח עליהן כדרך שהוא מולח על העור שהרי הבשר בולע מן החלבים.

פרק יב: א. (יא, ב) מסלקין תריסי תיבה שידה ומגדל שבחנויות להוציא מהן תבלין או פירות ביום טוב ולא זו בלבד אלא אף מחזירין שאין בנין וסתירה בכלים. ולמה התירו לו להחזיר והלא יש כאן משום שבות, לפי שאם אי אתה מתיר לו להחזיר אף הוא אינו מסלק ופותח ואם אינו פותח נמצא בטל משמחת יום טוב. ולפיכך תריסין שבתיבה

שידה ומגדל שבבתים אסור שאינו נמנע מלפתוח ולהניחן פתוחין שנשמרין בתוך הבית, ובמה דברים אמורים בשאין שם פתח אבל יש שם פתח משתמש דרך הפתח, ובשאין להן ציר כל עיקר, ואפילו בשיש להן ציר באמצע ואין להם ציר מן הצד, ואפילו מחזיר כל צרכו מותר, ובלבד שלא יתקע ואם תקע הרי זו מלאכה גמורה וחייב משום מכה בפטיש. דברים אלו שאמרנו בתריסין רפויין ואינן רפויין ולפיכך מן הצד אסור להחזיר כל צרכן. היו רפויין גמורים מחזיר ואפילו בשיש להם ציר מן הצד ואפילו בשבת ואין צריך לומר ביום טוב והוא שלא יתקע.

## השער השני

**השער השני**: אבאר בו דיני אפייה ושחיטה ובשול ושאר הדברים המותרים משום אוכל נפש. א. דין אפייה. ב. דין שחיטה וכסוי דם. ג. דין מראה סכין לחכם ביום טוב. ודין מליגת העור והפשט ומליחת הבשר. ד. דין נמנין על הבהמה ביום טוב ושוקל בשר במקולין והלוקח מן הטבח ומן החנוני אם יכול לזכור לו סכום מקח ומשקל ומדה אם לאו. ה. דין הלואת יום טוב. ו. מכשירי האוכלין המותר והאסור מהן. ז. דין פתיחת בית ופתיחת חביות ליטול מהן פירות יין ושמן. ח. דין מכבה את הנר מפני דבר אחר ובקעת שלא תעשן עליו את הבית והקדרה ודין השחזת הסכין ותקון השפוד ועשון הפירות בבשמים לקלוט טעם הבושם. ט. דין סלוק הטבלא וכלים שאכל בהם ונוטל קיסם לחצות בו שיניו.

פרק א: א. (כב, ב) אופין ביום טוב בין פת גדולה בין פת קטנה בין דקה בין עבה. ובפסח לא יאפה פת עבה כטפח, שמא מתוך שהוא עבה יבא לידי חימוץ עד שלא יתבשל, אלא אופה הוא פתין רקיקין. וממלאה אשה את התנור פת מפני שהפת יפה בשעה שהתנור מלא. וממלאה אשה קדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא חתיכה אחת כדי שיאכלו משמנים. ולפיכך יראה לי שאפילו ליתן בקדרה חתיכה אחר חתיכה אפילו לאחר שהניח קדרה על גבי האש מותר. ומחמם נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד ובלבד שיתן את הכל קודם שיניח חבית על גבי האש. ב. האופה מיום טוב לחול ואפילו לאחר שאכל אף על פי שאסור לעשות כן מדבריהם אינו לוקה שהרי אפשר שיזדמנו לו אורחים ויצטרך היום למה שאפה. הערים לאפות יותר הרבה ממה שצריך לשייר לחול או אפילו לשבת הסמוכה לו מאחריו, אם לא עירב כל הפת אסורה שהרבה החמירו במערים יותר מן המזיד.

פרק ב: א. לא ישחוט אדם את הבהמה ביום טוב אלא אם כן צריך לו לאכול ממנה ביום טוב, ואם היתה מסוכנת ומתיירא שמא תמות עד שלא תחשך אם יש שהות ביום כדי שיעור שיאכל ממנה כזית צלי שוחט ואינו נמנע ואף על פי שאינו אוכל ממנה לפי שחששו להפסד ממונו. ב. עוף שטרפו לכותל או שדרסתו או רצצתו בהמה ושהה

מעת לעת ולא עמד צריך בדיקה. ויש מי שהורה שאסור לשחטו ביום טוב חוששין שמא ימצא טריפה כיון שנולד בו ריעותא ונמצא שוחט לא לצורך, ויש מי שהורה להקל ולהתיר וכזה יראה לי. ג. בהמה מסוכנת ששחטה בשדה לא יביאנה במוט ובמטה כדרך שהוא עושה בחול אלא משנה ומביאה אברים אברים ואף על פי שמרבה בהלוך. ויש מי שהורה שלא אמרו אלא במסוכנת שיש לדבר קול שלא נשחטה מחמת יום טוב אבל שוחט את הבריאה מביאה אפילו במוט ובמטה, ויש מי שהורה כן אפילו בבריאה ולא אמרו במסוכנת אלא שדברו בהווה וכזה ראוי להורות. ומה יעשה בעור המסוכנת, יראה לי שאין מזיזו ממקומו אלא אם כן יש עליו בשר שלא התירו טלטול העור אלא בשוחט לצורך יום טוב שלא ימנע משמחת יום טוב (יא, ב), אבל זה להצלת ממונו הוא שוחט ולא ימנע מחמת הפסד העור, יותר ממה שמפסיד בעור משביח בבשר, אלא כיצד הוא עושה משייר אבר אחד ומביא עמו (ירושלמי פ"ג ה"ג). ד. אותו ואת בנו שנפלו לבור, מעלה את הראשון על מנת לשחוט ואינו שוחט ומערים ומעלה את השני ושוחט אחד מהן איזה שירצה. ויראה לי שמערים ומעלה את שניהם זה אחר זה ואם רצה נמנע ואינו שוחט לא זה ולא זה כדי לחוס על ממונו התירו לו, וראוי לחוש ולהחמיר ושוחט אחד מהם. ה. השוחט בהמה חיה ועוף ביום טוב, יש מן הגדולים שהתיר למרוט נוצה או צמר שבצואר לעשות מקום לסכין ואין הפרש בין מריטה שלפני שחיטה בין למריטה שלאחר שחיטה וזה וזה צורך אוכל נפש ומותר, ועוד שהרי היא מלאכה שאינה צריכה לגופה. ויש מי שאוסר, וכן ראוי להורות הלכה למעשה. ו. (ח, א) השוחט חיה ועוף ביום טוב לא ישחוט לכתחלה אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום או אפר כירה שהוסק מערב יום טוב ואפילו אפר סתם שלא הכינו מותר שסתם אפר כירה מוכן הוא. [לא הכין עפר ואין לו אפר כירה] לא ישחוט לכתחלה ואף על פי שיש לו עפר למטה ויש לו דקר נעוץ מבעוד יום, שאין נעיצת הדקר עושה הכנה גמורה. עבר ושחט ויש לו דקר נעוץ מבעוד יום בעפר תיחוח חופר בדקר ויכסה ואין אומרים ימתין עד לערב ויכסה. במה דברים אמורים בשוחט ביום טוב, שחט מערב יום טוב ולא כיסה אין מכסה אותו ביום טוב ואפילו באפר כירה ובעפר מוכן, וימתין עד מוצאי יום טוב ויכסה אם רשומו ניכר (ח, ב). היה לו עפר מוכן והוא לח הרבה אף על פי שלא נעשה כטיט אין מכסין בו שאין מכסין בעפר לח הרבה (עי' פסחים מז, ב). אפר כירה שהוסק ביום טוב אין מכסין בו נולד הוא ואסור לטלטלו, במה דברים אמורים בשנצטנן ואינו ראוי לצלות בו ביצה קלה, היה עדין חם מכסין בו שעודנו ראוי למלאכתו שהרי ראוי לצלות בו ולפיכך מכסין בו שמכסין אפילו באפר חם. ויראה לי שאם שחט ואין לו אלא אפר כירה שהוסק

ביום טוב שמותר לכסות בו משום מצות כיסוי, ולא עוד אלא אפילו יש לו דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק ביום טוב מכסה באפר ואינו מכסה בדקר נעוץ. הכניס עפר לגנתו ולחורבתו ועפר לכסות את גגו וסיד לסוד בו את ביתו, יראה לי שהן כדקר נעוץ ואין סומכין עליהן לשחוט לכתחלה ואם עבר ושחט מכסין בהם. מכניס אדם מלוא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו וסומך עליו לשחוט אף לכתחלה, במה דברים אמורים בשייחד לו קרן זוית שאם לא כן הרי הוא בטל במיעוטו לגבי הקרקע. (שם שו"ע שם סט"ז סי"ז שעה"צ קו). אין שוחטין את הכוי ביום טוב שספק חיה וספק בהמה הוא ולפיכך צריך כסוי מן הספק, ואי אפשר ביום טוב לפי שאין מטלטלין עפר ואפר שלא לצורך לפי שאינו מן המוכן שאפילו אפר כירה ועפר מוכן אינן מוכנים לספק אלא לודאי, ולא עוד אלא אפילו הכינו לכסות בו צואת התינוקות שהיא ספק אין מכסין בו הכוי משום גזירת התרת חלבו, [ואם שחט כיצד] יעשה ממתין עד הערב ויכסה. (ח, ב) נתערב דמו עם דם בהמה או דם בהמה בדם חיה ועוף אם יכול לכסות [הכל] בדקירה אחת יכסה ואין גוזרין דקירה אחת משום שתי דקירות, ואם לאו לא יכסה שהרי נמצא טורח ומטלטל מחמת דם הכוי ודם הבהמה.

פרק ג: א. אין מראין סכין לחכם ביום טוב לפי שנראה כמעשה חול כטבח שרוצה למכור בשר באיטליז, ותלמיד חכם רואה לעצמו בביתו ומשאילה לאחרים. ב. (יא, א) מוליכין טבח וסכין אצל בהמה אפילו מרשות היחיד לרשות הרבים, ואין חוששין שמא ימלך ונמצא מוציא מרשות לרשות שלא לצורך יום טוב, וכן מוליכין בהמה אצל טבח וסכין. כיוצא בדבר מוליכין מדוך ותבלין אצל מדוכה ומדוכה ומדוך אצל תבלין. ג. מולגין את הראש ואת הרגלים ומהבהבים אותן באור ואין טופלין אותן לא בחרסית ולא באדמה שאלו כמעשהו בחול. ואין גוזזין אותן במספרים שנראה כצריך לצמר. יש מן הגאונים שהורה שלא התירו למלוג כל הבהמה אלא ראש ורגלים בלבד אמרו ואף על פי שמתכוין לאכול עורה של בהמה לפי שאין עושין כן אלא המפונקין ביותר ואסרו לעשות זה כדרך שאסרו לגמר את הכלים, ועוד שנראין יותר כמעשה חול. ויש ממורי הוראה שהתירו ולא ראש ורגלים בלבד אמרו אלא שדברו בהווה, ולזה הדעת נוטה. אין מרגילין את העור ביום טוב. וכיצד הוא המרגיל מוציא את כל הבשר דרך הרגל האחד כדי שישאר כל העור שלם ולפי שטירחתו מרובה ואפשר בלא זה אסור, ועוד יראה לי לפי שנראה כמתכוין לעשות כלי. ד. (יא, ב) מולח אדם כמה חתיכות זו אחר זו ואף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת, ומערים לומר זו אני רוצה וזו איני רוצה עד שימלח את כולם, ובמקום הפסד ממונו שלא יסריח הבשר התירו לו הערמה זו. ועוד יראה לי

שלא אסרו הערמה אלא במקום פשיעתו כמי ששכח ולא עירב או עירב ולא שמרו ונאבד (יז, ב), אבל כל שבא לו מחמת שמחת יום טוב ולא פשיעתו גרמה לו מותר.

פרק ד: א. אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב אבל נמנין עליה מערב יום טוב ולמחר שוחטין ומחלקין ביניהן. כיצד אין פוסקין דמים לבהמה לכתחלה לומר בהמה זו שוה כך וכך ואני נוטל רביע ואני נוטל שליש, וכן לא יאמר אדם לחבירו הריני עמך לבהמה זו בסלע הריני עמך בשתים אבל אומר לו למחצה לשליש ולרביע, וכיצד יעשו וידעו כמה שוה בהמה זו שיפרע כל אחד דמים לפי מה שלקח, מביאין שני בהמות ואומר זו כזו. ויראה לי שאין נמנין אף מנין בני אדם על הבהמה לכתחלה לומר נמנה חמשה על בהמה זו שזה כמעשה חול, אבל נמנו עליה חמשה מערב יום טוב יכולין להוסיף למחר ולמנות עמהם עוד חמשה אחרים. כשהן מחלקין למחר לא יחלקו בפייס, שאין מפייסין ביום טוב כמו שאין מפייסין בשבת. ב. (כח, א) וכן אין מחלקין במשקל שאין משגיחין ביום טוב בכף מאזנים כל עיקר ואפילו להניח אדם בשר בביתו במאזנים לא לישקול אלא לשמרו מן העכברים אסור, במה דברים אמורים במאזנים התלוין בטבעת שתולין אותן בה כששוקלין, לפי שנראה שנותנו שם לשקול כדרך שהוא עושה בחול. (שם ב) ולא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אלא שוחט ומחלק לזה ולזה. ומקום שדרך הטבחים למכור לחלקים ידועים רשאי לומר לו תן לי חלק כך וכך ואין כאן חשש משום דרך חול. (שם א) ולא עוד אלא טבח אומן אסור לשקול בשר בידיו מפני שידיו כמשקל, אחר שאינו אומן שוקל בידו ונותן באומד לזה ולזה לא אסרו אלא דרך משקל, אבל הטבח האומן אף על פי שיודע לכוין דרך חתיכתו לחתוך ליטרא וחצי ליטרא חותך כדרכו ואינו נמנע. טבח אומן אסור לשקול בשר במים, כיצד אם היה אומן לכוין כשהוא נותן חתיכה בכלי של מים עד איזה שנת עולה הליטרא או החצי ליטרא הרי זה אסור שהמים נעשה לו כמשקל. אסור לעשות בית יד לבשר בכלי שזה מעשה חול, אבל ביד מותר שאין זה דרך חול. ומותר לחתוך את הבשר לסימן שלא תתחלף לו באחרת אותה חתיכה. ג. הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גדי אחד, ואצל הטבח הרגיל אצלו ואומר תן לי כף אחת או ירך אחת, ואצל חנוני ישראל ואומר לו תן לי אתרוג אחד או ככר אחד או גלוסקא אחת ואצל פטם ישראל ואומר לו תן לי תור אחד או גוזל אחר ואצל החנוני ישראל ואומר לו תן לי עשרים ביצים וחמשים אגוזים ועשרים אפרסקין ועשרים רמונים ובלבד שלא יזכיר (לו) שם שום מדה ולא סכום מקח, כיצד לא יאמר לו תן לי קב או קביים ולא יפסוק לו דמים בסכום מה ששוה מה שלוקח ממנו וכן לא יאמר לו כך וכך כסף היה לך אצלי ועכשיו יהיה לך כך וכך, וכן לא יאמר

לו חמשים אגוזים יש לך בידי תן לי חמשים ויהיו מאה שכל דברים אלו כמקח וממכר של חול. אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה יין אפילו הוא כלי של מדה המיוחד לכך ואין כאן מעשה חול שכן דרך בני אדם להביא על שולחנם יין בכלים של מדה, ובלבד שלא יזכיר לו שם מדה, ולא עוד אלא מותר לומר לו מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו.
ד. מודד הנחתום תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו. ויראה שהנחתום בלבד אמרו לפי שמוכר לרבים ולהפסד מרובה חששו אבל איש בביתו לא יתן במדה שלא חששו להפסד מועט שהרי אמרו (שם) לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביום טוב אלא קודר קב או קביים ונותן לפניה. ואפשר שאף בשאר כל אדם מותר ולא אמרו נחתום אלא שדברו בהווה שדרכו של נחתום ליתן לעולם במדה כדי שלא יקדיח תבשילו, וכן נראה מדברי קצת מן הגאונים. האשה מודדת קמח ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלתה בעין יפה אבל אין מורין כן למי שבא לישאל. ויש מי שהורה אף להורות כן ודבר זה מחלוקת שתי הישיבות, וראוי לחוש שלא להורות להקל.
פרק ה: א. שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן וכן אשה מחברתה ככרות אפילו בשבת ואין צריך לומר ביום טוב, אבל לא יאמר לו בלשון הלואה שהלואה לזמן מרובה ושמא יבא לכתוב. הלוקח יין ושמן מחבירו ביום טוב אם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו, ויראה לי כשמניחו אצלו סתם אבל לא יאמר לו הרי טליתי אצלך משכון שזה כמעשהו בחול ואסור. ב הלואת יום טוב יש מי שאומר שנתנה ליתבע ובית דין נזקקין לו, ויש מי שנסתפק בדבר זה שמא אין בית דין נזקקין לו, ומכל מקום אם קדם מלוה ותפש מן הלוה אין מוציאין מיד המלוה, ואפילו נטל ממנו כלי למשכנו אין מוציאין ממנו שהדבר ספק ואי נזקקין לא לזה ולא לזה, ואם חזר הלוה ותפש ממנו כליו אין מוציאין מן הלווה ומחזירין למלוה כי שלו הוא שחזר ונטל. נטל הלוה כליו של מלוה כדי שיחזיר מלוה כלי שנטל ממנו מוציאין מלוה ומחזירין למלוה שלא הלואה יום טוב אנו מגבין אלא גזילה שגזל מן המלוה אנו מוציאין ממנו. ויראה לי כי לדברי כולם הלואת יום טוב שני נתנה ליתבע ובית דין נזקקין לה וגובין אותה בבין דין.
פרק ו: א. אין מבקעין עצים מן הקורות הראויות לבנין ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב בין חדשה בין ישנה, אבל מבקעין מן העצים המוכנים להסקה ומן הקורה שנשברה מערב יום טוב אם אינה ראויה עוד לבנין, וכשהוא מבקע לא יבקע בקרדום ובמגל ובמגירה שזה כמעשהו בחול אלא מבקע בקופיץ, ולא בצד הרחב שלו אלא בזכרות שלו (שם ע"ב). ולמה התירו בקוע עצים ביום טוב והלא יכול לבקע מערב יום טוב, לפי שאי אפשר לבשל ולאפות בלא עצים ואם שכח ולא בקע נמצא מתענה ביום טוב ולפיכך עשו

אותו כדיכת המלח שהתירו על ידי שינוי. וגדולי המורים אמרו שלא התירו הבקוע אלא בקורות ועצים גדולים אבל עצים דקים שהן נוחין להדלק בלא בקוע אסור שמלאכה גמורה היא זו וחייב עליה משום טוחן. לא יתן אדם אבן על גבי בקעת כדי לשבור אותה אבל מכניסה בחור ושוברה. (תוספתא פ"ג ה"ו). ב. אין שוברין את החרס ואין חותכין את הנייר ליתן על גבי האסכלה לצלות עליהן את הדג כדי שלא יחרך שהרי הוא כמתקן כלי. ויש מן המורים שהורו להתיר באלו שמכשירי אוכלין מותרין כאוכלין. אין גורפין את התנור מן הלבנים והעפר שנפלו שם מערב יום טוב שהרי יכול היה לגרוף מערב יום טוב. נפלו שם ביום טוב אם אפשר לו לצלות בו בריוח בלא גריפה אסור לגרוף, ואם אי אפשר לו לצלות אלא בדוחק ומתירא שמא יחרך הצלי אם יגע בלבנה ובעפר שבתוך התנור גורף ואינו נמנע אם נפל שם ביום טוב. ולגרוף את התנור מן האפר והגחלים לאחר הסקה, יראה לי שהוא מותר ואף על פי שהוא מכבה אי אפשר בלא כן וכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש והרי זה כמניח בשר על הגחלים (כג, א), והרי אמרו (לד, א) שאין מפיגין את התנור בצונן ואם בשביל לאפות מותר, ואין זה כמיתוק החרדל שאסור למתקו בגחלת של עץ (שבת קלד, א) שהרי החרדל בלא כבוי גחלת ראוי הוא לו למפונקין, ועוד שאפשר בגחלת של מתכת והוא ראוי ומצוי יותר. ג. אין מגבלין את העפר לסתום פי התנור ואף על פי שצריך לכך, מפני שהגיבול מלאכה גמורה היא ואפשר לגבלו מערב יום טוב. היה שם טיט שעל שפת הנהר מותר לסתום בו את פי התנור, אף על פי שזה ממרח ומלאכה גמורה היא אי אפשר לעשות כן מערב יום טוב ומלאכת אוכל נפש היא ומותר, במה דברים אמורים בשנתקו והכינו על שפת הנהר מערב יום טוב ואם לא עשה כן הרי זה אסור. האפר אינו בן גיבול ואם בא לסתום בו פי התנור יש מן הגדולים שאמרו שלא יגבלנו במים ולא עוד אלא ליתן בתוכו מים חייב ששרייתו זהו גבולו (שבת שם), אלא נותנו על פי התנור יבש. וכל שאר המורים הורו שמותר אפילו לגבלו ולהכינו שאינו בן גיבול, וכזה יראה לי שאי אפשר לאפר לגבלו ולהכינו מבערב כעפר שהרי מתיבש הוא לשעתו וכל שאי אפשר לו מערב יום טוב מותר. ד. אסור לסתור אוהלים ביום טוב ואפילו לצורך אוכל נפש, ולפיכך סוכה בריאה אין נוטלין ממנה עצים להסקה אפילו ביום טוב של פסח ועצרת שהרי סותר אוהלים ואפילו נפלה מעצמה אסורה שאין אדם יושב ומצפה אימתי תפול סוכתו. היתה סוכתו רעועה והתנה עליה מערב יום טוב מותר שהרי עשויה לכך ועוד שהרי התנה עליה, ואם לא התנה עליה אסור משום מוקצה ויש מוקצה ביום טוב. ומותר ליטול מן הסמוך לדפנות ממה שלא נארג עם הדפנות. נתן אגודות קנים

וענפי אילן על גבי הסוכה נוטל מהן שלא ניתנו שם לסכוך אלא להצניען שם ולייבשם, נתן עליה סכך הרבה ועיבה אותה יותר מן הצריך לה לא יטול אפילו מן העליון שהכל נעשה לסכוך ויש משום סתירת אהל בעליון כבתחתון, ואם התנה עליה מותר שכבר גילה בפיו שאינו מניחו שם לסיכוך. סוכת החג סוכה של מצוה היא ולפיכך אין נוטלין ממנה אפילו ביום טוב אחרון של חג ואפילו רעועה, ואפילו התנה עליה אין תנאי מועיל בה שעל כרחו חל עליה קדושת החג, וכקדושת הגוף היא לכל ימי החג שהרי הוקשה לחגיגה ואין התנאי מועיל בה שאין תנאי מועיל להוציא קדושת הגוף מקדושתו שאין קדושת הגוף נפקעת בכדי (נדרים כט, א). ויראה לי שלא נאמרו דברים אלו אלא בסוכה שעשאה לשם חג אבל היושב בסוכת רועים ובורגנין וקייצין (עי' סוכה ח, ב) הרי היא כסוכה דעלמא שבשביל שנכנס זה ואוכל שם פתו לא נתקדשה זו. עוד יראה לי שאפילו בסוכה העשויה לשם חג אם התנה עליה ואמר איני בודל ממנה כל בין השמשות תנאי כזה מועיל בה, ולא אמרו שאין התנאי מועיל בה אלא באומר לכשתפול אטול ממנה או למחר אטול ממנה אבל באומר איני בודל ממנה כל בין השמשות תנאו קיים בעצי סוכה כמו בנויין, וכן הדין באומר לכשארצה אטול הרי זה מותר, ומכל מקום ראוי לחוש לא ליטול ממנה בשום תנאי אלא מן הנוין או מן הסמוך לה. ה. אין מביאין עצים מן השדה ואפילו מן המכונסין אבל מביאין מרשות היחיד ואפילו מן הקרפף שלא הוקף לדירה, במה דברים אמורים מן המכונס אבל לא מן המפוזר. ובאיזה קרפף אמרו בקרפף שהוא סמוך לעיר ואף על פי שאין לו פותחת, ואם יש לו פותחת אף על פי שאינו סמוך לעיר מביאין ממנו כל שהוא תוך תחום שבת לעיר. ויש מי שהורה דבין תוך התחום בין סמוך לעיר אין מביאין ממנו אלא אם כן יש לו פותחת, והראשון נראה עיקר. איזהו סמוך לעיר, יראה לי כל שהוא סמוך לעיר תוך שבעים אמה ושירים שבתוך שעור זה הרי הוא נחשב מכלל העיר בכל מקום. עלי קנים ועלי גפנים אפילו מכונסין אין מביאין לפי שהרוח עשוי לפזרן ואין דעתו עליהן ואם הניח עליהן שום דבר שלא יפזרם הרוח מותר. מגבב אדם מן החצר קסמים ומדליק שכל מה שבחצר הרי הוא מוכן ואף על פי שמפוזרים בחצר, במה דברים אמורים במגבב ומדליק אבל מגבב ואוסף ציבורין ציבורין אסור לפי שנראה כמכנס לחול. ו. (לב, א) אין עושין פחמין אפילו להסיק תחת תבשיל. (לג, א) אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים מפני שהוא מוליד ואפשר לו מערב יום טוב, וכל שאפשר לו מערב יום טוב ואינו אוכל נפש אסור ואפילו מכשירי אוכל נפש. ז. (לב, ב) השופת קדרה ביום טוב לא יסדר כלי מכאן ומכאן וישפות עליהם את הקדרה שזה דרך בנין אלא אוחז הקדרה ומסדר תחתיה כלים

שתשב עליהן, וכן העושה מדורה ביום טוב לא יערוך את העצים מכאן ומכאן וישים עליהן עצים כדי להדליק את האש בחלל שתחתיהן אלא אוחז העליונים בידו ומסדר תחתיהן את העצים מכאן ומכאן או נותנן בערבוב, וכן ביצים לא יעמיד שורה מכאן ושורה מכאן ונותן אחרים על גביהם ויתן את האור בחלל שביניהן שכל אלו כבונה אהל. אם כן האיך שופתין קדרה על גבי כירה, לא אסרו אלא בעושה הצדדין בידיו ונותן על גביהם שזה כבונה אבל ליתן על גבי כירה או על גבי כלי אחר אין זה כבונה. דברים אלו שאמרנו לא אמרו אלא בשעושה חלל ביניהן וצריך לחלל כאלו אבל בשאינו צריך לחלל מותר, לפיכך מותר לסדר ספסלי שולחן להושיב השולחן עליהן שאין צריך לאויר שתחת השולחן. ח. (לד, א) אין מלבנין את הרעפים החדשים ביום טוב לצלות עליהם אלא אם כן נתחמסו בתנור קודם יום טוב לפי שעכשיו מתחמין והרי זה עושה כלי, וכן אין מבשלין בקדרה חדשה אלא אם כן נתחמסה בתנור קודם לכן. תנור וכירים חדשים הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר, ואופין בהן שאין מתחמין בהסק זה לבד. וכן שפין את הקדרה ואת התנור, אבל אין שפין אותן במטלית להחליקן ולצחצחן ואין מפיגין אותן בצונן לאחר הסקה כדי לחסמן ולחזקן מפני (שחזקן) שמתקנן ועושה אותן כלי. נתחמסו מערב יום טוב והוחמו ביום טוב הרבה וחושש שמא תשרף שם פתו מותר להפיג חומן בצונן. אופין בפורני גדולה אם יש לו אורחין מרובים וכן מחמין חמין ביורה גדולה ואין חוששין שמא יאמרו לחול הוא עושה, אבל לא יאפה לכתחלה בפורני חדשה מפני שדרכה ליפחת ואם תפחת נמצא טורח שלא לצורך. אין נופחין באש במפוח לפי שנראה כאומן עושה מלאכה אבל נופחין בשפופרת. ט. אין מסננין את החרדל במסננת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת של עץ מפני שהוא מכבה אבל בגחלת של מתכת מותר. ולמה אין ממתקין אותו אף בגחלת של עץ והלא נותנין צלי על גבי גחלים ואף על פי שמכבה מפני שהחרדל אפשר מבערב, ועוד שהרבה מתקנין לימים הרבה והרי הוא כטוחן את החטים, אם כן למה שוחקין אותו מפני שהשוחק את החרדל הרי זו מלאכה כלאחר יד ככותש את החטים במכתשת קטנה, ויש מי שאומר מפני שנאכל לכל בלא מיתוק גחלים זולתי למפונקים, ויראה לי מפני שעיקר תקונו בשל מתכת ולא בשל עץ ולמה נתיר את הכבוי שהיא מלאכה גמורה, אבל ממתקין אותו על גבי גחלת של (עץ) [מתכת] ואינו חושש.

פרק ז: א. בית שהוא מלא פירות סתום ונפתח ביום טוב נוטל ממקום הפתח, אבל לא יפחות מן הבית יותר כדי ליטול מהן יותר. ויראה לי שלא נאמרו דברים אלו אלא בבית רעוע שדעתו על הפירות, ואם היה הבית בריא אסור שאין דעתו עליהם כשמן שבכוס

וקערה ועששית (שבת מד, א). ויש מרבותי שאמרו שאפילו בית בריא ונפחת ביום טוב מותר ואינו דומה לכוס וקערה שהרי הם בסיס לדבר האסור ופירות אלו אינן בסיס לבית, ולגרוגרות וצימוקין אינו דומה שאינו מסלק דעתו מן הפירות עצמן אלא מפני שהן סגורין בבית והרי נפחת אבל מסלק הוא דעתו מן הגרוגרות והצימוקין (עצמן) מפני שהן עצמן אינן ראויין. ב . שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות, ובלבד שלא יעשה לה פה יפה שנראה כעושה כלי ובשבת אמרו ואין צריך לומר ביום טוב, ולמה התירו לעשות כן לפי שאין בנין וסתירה בכלים קטנים כחביות וכיוצא בהן. היו כלים גדולים הרי הן כאהלים ויש בהן משום בנין וסתירה (עירובין לה, א). היו מחולקין ומחוברין במוסתקי אף על פי שהן גדולים כאהלים שובר ונוטל פירות שבתוכן ובלבד שלא ייפה את השבר להיות לו כפה. מתיז אדם ראש החבית של יין בשבת להניחה לפני האורחים ואין צריך לומר ביום טוב, שאין זה מתכוין לעשות פה לחבית אלא לתת להם יין בעין יפה, אבל לא יקבנה במקבות שאין זה אלא מתכוין לעשות לה נקב בברזא שאם לא כן יסיר המגופה שעל ראשה. נוקב אדם מגופה של חבית להוציא ממנה יין, במה דברים אמורים בנוקב המגופה מלמעלה אבל בנוקב מצדה אפילו מצדה של מגופה עצמה אסור ואין צריך לומר בגופה של חבית. אין חותכין שפופרת לשים אותה בנקב שבחבית, ביום טוב אמרו ואין צריך לומר בשבת. היתה שם ונפלה מחזירין אותה אפילו בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. היתה חתוכה ועומדת מערב שבת או מערב יום טוב, אף על פי שלא נתנוה בנקב מבערב נותנין אותה בנקב ואין חוששין שמא יבא לחתוך לכתחלה. חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יום טוב, ושבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד שבת ואחד יום טוב. חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר ומפקיע וחותך. קורע אדם את העור שעל פי החבית של יין ושל מורייס ובלבד שלא יתכוין לעשות זינוק.

פרק ח: א. (ביצה כב, א) אין מכבין את הנר ביום טוב מפני דבר אחר אף על פי שאסור לשמש לאור הנר אלא כופה עליו את הכלי, ואם אין לו כלי מוציאו לחוץ. ואין מכבין את הבקעת שלא תעשן עליו את הבית, ואפילו בית שאוכל בתוכו ואין צריך לומר במכבה לחוס על הבקעת שאסור, ואפילו נפלה דליקה אינו מכבה מפני הצלת ממונו והצלת כלי תשמישו. היתה הבקעת מעשנת תבשילו מותר לכבותה שכל לצורך אוכל נפש מבעיר ומכבה, במה דברים אמורים בשאין לו אויר לפנותה שם אבל היה לו אויר או מקום אחר לפנותה מפנה ואינו מכבה (ירושלמי פ"ד ה"ד). ויראה לי להלכה שלא אסרו אלא ביום טוב ראשון של גליות וכן בשני ימים טובים של ראש השנה, אבל יום טוב שני של גליות

מותר לכבותה אפילו משום דבר אחר כדרך שהתירו לכחול בו את העין (שם) ואפילו כן ראוי לחוש ולאסור. ב. אין משחיזין את הסכין במשחזת של אבן אבל משחיזה במשחזת של עץ או על גבי חרס ועל גבי אבן ואין מורין כן לרבים ואפילו להורות לתלמידים אסור, במה דברים אמורים כשעמדה או נפגמה מערב יום טוב שהרי יכול היה לתקנה מערב יום טוב ולפיכך אינו עושה אלא בשנוי, אבל עמדה או נפגמה ביום טוב מחדדה אפילו במשחזת של אבן שמכשירי אוכלין שאי אפשר לתקנן מערב יום מותרין ביום טוב, ובמה דברים אמורים בשיכולה לחתוך אפילו עד ידי הדחק ואם לאו אסור שזה כעושה כלי גמור. ויראה ממקצת דברי הראשונים שאין משחיזין במשחזת של אבן לעולם ואפילו עמדה או נפגמה ביום טוב, והראשון נראה עיקר אלא שיש לחוש ולהחמיר כדבריהם. ג. שפוד שנשבר ראשו ביום טוב, יש מי שהורה שמותר לתקנו שהרי אינו יכול להשתמש בו אבל אם נשבר מערב יום טוב שהיה יכול לתקנו מערב יום טוב או שנכפף ביום טוב וראוי להשתמש אסור אפילו לפשטו ביד לפי שזה טורח שלא לצורך. ויש מי שהורה לאסור בשנשבר או בשנכפף לגמרי ואפילו ביום טוב שאין עושין כלים ביום טוב ולא התירו אלא כשנעקם מעט. היה של עץ אין מחדדין אותו ואין מחליקין אותו בסכין שזה עושהו כלי גמור. ד. מעשנין את הפירות בקטורת סמים כדי שיקלטו טעם הבושם, ואף על פי שנותן הבשמים על גבי האש ומכבה ומבעיר ומוליד ריח שזה כצולה בשר על גבי גחלים שמכבה ומבעיר ומוליד את הריח ומותר.

פרק ט: א. (שבת קמג, א) עצמות שאין עליהם בשר וכן קליפין שעל השלחן, אף על פי שראויין למאכל כלבים ובהמה אין מסלקין אותן ביום טוב מעל השלחן לפי שיש נולד ביום טוב כמו שיתבאר (ש"ה פ"א ה"א). וכיצד הוא עושה, אם צריך למקום השלחן מסלק את הטבלא כולה ומנערה, ואם צריך לטבלא מנערה והן נופלין מאליהן (ע"ש קמב, ב). ויראה לי שבין כך ובין כך מסלק את הטבלא ומנערה שאין העצמות והקליפין חשובין להיות הטבלא בסיס להן. וזה שאמרו ביום טוב אבל בשבת כל שהן ראויין למאכל בהמה מסלקן מעל השלחן וזורקן לפי שאין מוקצה ונולד בשבת. (עיין ביצה ב, א). ב. (ביצה כח, ב) שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו אלא שומטו ומניחו בקרן זוית, במה דברים אמורים בשיש עליו בשר ואפילו פחות מכזית, היה עליו כזית בשר מטלטלו ומניחו במקום שירצה. אין עליו בשר ועודנו חם מסלקו כדי שלא יזוקו בו כדרך שמסלקין את הקוץ מרשות הרבים, ואם אינו חושש שמא יזוקו בו אינו מזיזו ממקומו. ולמה אסרו והלא מלאכתו להתר ביום טוב יראה לי מפני שהמוקצה מחמת מיאוס הוא ויש מוקצה ביום טוב. קערה שאכל בה וקדרה שבשל בה אסור לטלטלן

ביום טוב מחמה לצל שאף הן מוקצין מחמת מיאוס, ולצורך גופן ולצורך מקומן מותר. היו עמו בבית מותר לטלטלן ולהוציאן לאיזה מקום שירצה מפני שנעשו לו כגרף של רעי וכן הדין לשפוד שצלו בו ולקליפין ועצמות. ג. (יא, א) נוטלין את העלי לקצב עליו בשר ואף על פי שמלאכתו לאיסור שכל הכלים אף על פי שמלאכתן לאיסור ניטלין לצורך גופן ולצורך מקומן חוץ מאותן שמנו חכמים שמייחדן ומקצן למלאכתן מפני חסרון כיס. קצב עליו בשר לא יזיזנו מקומו ואפילו חושש שלא יגנב או מחמה לצל, אלא לצורך גופו ולצורך מקומו מותר כמו שבארנו. (לג, ב) נוטל אדם קיסם לחצוץ בו שניו במה דברים מן הקסמים הרכים הראויין למאכל בהמה היה קשה שאינו ראוי למאכל בהמה אסור לקטמו.

## השער השלישי

**השער השלישי**: א. אבאר בו אם מותר לעשות בו מלאכת אוכל נפש שלא לצורך ישראל ואפילו עושה בשתוף לו ולנכרים. ב. אבאר אם מזמנין את הגוי ביום טוב. ג. אבאר דין הדלקת הנר וכל הצריך לו. ד. דין טבילת כלים. ה. דין הדברים שאינן לצורך אוכל נפש אלא צריכין לנפש כרחיצה והבערת המדורה להתחמם כנגדה ולגמר את הכלים ולהריח וכיבוד הבית. ו. אבאר דין הוצאה שלא לצורך. ז. אבאר אם יש עירוב והוצאה ליום טוב כמו לשבת. ח. אבאר דין המתנות שאדם שולח ביום טוב לחברים. ודין מה שאדם מטלטל ומציל מפני הדלף ביום טוב. ודין קירוד וקרצוף של בהמה.

פרק א: א. אף על פי שהתיר הכתוב ביום טוב מלאכת אוכל נפש לא לכל התיר אלא לצורך ישראל בלבד, ולפיכך אין אופין ואין מבשלין לצורך הנכרי. היתה לו עיסה בשותפות עם הנכרי אין אופין אותה מפני חלקו של נכרי שהרי אפשר לו לחלקו בעיסה. היתה לו בהמה בשותפות עם הנכרי מותר לשוחטה, שאי אפשר לישראל לכזית בשר בלא שחיטה. העבדים והשפחות של ישראל לא יאפה ולא יבשל להם הדברים שאינן ראויין לישראל. ריבה מחמתן בקדרתו ובמשארותיו ותנורו, יראה לי שהוא מותר הואיל וראוי הכל לישראל ואפשר לפייס את עבדיו ושפחותיו בדברים אחרים, ואפילו אין לו עכשיו הואיל ואפשר שיזדמן לו במה שיוכל לפייסן, ולרבות בשבילן דברים שאינן ראויין לישראל כנבלה וכיוצא בה [יש] לאסור, ויש מי שאוסר לאפות להן פת קיבר שאין דרכו לאכול ממנו, והרי זה כאופה בפירוש לצורך העבדים. גוי המתלוה עם ישראל קודם יום טוב ומזונותיו על ישראל, אפשר להתיר מן הטעם הזה שבארנו. ב. כלבים ובהמתו של ישראל אין אופין להם, שלא התיר הכתוב אלא לצורך נפש ישראל שנאמר יעשה לכם לכם ולא לכלבים. לפיכך אין מוציאין תבן ותבואה מרשות לרשות להאכיל לבהמתו שההוצאה מלאכה גמורה היא, ולא התירו אצלן אלא הטלטול לבד שהוא

מדברי סופרים. עיסת הכלבים בזמן היא ראויה לרועים נאפית ביום טוב והוא שיש לו נבלה לפייס בה את הכלבים שאם רצה מאכיל את כלה לרועים ישראלים, ויראה לי אף על פי שאין לו עכשיו נבלה לפייסן בה הואיל ואפשר שתזדמן לו נבלה או דברים אחרים שאפשר לפייסן בהן.

פרק ב: א. אין מזמנין את הגוי ביום טוב חוששין שמא ירבה בשבילו בקדרה בפני עצמה דברים שאינן ראויין לישראל. נכנס הגוי אצלו ביום טוב מותר ליתן לו ממה שהכין לעצמו, ובלבד שיאמר לו אם דעתך נוחה במה שהכננו לעצמו מוטב אבל להרבות מחמתך אי אפשר וכיוצא בזה. ויש מגדולי המורים שאמרו שאף על פי כן אם יכול לישמט ממנו ישמט כדי שלא יצטרך לטרוח ולטלטל בשבילו, שמדוחק התירו לו לטלטל בשביל מי שאין מזונותיו על ישראל, ולא אמרו שמזמנין את הגוי בשבת ליתן לפניו ביד אלא שמראין לו מקום והוא נוטל לעצמו, ויראה לי שאין דרך הקרואים לעשות להן כן וכל שכן לבהמה שאינה בת דיעה, ומה שאסרו בחזיר (שבת קנה, ב) התירו בגוי, ומכל מקום הזהיר תבא עליו ברכה. ב. נכנס נכרי אצל ישראל וסעד אצלו מטלטל את הכוס ששתה בו הגוי ואינו חושש משום שיורי כוסות של יין נסך, אף על פי שאינן ראויין לישראל כלל ואסורין אף בהנאה לפי שהשיורין אין חשובים כלום ובטלים הם אצל הכוס ומטלטלין על ידי הכוס.

פרק ג: א. זוקפין את המנורה ביום טוב להדליק בה את הנר ואפילו היא של חוליות לפי שאין בנין וסתירה בכלים, ולפיכך אפילו אין חוליותיה רפויין אלא רפויין ואינו רפויין מותר לזוקפה ביום טוב אף על פי שכיוצא בזה אסור אפילו לטלטלה בשבת, וכל שכן ברפויה גמורה שהיא אף בשבת זוקפין אותה. ויראה לי שלא אמרו אלא במנורה שאין עשוי לתקוע חוליותיה אבל עשויה לתקוע חוליותיה אסור לזוקפה. ב. נרות סתומין וחלולין שעשאן מערב יום טוב אין חותכין אותן לשנים להדליק בהן, שזו מלאכה גמורה היא ועשיית כלי הוא ואסור. וכן בצים של יוצר לא ישקענו בידו לעשות לו בית קבול שהרי עושה הוא כלי. אין גודלין את הפתילה לכתחלה ביום טוב, ואין מהבהבין אותה באור כדי לכבותה מפני שהוא עושה פחם, ועוד שהוא עושה עכשיו כלי. ואינו חותך אותה לשנים, אבל ממעכה ביד, ושורה בשמן, ומניחה בפי שתי נרות ומדליק באמצע ונמצאת הפתילה נחלקת לשנים בשתי הנרות והוא שצריך לשניהם. מדליקין בפתילה אף על פי שאינה מהובהבת מערב יום טוב. כל הפתילות וכל השמנים שאמרו שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, לא אסרו בשבת אלא כדי שלא יבא לידי הטייה ולפיכך ביום טוב מותר.

מוחטין את הפתילה בין ביד בין בכלי להסיר ראשה השרוף להרבות באורו, אף על פי שמכבה מה שמסיר מראש הפתילה ואינו חושש שהמכבה לצורך מותר כמבעיר לצורך. ג. אין מסתפקין מן השמן שבנר שהמסתפק ממנו חייב משום מכבה, ולפיכך אסור אפילו לזקוף את הנר כדי למשוך את השמן מן הפתילה ותכבה. ולרבות בפתילות בנר אחד שהוא דולק, אם לרבות באורה יראה לי שהוא מותר, שזה לצורך וכמרבה עצים במדורה ואף על פי שימהר לכבות את הנר ואת המדורה, ואם לקרב כבויו הרי זה אסור שזה גורם לכבוי שלא לצורך אוכל נפש. אחר שנתברר שהמסתפק מן השמן שבנר חייב משום מכבה, אסור ליתן ביום טוב שפופרת של ביצה ואפילו של חרס מלאה שמן ונקובה על פי הנר כדי שתהא מטפטפת על פי הנר כדרך שאסרו בשבת, ואם היא של חרס וחברה היוצר מתחלה מותר. ד. אין מניחין את הנר אפילו מערב יום טוב על גבי אילן, חוששין מתוך שמותר בטלטולו של נר שמא ישתמש באילן, מה שאין כן בשבת שמניחין את הנר מערב שבת על גבי אילן שהרי בודל הוא מן הנר בשבת ולא יבא להשתמש באילן. ה. ויראה לי שמותר להדליק נרות בלילות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שהרי יש כאן צורך מצות היום שאם אין נרות דולקות לא יתאספו שם העם להתפלל, ומתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותרה שלא לצורך כל שיש צורך היום קצת, והרי זה כהוצאת ספר תורה לקרות בה. ובימים שאין בהם צורך רק לכבוד, יראה לי שכל כיוצא בזה אין מורין לא לאסור ולא להיתר והבא להדליק אין מונעין אותו.

פרק ד: א. כלי תשמיש חדשים הנלקחין מבית היוצר שצריכין טבילה אין מטבילין אותן לכתחלה ביום טוב לפי שנראה כמתקן כלי, אלא אם הוא כלי העשוי לדלות בו דולה בו והוכשר מאליו, וכן ממלא כוס וקיתון מים מן המעיין או מן הנהר לשתות והרי הן מוכשרין מאליהן. ויראה לי שאין דברים אלו אמורין אלא בדולה ונוטל מן המים שדרכן של בני אדם לשתות מהן [אבל לא מן המקואות שאין אדם עשוי לשתות מהן אסור], ואפשר שאף בזה [מותר] שיראה כדולה ונוטל לכביסה ברגליו. עבר והטביל את הכלים כדרכן במזיד לא ישתמש מהן ביום טוב ואין צריך לומר בשבת, בשוגג ישתמש בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב שאין קונסין בכיוצא בזה שוגג משום מזיד.

פרק ה: א. מחמם אדם חמין לרגליו ואפילו מים שאינן ראויין לשתייה, שדבר זה צריך לכל נפש והרי הוא בכלל מה שאמר הכתוב אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם. חמין שהוחמו ביום טוב אסור לרחוץ בהם כל גופו ואפילו אבר אבר ואין צריך לומר כל גופו ביחד, ואין הפרש בדבר זה בין רוחץ בכלים בין רוחץ בקרקע, וכן הדין בחמין שהוחמו מערב שבת רוחץ בהן בשבת פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אפילו אבר אבר.

חמין שהוחמו מערב יום טוב, הורו הגאונים שלמחר רוחץ בהן כל גופו ואינו חושש. רוחץ אדם בחמי טבריא בשבת ואין צריך לומר ביום טוב, והורו רבותי שמותר אפילו במגופפין, ויש מי שאוסר במגופפין, והראשון עיקר. ואין מדיחין ואין סכין את הקרקע. ונותן שמן לסוך בו גופו במרחץ אפילו בכלי ראשון ואפילו על גבי גחלים, מה שאין כן בשבת שאין נותנין [פך] שמן בכלי ראשון אף בחמי טבריא ואפילו להפשיר שכלי ראשון מבשל, אבל נותנין בכלי שני ומותר שאין כלי שני מבשל והפשרו של שמן אינו בשולו. עושה אדם מדורה להתחמם כנגדה. ב. אין עושין מוגמר ביום טוב שאין זה שוה לכל נפש אלא למפונקים, והרי זה מוליד ריח שלא לצורך אוכל נפש ואסור. כלי שנתגמר לא יכפה אותו על גבי בגדים כדי שיקלטו הבגדים את הריח שהרי מוליד ריח בבגדים. מטלטל אדם עצי בשמים להריח בהם ומניף בהם לחולה, ומוללן וקוטמן ומריח בהן ואפילו היו קשין וגסין וראויין לעשות מהן יד לקרדום. הורו הגאונים שמותר לכבד את הבית בשבת ואין צריך לומר ביום טוב ואין חוששין שמא ישוה הגומות שכל דבר שאין מתכוין מותר, ואף על פי שמזיז עפר וצרורות וקליפין האסורין לטלטל יראה לי שמותר מפני שהם לו כגרף של רעי.

פרק ו: א. מוציאין מרשות לרשות את הקטן למולו או שיש לו נעגועין על אביו וכן את הלולב ליטלו ולצאת בו וספר תורה לקרות בו שכל אלו יש בהן צורך ליום קצת ושוין הן בצרכיהן לכל נפש ומתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי אף שלא לצורך אוכל נפש כל שיש בו צורך ליום, אבל אין מוציאין את האבנים וכל שאין בו צורך ליום השוה לכל נפש. מפתח שיש תחתיו אוכלים שיש בהם צורך ליום מותר להוציא בידו לחוץ, ואפשר אף על פי שאין האוכלים והכלים בחוץ מפני שצריך לשמרן ולהיותם מוכנים בידו אם יצטרך להם. מפתח של כלים שאין צריך להם ביום טוב אסור להוציאו בחוץ שאין זה אלא כהוצאת אבנים.

פרק ז: א. למה אסרו להוציא בחוץ ביום טוב כלים הניטלין בחצר, לפי שנאסרה הוצאה מרשות לרשות דבר תורה ביו"ט כבשבת בדבר שאין צריך ליום בהוצאתו. אין מוציאין מחצר לחצר כלים שאין בהם צורך ליום טוב אלא אם כן ערבו, שערוב והוצאה ליום טוב כמו שיש ערוב והוצאה לשבת. ב. המוציא ביום טוב אפילו לצורך היום לא יוציא כדרך שהוא עושה בחול אבל משנה הוא קצת, כיצד היה מביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה אבל מביא על כתפו או לפניו, ואם אי אפשר לשנות מותר, במה דברים אמורים במביא מן החוץ אבל במפנה בביתו מזוית לזוית מותר בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. לעולם יהא אדם משנה קצת במשואו ביום טוב ממה שהוא רגיל לישא

בחול, ואפילו אינו יכול לשנות רק בכסוי כפריסת בגד על המשאוי פורס כדי לשנות ממעשי החול, ואם אי אפשר מותר. ועל גבי בהמה לא יביא שאין משתמשין בבעלי חיים ביום טוב כבשבת, ועוד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. נשים הממלאות מים מן המעין לא יכסו את הכד בבגד [שמא תטבול אותו במים ותבוא לידי סחיטה, וכן לא תכסם בכיסויו] שמא יפול ותביא אותו בידה מרשות הרבים לרשות היחיד, ואם תקשרנו בפי הכד פעמים שיפסק ותבוא לידי קשירה, אלא מביאתו מגולה כדרכה ואינה חוששת שאי אפשר לה בלתי זה. ג. אין הסומא יוצא לרשות הרבים במקלו, שהרי אפשר לו לצאת בלא מקל ונמצאת הוצאת המקל שלא לצורך, (שבת סו, א) אבל הקטע יוצא בסמוכות שלו לפי שאינו יכול להלך זולתו, וכן מי שנקטעו רגליו ואינו יכול להלך בלתי מקלות יוצא בהן שהן כרגלים לפסח, ואפילו אין קשורין בו שאין לחוש שמא יפלו ויוליכן בידו שהרי אינו יכול להלך בלתי אם ישען עליהם. אין הרועה יוצא בתרמילו. ואחד האיש ואחד האשה אין מוציאין אותן בכסא, במה דברים אמורים בשאין רבים צריכין לו אבל היו רבים צריכין לו לדרוש להם או לדברים הצריכין לצבור מותר אחד האיש ואחד האשה, יתירה האשה שרבים צריכין לה שמכתפין אותה ויוצאה על זרועות אנשים, כיצד זה מניח יד על כתף חברו וחברו מניח זרועו עליו והיא יושבת על זרועות שניהם. דבר זה באשה מותר מפני שהיא נבעתת שמא תפול, אבל האיש אינו נבעת ואסור שזה יותר כמעשה חול. פעמים שאפילו האיש מותר, כיצד חכם שמביאין אותו תלמידיו לדרוש בצבור ומתירא שמא יפול מפני דוחק הצבור, או שמוליכין אותו במרוצה עד מקומו מפני כבוד הצבור שעומדין מפניו מכתפין אותו ומותר.

פרק ח: א. משלחין מנות ביום טוב איש לרעהו, ומשלחין אף בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין ויינות שמנים וסלתות. ויש מי שהורה שאין משלחין חטים ושעורים ועדשים, לפי שאי אפשר לטחון אותן ביום טוב ואף בחול אינן ראויין אלא לאחר טחינה, וכל שאין נהנין ממנו בחול כמות שהוא אין משלחין אותו ביום טוב. מדברי קצת מן הגדולים נראה לי שאף אלו משלחין אותן, שהרי החטים ראויין לעשות מהן עסיסיות במכתשת קטנה או לעשות מהן קלי ושתיתה וכתיב (שמואל-ב יז, כח עי"ש ובע"ז לח, ב וברש"י ד"ה שתיתאה) פול ועדשים וקמח וקלי, וכן השעורים ליתן לפני הבהמה, ויראה לי שזה עיקר. כל שנאותין בו בחול כמות שהוא ואין צריך אומן לתקנו משלחין אותו ביום טוב ואף על פי שאין ראוי להשתמש בו ביום טוב, כיצד משלחין תפילין תפורין ביום טוב, ולמה התירו כן ולהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים לפי ששמחה היא לו שמתכבד במתנותיו אצל חברו והרי זה כצורך היום. ולא כל דבר התירו אלא

את שאין צריך אומן, כיצד משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין מפני שראויין להתכסות בהן ולהציען תחתיו. ולא עוד אלא אפילו יש בהן כלאים של דבריהם אם קשין הם משלחין אותן, שמותרין להציען תחתיו ולהתכסות בהן. אין משלחין סנדל המסומר ביום טוב, ואף על פי שנאותין בו בחול החמירו בו שלא לשלחו ביום טוב מפני התקנה שגזרו עליו. משלחים סנדל התפור, אבל לא את שאינו תפור מפני שצריך עדיין לאומן. ב. כשמשלח לא ישלח על ידי שלשה בני אדם מפני שיש לו קול גדול ונעשו כמי שמוליכין לשוק למכור, במה דברים אמורים מין אחד על ידי שלשה אבל אם שלח כל מין ומין על ידי אחד מותר ואפילו היו שלשה מינין או ארבעה על ידי שלשה או ארבעה בני אדם. ואין מנהיגין את הבהמה במקל, כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויראה כמוליכה לשוק למכור. ג. מי שהיו לו פירות על הגג ומתירא שמא יפסדו מחמת הגשמים מפנה אותן מזוית לזוית, אבל לא יושיטם מגג לגג אפילו בגגין השוין, ולא ישלשלם בחבל מן הגג ולא יורידם דרך סולמות אבל משילין אותן דרך ארובה שבגג לבית, אין ארובה בגג אין משילין אותן מן הגג לחצר ומן החצר לבית, היה הגג מוקף גדר והיו חלונות בכותלי הגג לא יטרח להעלותם לחלון ולשלשלם דרך החלון לבית לפי שזה טורח מרובה לו. ואין משילין שיעור מרובה כדי שלא יטרח הרבה ביום טוב, וכמה שיעורו ארבע וחמש קופות ולא יותר, ויש מי שהורה שאפילו הרבה משילין משום הפסד ממונו. ודבר זה ביום טוב התירו אבל לא בשבת. ומכסין את הפירות מפני הגשמים ואפילו פירות של טבל שאין ראויין לו ביומן, וכן כדי יין וכדי שמן. ואפילו הלבנים מכסין כדי שלא יטשטשו בגשמים שלהפסד ממון חששו, ובשבת אמרו ואין צריך לומר ביום טוב. וכן נותנין כלי תחת הדלף אפילו בשבת ואין צריך לומר ביום טוב, ואפילו בדלף שאינו ראוי כדי שלא יטנף הבית. נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע. ד. גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מוציאין אותו לאשפה, וכשהוא מחזיר הכלים למקומן נותן בהם מעט מים ומחזירן. כשהתירו להוציא גרף של רעי לא על ידי כלי בלבד התירו, אלא אפילו בפני עצמו מוציאו שלא תמאס עליו דירתו. אין עושין גרף של רעי לכתחלה, כיצד היה גרף במקום שאינו דר שם לא יאמר אכניס שם כלי תשמישי כדי שיעשה עלי גרף רעי ואוציאנו, במה דברים אמורים שלא במקום הפסד ממונו אבל הוצרך לעשותו להצלת ממונו מותר, כיצד היה דלף יורד לתוך ביתו שאינו דר שם ומתיירא שמא יפול מחמת כינוס המים מכניס שם כלי תשמישו ומטתו כדי שיהא הדלף עליו כגרף של רעי ומוציא המים לחוץ. ה. מקרצפין ומקרדין את הבהמה

ביום טוב, אף על פי שהקרוד פעמים עושה חבורה אינו מתכוין לכך ולפיכך מותר. מצדדין אבנים של בית הכסא, שאין זה אלא כבנין עראי ומשום כבודו לא גזרו בכך.

## השער הרביעי

**השער הרביעי**: בביאור דיני עירוב תבשילין. א. במה מערבין וכמה שיעור העירוב. ב. מי שמערב על אחרים אם צריך להודיען קודם שחשיכה. ואם צריך לזכות על ידי אחרים. והמזכה על ידי מי מזכה. ג. דין מי שנאכל עירובו או מי ששכח ולא עירב אם מותר להניח מיום טוב לחברו ולהתנות אם לאו. ואם יש הפרש בדבר זה בין שני ימים טובים של גליות לשני ימים טובים של ראש השנה. ד. אבאר דין מי שלא עירב ולא ערבו לו אחרים וערב ואפה. ולא אבאר כאן דין עירובי חצרות ועירובי תחומין לפי שכבר בארתי דין כל אחד ואחד מאלו בשער בפני עצמו בבית נתיבות.

פרק א: א. יום טוב שחל להיות ערב שבת אין אופין לכתחלה מיום טוב לשבת כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול, לפיכך הצריכו חכמים לעשות תבשיל אחד להיכר שסומך עליו ומבשל ואופה מיום טוב לשבת והוא הנקרא עירובי תבשילין, ונקרא כן מפני שהוא כאלו מערב יום טוב ושבת להיותם יום אחד להכין ולבשל מיום טוב לשבת כדרך שהוא מבשל ביום טוב לצורך היום. ב. תבשיל זה שסומכין עליו בין מבושל בין צלי בין שלוק בין כבוש ואפילו מעושן. ואינו צריך אלא תבשיל אחד וסומך עליו לעשות בו כל צרכיו בין לבשל בין לאפות, אלא שנהגו להניח פת ותבשיל. הפת לבדו אין סומכין עליו משום עירוב שאין סומכין אלא על דבר שראוי ללפת בו את הפת, ולפיכך אין מערבין בריפות שאין אוכלין פת בפת. מערבין בעדשים שאף הן באין ללפת, ולפיכך אפילו עדשים שבשולי קדרה מערבין בהן. שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו. דגים קטנים מלוחין אין בהן משום בשולי גוים, ואף על פי כן אם בשלן גוי סומך עליהן משום עירובי תבשילין. שיעור ערוב זה כזית בין לאחד בין למאה, פחות משיעור זה אינו כלום בין בתחלתו בין בסופו, ושיעור זה שאמרנו למטה אבל למעלה אין לו שיעור.

פרק ב: א. מערב אדם על כל בני עירו, ואף על פי שלא הודיעם עד לאחר שחשכה סומכין עליו שהערוב צריך דעת המניח ואין צריך דעת מי שהניחו לו, וצריך שיאמר ערוב זה עלי ועל מי שלא עירב, עירב על אנשים ידועים יאמר הרי זה עלי ועל פלוני ופלוני. המערב על מי שלא עירב אין סומכין על עירובו אלא כל שהן עמו תוך תחום שבת ואפילו מי שעירב עירובי תחומין ויכול לבא אצלו אינו סומך עליו שלא נתן דעתו מן הסתם אלא על שהוא תוך תחומו, ולפיכך אם פירש אפילו על מי שיכול לבא אצלו על ידי עירוב תחומין אף הן סומכין עליו. המניח את העירוב על אחרים צריך לזכות,

וכשהוא מזכה אינו מזכה על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הכנעניים מפני שידן כידו ולא על ידי אשתו שיד האשה כיד בעלה, אבל מזכה הוא על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים, ויש מי שהורה שבניו הגדולים הסמוכין על שלחנו הרי הן כקטנים ואינו מזכה על ידיהם. המערב על כל בני עירו והיה שם מי שאינו רגיל לסמוך עליו אלא מערב לעצמו ושכח ולא עירב הרי הוא יכול לסמוך על עירובו של זה, במה דברים אמורים בשלא שכח אלא פעם אחת לפי ששוגג הוא אבל אם שכח פעם אחר פעם פושע הוא ואין דעת המניח על הפושעים, ויראה לי שאם היה דעת המניח אפילו על הפושעים מותר. ב. המניח את העירוב מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב, ויאמר בדין עירובא יהא שרי לי ולכל בני עירי או לפלוני ולפלוני למיפא ולבשולי ולאטמוני ולמעבד כל צריכין מיומא טבא לשבתא. וכתב גאון שצריך לומר ולאדלוקי שרגא ולאפוקי שמי שלא עירב אף הוא אסור להדליק את הנר מיום טוב לשבת, ויש מי שהורה שאין צריך שלא הצריכו עירוב אלא לצרכי אכילה ולא להדלקת הנר ולהוצאה, ודברי הגאון נראה לי עיקר.

פרק ג: א. המניח עירובי תבשילין ונאכל עירובו או שאבד עד שלא אפה ועד שלא בישל ועד שלא הטמין לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין עליו לא לו ולא לאחרים, ולא אחרים אופין ומבשלין לו משלו אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור. אם התחיל בעיסתו ונאכל עירובו עד שלא גמר גומר. ב. שכח ולא הניח עירוב ולא הניחו לו אחרים הוא נאסר וקמחו נאסר, ולפיכך לא יאפה ולא יבשל לאחרים וכן אין אחרים אופין ומבשלין לו משלו, וכיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין ומבשלין ונותנין לו. לא היו שם אחרים להקנות להם קמחו או שלא רצה להקנות קמחו לאחרים אופין לו בצמצום פת אחת וטומנין לו קדרה אחת וצולין לו דג קטן ומדליקין לו את הנר, ויראה לי שאף הוא אופה ומבשל ומטמין לו קדרה לעצמו כן בצמצום שכדי חייו התירו לו שלא יתענה בשבת. ג. מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה, כיצד שני ימים טובים של גליות הסמוכין לשבת מלפניו ושכח ולא הניח עירוב עומד בראשון ואומר אם היום קדש ולמחר חול אין בדברי כלום ואם היום חול ולמחר קדש בעירוב זה יהא מותר לי לאפות ולבשל ולהטמין ולעשות כל צרכי מיום טוב לשבת. במה דברים אמורים בשני ימים טובים של גליות, אבל בשני ימים טובים של ראש השנה כקדושה אחת הן ולפיכך אי אפשר לו להתנות.

פרק ד: א. מי שלא עירב ועבר ואפה מותר, במה דברים אמורים בשעבר בשוגג ואפילו במזיד, אבל אם הערים ואפה ליום טוב הרבה יותר מן הצריך לו ליום טוב כדי להותיר

לשבת ואומר ליום טוב הכנתי, קונסין אותו והרי כל מה שהותיר אסור שהרבה החמירו במערים יותר מן המזיד. אפה ובשל ליום טוב הרבה כסבור שיבאו אצלו אחרים לסעוד אצלו ולא באו וכן כל כיוצא בזה שאין כאן הערמה, כל מה שהותיר מותר לשבת.

## השער החמישי

**השער החמישי**: א. אבאר בו אם יש איסור מוקצה ונולד ביום טוב אם לאו, ומוקצה אם אסור דבר תורה או מדברי סופרים כדי לעמוד על דין ספקו. ב. אבאר דין בהמות שמביאין קצבין עכו"ם ביום טוב למקולין של ישראל ואינו יודע אם הביאום מחוץ לתחום אם לאו. וכן דין שאר המוקצין, וראיית טריפה ביום טוב, ודין מי שאסר על עצמו דבר אם מותר לטלטלו אם לאו, ואם נשאל עליו לחכם והתיר לו אם מותר אפילו לאכילה אם לאו. ג. אבאר דין נוטל יוני שובך ויוני עלייה, והולכת סולם של שובך, ודין יונים הרדיסאות ואווזין ותרנגולין ותרנגולת העומדת לגדל ביצים ותרנגולת שלקחה סתם. ד. אבאר דין ביצה שנולדה ביום טוב וספקתה, וביצים הנקחין מן העכו"ם ביום טוב. ודין עגל שנולד ביום טוב ואפרוח שנולד ביום טוב, [ודין עצים שנשרו מן האילן ביום טוב או פירות שנשרו ביום טוב]. ה. אבאר שמלאכות האסורות לעשות [על ידי ישראל אסור] אף על ידי הנכרי, פעמים מדברי סופרים ופעמים אפילו מדברי תורה.

פרק א: א. אף על פי שאמרו שאין מוקצה ונולד בשבת, ביום טוב אסורין, ולמה החמירו ביום טוב יותר מן השבת לפי שהשבת חמורה ולא יבאו לזלזל בה אבל יום טוב קל ואם אתה מתיר לו יבאו להקל ולזלזל בו. זו שאמרנו שהמוקצה והנולד אסורין ביום טוב לא מן התורה אלא מדברי סופרים לפיכך הולכין בספק להקל. במה דברים אמורים בדבר שאינו קרוב לבא לידי אסורי תורה אבל אם היה קרוב ליגע בשל תורה הולכין אף בספיקו להחמיר כשל תורה, כיצד פירש מכמורת או רשתות לחיה ולעופות מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בהן חיה ועוף ואינו יודע אם ניצודו מערב יום טוב או לאחר שחשכה הרי אלו אסורין, אף על פי שהן ספק מוכנים לפי שאם אתה מתיר כן קרוב הדבר להתיר את הצידה שאסורה דבר תורה ולפיכך החמיר בספיקו. ואפילו כן אם מצא המכמורת והרשתות מקולקלין מבערב הרי אלו מותרין, בידוע לא נתקלקלו מבערב בלתי אם לכדו וכמו שכתבתי למעלה. ב. כל העצים ואפילו הרטובין ביותר מוכנים הן להסקה, אף על פי שהרטובים אינן ראוין להסיקן תחת תבשילו בפני עצמן ראויין הן להיסק גדול בתערובת עצים יבשים ולפיכך כלם מוכנים הן להסקה, אבל אין מטלטלין את הבקעת לא לסמוך בה את הדלת ולא אפילו לסמוך בה את קדרת תבשילו לפי שלא נתנו העצים אלא להסקה. נוטל אדם מקל עץ לצלות בו [בשר כשפוד דכשם שמותר לצלות בגחלתו כך מותר לצלות בו], במה דברים אמורים בעץ יבש הראוי להסיקו תחת תבשילו בפני עצמו אבל רטוב שאינו ראוי להסק בפני עצמו אסור, שאין אומרים מתוך

שמותר לצלות בתערובת גחלתו מותר לצלות בו בפני עצמו. לא תכנס אשה לבית העצים ליטול מהן אוד לתקן בו את האש שבתנור, אלא אם הוכן מערב יום טוב לכך שלא נתנו העצים אלא להסקה. וכן אוד שהותקן מערב יום טוב לתקן בו האש ונשבר ביום טוב אין מסיקין בו, לפי שהוא כנולד ומסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. שוחט אדם בהמה חיה ועוף בין מערב יום טוב בין ביום טוב ומשליך בני מעיים לפני כלבו ולפני שונרו אם ירצה.

פרק ב: א. (מ, א) אין משקין ושוחטין את הבהמות המדבריות לפי שהן מוקצות אבל משקין ושוחטין את הבייתות, ואלו הן בייתות כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך לתחום. ב. כבר בארנו (לעיל פ"א ה"א) שאין המוקצה אלא מדברי סופרים והולכין בספיקו להקל, ולפיכך גוי שהביא בהמה למקולין ישראל אף על פי שהובאו לצורך ישראל אם ידוע שלנו חוץ לתחום אסורות ואם ספק מותר, ואם הביאום לצורך [הגויים או] אפילו סתם בעיר שרובה גוים מותר שהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכל שמביא לצורך הרוב הוא מביא. בהמות הידועות שדרכן ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר ביום טוב אני אומר שמא מבערב הכניסן לתחום וחוץ לחומה לנו ומותרות, וכל שכן השוחטין בבקר שחזקה מבערב הכניסום לתוך התחום, ולא ראיתי לאחד מרבותי שחשש לדבר זה. ג. העז העומדת לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת שיחדה לביצתה ופירות המיוחדין לסחורה ושוורים העומדים לחרישה ביום טוב אסורין שכבר בארנו שיש מוקצה ביום טוב, [אבל בשבת הראוי מהן ביומן כפירות העומדין לסחורה מותרין שאין מוקצה בשבת]. הבד שטענו עליו את הקורה מערב שבת וכן מערב יום טוב והשמן זב מתחת הקורה למחר נולד הוא, שאינו ראוי בין השמשות לא לאכול ולא למשקה, ולפיכך ביום טוב אסור ובשבת מותר שיש נולד ביום טוב ואין נולד בשבת. מחצלות הכרוכות ועומדות לסחורה אסור לטלטלן ביום טוב אבל בשבת מותר. הדגים המלוחין שמצניעין לסחורה פעמים מכסין אותן במחצלאות וכיוצא בזה והרי המחצלאות נמאסין ומוקצין הן ביום טוב מחמת מאוסן, אבל בשבת מותר לטלטלן שאין מוקצה בשבת ואפילו מחמת מיאוס אלא מחמת איסור בלבד, והוא שדחאו בידים כנר שהדליקו בו באותה שבת. ד. היה אוכל בתאנים או בענבים בחול והותיר מהן והעלן לגג לייבשן הרי אלו מוקצות ואסור לאכול מהן עד שייבשו, בשבת אמרו ואין צריך לומר ביום טוב, במה דברים אמורים בגרוגרות וצמוקין מפני שהן מסריחות בנתים ומסלק דעתו מהן אבל שאר הפירות שהעלן לייבשן ואין מסריחין בנתים מותרים שאין מסלק דעתו מהן. אין מוקצה לחצי שבת ולחצי יום טוב, ואפילו גמרו בידי שמים ואין

צריך לומר גמרו בידי אדם, כיצד העלה תאנים וענבים לגג לעשותן גרוגרות וצמוקין ונתייבשו ונראו לאכילה מערב שבת או מערב יום טוב ואחר כך נדחו משחשכה ולא היו ראויין לאכילה ובו ביום חזרו ונתקנו ונראו הרי אלו מותרין, ואף על פי שאין גמרן תלוי בידי אדם אלא בידי שמים, דבר זה לאכילה אמרו ואין צריך לומר שאין מוקצה לחצי שבת ויום טוב ליאסר בטלטול. גרוגרות וצמוקין שנתייבשו קצת ולא נגמרו ויש מקצת אנשים אוכלין מהן כן ומקצת שאין אוכלין כן, הרי אלו צריכין הזמנה מבערב, ואם הזמינן מותרין ואם לאו אסורין. מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מבערב מותר. ה. הכלים והאוכלים מטלטלין אותן לכל דבר ועושה אדם מהן כל צרכו ואין אומרים לא נתנו הכלים אלא לתשמישן והאוכלין לאכילה, ולפיכך מסיקין באגוזים ותמרים, אבל אם אכלן אין מסיקין בקליפיהן ובגרעיניהן לפי שהן כנולד. וכן מסיקין בכלים [ואם] נשברו ביום טוב אין מסיקין בשבריהם, במה דברים אמורים בשאין השברים ראויין לכעין מלאכתן הראשונה אבל אם היו ראויין לכעין מלאכתן הראשונה הרי הן בראיותן וככלים הן ומסיקין בהן, איזהו מעין מלאכתן שברי עריבה הראויין לצוק לתוכן מקפה זכוכית לצוק לתוכן שמן. היו ראויין למלאכה אחרת, שברי ערבה לכסות בהן את החבית שברי זכוכית לכסות בהן פי הפך, כבר יצאו אלו מתורת כלי ואסור להסיק בהן ואפילו לטלטלן ביום טוב, אבל בשבת מותרין לטלטל כל שראויין אפילו למלאכה אחרת. נשברו מערב יום טוב בין ראויין למלאכה בין שאינן ראויין למלאכה מסיקין בהן שהרי הן כעצים ומוכנים להסקה, במה דברים אמורים להסיק בהן אבל לסמוך בהן את הדלת ואת הקדרה אם אין ראויין אפילו למלאכה אחרת אסור שלא נתנו אלא להסקה, ואם ראויין למלאכה אחרת מותר שהרי הוכנו מבערב למלאכה אחרת ותורת כלי עליהם. כשאמרו מסיקין בכלים ובלבד שלא יהא מהפך בהם לאחר שאחזה בהם האור ואכלה קצתן לפי שנעשו שברי כלים והרי הן כנולד וכשהוא מהפך באיסור הוא מהפך, [ואם ריבה עליהם עצים מוכנים מותר להפך בהם שבהיתר הוא מהפך]. ו. כל הכלים שמלאכתן להיתר מותרין לטלטל בין בשבת בין ביום טוב ואפילו מחמה לצל ואין צריך לומר לצורך גופן ולצורך מקומן, ואפילו הן כבדין הצריכין שני בני אדם לטלטלן מטלטלין בשנים, ויראה לי שמטלטלין אפילו בארבעה או בחמשה בני אדם. ז. הכלים שמלאכתן לאיסור אין מטלטלין אותן אלא לצורך גופן ולצורך מקומן, לצורך גופן כיצד היה צריך לישב עליהן או לפצע בהן את האגוזים מותר, נוטל אדם קרדום לחתוך בו דבלה ומגירה לגור בה את הגבינה וקורנס לפצוע בו אגוזים. באי זה קורנס אמרו בקורנס של אגוזים וקורנס של נפחים ואפילו בקורנס של זהבים, אבל קורנס של

בשמים לא יטול לפי שאדם מקפיד עליו שלא יתקלקל וקובע לו מקום להיות מיוחד למלאכתו. כיוצא בדבר אמרו שכל הכלים שאדם מקפיד עליהן לייחדן למלאכתן אסור לטלטלן אפילו לצורך גופן בין בשבת בין ביום טוב, לפיכך יתד של מחרישה וסכין של טבחים ששוחטין בו וסכין של רצענין שכל אלו הבעלים מקפידין עליהן שלא יתקלקלו אסור לטלטלן. כל הכלים שהתירו לטלטלן לצורך מקומן לא להזיזן בלבד מן המקום שהוא צריך לו התירו אלא כל שהן בידו מוליכן ומניחן באיזה מקום שירצה, ואפילו ברחוק מקום ומבית לבית. ח. מדוכה בזמן שיש בה שום וכיוצא בה מן הנדוכין במדוכה מטלטלין אותה אפילו מחמה לצל, ואם ריקה אין מטלטלין אותה אלא לצורך גופה או לצורך מקומה כשאר כלים שמלאכתן לאיסור. בזמן שיש בה שום למה מטלטלין אותה והלא לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד, לפי שלא נאסרה המדוכה אלא מחמת מלאכה זו של שחיקת שום וכיוצא בה ועכשיו הרי היא משמשת היתר במלאכתה נמצא האוסרה מתירה כקדרה המטלטלת עם התבשיל. המדוכה מלאכתה להיתר ביום טוב ולפיכך אפילו אין בה שום מטלטלין אותה אפילו מחמה לצל. ט. עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב אסור לטלטלן ולהסיקן, ואם נשרו לתוך התנור מרבה עליהם עצים מוכנים כדי שלא יהפך באיסור ומדליקן. אין מסיקין בעצים שבמוקצה ולא מתחילין בערימת התבן לפי שאין מתחילין באוצר, במה דברים אמורים בתבן הראוי למאכל בהמה או לגבל בו את הטיט, אבל בתבן סרוח ושמעורב בקוצים מותר לפי שאינו ראוי לא למאכל ולא לגבל בו את הטיט ומוכן הוא להסקה. י. (שבת קנו, ב) רואין את הטריפה ביום טוב, נמצאת טריפה אין מטלטלין אותה, ולפיכך יראה שאין רואין את הטריפה אלא במקום שאם תמצא טריפה לא יהא צריך להזיזה ממקומה, אלא שלא ראיתי לאחד מן הראשונים שחשו לדבר זה. בהמה בריאה שמתה בין בשבת בין ביום טוב לא יזיזנה ממקומה ואפילו להריצה לפני כלבו שאין אדם מצפה אימתי תמות בהמתו והרי זו כגרוגרות וצמוקים שאין דעתו עליהם כלל, היתה מסוכנת מבערב ולמחר מתה מותר לחתכה לפני הכלבים שמוכנת היתה זו מבערב לכלבים. היתה חולה מבערב ולמחר מתה, בשבת מותר לחתכה לפני הכלבים אבל ביום טוב אסור, שיש מוקצה ביום טוב ואין מוקצה בשבת. יא . האוסר הככר על עצמו בנדר או בשבועה מותר לטלטלו לפי שהככר מותר אצל אחרים ולא אסרו אלא על עצמו, ומאכילה אסרו ולא בטלטול, ומה בין זה לגרוגרות וצמוקין שמקצה אותן מדעתו לאכילה ולפיכך אין מטלטלין אותן לפי שאינן ראויין לא לו ולא לאחרים, הא אין זה דומה אלא לגוי שהביא פירות שאין במינן במחובר שאסורין לזה ומותרין לזה ומותרין לכלן בטלטול. נשאל עליה בשבת או ביום

טוב מותרת לו אפילו באכילה שלא הקצה אותם מדעתו לחלוטין, אף על פי שצריך לאחרים להתירו לפי שהנדרים נתרין אף בשלשה הדיוטות והדיוטות היודעין לפתוח את הנדר מצויין הן ודעתו סומכת עליהן שאם ירצה ימצא מי שיזדקק לו. תלה נדרו בחכם אפילו בא חכם והתירו, יראה לי שהוא אסור שהחכם אינו מצוי להתיר לו נדרו ולחלוטין סילק דעתו ממנה.

פרק ג: א. אווזין ותרנגולין ותרנגולת שלקחה סתם הרי הן כמזומנין ומותר ליקח ולשחוט מהן ביום טוב, וכן יונים הרדיסאות אינן צריכין זימון וצדין אותן ושוחטין אותן ביום טוב. חיה שקננה בפרדס העופרים שלה מותרין ואין צריכין זמון שהרי הן כנצודין בקטנותן, אבל האם אסור לצודה שכל הצריך לצידה אסור, ואסור לשחטה דמוקצת היא, במה דברים אמורים בפרדס הסמוך לעיר אבל בשאינו סמוך לעיר אפילו העופרים שאינן מחוסרין צידה צריכין זימון שאין דעתו עליהם מן הסתם כמו שכתבתי למעלה. יוני שובך ויונה עליה וצפרים שקננו בטפיחים ובבורות מחוסרין הן צידה ואסור לצודן, היו מדדין או מפריחין קצת שאינן חסירין צידה מותר לצודן אבל צריכין הן זימון מערב יום טוב שאינן מן המוכן, וכיצד הוא עושה עומד מערב יום טוב ואומר זה וזה אני נוטל למחר ואינו צריך ליטול ולנענע, צפור דרור צריך לקשור בכנפיה כדי שלא תתחלף באמה. ב. זימן שחורים [ולבנים אלו בקן שלהן] ואלו בקן שלהן, ולמחר השכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים כלן אסורין, ואין אומרין שמא נתחלפו מקן לקן לבנים במקום שחורים ושחורים במקום לבנים, אלא חוששין שאלו פרחו והלכו להן בשאר הקינים ושבשאר הקינין באו לכאן. במה דברים אמורים בשיש שם יתרים מאלו שלא זימנן ואף על פי שאלו קרובים זה לזה יותר, שכל מקום שיש רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואפילו במקום קורבה המוכחת. זימן שנים בתוך הקן ומצא שלשה כולן אסורין, שאפילו תאמר שהשנים לא זזו ממקומן הרי נתערב ביניהן אחר שלא הוכן, ואינו בטל אצל הרוב שאין בעלי חיים בטלין, ולא עוד אלא שיש לו מתירין ואפילו באלף אינו בטל. זימן שלשה ומצא שנים מותרין, שאני אומר השנים מונחין במקומן והשלישי זז והלך לו. זימן (לפני) [בתוך] הקן ומצא בדף שלפני הקן העשוי לנוח בו יוני השובך או אפילו שלא בדף אלא שמצאן חוץ לקן אסורין, שאני אומר שאותן שבתוך הקן הלכו להם ואלו אחרים הם שבאו מן הרוב שבשאר הקינים. היו שם שני קינים זה למעלה מזה וזימן בתחתונה ולא זימן בעליונה והשכים ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה אסורין שאני אומר שבתחתונה הלכו להם ושבעליונה הם שנשתרבבו ובאו בתחתונה, ולא עוד אלא אפילו זימן בעליונה ולא זימן בתחתונה והשכים ומצא בעליונה

ולא מצא בתחתונה אסורין שאני אומר את שבעליונה הלכו להם ואותם שבתחתונה נסתרכו ועלו לעליונה, במה דברים אמורים בשמצאן חוץ לקן אבל מצאן בתוך הקן לעולם מותרין שאני אומר כאן נמצאו וכאן היו. מצאן על פתח הקן מותרין כאלו מצאן בתוך הקן. דברים אלו שאמרנו בשיש שם קינים אחרים תוך חמשים אמה, אבל אם אין שם אלא הם והם אינן מפריחין אלא מדדין, מותרין, שאלו מהיכן באו שאין המדדה מדדה יותר מחמשים אמה. היה שם קן אחר תוך חמשים ואינו כנגד קן זה אלא מן הצד בקרן זוית מותרין, שאין המדדה מדדה אלא כשרואה את קנו אבל כל שאינו רואה את קנו אינו מדדה אפילו תוך חמשים אמה. ג. סולם של שובך מוליכין אותו משובך לשובך בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים ואין חוששין שמא יאמרו להטיח גגו הוא צריך ששובכו מוכיח עליו, אבל סולם של עלייה לא יוליך ואפילו ברשות היחיד, ולא עוד אלא אפילו להטותו בשובך אחד מחלון לחלון אסור.

פרק ד: א. (ב, א) ביצה שנולדה ביום טוב אסורה ואפילו מתרנגולת העומדת לאכילה, ואין צריך לומר כשנולדה בשבת שאסור לגומעה חיה. (ג, ב) כשם שאסור לאכלה כך אסור לטלטלה שכל שהוא אסור לכל מוקצה גמור הוא ואסור לטלטלו. שבת ויום טוב הסמוכין זה לזה נולדה בזה אסורה בזה, שאין יום טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב. שני ימים טובים של גליות נולדה בזה מותרת בזה שהאחד מהן חול, ואם הראשון חול החול מכין ליום טוב ואם הראשון קדש והשני חול אין החול צריך הכין. שני ימים טובים של ראש השנה כקדושה אחת הן וכיום ארוך הן, לפיכך נולדה בזה אסורה בזה שכן ביצה שנולדה ביום טוב אסורה ביומה. השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים אפילו הן גמורות מותרות, ואפילו ביום טוב שלאחר השבת ואין צריך לומר ביום טוב בעלמא, לפי שאין הביצה נגמרת עד שתצא לחוץ מחיי האם לא לגדל אפרוחים ולא להיות טעמה חשוב כביצה הנולדת וכל שלא נגמרה הכנתה בשבת או ביום טוב הרי זו מותרת, ולמה לא גזרו עליה כשם שגזרו על הביצה שנולדה ביום טוב דעלמא לפי שהביצים הנמצאים גמורים במעי האם דבר שאינו מצוי הוא ואין גוזרין בדבר שאינו מצוי תדיר. כבר נתבאר שהביצה שנולדה ביום טוב או בשבת כשם שאסרוה באכילה כך אסור לטלטלה, ואף על פי שאסור לטלטלה מטלטלין את הכלי לכסותה, אבל אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה לפי שאין מבטלין כלי מהיכנו. ב. כל שתשמישו ביום אינו יולד אלא ביום ותרנגול אינו משמש אלא ביום ואינו מוליד אלא ביום, לפיכך אפילו בדק מערב יום טוב בקינה של תרנגולין ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים בעוד לילה ומצא בה ביצה מותרת בידוע שלא נולדה בלילה, ואף על פי שבדק

יפה יפה מבערב ולא מצא אני אומר בודאי מערב יום טוב יצאה רובה והרי היא כנולדת וחזרה והטילה לאחר שחשכה, במה דברים אמורים בשיש עמה זכר ואפילו קרוב לה תוך ששים בתים לפי שאינה סופנת מן הקרקע כל שיש זכר קרוב לה, לא היה עמה זכר קרוב לה תוך שיעור זה סופנת היא מן הקרקע לעתים ואפילו בלילה ולפיכך אפשר שתלד לעתים בלילה, ואם בדק מערב יום טוב ולא מצא והשכים לשחר ומצא בה ביצה אסורה שאני אומר שנולדה בלילה, ולמה אין תולין גם בזו ביציאת רובה לפי שדבר זה אינו מצוי כל כך ומוטב נתלה אותה בלידת לילה שהרי בדק. לא בדק מבערב ביצה מותרת שאפילו רוב הסופנות מן הקרקע אינן יולדות אלא ביום, ולפיכך מטילין אותה לזו אחר הרוב המצוי ואין חוששין ללידת לילה שהוא מיעוט דמיעוט שאינו מצוי. היה זכר עמה תוך שיעור זה אלא שהנהר מפסיק בינה לבין הזכר הרי זה כמי שאין עמה זכר שאי אפשר לו לעבור אצלה, במה דברים אמורים בשאין בנהר מעבורת, אבל אם היה שם אפילו קורה ואפילו חבל עוברין מעבר הנהר אל העבר הרי הוא כמי שהזכר עמה שעליהן הוא עובר ובא. לפיכך לוקחין ביצים מן הנכרי בלילי ימים טובים של גליות שהאחד מהן חול, וכן בליל ראשון של שני ימים טובים של ראש השנה אבל בליל שני אסור שמא ביום ראשון נולדה. אף על פי שבכל מקום הולכין אחר הרוב כבר נהגו שלא ליקח ביצים מן הגוי ביום טוב, אף על פי שהרוב אינן בני יומן אני אומר חומר הוא שהחמירו בכל מקומות בדבר זה מפני שיש לה מתירין. המוצא ביום טוב ביצה בקינה של תרנגולין ונסתפק בה אם נולדה מאמש או היום או זה שלשה ימים הרי זו אסורה, ואין צריך לומר אם היה יום טוב שלאחר השבת שהרי זה ספק בשל תורה שמא מאמש נגמרה ונולדה היום ואסורה דבר תורה, אלא אפילו ביום טוב דעלמא אסורה לפי שכל דבר שיש לו מתירין הולכין בספקו לחומרא אפילו בספק של דבריהם. ג. ביצה שנולדה ביום טוב שנתערבה באלף אחרות כולן אסורות, שכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף אינו בטל. ספיקה שנתערבה באחרות יש מי שהורה שכולן מותרות לפי שהוא ספק ספיקא, ואפילו בספק בשל תורה הולכין בספק ספיקא להקל ואפילו יש לו מתירין, ויש מי שאוסר גם בזו שאין הולכין בספק ספיקא להקל אלא בספקי התערובות בלבד, והראשון יראה לי עיקר. ויראה שנתערבה באחרות ומאלו באחרות כל שבתערובת השני מותרות שהרי יש כאן ספק ספיקא הבאות מן התערובות כולן, וכולן מורין בספיקות אלו להתיר. ד. עצים או פירות שנשרו בשבת אסורין ביום טוב, וכן פירות שנשרו ביום טוב אסורין בשבת, שהרי זה כמי שהשבת ויום טוב מכין האחד לחבירו ואינו בדין. אפרוח שנולד ביום טוב ונפתחו עיניו בו ביום או שיצאו עליו כנפיו עמו, יש מי שהורה להתירו

בו ביום הואיל ומתיר עצמו בשחיטה שנתחדשה לו, והגאונים אסרו דמוקצה הוא ואין אנו אומרים הואיל כזה ועליהם אנו סומכין לאסור, לפיכך יום טוב ושבת הסמוכה לו בין מלפניה בין מלאחריה נולד בזה אסור בזה כביצה שאין האחד מכין לחבירו. עגל שנולד ביום טוב ונתברר שכלו לו חדשיו אם היתה אמו עומדת לאכילה אף הוא מותר שהרי הוא מוכן על גב אמו, לפיכך אם היתה שבת סמוכה לו מאחריו אם שחטו בשבת לחולה שחלה מבעוד יום מותר לבריא באומצא שהרי יום טוב הכין זה כבר לעצמו ולא לשבת והרי זה כמותיר לשבת ומותר. נולד בשבת הסמוכה ליום טוב מלפניו אסור ביום טוב לפי שהשבת לא הכינה לעצמה שאי אפשר לו לשוחטו וכל שאסור ביומו אסור למחרתו שנראה כמכין לחבירו, ויש מי שהורה גם בזה להקל שהשבת הכין לעצמו אלא שאיסור אחר גרם לו שאי אפשר לשוחטו ואם יש לו חולה בתוך ביתו מותר ומותר אף לבריא באומצא, ונראין דבריהם. ועגל שנולד ביום טוב מן הטריפה מותר שאף הוא מוכן אגב אמו שהרי מוכנת היא לכלבים כשהיא חיה, ולפיכך הרי העגל במעי אמו כדבר המוכן שהוא טמון בתוך דבר שאינו מוכן. שירי פתילה שירי מדורה, שירי שמן שכבו בשבת, יש מי שהורה שאסור להדליקן ביום טוב שהרי זה כאלו שבת הכינה ליום טוב.

פרק ה: א. אחד גרים ותושבים ואחד עבד ואמה של ישראל אפילו אינם תושבים אין עושין מלאכה לישראל בשבת ויום טוב דבר תורה, שנאמר וינפש בן אמתך והגר, בעבד ערל וגר תושב דבר הכתוב. גר תושב שאסר הכתוב יש מי שהורה שאינו אסור אלא בשנעשה שכירו של ישראל, ולא יראה לי כן שמקרא מלא דיבר הכתוב ואפילו בשאינו שכיר אצל ישראל. וכן העבד והאמה יש מרבותי שהורו שלא אסר אותן הכתוב אלא בשהן תושבים, ולא יראה לי כן אלא אפילו אינן תושבים כל שהן של ישראל, ויראה לי שהעבד והאמה לא במלאכת רבן בלבד אסרן הכתוב אלא לכל ישראל, אלא שעושין מלאכה לעצמן כישראל בחול. ב כל מלאכה שישראל אסור לעשותה ביום טוב ובשבת לא יאמר לגוי לעשותה, שהאמירה לגוי שבות. עשאה הגוי מעצמו על דעת ישראל יראה לי שצריך למונעו, שלא אמרו גוי על דעת עצמו הוא עושה אלא בדליקה בלבד שאם בא לכבות אין צריך לומר לו אל תכבה. ליקט הגוי עשבים לבהמתו לא יאכיל אחריו ישראל ביד לפי שהעשבים אלו מוקצים הם ואסור לטלטלן. ולא עוד אלא אסור לו להעמיד בהמתו עליהם, שאדם מעמיד בהמתו על גבי עשבים מחוברים בשבת והיא אוכלת ואין חוששין שמא יעבור ויתלוש ביד ויתן לפניה שהכל זריזין הן באיסורין של תורה, אבל אין אדם מעמיד בהמתו על המוקצה שמא ישכח ויטלטלנו בידיו, אבל עומד הוא בפני בהמתו והיא הולכת מעצמה ואוכלת. גוי שמילא מים לבהמתו משקה אחריו ישראל.

היה הגוי מכירו של ישראל וליקט עשבים או שמילא מים לבהמתו לא ישקה ולא יאכיל אחריו ישראל, וכן בכל דבר שיש בו לרבות בשביל ישראל, והוא שילקט או ידלה וימלא בפני ישראל חוששין שמא ירבה בשביל ישראל. עשה גוי מלאכה לצורך עצמו אם אי אפשר לו לרבות בה בשביל ישראל מותר להשתמש באותו דבר, כיצד עשה הגוי כבש לירד בו יורד אחריו ישראל, וכן אם הדליק [את] הנר לעצמו משתמש בו ישראל נר לאחר נר למאה. נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי פסקי רבנו מס' צרור החיים שלא הובאו בחיבור זה ובחידושיו וכ"כ מורי הרשב"א ז"ל שכן היה מקובל שלא לטלטל את המת ביום טוב ראשון כלל דלא התירו למת על ידי ככר או תינוק (שבת קמב, ב) אלא דוקא למת המוטל בחמה שלא יסריח אבל בענין אחר אסור לטלטלו. (הל' יו"ט סי' ב'). מלוין את המת ביום טוב שני אפילו חוץ לתחום וכן כתב בעל הלכות ז"ל. והרמב"ן ז"ל התיר החזרה מחוץ לתחום וכן הורה מורי הרשב"א ז"ל. וטעמיה דתחומין דרבנן ויום טוב שני דרבנן אתי דרבנן ומבטל דרבנן. (שם). קטעים מספר עבודת הקודש הארוך (בית מועד) מלוקטים מספרים אחרים (חידושים על הרמב"ם מגאונים קדמונים, בראש ספר מעשה רוקח על הרמב"ם): שנינו שם (ביצה לג, ב) אין מלבנין את הרעפים כו' ואוקימנא בחדשים ואר"י מפני שצריך לבדקן ואמרי לה מפני שצריך לחסמן, כלומר שצריכים היסק ראשון כדי שיתקשו ובזה הם נעשים כלי ואסור לעשות כלי בי"ט ואפילו לצורך אוכל נפש שהרי אפשר לו מעיו"ט. והרב משה ז"ל פסק (פ"ג הי"א) כלשון זה האחרון, ונראה שפסק כן מפני ששאל ר"י מר"ז (לד, א) הא דתנן דרסה או טרפה לכותל וכו' אפילו שהתה מעל"ע צריכה בדיקה מהו לשחטה ביום טוב כו' והדר ליה תנינא וכו' וא"ל ר"י אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה ושתיק ליה ר"ז, אלמא קבלה מיניה. ויש מי שפסק כל"ק ומחזיקינן ריעותא בין ברעפים בין בבהמה שדרסה או טרפה בכותל. ומסתברא לי כדברי הרב ז"ל דהא משמע דר"ל נסיב ההוא טעמא, דגרסינן התם ת"ר אחד מביא את האור וכו' עד אר"ל הכא בקדירה חדשה עסקינן ומשום ליבון רעפים נגעו בה, אלמא ליבון רעפים מפני שמחסמן הוא דאי משום טורח שלא לצורך בשבת לא שייך ההוא טעמא כלל דאין הפרש בין מטלטל הבדוקות למטלטל שאינן בדוקות, ואי משום שבודקן באור אין כאן חיוב חטאת וכל המנויים כאן חייב חטאת ואדרבא כל שלא יכלה לקבל ליבונה פטור עליה וכל שקבלה ליבונה חייב עליה משום מכה בפטיש שהרי גמרה להיות כלי, אלמא ליבון רעפים משום שצריך לחסמן הוא, כן נראה וכפירש"י ז"ל. הרשב"א ז"ל בת"ה. (בקצר ש"ב פ"ו ה"ח). (שם) וז"ל הרשב"א ז"ל אין מוציאין את האור וכו' בגמרא (לג, ב) פירש משום דקא מוליד, והרב משה ז"ל (פ"ד

ה"א) כתב בו טעם אחר מפני שאפשר לו להוציאו מערב יום טוב, ואפילו לר"י (כח, ב) לא התיר מכשירין שאפשר לעשות מערב יום טוב. ואפשר שדעת הרב ז"ל לומר שכל עצמן לא אסרו מוליד כזה אלא שאפשר לו מערב יום טוב הא לאו הכי הוו שרי דלא עדיף מוליד ממבעיר ואופה דמלאכות גמורות נינהו דאורייתא ומותרות משום אוכל נפש ע"כ. (בקצר ש"ב פ"ו ה"ו עיי"ש בהערה). (שם) ע"ש (ברמב"ם פ"ד ה"ט) אין משחיזין וכו' [את הסכין במשחזת שלה אבל מחדדה ע"ג העץ או ע"ג חרש או אבן ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבאו לחברה במשחזת עכ"ל הרמב"ם] כתב הרשב"א ז"ל אין דבר זה מחוור בעיני דא"כ אין לך מקום שנדרוש כר"י דאמר (כח, ב) לכם לכל צרכיכם וכדאמר בגמרא מאן תנא בהשחזה אסור דלא כר"י וכו' ור"ח דהוה דריש להו מדלא מאין התם ופליגא דר"ח. וכתב סברתו להתיר בשנפגמה (ו)ביו"ט, ובסוף דבריו כתב שראוי להחמיר למעשה כדברי רבינו ז"ל. עיין בת"ה. (בקצר ש"ב פ"ח ה"א). (שם) ע"ש (ברמב"ם פ"ה ה"ז) אבל משלחין קטניות וכו'. וראיתי להר"ר משה ז"ל שהתיר בעדשים (עי' בש"ס יד, ב) שכך כתב אבל משלחין קטניות וכו' וא"כ אמאי לא פסק בהם לאיסור אם נחלקו ב"ה (במשנה שם) בכל אותן המנויים בברייתא דתניא (שם) ר"ש מתיר וכו' עד עדשים לעשות מהם רסיסין. ואולי דעתו ז"ל דכיון דלא קתני במתניתין אלא תבואה סתם ש"מ דלא נחלקו ב"ה אלא בתבואה בלבד ואין בכלל תבואה אלא חמשת המינין בלבד ו(כ)דאסיקנא בנדרים בר"פ הנודר מן (הדגן) [הירק] (נה, א). הרשב"א ז"ל בת"ה. (בקצר ש"ג פ"ח ה"א). (בשיטה מקובצת ביצה כד, ב) ואפילו באו (פירות) בשבת דרך רשות הרבים התירם ר"ת כיון שהוא דבר שאפשר לישראל ליהנות ממנו בהיתר שילך שם ישראל ובלבד שלא יאמר לו לך והביא לי, ולפי זה פת שאפה העכו"ם לעצמו בשבת מותר לישראל אפילו הביאו הגוי דרך רשות הרבים בשבילנו, וכן כתב כו' כל כתבי הקדש (שבת קכב, א תוד"ה משקה) גבי מילא מים לבהמתו וכו'. ואין הרשב"א ז"ל סובר כן כמו שכתב בשבת פ' שואל (שבת קנא, א סוד"ה עשו) דכיון שהביאן דרך רה"ר בשבת או דרך כרמלית שהוא איסורא דרבנן אסורין עד לערב בכדי שיעשו כאיסור דמחובר ואפילו למי שלא באו בשבילו וכמו שכתב בעבודת הקדש הארוך. (בקצר בית נתיבות שער ה' פכ"ה). (שם כח, ב). (אחר שהאריך בדברי הרשב"א בחידושיו בענין מה להראות סכין לחכם) ונראה דמכח קושיות אלו חזר בו הרשב"א בספר עבודת הקדש שכתב ואינו מחוור פי' בעל המאור ז"ל משום דקשיא דהא דאמר חכם רואה לעצמו ומאי קמ"ל פשיטא עכ"ל. הרי שהקשה בהפך דפשיטא דשרי. (בקצר ש"ב פ"ג ה"א). (מגיד משנה פ"ג הט"ו מהל' יו"ט) וכתב הרשב"א ז"ל שמה שאמרו (ביצה יד, ב) אבל

לא בנפה, הוא מפני שיש בה בשבת חיוב חטאת ולא רצו להתירה ביום טוב, ומתוך הטעם הזה יצא לו שכל מה שיש בו בשבת חיוב חטאת כגון בורר שלא לאכול לאלתר אלא להניח בו ביום אפילו ביו"ט אסור וכן הדין בשני מיני אוכלים. (בקצר ש"א פ"ה ה"א ע"ש בהערה). (ארחות חיים הלכות יו"ט סעי' ו'). (בנידון הא דביצה ל, א אהני נשי דקא מליין חצבייהו מיא וכו') וכתב הרשב"א ז"ל ואפילו אינו יכול לשנות רק בפריסת בגדים על המשאוי פורש כדי לשנות ממעשה חול אבל הממלא מים מן המעין לא יכסה הכד בבגד שלא תטבול אותו במים ואם תכסה אותו בכוסיין שמא תפול ותביא אותה בידה מרשות הרבים לרשות היחיד והוצאה מרשות לרשות אסורה ביום טוב דבר תורה בדבר שאין בו צורך כמו בשבת ואם תקשרנו בפי הכד פעמים שתפסק ויקשרנו אבל ישנה בכל היכולת ואם אי אפשר לשנות נושא בלתי שינוי עכ"ל. (בקצר ש"ג פ"ז ה"ב). (ארחות חיים הלכות יו"ט סעי' י"ב). (ובנידון הא דעיסת כלבים וכו' ביצה כא, א). וכן הדין בעיסת גוי או שפחה שמזונותן עליו כל זמן שישראל אוכל מפתן או מתבשילן נאפית ביום טוב אין ראוי ליחד להם פת או מנה לבדה. והרשב"א ז"ל כתב שאפילו מיחד להם הם עצמן הן מבשלין ולא שכיח דמבשל להו ישראל, ולענין פת נמי אפשר כמו שאמרו בעיסת כבלים, וגם כן יש להתיר אפילו עכו"ם המתלוה עם ישראל מערב יום טוב ומזונותיו על ישראל עכ"ל. (בקצר ש"ג פ"א ה"א).